

Register

till

Tionde huvudtiteln för budgetåret 1935/1936.

A. Handelsdepartementet.

Sid.		Kronor
	Handelsdepartementet:	
1	Avlöningar	199,400
8	Omkostnader	34,000
	Säger för handelsdepartementet	233,400.

B. Kommerskollegium med underlydande myndigheter och kårer.

	Kommerskollegium:	
9	Avlöningar	550,900
16	Omkostnader	135,000
18	Kostnader för viss låneverksamhet	15,000
	Bergsstaten:	
19	Avlöningar	94,000
21	Omkostnader	14,000
	Sprängämnesinspektionen:	
21	Avlöningar	22,900
24	Omkostnader	4,000
	Statens elektriska inspektion:	
25	Avlöningar	52,900
28	Omkostnader	18,000
	Fartygsinspektionen:	
29	Avlöningar	210,200
32	Omkostnader	46,000
	Skeppsmättningsväsendet:	
33	Avlöningar	23,500
34	Omkostnader	3,400
	Torvingenjörer:	
35	Avlöningar	10,000
36	Omkostnader	4,000
	Instruktör i hemslöjd:	
36	Avlöning	3,500
37	Reseersättningar	1,000
	Navigationsskolorna:	
38	Avlöningar	268,400
42	Omkostnader	9,800
44	Kompletteringskurs vid tekniskt läroverk	2,400
45	Navigationslärarkurs	2,400
45	Praktisk lärarkurs	2,500
	Säger för kommerskollegium med underlydande myndigheter och kårer	1,493,800.

C. Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.

Sid.		Kronor
	Statens provningsanstalt:	
46	Avlöningar	292,900
50	Omkostnader	66,800
	Ingenjörsvetenskapsakademien:	
51	Akademien	40,000
52	Tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet	60,000
54	Undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som genom Sveriges geologiska undersöknings försorg äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, m. m.	85,000
64	Undersöknings- och förberedande gruvarbeten inom Väster- bottens län	360,000
64	Vissa kostnader för statens gruvegendom	12,000
64	Befrämjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverks- mästare	38,200
67	Befrämjande av hemslöjden	17,000
68	Resestipendier för yrkesutbildning.	
68	Bidrag till standardiseringsverksamheten	17,000
	Säger för bergsbruk, industri, hantverk och slöjd	988,900.

D. Sjöfart och handel.

	Lotsverket:	
71	Avlöningar till befattningshavare hos lotsstyrelsen	1200,900
73	Avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstaten ...	14,366,600
73	Omkostnader	1,026,000
74	Säkerhetsanstalter för sjöfarten	1300,000
74	Byggande av nytt tjänstefartyg för västra lotsdistriktet ...	195,000
74	Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg	5,600
	Sjöhistoriska museet:	
76	Avlöningar	15,500
83	Omkostnader	6,500
83	Uppordnande av samlingarna	8,000
83	Drift- och underhållskostnader för statens isbrytarfartyg ...	225,000
83	Ersättning åt sjömanshusen	146,000
88	Läkarundersökning av sjöfolk	47,000
89	Bidrag till handelshögskolan i Stockholm	25,000
90	Exportstipendier	20,000
90	Svenska handelskamrar i utlandet	70,500
	Säger för sjöfart och handel	6,657,600.

E. Patent- och registreringsväsendet m. m.

	Patent- och registreringsverket:	
95	Avlöningar	951,800
101	Omkostnader	251,000
103	Bidrag till uppfinnarekontoret	8,000
103	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register	110,000
104	Avsättning till försäkringsinspektionens fond	100,000
	Säger för patent- och registreringsväsendet m. m.	1,420,800.

¹ Beräknat belopp.

F. Diverse.

Sid.		Kronor
116	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond.....	1339,900
117	Internationell patrulleringstjänst i norra Atlanten	13,000
117	Internationella byrån i Bryssel för handelsstatistik.....	700
118	Internationella byrån i Paris för utställningar.....	2,400
119	Bidrag till underhållande av en fyr å Kap Spartel	4,000
119	Patentunionens internationella byrå i Bern	2,600
119	Idrottens främjande	415,000
120	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	100,000
121	Extra utgifter	10,000
121	Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	610,000
	Säger för diverse	1,497,600.
	Summa	12,292,100.

¹ Beräknat belopp.

1935 års statsverksproposition.

Elfte huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO
ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Härefter redogöres för de frågor, som tillhöra regleringen för budget-
året 1935/1936 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, varvid före-
kommer följande:

A. Civila pensionsväsendet.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler följande
under nr 1—11 upptagna anslag:

[1.] **1. Pensionering av civila tjänst innehavare, förslagsanslag.** Till
pensionering av civila tjänst innehavare har från och med år 1908 varit an-
visat ett ordinarie förslagsanslag. Anslaget är i riksstaten för innevarande
budgetår uppfört med 2,150,000 kronor.

Av anslaget skola bestridas kostnaderna för sådana pensioner, vilka be-
viljats med tillämpning av lagen den 11 oktober 1907 angående civila
tjänst innehavares rätt till pension. För vissa fall har emellertid, i överens-
stämmelse med av riksdagen fattade beslut, föreskrivits, att pensioner enligt
nämnda lag skola utgå av andra medel. Sålunda utbetalas för närvarande
pensionerna till tjänst innehavare vid tullverket av det under sjunde huvud-
titeln upptagna ordinarie förslagsanslaget till tullverket. Vidare bestridas
pensionerna till tjänst innehavare vid lotsverket samt patent- och registre-
ringsverket av de under riksstatens tionde huvudtitel uppförda ordinarie
förslagsanslagen till lots- och fyrinrättningen, respektive patent- och regi-

streringsverket. Även i vissa andra fall, som dock i detta sammanhang sakna betydelse, utgå pensioner enligt 1907 års lag av andra medel än här ifrågakvarande anslag. Bestämmelser härom återfinnas i kungörelsen den 17 december 1914 (nr 449) med föreskrifter angående de medel, av vilka pensioner, som jämlikt lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension beviljats eller komma att beviljas, skola utgå m. m.

I det av statskontoret och riksräkenskapsverket den 15 september 1933 avgivna utlåtandet angående uppställningen av riksstatsens utgiftssida föreslago ämbetsverken överflyttning till elfte huvudtiteln av, bland annat, pensionskostnaderna vid tullverket, lotsverket samt patent- och registreringsverket. Detta förslag, som biträdades i propositionen nr 220 till förra årets riksdag, föranledde icke erinran från riksdagens sida (riksdagens skrivelse nr 203).

I anslutning till vad sålunda förutsatts — vilket också tagits till utgångspunkt vid budgetförslagets uppgörande för nästkommande budgetår, såvitt angår anslagen till tullverket, lotsverket samt patent- och registreringsverket — lära från och med nästa budgetår de pensioner, som med tillämpning av 1907 års pensionslag beviljats eller beviljas tjänstinnehavare vid tullverket, lotsverket samt patent- och registreringsverket, böra utgå av förevarande anslag. Härtill torde riksdagens medgivande böra inhämtas. Det må tilläggas, att den sålunda ifrågasatta överflyttningen bör medföra även den ändringen i förhållande till vad hittills gällt, att nyssnämnda pensioner i fortsättningen skola utbetalas av statskontoret.

Det av 1934 års riksdag antagna civila tjänstepensionsreglementet, vilket gäller för befattningshavare vid nyreglerade verk, träder i kraft den 1 juli innevarande år. Enligt vad som förutsatts vid reglementets antagande skall pension och uppskjuten livränta, som beviljas enligt bestämmelserna i detta reglemente, utom vad angår de affärsdrivande verken samt andra verk, vilkas omkostnader i allmänhet gäldas av särskilda medel, utgå av förevarande riksstatsanslag till pensionering av civila tjänstinnehavare.

Då jag nu går att framlägga beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag för nästkommande budgetår, torde det vara erforderligt att först angiva, huru anslaget bort beräknas, därest under samma budgetår de i civila tjänstepensionsreglementet innefattade nya bestämmelserna *icke* skulle tillämpas.

Enligt budgetredovisningarna hava bruttoutgifterna från förevarande anslag under de sistförflutna fem budgetåren uppgått till följande belopp i runda tal:

1929/1930	kronor 4,512,000
1930/1931	» 4,823,000
1931/1932	» 5,087,000
1932/1933	» 5,319,000
1933/1934	» 5,536,000.

Den årliga utgiftsstegringen utgör i medeltal omkring 260,000 kronor. I anslutning härtill torde utgifterna å anslaget för innevarande budgetår kunna uppskattas till i runt tal 5,800,000 kronor.

Under budgetåret 1935/1936 kunde tydligen, därest civila tjänstepensionsreglementet icke utfärdats, utgifterna beräknats bliva ökade *dels* med ytterligare omkring 260,000 kronor, *dels ock* med kostnaderna för under samma budgetår utbetalade pensioner, som med tillämpning av 1907 års lag beviljats vid tullverket, lotsverket samt patent- och registreringsverket.

Kostnaderna under innevarande budgetår för pensioner jämlikt 1907 års lag synas enligt inhämtade uppgifter kunna vid nämnda tre verk uppskattas till sammanlagt omkring 1,880,000 kronor.

För nästkommande budgetår torde samma kostnader, om alltjämt bortses från civila tjänstepensionsreglementets ikraftträdande, kunna beräknas till 1,970,000 kronor.

I enlighet med de sålunda framlagda beräkningarna kunna bruttoutgifterna å förevarande anslag för budgetåret 1935/1936 under angiven förut-sättning uppskattas till omkring $(5,800,000 + 260,000 + 1,970,000 =)$ 8,030,000 kronor.

Å ifrågavarande anslag hava årligen såsom uppbördsmedel bokförts de bidrag till pensioneringsutgifterna från anslaget, som på grund av bestämmelserna i 1907 års pensionslag utgå från den i 11 § nämnda lag omförmälda fonden för pensionering av civila tjänst innehavare (civila pensionsfonden). Bidraget utgår efter vissa procent av pensionsutgifterna å anslaget samt tillgodoföres detsamma under budgetåret efter det, å vars utgifter bidraget belöper. Enligt föreliggande försäkringsteknisk utredning bör fondens bidrag för budgetåret 1934/1935 utgå efter 17 procent av pensionsutgifterna. Om detta procenttal, som emellertid ännu icke blivit av Kungl. Maj:t fastställt, lägges till grund för uppskattningen av fondens bidrag för sistnämnda budgetår och om pensionsutgifterna från det här ifrågavarande anslaget antagas under samma budgetår komma att uppgå till det förut angivna beloppet av 5,800,000 kronor, skulle fondens bidrag utgöra i runt tal 985,000 kronor, vilket belopp skulle inflyta under budgetåret 1935/1936.

Enligt gällande regler skola de bidrag från civila pensionsfonden, som belöpa å pensioner utbetalade till tjänst innehavare vid tullverket, lotsverket samt patent- och registreringsverket, tillgodoföras samma anslag, varifrån pensionsutgifterna bestritts. Därest, såsom jag nyss förordat, sist avsedda pensioner från och med nästa budgetår skola utgå av förevarande anslag till pensionering av civila tjänst innehavare, böra jämväl dessa bidrag i fortsättningen tillgodoföras nu förevarande anslag. Om bidragen från civila pensionsfonden, såsom nyss antagits, för budgetåret 1934/1935 skola utgå efter 17 procent av pensionsutgifterna och dessa under samma budgetår antagas komma att utgöra förut angivna belopp av 1,880,000 kronor, skulle fondens

under budgetåret 1935/1936 inflytande bidrag till pensionskostnaderna vid nämnda tre verk utgöra i runt tal 320,000 kronor.

I den mån till civila pensionsfonden inflytande inkomster — pensionsavgifter ävensom avkastningen av fondens kapital — överstigit beloppet av det jämlikt pensionslagen utgående bidraget till pensionsutgifterna, hava dessa inkomster tidigare, i enlighet med bestämmelserna i nämnda lag, årligen tillförts fonden. För innevarande budgetår har emellertid, liksom för budgetåret 1933/1934, genomförts en inskränkning i fonderingen i syfte att begränsa anslagsbehovet under elfte huvudtiteln. I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t har 1934 års riksdag i sådant hänseende beslutat, att till fonden under budgetåret 1934/1935 inflytande pensionsavgifter ävensom avkastningen under samma budgetår av fondens kapital skola, i den mån dessa medel icke tagas i anspråk för bestridande av på fonden enligt 1907 års lag ankommande andel i pensionsutgifterna, tillgodoföras förslagsanslaget till pensionering av civila tjänst innehavare. För genomförande av denna anordning, som innebär ett avsteg från föreskrifterna i 11 § pensionslagen, har särskild lag om användande av viss del av de till pensionsfonden under nyssnämnda budgetår inflytande medlen antagits av riksdagen och av Kungl. Maj:t utfärdats den 13 april 1934 (nr 80).

Det belopp, som på grund av denna anordning tillföres ifrågavarande anslag under innevarande budgetår, beräknades i 1934 års statsverksproposition till omkring 2,850,000 kronor.

Den inskränkning i fonderingen av civila pensionsfondens inkomster, för vilken nu redogjorts, torde böra fullföljas jämväl för nästkommande budgetår. Förslag till lag i ämnet kommer jag senare i dag att framlägga.

Då jag ansett anledning icke förefinnas att beräkna nettoöverskottet å civila pensionsfonden under innevarande budgetår till annat belopp än det, vartill samma överskott för budgetåret 1933/1934 beräknades i 1934 års statsverksproposition eller 2,850,000 kronor, har jag funnit mig kunna uppskatta det belopp, med vilket anslaget bort uppföras å riksstaten för nästa budgetår, därest under samma budgetår de nya bestämmelserna enligt civila tjänstepensionsreglementet *icke* skulle tillämpas, till (8,030,000 — 985,000 — 320,000 — 2,850,000 =) 3,875,000 kronor.

Jag övergår nu till de jämkningar i den sålunda gjorda anslagsberäkningen, vilka föranledas av ikraftträdandet den 1 juli 1935 av civila tjänstepensionsreglementet. Såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 222 till 1934 års riksdag, beräknades ett genomförande av det däri framlagda reglementsförslaget komma att under första tillämpningsåret medföra en kostnadsökning överstigande 4 miljoner kronor. Huvudsakligen sammanhängande denna ökning med den sänkning av pensionsåldrarna, som föreslagits i propositionen. Emellertid vidtog riksdagen vid propositionens behandling åtskilliga jämkningar beträffande de av Kungl. Maj:t föreslagna pensionsåldrarna. Dessutom antog riksdagen vissa regler om en mjukare övergång till de nya

bestämmelserna. Självfallet komma de av riksdagen sålunda vidtagna ändringarna att för nästa budgetår väsentligt reducera den i propositionen beräknade kostnadsökningen. Det är emellertid för närvarande icke möjligt att med någon större grad av säkerhet bedöma ändringarnas verkan i kostnadshänseende; bland annat är denna beroende på den omfattning, vari tjänstemän komma att, jämlikt tredje punkten av övergångsbestämmelserna till civila tjänstepensionsreglementet, anmäla önskan att kvarstå i tjänst efter uppnåendet av den i reglementet stadgade pensionsåldern. Tiden för dylik anmälan ingivande har av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 7 december 1934 (nr 594) fastställts till den 1 april 1935.

Jag är alltså icke nu i tillfälle att närmare redogöra för den kostnadsökning, som ikraftträdandet av civila tjänstepensionsreglementet kommer att medföra för nästa budgetår. Vid anslagsberäkningen torde kostnadsökningen böra approximativt uppskattas till 500,000 kronor. Med detta belopp skulle således det förut angivna beloppet av 3,875,000 kronor ökas. Anslaget borde då bestämmas till $(3,875,000 + 500,000 =) 4,375,000$ kronor.

Genom inskränkt fondering för pensionsändamål, såvitt angår civila tjänstepensionsreglementets tillämpningsområde, synes emellertid viss reducering av medelsbehovet för nästkommande budgetår kunna åvägabringas. I avseende härå får jag anföra följande.

I 4 § civila tjänstepensionsreglementet är bland annat stadgat, att tjänsteman tillkommande lön (arvode) skall minskas med pensionsavdrag. I 11 § samma reglemente är vidare föreskrivet, att vad som motsvarar den överslagsvis beräknade summan av de belopp, vilka jämlikt bestämmelserna i 4 § under räkenskapsåret innehållas såsom pensionsavdrag, för varje räkenskapsår skall fonderas enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t. Av de fonderade medlen, vilka skola göras räntebärande, skall bestridas så stor del av kostnaden för beredande av pension eller uppskjuten livränta enligt reglementet, som enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning finnes motsvara medelstillgångarna och de stadgade pensionsavdragens storlek.

På grund av nyssberörda fonderingsföreskrift i civila tjänstepensionsreglementet skall civila pensionsfonden under nästa budgetår tillgodoföras ett belopp motsvarande den överslagsvis beräknade summan av pensionsavdragen vid de till nämnda fond anslutna verken, d. v. s. vid verk tillhörande allmänna civilförvaltningen.

Beträffande de budgettekniska anordningarna för pensionsavdragens överförande till civila pensionsfonden har statskontoret framlagt förslag i utlåtande den 10 november 1934. Statskontoret anför bland annat följande.

Då den tidigare fonderingen av tjänstemännens bidrag till egen pensionering är avsedd att i princip behållas, förutsätter detta, såsom i propositionen nr 222 framhålles, att för allmänna civilförvaltningens del å elfte huvudtiteln uppföres ett särskilt anslag, motsvarande summan av de under civila tjänstepensionsreglementet fallande befattningshavarnas pensionsav-

drag under budgetåret, samt att från ifrågavarande anslag de mot tjänstemännens bidrag till pensioneringen svarande medlen tillgodoföras civila pensionsfonden. Denna anordning bör emellertid icke komma till tillämpning beträffande de verk, vilka bekosta sina utgifter av särskilda medel, nämligen domänverket och verk med s. k. specialbudgeter. För dessa verk böra i stället å staterna upptagas en särskild anslagspost, vilken till beloppet omfattar den ungefärliga årssumman av de pensionsavdrag, verkets tjänstemän komma att vidkännas. Överföringen av bidragsmedlen till civila pensionsfonden bör i dessa fall ske, för domänverkets del från vederbörande anslagspost och för de övriga här angivna verkens vidkommande från de till specialbudgeterna hörande diversemedelsfonderna.

Statskontoret har vidare i sitt nyssnämnda utlåtande den 10 november 1934 framlagt förslag angående beräkning av det särskilda anslag under elfte huvudtiteln, från vilket de mot pensionsavdragen svarande medlen skulle tillgodoföras civila pensionsfonden. På grundval av en detaljundersökning i ämnet, som här icke torde behöva återgivas, har ämbetsverket funnit nämnda anslag böra bestämmas till 1,600,000 kronor. I samband härmed har statskontoret jämväl uppskattat pensionsavdragen vid domänverket och verk med specialbudgeter till i runt tal 130,000 kronor.

För min del har jag icke funnit anledning till erinran mot statskontorets beräkning av det nya anslag, vilket bör uppföras under elfte huvudtiteln för redovisning av pensionsavdrag enligt civila tjänstepensionsreglementet. Jag gör under nästföljande punkt hemställan om beviljande av dylikt anslag.

Av vad i det föregående anförts framgår, att under nästa budgetår till civila pensionsfonden torde komma att överföras *dels* 1,600,000 kronor från det nyss avsedda nya anslaget under elfte huvudtiteln och *dels* omkring 130,000 kronor, det sista beloppet motsvarande summan av pensionsavdragen vid verk, vilkas utgifter bekostas av särskilda medel. Enligt föreskrifterna i 11 § civila tjänstepensionsreglementet skola de sålunda överförda medlen fonderas. I överensstämmelse med den ståndpunkt, jag i det föregående intagit i frågan om fondering av under innevarande budgetår inflytande pensionsavgifter enligt 1907 års lag, anser jag emellertid, att fondering av de till pensionsfonden under nästa budgetår inflytande, mot pensionsavdrag svarande medlen icke bör äga rum utan att dessa medel i stället böra tillgodoföras ifrågavarande pensionsanslag, varigenom anslagsbehovet för statens tjänstemannapensionering nedbringas. Jag återkommer senare i dag till de särskilda författningsbestämmelser, som för möjliggörande av en dylik anordning böra utfärdas.

Genomföres det förslag, jag sålunda nu framlagt, minskas medelsbehovet å det anslag, varom här är fråga, med sammanlagt 1,730,000 kronor. Anslaget skulle i så fall böra för nästa budgetår bestämmas till (4,375,000 — 1,730,000 =) 2,645,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels — under förutsättning att lag om användande av vissa till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare inflytande medel antages i huvudsaklig överensstämmelse med förslag, som i särskild ordning förelägges riksdagen — till *pensionering av civila tjänst innehavare* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2,645,000;

dels ock medgiva, att av nämnda anslag må från och med budgetåret 1935/1936 bestridas jämväl de pensioner, som med tillämpning av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension beviljats eller beviljas tjänst innehavare vid tullverket, lotsverket samt patent- och registreringsverket.

[2.] **2. Avsättning till civila pensionsfonden.** Med åberopande av vad under nästföregående punkt anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *avsättning till civila pensionsfonden* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 1,600,000.

[3.] **3. Förvaltningsbidrag till civilstatens änke- och pupillkassa.** Ordinarie anslaget till förvaltningsbidrag till civilstatens änke- och pupillkassa har sedan budgetåret 1925/1926 varit i riksstaten upptaget med ett belopp av 50,000 kronor. Även för nästa budgetår torde böra anvisas anslag för nämnda ändamål med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förvaltningsbidrag till civilstatens änke- och pupillkassa* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 50,000.

[4.] **4. Pensionsreglering för f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, förslagsanslag.** På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning antog 1922 års riksdag, såsom ett provisorium i avvaktan på en definitiv pensionsreglering, bestämmelser angående pensionstilllägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., varjämte riksdagen för ändamålet anvisade särskilda anslag. Föreskrifter i ämnet upptogos i två den 15 juni 1922 utfärdade författningar (nr 360 och 361).

En definitiv pensionsreglering för f. d. befattningshavare i statens

tjänst m. fl. pensionärer kom till stånd vid 1925 års riksdag. Den innebar i huvudsak, att pensionerna av äldre typ genom s. k. kompensationsförhöjning uppbragtes till ett sådant läge, att samma dyrtidstilläggsgrunder, som gällde beträffande nyreglerade pensioner, skulle kunna utan minskning i förmån tillämpas även på dem, att grunderna för dyrtidstilläggen å dessa pensioner uteslutande anpassades till dyrtidstilläggsgrunderna för nyreglerade pensioner samt att utöver kompensationsförhöjningen en ytterligare förhöjning tillkom vissa innehavare av oreglerade pensioner. Någon rubbning av pensionstilläggen vidtogs ej. Bestämmelser rörande den definitiva pensionsregleringen utfärdades i två kungörelser den 18 juni 1925 (nr 275 och 280).

Enligt riksdagens särskilda årliga beslut hava på de affärsdrivande verken belöpande kostnader för pensionstillägg och pensionsförhöjning bestritts av de medel, av vilka vederbörande verks omkostnader i allmänhet täckas. För den civila statsförvaltningen i övrigt utgå ifrågarande tilläggsförmåner från ett under elfte huvudtiteln anvisat förslagsanslag till pensionsreglering för f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Belastningen å detta anslag under senare budgetår framgår av följande sammanställning:

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter (i runda tal)
	Kronor	Kronor
1930/1931	2,900,000	2,962,000
1931/1932	2,900,000	2,963,000
1932/1933	2,900,000	2,965,000
1933/1934	3,000,000	2,966,000
1934/1935	3,000,000	—

Med hänsyn till belastningssiffrorna synes anslaget böra för nästkommande budgetår upptagas med samma belopp som det för innevarande budgetår beviljade eller 3,000,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till pensionsreglering för f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 3,000,000;

dels ock besluta, att kostnaderna för pensionstillägg och pensionsförhöjning åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, vilka varit anställda vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och statens domäner eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar, skola bestridas av de medel, av vilka vederbörande verks omkostnader i övrigt täckas.

[5.] 5. **Dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» yttrat rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3,000,000.

[6.] 6. **Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl., förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» yttrat rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,800,000.

[7.] 7. **Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare, förslagsanslag.** Ordinarie förslagsanslaget till bestridande av statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare är för närvarande i riksstaten uppfört med 18,000 kronor. Då för nästa budgetår anledning till ändring av anslagsbeloppet icke synes förefinnas, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 18,000.

[8.] 8. **Understöd till vissa f. d. anställningshavare vid sinnessjukhusen, förslagsanslag.** Kostnaderna för vissa årliga understöd, som jämlikt Kungl. Maj:ts medgivande utgå till f. d. icke-ordinarie befattningshavare vid statens sinnessjukhus, vilka på grund av i tjänsten ådragen kroppsskada eller, efter att under längre tid med nit och trohet hava fullgjort sina åligganden, till följd av ålder eller sjukdom nödgats lämna tjänsten, hava hittills bestritts från det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till statens sinnessjukhus. Enligt de nya grunderna för uppställningen av riksstatens utgiftssida böra dessa kostnader från och med budgetåret 1935/1936 utgå av anslag under elfte huvudtiteln.

Medicinalstyrelsen har meddelat, att kostnaderna för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1933/1934 uppgått till 42,692 kronor och kunde beräknas under innevarande budgetår komma att uppgå till 37,680 kronor. För budgetåret 1935/1936 har styrelsen beräknat medelsbehovet till omkring 40,000 kronor.

I detta sammanhang må framhållas, att efter ikraftträdandet av de av 1934 års riksdag beslutade nya pensionsbestämmelserna för civilförvaltningens personal nya understöd av ifrågavarande art icke vidare kunna ifrågakomma.

I anslutning till medicinalstyrelsens beräkning av anslagsbehovet får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understöd till vissa f. d. anställningshavare vid sinnessjukhusen* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 40,000.

[9.] **9. Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga lasarettsläkare, förslagsanslag.** Ordinarie förslagsanslaget till statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga lasarettsläkare är i gällande riksstat uppfört med ett belopp av 5,000 kronor. Då för nästkommande budgetår anledning till ändring av anslagsbeloppet icke synes förefinnas, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga lasarettsläkare* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 5,000.

[10.] **10. Bidrag till sjuksköterskors pensionering, förslagsanslag.** Till bidrag till sjuksköterskors pensionering finnes i riksstaten uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 400 kronor. Jämväl för nästa budgetår bör till nämnda ändamål enahanda belopp anvisas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till sjuksköterskors pensionering* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 400.

[11.] **11. Statens bidrag till pensionering av barnmorskor, förslagsanslag.** Ordinarie förslagsanslaget till statens bidrag till pensionering av barnmorskor är i riksstaten uppfört med 1,000 kronor. Anledning att för nästa budgetår vidtaga ändring i anslagsbeloppet synes icke förefinnas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statens bidrag till pensionering av barnmorskor* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,000.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler härefter följande under nr 12 upptagna anslag:

[12.] 12. Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete, *förslagsanslag*. För ifrågasvarande ändamål har i riksstaten varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag, som för budgetåret 1931/1932 beräknats till 285,000 kronor samt därefter höjts för budgetåret 1932/1933 till 310,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 till 340,000 kronor och för löpande budgetår till 400,000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1934 har *riksförsäkringsanstalten* föreslagit, att förevarande anslag måtte för nästkommande budgetår höjas till 410,000 kronor.

Till stöd härför har anstalten till en början meddelat följande upplysningar.

Från anslaget hade riks-försäkringsanstalten under budgetåret 1933/1934 utbetalat

jämlikt kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, ändrad genom kungörelser den 31 januari 1919 (nr 99) och den 9 november 1928 (nr 430)	kronor 342,728
och jämlikt kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m., ändrad genom kungörelsen den 23 maj 1930 (nr 172) ..	» 2,330
På grund av särskilda Kungl. Maj:ts beslut utgaves vidare från detta anslag av statskontoret och länsstyrelser en del livräntor, vilka under budgetåret 1933/1934 uppgått till	» 23,933

Från anslaget hade således utgivits tillhopa kronor 368,991.

Vidare har anstalten hänvisat till följande sammanställning av netto-utgifterna för de från anstalten utgående ersättningar av olika slag, som bestridas av anslaget jämlikt 1917 års kungörelse:

B u d g e t å r	Läkarbetyg, läkarvård m. m.	Sjukpenaing	Livräntor	Begravningshjälp och kapitalutbetalningar	Summa
1929/1930	17,297: 59	31,650: 71	191,503: 75	2,052: 20	242,504: 25
1930/1931	23,004: 81	53,207: 71	205,146: 19	4,167: —	285,525: 21
1931/1932	23,416: 88	42,508: 14	223,249: 84	10,265: 80	299,440: 16
1932/1933	25,216: 87	43,198: 27	249,347: 49	8,504: —	326,266: 68
1933/1934	28,338: 10	47,454: 91	263,457: 50	3,477: 50	342,728: 01

Riksförsäkringsanstalten har härefter anført i huvudsak följande:

Enligt 1917 års kungörelse skulle statsverket utgiva ersättning för olycksfall, som drabbat arbetare i arbete för statens räkning, i enlighet med bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, i den mån ej i anledning av olycksfallet på grund av eljest gällande bestämmelser sådant understöd utginge, som enligt 11 § i lagen finge avdragas från ersättningen enligt densamma. Ersättningen utgaves av riksförsäkringsanstalten och bestredes av förevarande anslag, dock att ersättning till arbetare vid vissa verk såsom postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket m. fl. — efter riksförsäkringsanstaltens bestämmande i vad avsåge rätten till ersättning samt ersättningens art och storlek — utgaves av respektive myndigheter och bestredes av de medel, som stode till myndigheternas förfogande. Bland de sålunda uppräknade statsinstitutionerna befunde sig icke arbetslöshetskommissionen, som alltså följde huvudregeln i ämnet. Då i stor utsträckning förmåner till belopp uppgående till eller överstigande ersättningarna enligt lagen, stipulerats i arbetsavtal, avlöningsreglementen m. m., komme jämlikt återopade bestämelse i 11 § av olycksfallsförsäkringslagen beträffande ett avsevärt antal anställda i statens tjänst några ersättningar icke att utgå enligt lagen. Vad särskilt de i arbetslöshetskommissionens tjänst anställda arbetarna beträffade, hade överenskommelse träffats, att efter riksförsäkringsanstaltens bestämmande kommissionen skulle utgiva all ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, så länge sjukdomstillstånd varade, under det att anstalten skulle utbetala eventuell invaliditets- och dödsfallsersättning.

Jämlikt kungörelse den 1 december 1933 (nr 643) angående tillämpning å elever vid anstalter för yrkesutbildning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete skulle beträffande elever vid statliga anstalter för yrkesutbildning, i den mån de omfattades av lagen, gälla stadgandena i ovannämnda 1917 års kungörelse.

Storleken av utgifterna från anslaget vore i rätt väsentlig mån beroende på den omfattning, vari arbeten till motverkande av arbetslösheten komme att anordnas av statliga organ. Enligt uppgift skulle för närvarande av arbetslöshetskommissionen i reservarbeten sysselsättas omkring 28,000 arbetare. Med hänsyn till ovissheten i detta avseende vore det givetvis icke möjligt att kunna göra några tillförlitliga beräkningar beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1935/1936. På grund av belastningen under de senaste budgetåren skulle man emellertid för vartdera av budgetåren 1934/1935 och 1935/1936 kunna antaga en ytterligare ökning av utgifterna jämlikt 1917 års kungörelse med 20,000 kronor. Därtill syntes böra läggas omkring 1,000 kronor såsom beräknade ersättningar till elever vid statliga anstalter för yrkesutbildning. Summan av utgifter från anslaget enligt 1917 års kungörelse skulle sålunda kunna uppskattas till i runt tal 384,000 kronor.

Övriga från anslaget utgående ersättningar torde böra upptagas med ungefärligen samma belopp, som utgått under budgetåret 1933/1934.

Utgifterna från ifrågavarande anslag kunde därför i avrundade tal beräknas sålunda:

utgifter enligt 1917 års kungörelse	kronor	384,000
utgifter enligt 1921 års kungörelse	»	2,300
av statskontoret och länsstyrelserna utgivna livräntor	»	24,000

Summa kronor 410,300.

Anslaget syntes på grund därav böra för budgetåret 1935/1936 upptagas med — i avrundat tal — 410,000 kronor.

Mot riksförsäkringsanstaltens beräkning av förevarande anslag har jag i och för sig icke något att erinra. Då emellertid anslaget för löpande budgetår höjts med icke mindre än 60,000 kronor, synes det mig lämpligt, att närmare erfarenhet rörande medelsbehovet avvaktas, innan ytterligare höjning äger rum. Med hänsyn härtill och då en mera exakt förhandsberäkning av berörda utgifter i varje fall icke är möjlig, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår bibehålles vid det nuvarande beloppet av 400,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 400,000.

Chefen för finansdepartementet anmäler nu de under nr 13—25 upptagna anslagen:

[13.] **13. Pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning, förslagsanslag.** Kostnaderna för pensionering enligt kungörelsen den 8 november 1918 (nr 859) av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning bestridas för närvarande från ett för ändamålet under elfte huvudtiteln uppfört ordinarie förslagsanslag. Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 125,000 kronor.

I kungörelse den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst har föreskrivits, att förstnämnda kungörelse skall upphöra att gälla, såvitt angår anställningshavare, vilken efter utgången av år 1934 avgått från sin senaste anställning i statens tjänst. Pensioner, som redan beviljats eller må komma att beviljas enligt 1918 års kungörelse, böra emellertid — såsom förutsattes i Kungl. Maj:ts proposition nr 222 till 1934 års riksdag angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst — även för framtiden bestridas från särskilt anslag under elfte huvudtiteln.

Med hänsyn till den successiva nedgång av utgifterna från här förevarande anslag, som alltså kan förutses, synes anslaget — även om belastningen under de senast förflutna budgetåren kunde tala för en anslagshöjning — böra bibehållas vid oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av..... kronor 125,000.

[14.] 14. **Understöd åt änkor och barn efter tjänstemän vid tullverket, förslagsanslag.** Från det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till tullverket bestridas för närvarande bland annat vissa pensionskostnader. Sålunda hava för innevarande budgetår under nämnda anslag beräknats en post å förslagsvis 1,100,000 kronor till pensioner till avskedade tjänstemän, en likaledes förslagsvis betecknad post å 25,000 kronor till pensioner åt avlidna tjänstemäns änkor och barn samt en post å 13,000 kronor till gottgörelse till tullstatens enskilda pensionsinrättning för mistade andelar av avlöning vid vakanta tjänster. Från en under tullverkets omkostnadsstat upptagen anslagspost bestridas därjämte de andelar av böter m. m., som enligt gällande bestämmelser tillkomma nyssnämnda pensionsinrättning. Från och med nästa budgetår böra medel för nu nämnda utgifter för pensioneringsändamål anvisas under elfte huvudtiteln.

I fråga om pensioner till avskedade tjänstemän vid tullverket får jag erinra, att jag vid behandlingen i det föregående av frågan om anslag till pensionering av civila tjänst innehavare förordnat, att av nämnda anslag skulle från och med nästa budgetår bestridas jämväl de pensioner, som med tillämpning av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension beviljats eller beviljas tjänst innehavare vid tullverket. Pension åt dylik tjänst innehavare enligt bestämmelser, äldre än 1907 års lag, torde — liksom andra liknande enligt äldre stadganden utgående pensioner till civila tjänstemän — böra bestridas från det anslag till diverse pensioner och understöd m. m., varom jag senare kommer att göra hemställan.

De pensioner till avlidna tjänstemäns änkor och barn, vilka här avses, böra däremot bestridas från ett särskilt förslagsanslag under elfte huvudtiteln, vilket under rubriken »Understöd åt änkor och barn efter tjänstemän vid tullverket» bör uppföras med förenämnda belopp av 25,000 kronor. I avseende å dessa understöd må erinras, att desamma utgå enligt bestämmelserna i reglementet den 16 februari 1833 (nr 13, s. 132) för pensioneringen, å allmänna medel, av tulltjänstemäns i fattigdom efterlämnade änkor och barn. Kungl. Maj:t har emellertid den 28 september 1934, i samband med fastställande av nytt reglemente för tullstatens enskilda pensionsinrättning, anbefallt generaltullstyrelsen att inkomma med utlåtande och förslag rörande frågan, huruvida föreskrift borde meddelas i syfte att pension enligt nämnda bestämmelser icke finge tillkomma efterlevande efter delägare i tullstatens enskilda pensionsinrättning, som avlidit efter den 30 september 1934. Tillika har Kungl. Maj:t förordnat

att, intill dess Kungl. Maj:t meddelat beslut beträffande frågan om föreskrift i angivna syfte, generaltullstyrelsen icke finge bevilja pension enligt reglementet den 16 februari 1833 åt efterlevande efter delägare i pensionsinrättningen, som avlidit efter den 30 september 1934. Generaltullstyrelsen har den 13 november 1934 avgivit utlåtande och förslag i ärendet, som emellertid ännu är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Jämväl för bidragen till tullstatens enskilda pensionsinrättning bör särskilt anslag uppföras under elfte huvudtiteln. I detta anslag böra inräknas *dels* det belopp å 13,000 kronor, som för närvarande är anvisat till gottgörelse till pensionsinrättningen för mistade andelar av avlöning vid vakanta tjänster, *dels ock* ett belopp av 40,000 kronor, motsvarande de beräknade kostnaderna för de bötesandelar m. m., vilka enligt gällande bestämmelser tillkomma pensionsinrättningen. Sistberörda anslag, varom jag gör hemställen under nästföljande punkt, torde alltså böra för nästa budgetår beräknas till i avrundat belopp 55,000 kronor. Jämväl detta anslag bör erhålla förslagsanslags natur.

Med åberopande av vad sålunda anförts får jag under denna punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understöd åt änkor och barn efter tjänstemän vid tullverket* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 25,000.

[15.] **15. Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, förslagsanslag.** Åberopande vad jag anför under nästföregående punkt får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 55,000.

[16.] **16. Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt, förslagsanslag.** För statens pensionsanstalt finnas i riksstaten — fränsett vissa anslag till särskilda pensioneringsändamål, vilka tillgodoses genom anstaltens försorg — två ordinarie anslag, nämligen *dels* ett bestämt anslag under rubriken »Bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering», *dels ock* ett förslagsanslag med benämningen »Pensionsavgifter till statens pensionsanstalt». Sistnämnda anslag skall motsvara statens andel i de årsavgifter, vilka beräknats erforderliga för i tjänst varande delägare i anstalten. Anslaget till bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering är avsett att utgöra ränta å beräknad brist i anstaltens försäkringsfond.

I syfte att begränsa utgifterna under elfte huvudtiteln har för innevarande liksom för sistförflutna budgetår anvisningen av statsmedel till

statens pensionsanstalt inskränkts till ett belopp, som — jämte anstaltens övriga inkomster — beräknats erforderligt för bestridande av anstaltens löpande utgifter utan anlitande av dess kapitalbehållning. Nämnade belopp, som för löpande budgetperiod uppskattats till 1,500,000 kronor, har såsom extra förslagsanslag uppförts å riksstaten under rubrik »Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt». Samtidigt hava de båda nyssnämnda ordinarie anslagen i riksstaten upptagits utan angivna belopp.

Jämväl för nästa budgetår torde medelsanvisningen till statens pensionsanstalt böra begränsas på sätt nyss angivits. Vid sådant förhållande böra anslag motsvarande de nuvarande ordinarie anslagen icke uppföras å riksstaten för nämnda budgetår. Däremot bör anslag anvisas, motsvarande det nuvarande extra anslaget till bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt.

Innan jag närmare ingår på beräkningen av sistnämnda anslag, anhåller jag att få till behandling upptaga fråga om ny stat för statens pensionsanstalt.

Gällande stat för anstalten har efter beslut av 1933 års riksdag fastställts av Kungl. Maj:t den 14 juni 1933 och är av följande lydelse:

Stat.

Arvoden till ledamöter av styrelsen, för ordföranden 4,000 kronor och för en ledamot 3,000 kronor	kronor	7,000
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	»	68,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, förslagsanslag	»	35,600
Expenser, förslagsanslag	»	10,000
Hyra, förslagsanslag	»	13,900
Depositionskostnader m. m., förslagsanslag	»	7,000
		Summa kronor 142,000.

Kungl. Maj:t har medgivit, att av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare må till grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän, extra befattningshavare och tillfällig personal, övertidsersättning, renskrivning m. m. användas högst 32,200 kronor samt att härutöver må från nämnda anslagspost utgå vad som erfordras till beredande av avlöningsförhöjningar till extra ordinarie tjänstemän, läkarvård jämte läkemedel och dylikt samt begravningshjälp till sådan personal. Anslagsposterna till expenser, hyra och depositionskostnader m. m. må icke överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Antalet ordinarie befattningar vid anstalten är fastställt genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 maj 1927 och den 15 maj 1931.

I anslutning till de ändringar i uppställningen av ämbetsverkens stater, som genomföras i samband med omläggning av riksstatens utgiftssida, synes även staten för statens pensionsanstalt böra erhålla förändrad upp-

ställning. Därvid torde staten bära uppdelas på två avdelningar, en för avlöningar och en för omkostnader.

Under avdelningen för avlöningar bör till en början upptagas en post till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Beräknade efter högsta förekommande löneklass uppgå ifrågavarande avlöningar, minskade med pensionsavdrag enligt civila tjänstepensionsreglementet, till ett sammanlagt belopp av i runt tal 69,400 kronor.

Under en anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bära upptagas dels nu utgående arvoden till ordföranden och en ledamot i styrelsen å tillhoppa 7,000 kronor, dels ock för ersättningar för inventering ett belopp av 120 kronor.

För avlöningar till icke-ordinarie personal bära uppföras två poster, en till grundavlöningar m. m. och en till avlöningsförhöjningar m. m. Under grundavlöningsposten bör upptagas det belopp å 32,200 kronor, som för närvarande må användas till grundavlöningsars bestridande m. m. Härifrån bära dock med hänsyn till pensionsavdragen frändragas 542 kronor, varefter återstå 31,658 kronor, vilket belopp för avjämnande av statens slutsumma torde bära höjas till 31,780 kronor. Posten till avlöningsförhöjningar m. m. synes med ledning av den faktiska utgiften för ändamålet under budgetåret 1933-1934 bära beräknas till 6,200 kronor.

Slutligen bära under ifrågavarande avdelning av staten upptagas två poster, en till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, beräknad till belopp motsvarande kostnaderna för provisoriskt dyrortstillägg, samt en till dyrtidstillägg. Med ledning av belastningssiffrorna för sistförflutna budgetår synas nämnda poster bära beräknas till 3,200 respektive 8,800 kronor.

Under avdelningen för omkostnader bör först upptagas en post för expenser. Såsom framgår av det föregående står för närvarande för bestridande av expenser ett belopp av 10,000 kronor till anstaltens förfogande. Av detta belopp bestridas jämväl de ersättningar för inventering, för vilka medel för nästa budgetår beräknats under posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Pensionsanstalten har framhållit, att det nuvarande expensanslaget vore otillräckligt särskilt på grund av de ökade kostnader, som uppkommit i samband med ämbetsverkets inflyttande hösten 1934 i nya, större lokaler. För min del får jag föreslå, att anstaltens expensutgifter för nästa budgetår beräknas till 11,000 kronor.

Bland omkostnaderna ingå jämväl utgifterna för hyra och depositions-kostnader m. m. Det för hyra beräknade beloppet kan efter anstaltens förflyttning nedsättas till 10,000 kronor. För depositions-kostnader m. m. bära liksom för närvarande upptagas 7,000 kronor.

Slutligen bära såsom särskilda uppördsmedel å staten uppföras dels ett till 11,000 kronor beräknat belopp, utgörande förvaltningsbi-

drag från lärarinnornas pensionsanstalt, dels ock 300 kronor, motsvarande vad som för närvarande erlägges såsom ersättning för bostad av en expeditionsvakt.

I det föregående har jag förordat, att posten till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal upptages med ett belopp av 31,780 kronor. Emellertid har fråga uppkommit om ytterligare medel för nämnda ändamål.

I avseende härå får jag till en början erinra, att det i Kungl. Maj:ts proposition nr 222 till 1934 års riksdag angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst förutsattes, att beträffande arbetare vid andra verk än de stora affärsdrivande verken den centrala prövningen av pensionsfrågorna skulle förläggas till statens pensionsanstalt. Beslut om anstaltens handläggning av ifrågavarande ärenden har den 7 december 1934 meddelats av Kungl. Maj:t. I propositionen framhölls, att överlämnandet till pensionsanstalten av dessa frågor givetvis skulle komma att föranleda ökning i anstaltens arbete. Innan någon erfarenhet vunnits om arbetets omfattning, kunde någon beräkning icke göras angående den personalökning hos anstalten, som kunde bli erforderlig. Kungl. Maj:t hemställde med hänsyn härtill om bemyndigande av riksdagen att under budgetåret 1934/1935 av den i ordinarie staten för statens pensionsanstalt upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare bereda medel för den förstärkning av anstaltens personal, som kunde bli erforderlig för anstaltens handläggning av pensionsärenden beträffande vissa arbetare i statens tjänst. I skrivelse den 15 juni 1934, nr 384, lämnade riksdagen Kungl. Maj:t det sålunda åskade bemyndigandet.

Genom beslut den 23 november 1934 har Kungl. Maj:t, på därom av pensionsanstalten gjord framställning, medgivit, att till förstärkning av anstaltens personal för tiden 1 december 1934—30 juni 1935 finge av nyssnämnda anslagspost till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, utöver det till grundavlöningar m. m. anvisade beloppet av 32,200 kronor, för samma ändamål användas ytterligare högst 5,500 kronor.

Statens pensionsanstalt har i skrivelse den 9 november 1934 ifrågasatt, att Kungl. Maj:t, i likhet med vad som skett för innevarande budgetår, skulle hos riksdagen utverka ett generellt bemyndigande att av vederbörlig anslagspost bereda medel för den förstärkning av anstaltens personal, som under budgetåret 1935/1936 kunde visa sig erforderlig.

Då alltjämt erfarenhet saknas, huru stor ökning i anstaltens arbete den nya uppgiften kan komma att medföra, biträder jag ämbetsverkets nyssnämnda förslag och gör i det följande hemställan i enlighet härmed.

Jag övergår nu till frågan om det belopp, som för budgetåret 1935/1936 bör beräknas under ifrågavarande anslag.

Enligt av statens pensionsanstalt lämnade uppgifter kunna anstaltens

utgifter för budgetåret 1935/1936 beräknas till omkring 13,300,000 kronor i pensioner och 150,000 kronor i förvaltningskostnader eller tillhopa omkring 13,450,000 kronor.

Anstaltens inkomster för samma budgetår har ämbetsverket beräknat till följande ungefärliga belopp:

pensionsavgifter	kronor 4,360,000
räntor från riksgäldskontoret	» 6,170,000
räntor å obligationer och kommunlån	» 1,900,000

Summa kronor 12,430,000.

Med hänsyn till de av anstalten sålunda lämnade uppgifterna torde förevarande anslag för nästkommande budgetår böra upptagas med ett belopp av 1,000,000 kronor.

Slutligen får jag påpeka, att i gällande omkostnadsstat för lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp samt i inkomst- och utgiftsstaten för lantbruksskolan vid Ultuna äro upptagna vissa belopp för statens andel i pensionsavgifter till statens pensionsanstalt. Under nionde huvudtiteln har föreslagits, att dessa belopp skulle utgå ur staterna. Därvid borde beloppen inräknas i anslaget till pensionsavgifter till statens pensionsanstalt. Då emellertid, såsom tidigare framhållits, något anslag för detta ändamål icke torde böra anvisas för budgetåret 1935/1936, föranleder beloppens avförande från staterna icke för nämnda budgetår ökning av medelsbehovet å elfte huvudtiteln.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för statens pensionsanstalt:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat:	
1 direktör.....	B 30
1 förste aktuarie.....	B 26
1 kamrerare.....	B 26
1 sekreterare, tillika ombudsman	B 26
1 aktuarie.....	B 21
1 kassör	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 kanslibiträden	B 7;
<i>dels</i> godkänna följande stat för statens pensionsanstalt, att tillämpas från och med budgetåret 1935/1936:	

Stat.

Avlöningar:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	69,400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	7,120
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:		
a) Grundavlöningar m. m.	»	31,780
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	6,200
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	3,200
5. Dyrtdstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	8,800
Säger för avlöningar		kronor 126,500

Omkostnader:

1. <i>Expenser, förslagsvis</i>	kronor	11,000
2. Övriga utgifter:		
a) Hyra, <i>förslagsvis</i>	»	10,000
b) Depositionskostnader m. m., <i>förslagsvis</i>	»	7,000
Säger för omkostnader		kronor 28,000
Summa		kronor 154,500

Särskilda uppbördsmedel:

Förvaltningsbidrag från lärarinnornas pensionsanstalt	kronor	11,000
Hyresmedel	»	300
Säger för särskilda uppbördsmedel		kronor 11,300
Nettoutgift		kronor 143,200;

dels till bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,000,000;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1935/1936, utöver den i staten för statens pensionsanstalt upptagna anslagsposten till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal, av anstaltens medel ställa till förfogande vad som må bliva erforderligt för förstärkning av anstaltens personal för handläggning av pensionsärenden beträffande vissa arbetare i statens tjänst.

[17.] 17. **Bidrag till kungl. hovkapellet's pensionsinrättning.** Till bidrag till kungl. hovkapellet's pensionsinrättning är å riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppfört ett ordinarie anslag å 5,000 kronor. Samma belopp bör för nästkommande budgetår anvisas till nämnda ändamål. Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till kungl. hovkapellet's pensionsinrättning* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 5,000.

[18.] 18. **Bidrag till universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn.** Ordinarie anslaget till bidrag till universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn är å riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 9,000 kronor. Enahanda belopp bör anvisas för nästa budgetår. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 9,000.

[19.] 19. **Bidrag till pensionsinrättningen för änkor och barn efter ämbets- och tjänstemän vid universitetet i Lund.** Med erinran att å gällande riksstat finnes med ett belopp av 7,200 kronor uppfört ett ordinarie anslag till bidrag till pensionsinrättningen för änkor och barn efter ämbets- och tjänstemän vid universitetet i Lund, får jag, då anledning till ändring av anslagsbeloppet icke föreligger, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till pensionsinrättningen för änkor och barn efter ämbets- och tjänstemän vid universitetet i Lund* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 7,200.

[20.] 20. **Bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.** Till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. torde för nästa år budgetår böra anvisas samma belopp, varmed det nuvarande ordinarie anslaget till nämnda ändamål är uppfört å riksstaten, eller 157,276 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 157,276.

[21.] 21. **Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, förslagsanslag.** Ordinarie förslagsanslaget till bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna är för innevarande budgetår i riksstaten uppfört med 70,000 kronor.

I beräkning, som verkställts inom statens pensionsanstalt, har anslagsbehovet för budgetåret 1935/1936 uppskattats till 57,000 kronor.

Jag förordar, att sistnämnda belopp höjes till 60,000 kronor, och får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 60,000.

[22.] 22. **Tilläggpensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, förslagsanslag.** Nu gällande bestämmelser i fråga om pensionsförhållandena för lärarinnorna vid vissa statsunderstödda enskilda läroanstalter innefattas i särskilda kungörelser den 23 december 1910 (nr 145), den 31 december 1917 (nr 965), den 18 november 1921 (nr 702, 703 och 704), den 14 december 1923 (nr 425), den 20 maj 1927 (nr 173, 174 och 175) samt den 9 oktober 1931 (nr 345).

För innevarande budgetår är för beredande av tilläggpensioner åt vissa av nämnda lärarinnor i riksstaten uppfört ett extra förslagsanslag å 385,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1934 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om utverkande av anslag till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1935/1936. Med ledning av föreliggande belastningssiffror har överstyrelsen därvid föreslagit, att anslagsbeloppet måtte bestämmas till 400,000 kronor.

I överensstämmelse härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *tilläggpensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 400,000.

[23.] 23. **Pensioner åt vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket, förslagsanslag.** I det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen finnas för närvarande inräknade medel för, jämte andra pensioneringsutgifter, kostnader för pensionering genom flottans pensionskassa av vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket. För ändamålet är å lotsverkets pensionsstat upptagen en såsom förslagsanslag betecknad anslagspost å 15,000 kronor.

I samband med genomförande av den av 1934 års riksdag beslutade omläggningen av riksstatens uppställning torde medel för ifrågavarande pensioneringskostnader böra anvisas under elfte huvudtiteln. Av skäl, som under punkten 32 i det följande skola angivas, bör anslag för ändamålet emellertid i riksstatsförslaget endast preliminärt beräknas.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *pensioner åt vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 15,000.

[24.] 24. Ersättning åt efterlevande till befattningshavare vid lotsverket, som avlidit till följd av olycksfall i tjänsten, *förslagsanslag*. I pensionsstaten för lotsverket ingå bland annat *dels* en post å förslagsvis 12,000 kronor till livräntor enligt förordningen den 22 oktober 1909 (nr 125) angående ersättning åt efterlevande, då någon av lotsverkets betjäning till följd av tjänsteutövning ljugit döden, *dels ock* en post å 15,000 kronor till beredande av understöd åt vissa förutvarande befattningshavare eller deras änkor och barn. Från och med budgetåret 1935/1936 böra i enlighet med den nya riksstatsuppställningen anslag till berörda ändamål anvisas under elfte huvudtiteln. Förenämnda belopp å 12,000 kronor synes därvid böra anvisas såsom *förslagsanslag* under rubriken »Ersättning åt efterlevande till befattningshavare vid lotsverket, som avlidit till följd av olycksfall i tjänsten». Till understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn torde böra anvisas ett bestämt anslag å 15,000 kronor. I fråga om sist avsedda anslag gör jag hemställan under nästföljande punkt.

Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ersättning åt efterlevande till befattningshavare vid lotsverket, som avlidit till följd av olycksfall i tjänsten*, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 12,000.

[25.] 25. Understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn. Åberopande vad under nästföregående punkt anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 15,000.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ekman, anmäler härefter följande under nr 26—31 upptagna anslag:

Handelsflottans pensionsanstalt.

[26.] 26. Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt, *förslagsanslag*. Rörande ifrågavarande förslagsanslags historik hänvisas till elfte huvudtiteln, sid. 31 och 32, i 1928 års statsverksproposition.

Här må endast erinras om *dels* att storleken av det från anslaget utgående bidraget till handelsflottans pensionsanstalt varierar alltefter lästetalet å svenska i utrikes sjöfart använda fartyg samt att med hänsyn härtill och till den under årens lopp som regel fortgående tillväxten i lästetal av ifrågavarande del av den svenska handelsflottan utbetalningarna från anslaget successivt stegrats, *dels ock* att anslaget vid 1934 års riksdag höjdes från 120,000 kronor till 140,000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1934 har *direktionen över handelsflottans pensionsanstalt* hemställt, att såsom bidrag till anstalten måtte jämväl för nästkommande budgetår anvisas ett anslag å 140,000 kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till handelsflottans pensionsanstalt*
för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 140,000.

[27.] 27. Förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen av handelsflottans pensionsanstalt, *förslagsanslag*. Till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt hava under åtskilliga år varit anvisade två särskilda extra anslag, av vilka det ena — av förslagsanslags natur — avser att höja pensionsbeloppen i anstaltens fjärde klass, medan ändamålet med det andra anslaget är att medelst ökat antal pensioner inom de tre första klasserna för vederbörande nedbringa väntetiden för pensions erhållande. Beträffande ifrågavarande två anslags historik och användning hänvisas till elfte huvudtiteln, sid. 11 och 12, i 1932 års statsverksproposition.

I sin förenämnda skrivelse den 30 augusti 1934 har *direktionen över handelsflottans pensionsanstalt* gjort framställning om beredande åt pensionsanstalten, i vad angår budgetåret 1935/1936, av anslagsmedel för förbättring av pensioneringen från anstalten med samma belopp, som beviljats för löpande budgetår.

Anslag för ifrågavarande ändamål erfordras jämväl för budgetåret 1935/1936. Mot de begärda beloppen har jag intet att erinra. Beträffande

anslaget till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av pensionsanstalten gör jag framställning under nästföljande punkt. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen av handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 31,000.

[28.] 28. **Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt.** Med åberopande av vad jag anfört under nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 31,000.

[29.] 29. **Tilläggs pensioner under år 1935 åt pensionstagarna vid handelsflottans pensionsanstalt, förslagsanslag.** Beträffande detta anslags historik och användning hänvisas till elfte huvudtiteln, sid. 12, i 1932 års statsverksproposition.

I sin förenämnda skrivelse den 30 augusti 1934 har *direktionen över handelsflottans pensionsanstalt* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beredande av tilläggs pensioner jämväl för år 1935 till pensionstagarna vid anstalten samt för ändamålet hos riksdagen begära anvisande av medel till samma belopp som för år 1934 eller 125,000 kronor.

Jag tillstyrker, att å riksstaten för budgetåret 1935/1936 medel till oförändrat belopp ställas till förfogande för beredande enligt nu gällande grunder av tilläggs pensioner åt pensionstagarna vid handelsflottans pensionsanstalt.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *tilläggs pensioner under år 1935 åt pensionstagarna vid handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 125,000.

[30.] 30. **Bidrag till förvaltningskostnaderna vid handelsflottans pensionsanstalt.** Beträffande anslagets historik och användning hänvisas till elfte huvudtiteln, sid. 13 och 14, i 1932 års statsverksproposition. Här må endast erinras om, att anslaget för innevarande budgetår utgår med ett belopp av 1,500 kronor, därav 1,000 kronor avsetts såsom bidrag till

arvoden åt anstaltens personal och 500 kronor såsom bidrag till täckande av dess hyreskostnad.

I sin förenämnda skrivelse den 30 augusti 1934 har *direktionen över handelsflottans pensionsanstalt* framhållit, att avkastningen av anstaltens förvaltningskostnadsfond — vilken avkastning jämte nu förevarande anslag bestrede samtliga anstaltens förvaltningskostnader — på grund av under senaste år inträdda betydande räntesänkningar undergått en mycket kännbar årlig minskning, som för budgetåret 1935/1936 kunde beräknas till något över 800 kronor. Med hänsyn härtill och då någon reducering av anstaltens redan nu jämförelsevis låga förvaltningskostnader icke syntes *direktionen* möjlig, finge *direktionen* anhålla, att statsbidraget höjdes med ett belopp, som med viss reduktion svarade mot den beräknade minskningen av fondens avkastning eller i runt tal 500 kronor. Det erforderliga statsbidraget skulle således för nästkommande budgetår uppgå till sammanlagt 2,000 kronor.

Med hänsyn till nödvändigheten av största möjliga utgiftsbegränsning anser jag mig ej kunna förorda högre anslag för ifrågavarande ändamål än nu utgående belopp av 1,500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till förvaltningskostnaderna vid handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av kronor 1,500.

[31.] 31. **Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, förslagsanslag.** Nu gällande bestämmelser angående ersättning av här avsett slag innefattas i förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) samt kungörelserna samma dag (nr 139) och den 13 juli 1924 (nr 199). Ersättningen utgår huvudsakligen i form av livräntor dels åt personer, vilka under arbete för statens räkning eller eljest å svenskt fartyg eller för oskadliggörande inom svenskt område av mina eller annat krigsredskap skadats till följd av olycksfall, förorsakat av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, dels ock, om olycksfallet medfört döden, åt deras efterlevande.

På grund av träffade överenskommelser utgives ersättning i enlighet med de i förordningen för ersättning till svensk medborgare eller hans efterlevande stadgade grunder numera jämväl till dansk medborgare eller hans efterlevande och till efterlevande efter norsk medborgare.

För innevarande budgetår är för beredande av ersättning av nu avsett slag å riksstaten uppfört ett extra förslagsanslag å 60,000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1934 har *riksförsäkringsanstalten* anmält, att anstalten för ifrågavarande ändamål under de tre senast förflutna budgetåren utbetalat respektive 70,963 kronor, 63,816 kronor och 61,780 kronor,

samt hemställt, att för samma ändamål måtte även för budgetåret 1935/1936 anvisas ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

I överensstämmelse härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 60,000.

B. Militära pensionsväsendet.

Chefen för finansdepartementet anmäler härefter följande under denna avdelning såsom nr 1 upptagna anslag:

[32.] 1. Pensionering av militära befattningshavare, förslagsanslag. Å riksstatsens elfte huvudtitel finnas under avdelningen »Militära pensionsväsendet» upptagna följande anslag för militära befattningshavares tjänstepensionering samt för årliga statsbidrag till familjepensionering för dessa befattningshavare, nämligen (anslagen upptagas här med angivande av gällande riksstats numrering och anslagsbelopp):

dels med överrubriken »Lantförsvaret»:

Arméns pensionskassa:

1. Ersättning för mistade löneinnehållningar	kronor	19,021
2. Ersättning för nådårs- och begravningshjälpsbesparingar	»	28,080
3. Ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel	»	106,000
4. Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	»	122,949
5. Ytterligare bidrag för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	»	2,046
6. Arméns pensionskassas egen pensionering m. m., förslagsanslag	»	4,700,000,

dels med överrubriken »Sjöförsvaret»:

Flottans pensionskassa:

Ersättning för minskade inkomster:

8. Pensionsfonden	»	36,320
9. Gratialfonden	»	16,650
10. Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond	»	45,560
12. Pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, förslagsanslag	»	855,000,

dels ock med överrubriken »Gemensamma anslag»:

15. Pensionsförbättring åt viss personal vid armén och marinen, <i>förslagsanslag</i>	kronor 3,365,000
16. Pensionsreglering för f. d. militära befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	» 2,315,000.

Härtill komma anslag för dyrtidstillägg å tjänste- och familjepensioner.

Frågan om ett nyordnande av den militära tjänstepensioneringen har länge stått på dagordningen. Sedan förslag till civilt tjänstepensionsreglemente framlagts för 1934 års riksdag, tillkallades den 12 april 1934 inom finansdepartementet sakkunniga med uppdrag att avgiva förslag till nya bestämmelser i fråga om pension för personal vid försvarsväsendet. Dessa bestämmelser borde enligt de sakkunniga givna direktiv anpassas till de föreskrifter, som kunde framgå ur riksdagsbehandlingen av förslaget till civilt tjänstepensionsreglemente.

Nämnda sakkunniga — 1934 års militärpensionssakkunniga — hava den 5 december 1934 avgivit betänkande med förslag till reglemente angående tjänstepension för befattningshavare vid försvarsväsendet (militära tjänstepensionsreglementet). Enligt de sakkunnigas förslag skulle detta reglemente träda i kraft den 1 juli 1935. Betänkandet är för närvarande för yttranden utremitterat till åtskilliga myndigheter, och det kan därför icke nu med säkerhet bedömas, huruvida förslag i ämnet kan föreläggas 1935 års riksdag. Då man emellertid synes kunna hysa förhoppning om att så skall kunna ske, lärer vid budgetförslagets uppgörande hänsyn böra tagas till den inverkan i anslagshänseende, som ett genomförande av sakkunnigförslaget skulle medföra. Anslagen till det militära pensionsväsendet böra därför, i den mån de beröras av sakkunnigförslaget, nu endast preliminärt beräknas.

För bestridande av utgifterna för pension och uppskjuten livränta enligt det föreslagna militära tjänstepensionsreglementet ävensom för tjänstepensioner, som före reglementets ikraftträdande beviljats åt personal vid försvarsväsendet, skulle enligt sakkunnigförslaget uppföras ett förslagsanslag till pensionering av militära befattningshavare. Detta anslag, som av de sakkunniga beräknats till 12,950,000 kronor, skulle ersätta de till arméns och flottans pensionskassor anvisade tjänstepensionsanslagen (nr 1, 2, 3, 6, 8 och 12) ävensom de gemensamma anslagen till pensionsförbättring och pensionsreglering (nr 15 och 16). Härvid skulle dock från pensionsregleringsanslaget, som för närvarande bestrider kostnader jämväl för pensionstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 361) angående pensionstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., utbrytas för detta ändamål erforderligt belopp, förslagsvis 120,000 kronor, att uppföras såsom särskilt förslagsanslag till pensionstillägg åt änkor och barn efter militära befattningshavare.

De nuvarande militära pensionskassornas hittillsvarande befattning med tjänstepensionering skulle enligt sakkunnigförslaget upphöra och kassorna omorganiseras till enbart familjepensionsanstalter. Till dessa anstalter skulle anvisas dels statsbidrag till familjepensionerna enligt oförändrade grunder, dels ock erforderliga medel till förvaltningskostnader ävensom till engångs- och övergångskostnader i samband med avvecklingen av de nuvarande pensionskassorna. För arméns änke- och pupillkassa skulle sålunda för nästkommande budgetår uppföras ett förslagsanslag till bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén å 125,000 kronor samt ett förslagsanslag till förvaltningskostnader för arméns änke- och pupillkassa å 60,000 kronor. För marinens änke- och pupillkassa skulle för nästkommande budgetår anvisas dels bestämda anslag till ersättning för minskade inkomster till flottans pensionskassas gratialfond å 16,650 kronor, till bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid marinen å 45,560 kronor, till förvaltningsbidrag till marinens änke- och pupillkassa å 12,100 kronor samt till vissa engångskostnader i samband med avveckling av flottans pensionskassa å 13,200 kronor, dels ock ett förslagsanslag till övergångsstat för flottans pensionskassa å 20,800 kronor.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit torde böra läggas till grund för den preliminära anslagsberäkningen i riksstatsförslaget, dock att anslaget till övergångsstat för flottans pensionskassa torde böra beräknas till ett belopp av 22,000 kronor.

Då antagandet av ett militärt tjänstepensionsreglemente enligt de sakkunnigas förslag skulle påverka kostnaderna för dyrtidstillägg å tjänstepensionerna, lärer även anslaget till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare böra i riksstatsförslaget upptagas med beräknat belopp, förslagsvis 1,400,000 kronor.

Enär vidare frågan om den militära tjänstepensioneringens framtida administration är ägnad att inverka på spørsmålet om handhavandet av den pensionering av vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket, som för närvarande ombesörjes av flottans pensionskassa, bör, såsom redan i det föregående föreslagits, även anslaget för detta ändamål allenast preliminärt beräknas. Av samma skäl kan definitivt äskande för närvarande ej heller ske beträffande fortsatta medel till den pensionering av flottans gemenskap, som hittills handhafs av flottans pensionskassa med anlitande av ett särskilt riksstatsanslag. Anslaget för sistnämnda ändamål bör i riksstatsförslaget beräknas till 270,000 kronor.

I samband med den omläggning av anslagen till den militära pensioneringen, som vid genomförande av militärpensions-sakkunnigas förslag skulle komma att äga rum, lärer i anslutning till vad de sakkunniga ifrågasatt kunna tillämpas en ur systematisk synpunkt mera tillfredsställande uppställning av anslagen än den nuvarande.

Med iakttagande härav gör jag i det följande framställningar om beräkning av de olika anslag, som beröras av sakkunnigförslaget, med undantag av det anslag till pensioner åt vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket, rörande vilket förslag framställdes redan i det föregående.

Under denna punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *pensionering av militära befattningshavare* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 12,950,000.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler härefter chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vennerström, det under nr 2 upptagna anslaget:

[33.] 2. **Vadstena krigsmanshuskassa, förslagsanslag.** Från detta anslag bestridas för närvarande utgifterna för de till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare utgående förmånerna med undantag av dyrtidstilllägg. I fråga om anslaget historik och föreskrifterna rörande dess användning hänvisas, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, till elfte huvudtiteln, sid. 19—39, i 1934 års statsverksproposition. Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 1,325,000 kronor. Till anslaget har efter ingången av budgetåret 1934/1935 överförts den 1 juli 1934 förefintlig behållning av Vadstena krigsmanshuskassas kapitaltillgångar. Från och med nämnda budgetår tillgodoföras anslaget dels kassan tillkommande ränte- och arrendemedel samt skatte- och åborättsavgifter m. m., dels ock från indelningsverkets besparingsfond samtliga årligen till fonden inflytande räntemedel. För budgetåret 1934/1935 har vidare till berörda anslag överförts av nämnda fonds kapitaltillgångar ett belopp av 100,000 kronor ävensom från invalidhusfonden ett belopp av 60,000 kronor.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 3 januari 1934 av medelsäskandena för ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår anförde jag i yttrande till statsrådsprotokollet, att en undersökning vore påkallad beträffande frågan, i vilken omfattning invalidhusfonden för framtiden kunde, utöver vad tidigare skett, bidra till kostnaderna för understöd åt f. d. indelt manskap. På min hemställan uppdrog sedermera Kungl. Maj:t den 22 juni 1934 åt statskontoret och arméförvaltningens civila departement att gemensamt verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning i ämnet. Med skrivelse den 3 november 1934 hava ämbetsverken överlämnat den anbefallda utredningen.

Innan jag närmare ingår på det förslag, utredningen givit ämbetsverken anledning framställa, anser jag mig böra lämna en redogörelse för invalidhusfondens ställning och de ändamål, som tillgodoses genom bidrag från fonden.

Invalidhusfonden. På förslag av Kungl. Maj:t medgävo rikets ständer vid 1812 års riksdag, att adelsfaneregementets boställen och indelningar, vilkas indragning till statsverket blivit beslutad vid 1809—1810 års riksmöte, skulle vid innehavarnas avgång få användas för inrättande av ett invalidhus, samt att något av de kungliga lustslotten finge för ändamålet upplåtas. Till följd härav förordnade Kungl. Maj:t den 28 juli 1812, att alla ledigblivande boställen och indelta räntor vid nämnda regemente skulle anslås till underhåll av en invalidinrättning. Inrättningen, som förlades till Ulriksdals lustlott, öppnades den 28 januari 1822 för mottagande av ålderstigna eller blesserade krigsmän av såväl över- och underbefäl som manskap.

Sedan kostnaderna för invalidinrättningen befunnits så småningom alltför höga i förhållande till antalet därstädes underhållna korpraler och soldater, förordnade Kungl. Maj:t, att invalidinrättningen å Ulriksdal skulle med utgången av år 1849 upphöra samt krigskollegium övertaga förvaltningen av inrättningens tillgångar (invalidhusfonden).

Invalidhusfondens inkomster hava huvudsakligen tagits i anspråk för understöd och pensioner åt avskedat underbefäl och manskap vid armén och flottan *dels* genom direkta utbetalningar från fonden till vederbörande understödstagare, *dels ock* genom årligt bidrag till den i första hand från Vadstena krigsmanshuskassa bestridda understödsverksamheten.

I. Direkta utbetalningar från fonden:

I samband med instiftandet av svärdstecknet och svärdsmedaljen till belöning åt underofficerare och manskap vid armén och flottan förordnade Kungl. Maj:t år 1850, att ett visst antal svärdspensioner skulle årligen utgå särskilt för underofficerare och särskilt för manskap efter erhållet avsked och sedan viss levnads- och tjänstålder uppnåtts. Invalidhusfondens utgifter för dessa pensioner hava under de fem sistförflutna budgetåren belöpt sig till i medeltal omkring 20,000 kronor.

För understöd åt avskedade personer, som tillhört armén och flottan, har vidare årligen av invalidhusfondens medel ställts visst belopp till Kungl. Maj:ts disposition för utgivande av gratifikationier till f. d. officerare och f. d. underofficerare med vederlikar samt till f. d. indelt eller annat fast anställt manskap. För ifrågavarande ändamål hava under de fem sistförflutna budgetåren de årliga utgifterna belöpt sig till omkring 80,000 kronor för armén och omkring 8,500 kronor för marinen.

Härutöver utbetalas från invalidhusfonden årligen vissa mindre bidrag till Norra och Södra skånska infanteriregementenas pensionskassor m. m.

II. Bidrag till Vadstena krigsmanshuskassa:

Av invalidhusfondens medel har alltsedan år 1885 årligen tagits i anspråk visst belopp såsom bidrag till täckande av kostnaderna för de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående underhållen till f. d. indelt man-

skap. Nämnda bidrag var från början fastställt till 30,000 kronor men höjdes genom beslut vid 1909 års riksdag till 84,300 kronor.

Detta bidrag å 84,300 kronor har sedermera utgått till och med budgetåret 1933/1934. På förslag av Kungl. Maj:t sänktes fondens bidrag för budgetåret 1934/1935 till 60,000 kronor samtidigt som ett å riksstaten tidigare uppfört anslag till fonden å 60,350 kronor indrogs.

Då riksdagen år 1909 höjde invalidhusfondens förenämnda bidrag till 84,300 kronor, innebar detta, åtminstone till en början, ett helt utnyttjande av nämnda fonds årsinkomster för underhållsutdelningen från Vadstena krigsmanshuskassa, i den mån invalidhusfondens inkomster icke togos i anspråk för egna understödskostnader (svärdspensioner och gratifikationer m. m.). Från och med år 1916 inträdde en konstant stegring av tillgångarna å fonden. Vid 1916 års slut redovisades sålunda fondens tillgångar med omkring 3,411,000 kronor, vid 1920 års slut med omkring 3,457,000 kronor, vid slutet av budgetåret 1925/1926 med omkring 3,687,000 kronor och vid slutet av budgetåret 1933/1934 med omkring 3,880,000 kronor. Ökningen av tillgångarna från år 1909 till sistnämnda budgetår uppgår sålunda till i runt tal 470,000 kronor.

Jag ber härefter att få övergå till *statskontorets* och *arméförvaltningens civila departements* i ämbetsverkens skrivelse den 3 november 1934 framställda förslag i förevarande ärende. Ämbetsverken hava beräknat de direkta utbetalningarna från fonden för femårsperioden budgetåren 1935/1936—1939/1940 till följande årliga belopp:

svärdspensioner	kronor	21,300
gratifikationer åt f. d. officerare och underofficerare samt f. d. krigsmän av manskaps klass	»	80,500
bidrag till Norra och Södra skånska infanteriregemente- nas pensionskassor m. m.	»	1,700
		eller sammanlagt för år kronor 103,500.

I fråga om fondens ianspråktagande i större utsträckning än vad hittills ägt rum för bestridande av kostnaderna för underhåll åt f. d. indelt manskap hava ämbetsverken kommit till den uppfattningen, att ett ökat utnyttjande av fondens tillgångar bör kunna ske. Härom hava ämbetsverken anfört följande:

Beträffande invalidhusfonden syntes det ämbetsverken påkallat att tillsvidare bibehålla fondens tillgångar vid sådan storlek, att fondens avkastning lämnade möjlighet till täckande av de understödskostnader, som i första hand åvilade fonden. Överskjutande tillgångar borde däremot enligt ämbetsverkens mening kunna utnyttjas för bidrag till bestridande av kostnaderna för de underhåll åt f. d. indelt manskap, vilka redovisades å anslag i riksstaten. Ett dylikt ökat anlitage av fondtillgångarna hade ämbetsverken tänkt sig kunna äga rum under en femårsperiod, räknat från och med budgetåret 1935/1936, enligt följande beräkningar.

Enligt vad tidigare angivits torde invalidhusfondens egna understöds-kostnader under nyssnämnda femårsperiod komma att belöpa sig till omkring 103 500 kronor per år. För att med räntemedlen kunna bestrida fondens årliga kostnader erfordrades vid en med hänsyn till fallande räntesatser och ovissheten om framtida ränteläge beräknad medelränta av $3\frac{1}{2}$ procent å fondens kapitalplaceringar ett fondkapital å i runt tal 3,000,000 kronor. Då fondens tillgångar vid slutet av sistförflutna budgetår uppginge till i runt tal 3,880,000 kronor, skulle således av nämnda tillgångar ett sammanlagt belopp av 880,000 kronor kunna med en femtedel eller med ett lämpligen avrundat belopp av 175,000 kronor tagas i anspråk såsom årligt bidrag till bestridande av kostnaderna för underhåll åt f. d. indelt manskap. Därjämte torde av invalidhusfondens räntemedel kunna årligen under samma femårsperiod för enahanda ändamål disponeras överskottsmedel till följande belopp, nämligen under första året av perioden 50,000 kronor, under andra året 40 000 kronor, under tredje året 30,000 kronor, under fjärde året 20,000 kronor och under femte året 10,000 kronor. Sammanlagt skulle således under en femårsperiod, räknat från och med budgetåret 1935/1936, kunna från invalidhusfondens medel till vederbörande anslag under elfte huvudtiteln, avseende underhåll åt f. d. indelt manskap, överföras följande belopp, nämligen:

under budgetåret 1935/1936	kronor	225,000
»	»	1936/1937 » 215,000
»	»	1937/1938 » 205,000
»	»	1938/1939 » 195,000
»	»	1939/1940 » 185,000.

En förnyad utredning torde sedermera i god tid före femårsperiodens slut böra komma till stånd för att utröna, huruvida och i vad mån invalidhusfonden i fortsättningen kunde tagas i anspråk för samma ändamål.

Under åberopande av den av ämbetsverken sålunda verkställda utredningen hava ämbetsverken hemställt, att Kungl. Maj:t måtte med godkännande av ovan angivna plan för invalidhusfondens ianspråktagande under budgetåren 1935/1936—1939/1940 föreslå riksdagen besluta, att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för underhåll åt f. d. indelt manskap skulle under budgetåret 1935/1936 av invalidhusfondens medel till det under elfte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa överföras ett belopp av 225,000 kronor.

Vad beträffar frågan om det belopp, varmed *anslaget till Vadstena krigsmanshuskassa* bör för nästkommande budgetår upptagas i riksstaten, har *arméförvaltningens civila departement* i skrivelse den 10 november 1934 härom anfört, bland annat, följande.

Redovisade utgifter för underhåll åt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare hade, i vad utgifterna icke föranletts av kungörelsen den 13 mars 1931 angående ändrade villkor för underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa m. m., enligt arméförvaltningens räkenskaper uppgått till:

under budgetåret 1930/1931	kronor	1,639,861: 26
»	»	1931/1932 » 1,614,733: 37
»	»	1932/1933 » 1,584,931: 28
»	»	1933/1934 » 1,542,853: 76.

Utgifterna hade alltså efter utgången av budgetåret 1930/1931 för varje därefter följande budgetår nedgått med respektive omkring 25,000 kronor, 30,000 kronor och 42,000 kronor. Under innevarande budgetår beräknades utgifterna komma att nedgå med omkring 60,000 kronor och under budgetåret 1935/1936 med omkring 80,000 kronor. Utgifterna under innevarande budgetår skulle följaktligen komma att uppgå till omkring 1,480,000 kronor och under budgetåret 1935/1936 till omkring 1,400,000 kronor.

För täckande av sistnämnda utgifter borde i första hand tagas i anspråk Vadstena krigsmanshuskassa tillkommande ränte- och arrendemedel samt skatte- och åborättsavgifter ävensom räntemedel från indelningsverkets besparingsfond, vilka skulie tillföras ordinarie förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa. Dessa ränte- och arrendemedel m. m. beräknades under nästkommande budgetår uppgå till sammanlagt omkring 50,000 kronor.

Vidare kunde för täckande av ifrågakvarande utgifter påräknas ett avsevärt bidrag från invalidhusfonden. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 november 1934 hade nämligen statskontoret och arméförvaltningens civila departement hemställt om överföring under budgetåret 1935/1936 från invalidhusfonden till ordinarie förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa av ett belopp av 225,000 kronor, utgörande viss del av å nämnda fond uppkomna överskottsmedel. Därest riksdagen lämnade sitt bifall till vad ämbetsverken sålunda hemställt, skulle för täckande av här ifrågakvarande utgifter kunna utöver ovannämnda 50,000 kronor tagas i anspråk 225,000 kronor.

Ordinarie förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa torde alltså under nyss angivna förutsättning böra å riksstaten för budgetåret 1935/1936 uppföras med ett belopp av (1,400,000 — (50,000 + 225,000) =) 1,125,000 kronor.

I kungörelsen den 13 mars 1931 angående ändrade villkor för underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa m. m. förordnade Kungl. Maj:t, bland annat, att avskedat indelt manskap från armén med minst 15 men under 20 tjänstår, som styrkte sig hava tjänstgjort i sammanlagt minst 600 dagar, skulle från och med den 1 juli 1931 komma i åtnjutande av underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa enligt samma grunder, som gällde beträffande sådant manskap, som tjänat i minst 20 men ej 25 år. Av nämnda kungörelse föranledda utgifter, vilka enligt beslut av 1931 års riksdag (riksdagens skr. nr 40) skulle bestridas av indelningsverkets besparingsfonds kapitaltillgångar, hade enligt arméförvaltningens räkenskaper uppgått till:

under budgetåret 1931/1932	kronor	25,331: 24
»	»	1932/1933 » 76,442: 01
»	»	1933/1934 » 81,160: 35.

Samtliga dessa kostnader, tillhoppa 182,933 kronor 60 öre, hade i enlighet med riksdagens ovannämnda beslut blivit ersatta av indelningsverkets besparingsfonds kapitaltillgångar.

Utgifterna (inklusive dyrtidstillägg) för här ifrågakvarande ändamål under innevarande budgetår hade tidigare beräknats till omkring 100,000 kronor. Enligt numera vunnna erfarenhet torde emellertid dessa utgifter komma att uppgå till allenast omkring 90,000 kronor. Jämväl för budgetåret 1935/1936 torde utgifterna i fråga kunna beräknas till sistnämnda belopp. Härav beräknades 55,000 kronor utgöra kostnader för underhåll och 35,000 kronor kostnader för dyrtidstillägg åt sagda understödstagare. I

enlighet med 1931 års riksdags omförmälda beslut borde dessa kostnader ersättas av indelningsverkets besparingsfonds kapitaltillgångar, och torde därvid lämpligen böra tillgå så, att under budgetåret 1935/1936 90,000 kronor överfördes från fonden och tillfördes ordinarie förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa med 55,000 kronor och extra förslagsanslaget till dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare med 35,000 kronor.

Statskontorets och arméförvaltningens civila departementets förberörda utredning giver vid handen, att invalidhusfonden kan i avsevärt större omfattning än vad hittills ägt rum bidra till bestridande av kostnaderna för understöd åt f. d. indelt manskap. Emot ämbetsverkens förslag beträffande storleken av ifrågavarande bidrag under ett vart av budgetåren 1935/1936—1939/1940 har jag icke funnit anledning till erinran. I enlighet härmed skulle för budgetåret 1935/1936 kunna från fonden tagas i anspråk ett belopp av 225,000 kronor, att tillgodoföras anslaget till Vadstena krigsmanshuskassa.

Enligt civila departementets beräkningar skulle medelsbehovet för nästkommande budgetår under nämnda anslag utgöra 1,400,000 kronor, exklusive dyrtidstillägg. Från invalidhusfonden torde såsom nyss nämnts kunna tagas i anspråk 225,000 kronor. Vissa ränte- och arrendemedel, som skola tillföras anslaget, hava av departementet beräknats till 50,000 kronor. Anslaget torde följaktligen böra uppföras i riksstaten för budgetåret 1935/1936 med $(1,400,000 - (225,000 + 50,000) =) 1,125,000$ kronor.

I fråga om det bidrag, som för nästkommande budgetår kan finnas erforderligt från indelningsverkets besparingsfond, har civila departementet beräknat detsamma till 90,000 kronor, därav 55,000 kronor avse underhåll och 35,000 kronor dyrtidstillägg. I enlighet med departementets förslag torde sistnämnda belopp böra tillgodoföras anslaget till dyrtidstillägg åt, bland andra, ifrågavarande understödstagare.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vadstena krigsmanshuskassa för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,125,000;

dels ock besluta, att till förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa skola efter ingången av budgetåret 1935/1936 för samma budgetår överföras ej mindre från invalidhusfonden ett belopp av 225,000 kronor än även från indelningsverkets besparingsfond av fondens kapitaltillgångar ett belopp av 55,000 kronor.

Chefen för finansdepartementet anmäler härefter anslagen under nr 3—15:

[34.] **3. Pensionering av flottans gemenskap, förslagsanslag.** Med åberopande av vad jag anfört under punkten 32 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *pensionering av flottans gemenskap* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 270,000.

[35.] **4. Dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare, förslagsanslag.** Med hänvisning till vad jag anfört dels under punkten 32 i det föregående, dels ock vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 1,400,000.

[36.] **5. Dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, förslagsanslag.** Sedan år 1917 har dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare utgått med ett för varje pensionär eller understödstagare bestämt belopp, som från och med år 1922 utgjort 150 kronor för år. Tidigare utgingo dyrtidstilläggen med växlande belopp, i regel högre än nu. De för innevarande budgetår gällande bestämmelserna om dyrtidstilläggets storlek och utbetalning av tillägget innefattas i en kungörelse den 22 juni 1934 (nr 341). Enligt ifrågasvarande bestämmelser utgår dyrtidstillägget med ett belopp av 150 kronor till varje vid ingången av juli månad 1934 till pension såsom båtsman eller marinsoldat eller till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare, vilken vid nämnda tidpunkt uppnått en levnadsålder av 60 år. Dyrtidstillägget utbetalas i samma ordning, som tillämpas vid utbetalning av pensionen eller understödet.

Kostnaderna för dyrtidstilläggen bestridas från ett under elfte huvudtiteln uppfört förslagsanslag, som för innevarande budgetår anvisats med 1,045,000 kronor, varav 1,000,000 kronor beräknats för arméns och 45,000 kronor för marinens del. Under budgetåret 1933/1934, då anslaget var upptaget med 1,025,000 kronor, har detsamma belastats med omkring 1,048,000 kronor. Vederbörande myndigheter hava för budgetåret 1935/1936 beräknat medelsbehovet för ifrågasvarande ändamål till 950,000 kronor för armén och 40,000 kronor för marinen eller sammanlagt 990,000 kronor.

I det föregående har chefen för försvarsdepartementet vid behandling-

en av frågan om anslag till Vadstena krigsmanshuskassa framhållit, att det nu förevarande dyrtidstilläggsanslaget borde under budgetåret 1935/1936 från indelningsverkets besparingsfonds kapitaltillgångar tillgodoföras ett belopp av 35,000 kronor, avsett att utgöra ersättning för kostnader för dyrtidstillägg åt sådana understödstagare, vilka uppbära underhåll jämlikt kungörelsen den 13 mars 1931 (nr 43) angående ändrade villkor för underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa m. m. Från och med innevarande budgetår bestridas dessa dyrtidstillägg av förevarande anslag, medan de därförut — liksom underhållen till ifrågavarande understödstagare — utgingo från nyssnämnda fond. Myndigheterna hava vid sina beräkningar av medelsbehovet under dyrtidstilläggsanslaget för nästkommande budgetår icke upptagit något belopp för dyrtidstillägg till omförmälda understödstagare.

För min del biträder jag vad chefen för försvarsdepartementet anfört angående överförande till anslaget av 35,000 kronor från indelningsverkets besparingsfond. Vid sådant förhållande behöva icke under anslaget inräknas medel för dyrtidstillägg åt understödstagare, som avses i kungörelsen den 13 mars 1931. Jag kan alltså ansluta mig till myndigheternas anslagsberäkning; dock torde anslagsbeloppet böra avrundas till 1,000,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,000,000;

dels ock besluta, att till nämnda anslag skall under budgetåret 1935/1936 från indelningsverkets besparingsfond av fondens kapitaltillgångar överföras ett belopp av 35,000 kronor.

Arméns änke- och pupillkassa.

[37.] 6. Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, *förslagsanslag*. Under hänvisning till vad som anförts under punkten 32 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 125,000.

[38.] 7. **Förvaltningskostnader för arméns änke- och pupillkassa, förslagsanslag.** Åberopande vad jag yttrat under punkten 32 i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *förvaltningskostnader för arméns änke- och pupillkassa* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 60,000.

Marinens änke- och pupillkassa.

[39.] 8. **Ersättning för minskade inkomster till flottans pensionskassas gratialfond.** Med hänvisning till vad under punkten 32 yttrats får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *ersättning för minskade inkomster till flottans pensionskassas gratialfond* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *anslag* av kronor 16,650.

[40.] 9. **Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid marinen.** Med åberopande av vad jag anfört under punkten 32 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid marinen* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *anslag* av kronor 45,560.

[41.] 10. **Bidrag till retroaktiva gratialavgifter för flaggkorpraler och högbåtsmän.** Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1934 års statsverksproposition under elfte huvudtiteln, punkten 23, framlagda förslag medgav fjolårets riksdag, att, för beredande åt flaggkorpraler och högbåtsmän av rätt till gratial från flottans pensionskassa, retroaktiva avgifter till kassan finge, såvitt anginge den 1 juli 1934 befintliga beställningshavare, gäldas av statsmedel till den del avgifterna överstege vad vederbörande haft att erlägga, därest hans ålder vid gratialrättens inträde uppgått till 30 år. Tillika anvisade riksdagen till bidrag till retroaktiva gratialavgifter för flaggkorpraler och högbåtsmän för innevarande budgetår ett förslagsanslag av 3,000 kronor. Det sålunda anvisade beloppet var avsett att motsvara ränta efter 4 procent å den erforderliga bidragssumman av statsmedel, vilken uppskattades till 75,000 kronor.

Genom kungörelse den 4 maj 1934 (nr 137) förordnade Kungl. Maj:t sedermera, att innehavare av beställning såsom flaggkorpral eller högbåtsman

med lön på stat skulle, utan hinder av vad i förnyade reglementet för flottans pensionskassa den 17 november 1899 (nr 92) vore stadgat, i gratialhänseende vara delägare i flottans pensionskassa i dess 4:e gratialklass. Denna kungörelse trädde i kraft den 1 juli 1934; dock skulle den, som före nämnda dag tillträtt beställning såsom flaggkorpral eller högbåtsman, därest han till direktionen över flottans pensionskassa före utgången av september månad 1934 anmälde sin önskan därom, vara undantagen från delaktighet i pensionskassan.

Genom brev den 4 maj 1934 förklarade Kungl. Maj:t vidare, att retroaktiv gratialavgift, som jämlikt reglementet för flottans pensionskassa påfördes flaggkorpral eller högbåtsman, vilken före den 1 juli 1934 tillträtt sin beställning, skulle gäldas av statsmedel till den del avgiften överstege vad beställningshavaren haft att erlægga, därest hans ålder vid gratialrättens inträde uppgått till 30 år. Tillika föreskrev Kungl. Maj:t, att intill dess de avgiftsbelopp, som sålunda skulle gäldas av staten, bleve till kassan erlagda, kassan skulle äga att å summan av avgiftsbeloppen uppbära ränta av statsmedel efter 4 procent för år.

Det synes mig lämpligt, att staten under nästa budgetår erlägger det utfästa bidraget till ifrågavarande retroaktiva gratialavgifter. I skrivelse den 23 november 1934 har direktionen över flottans pensionskassa, sedan vederbörliga anmälningar till direktionen inkommit från beställningshavare, vilka önskat vara undantagna från gratialrätten, meddelat, att bidragsbeloppet uppgår till 59,823 kronor. Med detta belopp, avrundat till 60,000 kronor, torde anslag för ändamålet böra upptagas å nästa budgetårs riksstat.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till retroaktiva gratialavgifter för flaggkorpraler och högbåtsmän* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag av..... kronor 60,000.

[42.] 11. **Förvaltningsbidrag till marinens änke- och pupillkassa.** I anslutning till vad jag yttrat under punkten 32 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *förvaltningsbidrag till marinens änke- och pupillkassa* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett anslag av..... kronor 12,100.

[43.] 12. **Övergångsstat för flottans pensionskassa, förslagsanslag.** Åberopande vad som anförts under punkten 32 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *övergångsstat för flottans pensionskassa* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av.... kronor 22,000.

[44.] 13. **Vissa engångskostnader i samband med avveckling av flottans pensionskassa.** Med hänvisning till vad jag anfört under punkten 32 i det föregående får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *vissa engångskostnader i samband med avveckling av flottans pensionskassa* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett anslag av kronor 13,200.

[45.] 14. **Pensionstillägg åt änkor och barn efter militära befattningshavare, förslagsanslag.** Med åberopande av vad jag yttrat under punkten 32 i det föregående får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *pensionstillägg åt änkor och barn efter militära befattningshavare* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av..... kronor 120,000.

[46.] 15. **Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare, förslagsanslag.** Med åberopande av vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor yttrat rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 500,000.

Chefen för försvarsdepartementet anmäler härefter det under nr 16 upptagna anslaget:

[47.] 16. **Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, förslagsanslag.** Kostnaderna för ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, bestridas dels av beväringmanskapets invalid- och pensionsfond, dels ock av ett för ändamålet i riksstaten uppfört ordinarie förslagsanslag, å vilket för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 1,225,000 kronor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 179, till 1927 års riksdag antog riksdagen en ny förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Denna förordning, som av Kungl. Maj:t utfärdats den 18 juni 1927 (nr 234), har trätt i kraft den

1 januari 1928. Genom ifrågavarande författning har den äldre förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) angående dylik ersättning upphävts, dock att ersättningsanspråk, som grundas på olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1928, skall bedömas enligt äldre bestämmelser.

I en till försvarsdepartementet ingiven, den 30 augusti 1934 dagtecknad promemoria har *riksförsäkringsanstalten* beträffande här ifrågavarande medelsbehov för budgetåret 1935/1936 anfört huvudsakligen följande:

Kostnaden för ersättning enligt ifrågavarande bestämmelser hade under de fem senast förflutna budgetåren uppgått till nedanstående belopp.

Författning, enligt vilken ersättning utgått	Kostnader i kronor för budgetåren				
	1929/1930	1930/1931	1931/1932	1932/1933	1933/1934
1909 års förordning.....	827,527	709,531	632,279	573,513	553,423
1927 års förordning.....	520,879	665,927	848,711	875,039	880,619
Summa kronor	1,348,406	1,375,458	1,480,990	1,448,552	1,434,042

Kostnaderna enligt 1909 års förordning hade sålunda under femårsperioden minskats med respektive 117,996, 77,252, 58,766 och 20,090 kronor för budgetår. Å andra sidan hade kostnaderna enligt 1927 års förordning under motsvarande tid undergått en ökning av respektive 145,048, 182,784, 26,328 och 5,580 kronor.

Med hänsyn till anförda belastningssiffror syntes kostnaderna för samtliga ersättningar under budgetåret 1935/1936 kunna beräknas till förslagsvis 1,500,000 kronor.

Beträffande det belopp, som borde anvisas såsom anslag under elfte huvudtiteln, syntes detta bliva beroende på det belopp, som kunde utgå från beväringmanskapets invalid- och pensionsfond, varom statskontoret syntes böra lämna upplysning.

Statskontoret har den 25 september 1934 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört, att, då beväringmanskapets invalid- och pensionsfond för budgetåret 1935/1936 syntes böra för ifrågavarande ändamål bidra med ett belopp av 275,000 kronor, förevarande förslagsanslag torde för nämnda budgetår böra upptagas i riksstaten med 1,225,000 kronor eller med enahanda belopp, som för det nu löpande budgetåret anvisats.

Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra tillstyrka. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag*
 av kronor 1,225,000.

C. Gemensamma anslag.

Chefen för finansdepartementet anmäler slutligen de under denna rubrik upptagna anslagen nr 1—4:

[48.] 1. Allmänna indragningsstaten, *förslagsanslag*. Till allmänna indragningsstaten är å riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett förslagsanslag å 400,000 kronor.

Enligt grunderna för den nya riksstatsuppställningen skola anslag till å allmänna indragningsstaten uppförda tjänster, vilka äro förenade med tjänstgöringsskyldighet — häri inbegripna även personliga tjänster, såsom personliga professorer — hädanefter upptagas under vederbörande verk å respektive huvudtitlar, medan allenast sådana befattningar, för vilkas innehavare någon tjänstgöringsskyldighet icke föreligger, i fortsättningen skola tillhöra allmänna indragningsstaten.

I enlighet med dessa grunder hava i det föreliggande riksstatsförslaget från anslaget till allmänna indragningsstaten överförts till andra huvudtiteln ett belopp av 400 kronor och till åttonde huvudtiteln belopp om tillhoppa 194,594 kronor.

Å andra sidan böra från och med nästa budgetår av nämnda anslag bestridas lönerna till å övergångs- och indragningsstaten för lots- och fyrstaten uppförda befattningshavare, vilka således böra överföras till allmänna indragningsstaten. Nämnda övergångs- och indragningsstat, som av Kungl. Maj:t fastställts genom beslut den 2 juni 1933, har följande utseende:

Håskö lotsplats, mästerlotsen A. Kjellberg	kronor	220
Pataholms lotsplats, lotsförmannen O. Sjöberg.....	»	1,200
Hönö lotsplats, lotsen H. P. Zachariasson	»	380

Summa kronor 1,800.

På grund av vad sålunda anförts torde anslaget till allmänna indragningsstaten böra å riksstaten för nästa budgetår uppföras med ett belopp av (400,000 — 400 — 194,594 + 1,800 =) 206,806 kronor eller i avrundat tal 210,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till allmänna indragningsstaten för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 210,000;
dels ock förklara, att de å övergångs- och indragningsstaten för lots- och fyrstaten upptagna befattningshavarna skola från och med budgetåret 1935/1936 tillhöra allmänna indragningsstaten.

[49.] 2. Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare, förslagsanslag. I samband med antagande av tjänstepensionsreglemente för arbetare beslöt 1934 års riksdag, i enlighet med Kungl. Maj:ts i proposition nr 222 därom framställda förslag, att kostnaderna för pension och uppskjuten livränta enligt reglementet skulle vid andra verk än de affärsdrivande verken bestridas av det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

I propositionen förutsattes emellertid, att för gäldande av pensionskostnaderna enligt reglementet skulle, såvitt angår allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet, från och med budgetåret 1935/1936 anvisas särskilda anslagsmedel under elfte huvudtiteln.

Kungl. Maj:t, som den 30 juni 1934 utfärdat tjänstepensionsreglemente för arbetare (nr 443), har i överensstämmelse med riksdagens beslut genom kungörelse den 7 december 1934 (nr 582) förordnat om sättet för pensionskostnadernas bestridande under första halvåret 1935.

I anslutning till vad vid reglementets antagande förutsattes torde för bestridande av de pensionskostnader enligt reglementet, som avse arbetare vid andra verk än de affärsdrivande, böra för nästkommande budgetår uppföras anslag under elfte huvudtiteln. Lämpligen synas medel för dessa kostnader såväl vid allmänna civilförvaltningen som vid försvarsväsendet kunna inräknas under ett gemensamt anslag med rubriken »Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare».

Enligt av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag har *statskontoret* i skrivelse den 6 december 1934 framlagt beräkning rörande anslag för bestridande av ifrågavarande pensionskostnader.

I nämnda skrivelse har statskontoret erinrat, att ämbetsverket med utlåtande den 26 november 1934 angående undantag från tillämpningen av bestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare överlämnat vissa med ledning av uppgifter från vederbörande verk och myndigheter upprättade sammanställningar, upptagande bland annat de anställningshavare vid allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet, å vilka nämnda pensionsreglemente borde bliva gällande. En fördelning av dessa anställningshavare å yrkesarbetare och icke-yrkesarbetare ävensom en klassificering av arbetarna under vissa enhetliga yrkesbeteckningar hade därvid genomförts.

I särskilda sammanställningar, vilka bifogats den nu föreliggande skrивelsen, har upptagits antalet till arbetarpensionsreglementet hänförliga arbetare såväl inom allmänna civilförvaltningen som inom försvarsväsendet. Den sålunda verkställda registreringen har avsetts att tjäna till underlag för ifrågavarande anslagsberäkningar.

Enligt dessa senare sammanställningar förekomma anställningshavare, å vilka tjänstepensionsreglementet för arbetare torde bliva tillämpligt, till följande antal, nämligen inom allmänna civilförvaltningen 577 års-

arbetare och 52 säsongarbetare samt inom försvarsväsendet 5,034 årsarbetare och 21 säsongarbetare eller sammanlagt 5,684 arbetare.

Under hänvisning till oförmälda sammanställningar har statskontoret beträffande pensioneringsanslagets storlek anfört följande:

Med utgångspunkt från det arbetarantal, som upptagits i sammanställningarna, har statskontoret ansett sig kunna för den nu föreliggande anslagsberäkningen utnyttja de kostnadsberäkningar, förste aktuarien vid försäkringsinspektionen T. Jansson verkställt i anslutning till 1930 års pensionsakkunnigas förslag i fråga om tjänstepensioneringen för arbetare.

Enligt ett i dessa beräkningar upptaget alternativ 2, vilket bygger på de pensioneringsgrunder, som skola tillämpas enligt arbetarpensionsreglementet, skulle, med en antagen anslutning till pensioneringen av 4,234 arbetare inom allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet, pensionskostnaderna för dessa personalgrupper komma att under första året för pensioneringens tillämpning, räknat från den 1 juli 1934, uppgå till 285,000 kronor, vari inräknades dyrtidstillägg med 12 procent å pensionen. Vidare skulle under en femårsperiod till den 1 juli 1939 uppkomma en ökning av dessa kostnader med omkring 450,000 kronor eller med 90,000 kronor för år. För budgetåret 1935/1936 borde således under här angivna förutsättningar pensioneringskostnaderna belöpa sig till 385,000 kronor eller, efter avdrag av däri inräknade dyrtidstillägg (12 procent), till 350,000 kronor.

Denna senare kostnadssumma har beräknats under antagande, att anslutningen till pensioneringen inom allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet skulle komma att omfatta 4,234 arbetare. Då emellertid, enligt vad den nu verkställda utredningen giver vid handen, inemot 5,700 arbetare inom nämnda förvaltningsområden bliva underkastade arbetarpensionsreglementets bestämmelser, torde nyss angivna kostnadssumma kunna höjas proportionsvis mot höjningen av arbetarantalet. Vid sådant förhållande erhålles en kostnadssumma för budgetåret 1935/1936 av omkring 470,000 kronor. För täckande av dessa kostnader skulle således erfordras, att å riksstaten för budgetåret 1935/1936 uppföres under elfte huvudtiteln ett anslag å motsvarande belopp, vilket belopp dock med hänsyn till beräkningarnas approximativa karaktär lämpligen synes böra avrundas uppåt till 500,000 kronor.

I fråga om nämnda kostnader må erinras, att desamma till väsentlig del motvägas av besparingar å vederbörande anslag genom de pensionsavdrag, ifrågavarande till arbetarpensionsreglementet anslutna arbetare hava att vidkännas å sina löneförmåner. För att belysa omfattningen av dessa besparingar hava i de bilagda sammanställningarna beräknats årssummorna av pensionsavdragen, i vad det gäller arbetare inom allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet. Dessa årssummor belöpa sig, såsom av sammanställningarna framgår, för arbetarna inom allmänna civilförvaltningen till inemot 27,000 kronor och för arbetarna inom försvarsväsendet till inemot 223,000 kronor.

En uppskattning av storleken av pensionskostnaderna enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare under nästkommande budgetår möter för närvarande stora svårigheter. I sådant avseende är bland annat att märka, att Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 november 1934 (nr

570) enligt riksdagens bemyndigande meddelat bestämmelser, som övergångsvis för en del arbetargrupper möjliggöra anställningshavares kvarstående i tjänst under högst fyra år efter uppnådd pensionsålder. I vad mån dessa möjligheter komma att utnyttjas och den inverkan på pensionskostnaderna under den närmaste tiden, som härav må föränledas, kan ej för närvarande bedömas. Med hänsyn till nämnda bestämmelser förefaller det sannolikt, att pensionskostnaderna för arbetare vid allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet under nästkommande budgetår komma att understiga det av statskontoret beräknade beloppet. På grund härav anser jag mig böra förordna, att pensioneringsanslaget bestämmas till 350,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 350,000.

[50.] 3. Pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, förslagsanslag. I samband med antagande av tjänstepensionsreglementet för arbetare bemyndigade 1934 års riksdag Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen nr 222 förordade grunder, utfärda summariska bestämmelser angående pensionering av arbetarpersonal, som icke erhåller pensionsrätt enligt reglementet. Tillika beslöt riksdagen, att kostnaderna för pensioner enligt blivande dylika bestämmelser skulle bestridas vid affärsdrivande verk av vederbörande verks medel samt vid övriga verk från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Den 7 december 1934 har Kungl. Maj:t, i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen nr 222 år 1934 angivna grunderna, utfärdat kungörelse (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst.

Jämväl för de kostnader, som kunna föränledas av de sålunda utfärdade summariska pensionsbestämmelserna, synes mig för allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets vidkommande ett särskilt förslagsanslag böra från och med nästkommande budgetår uppföras under elfte huvudtiteln. Anslagsbeloppet torde i avvaktan på erfarenhet om kostnadernas storlek böra bestämmas till 20,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 20,000.

[51.] 4. **Diverse pensioner och understöd m. m., förslagsanslag.** Till diverse pensioner och understöd m. m. är å riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 1,850,098 kronor. Beträffande de ändamål, för vilka detta anslag är avsett, torde jag få hänvisa till 1934 års statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkt 33.

Under nästa budgetår torde från ifrågavarande anslag böra bestridas jämväl vissa pensioneringskostnader vid tullverket samt mynt- och justeringsverket.

Vad tullverket angår böra sålunda av anslaget — såsom jag redan i det föregående under punkten 14 framhållit — från och med budgetåret 1935/1936 bestridas kostnaderna för sådana pensioner, vilka utgå enligt bestämmelser, äldre än 1907 års lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension. Dessa kostnader utgöra för närvarande, för år räknat, omkring 4,000 kronor.

I gällande stat för mynt- och justeringsverket är upptagen en anslagspost å förslagsvis 1,700 kronor till pensioner. Av nämnda post bestridas dels jämlikt beslut av 1928 års riksdag en pension å 900 kronor till förutvarande arbetaren vid mynt- och justeringsverket Alfred Hjorth, dels ock en livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Nämnda livränta torde i fortsättningen böra gäldas av elfte huvudtitelns förslagsanslag till statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete. I samband härmed bör med hänsyn till numera gällande ordning beträffande sättet för bestridande av mynt- och justeringsverkets kostnader viss ändring vidtagas i kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning. Förslag till dylik ändring torde i sinom tid få underställas Kungl. Maj:t. Den till Hjorth utgående pensionen bör för framtiden utgå av här ifrågavarande anslag.

I fråga om storleken av anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. för budgetåret 1935/1936 vill jag med hänsyn till den successiva minskning av utgifterna från anslaget, som den nya pensionslagstiftningen för icke-ordinarie tjänstemän och för arbetare kommer att medföra, tillstyrka en nedsättning av anslaget till 1,800,000 kronor. Detta belopp bör för avrundning av huvudtitelns slutsumma jämkas till 1,800,114 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till diverse pensioner och understöd m. m. för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,800,114;

dels ock besluta, att sådana pensioner åt tjänst innehavare vid tullverket, vilka utgå enligt bestämmelser äldre än lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension, ävensom den

pension, som jämlikt beslut av 1928 års riksdag utgår till förutvarande arbetaren vid mynt- och justeringsverket Arvid Hjorth, skola från och med den 1 juli 1935 bestridas från förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Understöd åt efterlevande efter vissa statsanställda. I detta sammanhang tillåter jag mig erinra om 1930 års riksdags i anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning givna bemyndigande för Kungl. Maj:t (riksdagens skrivelse nr 74) att i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagens bankoutskott angivna riktlinjer till ett sammanlagt belopp av förslagsvis 30,000 kronor om året besluta om understöd åt änkor och barn efter anställningshavare i statens tjänst, att utgå å allmänna indragningsstaten eller, beträffande understöd åt efterlevande efter personer, anställda vid de affärsdrivande verken, av de medel, av vilka verkets omkostnader bestridas.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har sedermera 1934 års riksdag förklarat, att pensioner, understöd, livräntor och liknande förmåner, vilka av riksdagen beviljats å eller enligt av riksdagen fastställda grunder före den 1 juli 1934 anvisats att utgå från allmänna indragningsstaten, från och med sistnämnda dag skola bestridas från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Genom särskilda beslut den 22 juni och den 14 december 1934 har Kungl. Maj:t beviljat understöd åt tillsammans 82 änkor efter i statens tjänst anställda personer samt uppfostringsbidrag åt 15 barn efter dylika personer till ett sammanlagt årsbelopp av 30,084 kronor. Av dessa understöd och uppfostringsbidrag utgå

från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.: 7 understöd å 240 kronor, 2 understöd å 264 kronor, 4 understöd å 300 kronor och 27 understöd å 384 kronor samt 8 uppfostringsbidrag å 96 kronor och 6 uppfostringsbidrag å 120 kronor, tillhoppa 15,264 kronor;

av trafikmedel: 7 understöd å 240 kronor, 4 understöd å 300 kronor och 25 understöd å 384 kronor samt 1 uppfostringsbidrag å 120 kronor, tillhoppa 12,600 kronor;

av telegrafverkets medel: 3 understöd å 384 kronor, tillhoppa 1,152 kronor; samt

av vattenfallsverkets medel: 1 understöd å 300 kronor och 2 understöd å 384 kronor, tillhoppa 1,068 kronor.

Sammanfattning.

Elfte huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1934/1935		
utgörande		kronor 32,518,100,
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen		
att för budgetåret 1935/1936 uppgå till	»	36,158,000,
innebärande en ökning av	»	3,639,900.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Bernt Nilsson.

Register

till

Elfte huvudtiteln för budgetåret 1935/1936.

A. Civila pensionsväsendet.

Sid.		Kronor
1	Pensionering av civila tjänst innehavare	2,645,000
7	Avsättning till civila pensionsfonden	1,600,000
7	Förvaltningsbidrag till civilstatens änke- och pupillkassa ...	50,000
7	Pensionsreglering för f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	3,000,000
9	Dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	3,000,000
9	Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.	1,800,000
9	Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa över- åriga extra provinsialläkare	18,000
9	Understöd till vissa f. d. anställningshavare vid sinnessjuk- husen	40,000
10	Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa över- åriga lasarettsläkare	5,000
10	Bidrag till sjuksköterskors pensionering	400
10	Statens bidrag till pensionering av barnmorskor	1,000
11	Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersätt- ningar i anledning av olycksfall i arbete	400,000
13	Pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägs- byggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning	125,000
14	Understöd åt änkor och barn efter tjänstemän vid tullverket	25,000
15	Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning	55,000
15	Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensions- anstalt	1,000,000
21	Bidrag till kungl. hovkapellets pensionsinrättning	5,000
21	Bidrag till universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn	9,000
21	Bidrag till pensionsinrättningen för änkor och barn efter ämbets- och tjänstemän vid universitetet i Lund	7,200
21	Bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.	157,276
22	Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna	60,000
22	Tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna	400,000
22	Pensioner åt vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket ...	* 15,000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
23	Ersättning åt efterlevande till befattningshavare vid lotsverket, som avlidit till följd av olycksfall i tjänsten	12,000
23	Understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn	15,000
	Handelsflottans pensionsanstalt:	
24	Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt	140,000
24	Förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen av handelsflottans pensionsanstalt	31,000
25	Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt	31,000
25	Tilläggs pensioner under år 1935 åt pensionstagarna vid handelsflottans pensionsanstalt	125,000
25	Bidrag till förvaltningskostnaderna vid handelsflottans pensionsanstalt	1,500
26	Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig ...	60,000
	<u>Säger för civila pensionsväsendet</u>	<u>14,833,376.</u>

B. Militära pensionsväsendet.

27	Pensionering av militära befattningshavare	*12,950,000
30	Vadstena krigsmanshuskassa	1,125,000
36	Pensionering av flottans gemenskap	*270,000
36	Dyrtdistillägg åt f. d. militära befattningshavare	*1,400,000
36	Dyrtdistillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare	1,000,000
	Arméns änke- och pupillkassa:	
37	Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	*125,000
38	Förvaltningskostnader för arméns änke- och pupillkassa ...	*60,000
	Marinens änke- och pupillkassa:	
38	Ersättning för minskade inkomster till flottans pensionskassas gratialfond	*16,650
38	Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid marinen	*45,560
38	Bidrag till retroaktiva gratialavgifter för flaggkorpraler och högbåtsmän	60,000
39	Förvaltningsbidrag till marinens änke- och pupillkassa ...	*12,100
39	Övergångsstat för flottans pensionskassa	*22,000
40	Vissa engångskostnader i samband med avveckling av flottans pensionskassa	*13,200
40	Pensionstillägg åt änkor och barn efter militära befattningshavare	*120,000
40	Dyrtdistillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare	500,000
40	Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring	1,225,000
	<u>Säger för militära pensionsväsendet</u>	<u>18,944,510.</u>

* Beräknat belopp.

Sid.

Kronor

C. Gemensamma anslag.

42	Allmänna indragningsstaten	210,000
43	Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare.....	350,000
45	Pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst.....	20,000
46	Diverse pensioner och understöd m. m.	1,800,114
	Säger för gemensamma anslag	<u>2,380,114.</u>
		Summa 36,158,000.

47 Understöd åt efterlevande efter vissa statsanställda.

1935 års statsverksproposition.

Oförutsedda utgifter.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO,
ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med övriga departementschefer frågan om anvisande av anslag å riksstaten till oförutsedda utgifter och anför därvid följande:

Oförutsedda utgifter, förslagsanslag. För bestridande av oförutsedda utgifter har riksdagen på därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar å riksstaterna för budgetåren 1933/1934 och 1934/1935 uppfört förslagsanslag å 1,000,000 kronor respektive 1,000,050 kronor, att stå till Kungl. Maj:ts förfogande

dels för bestridande av utgifter, vilka äro av så brådskande art, att frågan ej hinner underställas riksdagen, under följande villkor, nämligen:

att utgiften är av den storlek, att vederbörande huvudtitels anslag till extra utgifter med hänsyn till därå förefintliga behållningar icke lämpligen kan för ändamålet anlitas,

att utgiften är av beskaffenhet att ej kunna bestridas av andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel,

att utgiften icke heller är av den art, som omförmäles i § 63 regeringsformen,

samt att genast vid riksdagens början en särskild specificerad anmälan göres till riksdagen om de utgifter, Kungl. Maj:t under det senaste året beslutat anvisa till utgående från anslaget;

dels ock för bestridande av utgifter å inkomsttiteln »Diverse inkomster», för vilkas gäldande inkomsterna å samma titel icke förslå.

Enligt Kungl. Maj:ts särskilda härefter angivna beslut hava under år 1934 följande utgifter anvisats att utgå från förevarande anslag, nämligen:

	Kronor
å justitiedepartementets föredragning:	
Till förstärkning av andra huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga (riksdagens skrivelse 1934 nr 196; kungl. brev $\frac{4}{5}$ 1934)	30,000: —
» ersättning för av förre stadsfogden J. Lidberg förskingrade medel ($\frac{13}{7}$ 1934)	305: 73
» ersättning för av förre polismannen O. A. L. Åsén förskingrade medel ($\frac{11}{9}$ 1934)	373: 63
	Säger 30,679: 36
å försvarsdepartementets föredragning:	
Till bestridande av vissa haverikostnader (riksdagens skrivelse 1934 nr 51; kungl. brev $\frac{28}{2}$ 1934)	20,635: 41
» bestridande av kostnader för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort (riksdagens skrivelse 1934 nr 163; kungl. brev $\frac{27}{4}$ 1934)	20,000: —
» bestridande av kronans utgifter enligt Svea hovrätts dom den 20 februari 1934 i mål mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt estniske medborgaren J. Teär, å andra sidan, angående utgivande av ersättning i anledning av kollision mellan undervattensbåten Uttern och segelfartyget Pauline, dock icke i fråga om utgifterna för kostnader å rättegången ($\frac{30}{6}$ 1934)	15,764: 11
» kostnader för efterspaning av främmande flygmaskiner ($\frac{31}{8}$ 1934)	86,324: 86
» » » » » » » (» »)	12,121: 99
» » » » » » » ($\frac{28}{9}$ »)	22,376: 87
» bestridande av kostnader för reparationer å pansarskeppet Gustaf V, undervattensbåten Uttern, kanonbåten Svensksund och å jagaren Klas Horn i anledning av haverier ($\frac{16}{11}$ 1934)	102,523: 14
	Säger 279,746: 38
å socialdepartementets föredragning:	
Till förstärkning av femte huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga (riksdagens skrivelse 1934 nr 79; kungl. brev $\frac{23}{3}$ 1934)	100,000: —
» kostnader för efterspaning av främmande flygmaskiner ($\frac{21}{9}$ 1934)	12,715: 83
	Säger 112,715: 83
å kommunikationsdepartementets föredragning:	
Till förstärkning av sjätte huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga (riksdagens skrivelse 1934 nr 57; kungl. brev $\frac{9}{3}$ 1934)	30,000: —
» istandsättande av fastigheten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården i Stockholm ($\frac{7}{13}$ 1934)	117,300: —
	Säger 147,300: —
å finansdepartementets föredragning:	
Till bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten vid Strömsholms slott ($\frac{31}{3}$ 1934)	1,500: —
å ecklesiastikdepartementets föredragning:	
Till förstärkning av åttonde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga (riksdagens skrivelse 1934 nr 144; kungl. brev $\frac{27}{4}$ 1934)	20,000: —

Kronor

å jordbruksdepartementets föredragning:

Till förstärkning av nionde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga (riksdagens skrivelse 1934 nr 30; kungl. brev $\frac{2}{3}$ 1934)	70,000: —
» gäldande av utgifter för åtgärder till lindrande av foderbrist i Västerbottens län (riksdagens skrivelse 1934 nr 290; kungl. brev $\frac{7}{6}$ 1934)	25,000: —
	Säger 95,000: —

å handelsdepartementets föredragning:

Till bestridande av kostnaderna för reparation av statsisbrytarfartyget »Ymer» (riksdagens skrivelse 1934 nr 199; kungl. brev $\frac{4}{5}$ 1934)	16,050: —
» ersättning åt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund för vissa skador å motorfartyget »Vollrath Tham» m. m. ($\frac{19}{10}$ 1934)	8,694: 66
	Säger 24,744: 66

Kungl. Maj:t har vidare å handelsdepartementets föredragning den 28 augusti 1934 anbefallt statskontoret att till clearingnämnden för bestridande av kostnaderna för clearingförfarandet förskjuta ett belopp av högst 20,000 kronor från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter, vilket framdeles skulle härför gottgöras enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande. Genom beslut den 14 december 1934 har Kungl. Maj:t *dels* anbefallt clearingnämnden att å statsverkets giroräkning i riksbanken för statskontorets räkning insätta ifrågavarande belopp av 20,000 kronor, *dels ock* föreskrivit att det sålunda insatta beloppet skulle i statskontorets räkenskaper uppdebiteras å det i riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Anslaget till oförutsedda utgifter torde för statsregleringsperioden 1935/1936 böra bestämmas till 1 miljon kronor. För dispositionen av anslaget lära de för innevarande budgetår stadgade villkoren böra gälla.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag,

dels att genom utdrag av statsrådsprotokollet i detta ärende anmälan göres till riksdagen om de utgifter, Kungl. Maj:t, enligt vad förut sagts, under år 1934 anvisat till utgående från ifrågavarande anslag,

dels ock att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *oförutsedda utgifter* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,000,000, att stå till Kungl. Maj:ts förfogande

a) för bestridande av utgifter, vilka äro av så brådskande art, att frågan ej hinner underställas riksdagen, under följande villkor, nämligen:

Oförutsedda utgifter.

att utgiften är av den storlek, att vederbörande huvudtitels anslag till extra utgifter med hänsyn till därå förefintliga behållningar icke lämpligen kan för ändamålet anlitas,

att utgiften är av beskaffenhet att ej kunna bestri-
das av andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel,

att utgiften icke heller är av den art, som omför-
mäles i § 63 regeringsformen,

samt att genast vid riksdagens början en särskild specificerad anmälan göres till riksdagen om de ut-
gifter, Kungl. Maj:t under det senaste året beslutat
anvisa till utgående från anslaget;

b) för bestridande av utgifter å inkomstiteln »Di-
verse inkomster», för vilkas gäldande inkomsterna å
samma titel icke förslå.

Vad föredragande departementschefen sålun-
da, med instämmande av statsrådets övriga le-
damöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konun-
gen bifalla.

Ur protokollet:

Bernt Nilsson.

1935 års statsverksproposition.

Riksdagen och dess verk m. m.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:st
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO,
ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler frågan om anvisande av anslag för budgetåret 1935/1936 till bestridande av kostnaderna för riksdagen och dess verk m. m. samt anför därvid följande:

Den huvudtitel i riksstaten, å vilken anvisas anslag till bestridande av kostnader för riksdagen, riksgäldskontorets förvaltning, riksdagsbiblioteket samt riksdagens justitieombudsman och militieombudsman m. m., erhöll i 1934 års statsverksproposition ändrad uppställning i syfte att huvudtiteln måtte i huvudsak anpassas efter den för flertalet övriga huvudtitlar sedan en följd av år tillämpade uppställningen. Därvid togs emellertid hänsyn jämväl till de ändringar i fråga om uppställningen av riksstatens utgiftssida, som föreslagits av statskontoret och riksräkenskapsverket i utlåtande den 15 september 1933 och som i enlighet med beslut av 1934 års riksdag ligga till grund för det nu föreliggande rikstatsförslaget. Huvudtiteln »Riksdagen och dess verk m. m.» är sålunda redan för innevarande budgetår anordnad i huvudsaklig överensstämmelse med de principer, som äro avsedda att från och med nästkommande budgetår genomföras i fråga om flertalet övriga huvudtitlar.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava med skrivelse den 1 december 1934 överlämnat förslagsberäkningar rörande riksgäldskontorets utgifter för budgetåret 1935/1936. I anslutning till vad i propositionen nr 220 år 1934 förordats i fråga om sättet för anvisande av medel för dyrtidstilläggskostnader hava därvid do i avlönings- och pensionsanslag under

ifrågavarande huvudtitel ingående posterna till dyrtidstillägg utbrutits och sammanförts till två särskilda gemensamhetsanslag för huvudtiteln, ett för dyrtidstillägg åt befattningshavare m. fl. och ett för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare m. fl. pensionärer. Jämte anslagsuppställningen hava fullmäktige överlämnat specifikation, innefattande förslagsvis uppgjorda stater. Denna specifikation torde få såsom bilaga fogas till statsrådsprotokollet.

Mot fullmäktiges förslag beträffande huvudtitelns uppställning och beräkningen av de därå uppförda anslagen har jag intet att erinra. Endast på en punkt framlägger jag ett tilläggsförslag, föranlett av vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående inrättande av en statens allmänna fastighetsfond.

Under åberopande av vad sålunda anförts gör jag under följande punkter hemställen om anvisande av anslag för budgetåret 1935/1936 till riksdagen och dess verk m. m.

[1.] **1. Riksdagen: Arvoden till riksdagens ledamöter, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Arvoden till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,471,000.

[2.] **2. Riksdagen: Reseersättningar till riksdagens ledamöter, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Reseersättningar till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 158,000.

[3.] **3. Riksdagen: Avlöningar till personal, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Avlöningar till personal* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 518,500.

[4.] **4. Riksdagen: Kostnader för riksdagstrycket, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Kostnader för riksdagstrycket* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 455,000.

[5.] **5. Riksdagen: Utgivande av särskilda publikationer, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Utgivande av särskilda publikationer* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 7,000.

[6.] **6. Riksdagen: Övriga omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Övriga omkostnader* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 125,000.

[7.] **7. Allmänt kyrkomöte, förslagsanslag.** Under erinran att vid utarbetande av den nya uppställningen av huvudtiteln för riksdagen och dess verk m. m. förutsatts, att ett anslag för kyrkomöte bör erhålla plats å budgeten och i sådana fall, då sammankallande av kyrkomöte icke kommer att ske eller icke med säkerhet kan förutses, upptagas med ett formellt belopp av 100 kronor, hemställer jag, i enlighet med riksgäldsfullmäktiges förslag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänt kyrkomöte* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 100.

[8.] **8. Riksdagens revisorer: Arvoden till revisorerna, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Arvoden till revisorerna* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 33,600.

[9.] **9. Riksdagens revisorer: Avlöningar till personal, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Avlöningar till personal* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 43,900.

[10.] **10. Riksdagens revisorer: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Omkostnader* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 24,500.

[11.] **11. Riksgäldskontoret: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Avlöningar* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 459,000.

[12.] **12. Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m., förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 114,000.

[13.] **13. Riksgäldskontoret: Övriga omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Övriga omkostnader* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 63,000.

[14.] **14. Riksdagens hus: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens hus: Avlöningar* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 47,000.

[15.] **15. Riksdagens hus: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens hus: Omkostnader* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 86,000.

[16.] **16. Riksdagsbiblioteket: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Avlöningar* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 49,100.

[17.] **17. Riksdagsbiblioteket: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Omkostnader* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 6,800.

[18.] 18. Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning, *reservationsanslag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Riksdagsbiblioteket: *Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 22,000.

[19.] 19. Riksdagsbiblioteket: Tryckning av tillägg till bibliotekets katalog, *reservationsanslag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Riksdagsbiblioteket: *Tryckning av tillägg till bibliotekets katalog* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 4,500.

[20.] 20. Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar, *förslagsanslag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Justitieombudsmannen och hans expedition: *Avlöningar* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 54,300.

[21.] 21. Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader, *förslagsanslag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Justitieombudsmannen och hans expedition: *Omkostnader* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 9,400.

[22.] 22. Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar, *förslagsanslag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Militieombudsmannen och hans expedition: *Avlöningar* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 52,000.

[23.] 23. Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader, *förslagsanslag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Militieombudsmannen och hans expedition: *Omkostnader* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 14,600.

[24.] 24. Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl., *förslagsanslag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Riksdagen och dess verk m. m.

att till *Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 54,800.

[25.] 25. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag förut i dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående inrättande av en statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 88,700.

[26.] 26. **Dyrtidstillägg åt befattningshavare m. fl., förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg åt befattningshavare m. fl.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 49,000.

[27.] 27. **Dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare m. fl. pensionärer, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare m. fl. pensionärer* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 6,500.

Slutsumman av huvudtiteln för riksdagen och dess verk m. m. kommer, vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, att i riksstaten för budgetåret 1935/1936 utgöra 4,017,300 kronor, vilket innefattar en sänkning i förhållande till löpande riksstat med 205,300 kronor, därvid emellertid är att märka, att, å ena sidan, riksstaten för innevarande budgetår inrymmer ett anslag på 100,000 kronor till kyrkomöte, vartill för budgetåret 1935/1936 i riksstatsförslaget endast upptagits ett formellt belopp av 100 kronor, men att, å andra sidan, i budgetförslaget uppförts ett nytt anslag, ersättning till statens allmänna fastighetsfond, å 88,700 kronor utan mot svarighet i anslag å gällande riksstat.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bernt Nilsson.

*Bilaga.***Specifikation**

till riksgäldsfullmäktiges förslagsberäkning av anslagen under huvudtiteln "Riksdagen och dess verk m. m." för budgetåret 1935/1936.

	Kronor	Kronor
Riksdagen.		
1. <i>Arvoden till riksdagens ledamöter.</i>		
Första kammaren, förslagsvis	570,000	
Andra kammaren, förslagsvis	900,000	
Utrikesnämnden, förslagsvis	1,000	1,471,000
2. <i>Reseersättningar till riksdagens ledamöter.</i>		
Första kammaren, förslagsvis	55,000	
Andra kammaren, förslagsvis	100,000	
Utrikesnämnden, förslagsvis	3,000	158,000
3. <i>Avlöningar till personal.</i>		
Kamrarna och utskotten samt riksdagens kansli, förslagsvis	510,000	
Utrikesnämnden, förslagsvis	1,000	
Arvoden för utarbetande av årsregister till riksdagens protokoll med bihang, högst	4,500	
Övriga arvoden, förslagsvis	3,000	518,500
4. <i>Kostnader för riksdagstrycket.</i>		
Utgifter:		
Tryckpapper, förslagsvis	50,000	
Riksdagshandlingar:		
Tryckningskostnader, förslagsvis	350,000	
Häftnings- och bindningskostnader, förslagsvis	65,000	
Kommittétryck, förslagsvis	5,000	
	470,000	
Särskilda uppbördsmedel:		
Försäljning av riksdagstryck	15,000	455,000
5. <i>Utgivande av särskilda publikationer.</i>		
Uppslagsboken »Lagtima riksdagen», förslagsvis		7,000
6. <i>Övriga omkostnader.</i>		
Reseersättningar (t. ex. för riksdagsutskott), förslagsvis	10,000	
Expenser, förslagsvis	100,000	
Riksdagens restaurant, förslagsvis	10,000	
Övriga utgifter, förslagsvis	5,000	125,000

	Kronor	Kronor
Allmänt kyrkomöte.		
7. <i>Kyrkomötet, förslagsvis</i>		100
Riksdagens revisorer.		
8. <i>Arvoden till revisorerna.</i>		
Dagtraktamenten, förslagsvis	30,000	
Särskilda dagtraktamenten vid resor i landsorten, förslagsvis	3,600	33,600
9. <i>Avlöningar till personal.</i>		
Tjänstemän och vaktmästare, förslagsvis	33,000	
Dagtraktamenten vid resor i landsorten, förslagsvis	900	
Extra biträden och renskrivning, förslagsvis.....	10,000	43,900
10. <i>Omkostnader.</i>		
Resesättningar till revisorerna vid resa från resp. hemorter till Stockholm och åter (inklusive fria hemresor under revisionsförrättningen), förslagsvis	4,500	
Kostnader för revisorernas resor i landsorten, förslagsvis	18,000	
Expenser, förslagsvis	2,000	24,500
Riksgäldskontoret.		
11. <i>Avlöningar.</i>		
A. <i>Fullmäktige.</i>		
Till envar av sju fullmäktige, arvode 4,000 kronor...	28,000	
Därutöver		
till ordföranden	2,000	
» förste deputeraden	10,000	
» andre deputeraden	3,000	
Ersättning till vikarie för förste deputeraden, förslagsvis	1,300	
Arvoden till suppleanter för fullmäktige, förslagsvis	1,000	
B. <i>Befattningshavarna.</i>		
Avlöningar till befattningshavare å ordinarie stat, förslagsvis	261,000	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	130,000	
Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare, förslagsvis	12,700	
C. <i>Arvoden och dylika särskilda ersättningar, förslagsvis</i>	10,000	459,000
12. <i>Kostnader vid emission av statslån m. m.</i>		
Obligationspapper, förslagsvis	15,000	
Tryckning av obligationer och kuponger m. m., förslagsvis	40,000	
Annonsering, förslagsvis	35,000	
Utlottningar å amorteringslån, förslagsvis	1,000	
Dragningar å premieobligationslån, förslagsvis	3,000	
Inlösningsprovisioner m. m., förslagsvis	15,000	114,000

Riksdagen och dess verk m. m.

9

	Kronor	Kronor
13. <i>Övriga omkostnader.</i>		
Reseersättningar, förslagsvis	5,000	
Expenser, förslagsvis	50,000	
Publikationstryck, förslagsvis	3,300	
Övriga utgifter, förslagsvis	4,700	63,000

Riksdagens hus.

14. <i>Avlöningar.</i>		
Avlöningar till befattningshavare å ordinarie stat, förslagsvis	33,000	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	11,800	
Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare, förslagsvis	2,200	47,000
15. <i>Omkostnader.</i>		
Reparationer och underhåll av fastigheten, förslagsvis	30,000	
Expenser, förslagsvis	50,000	
Övriga utgifter, förslagsvis	6,000	86,000

Riksdagsbiblioteket.

16. <i>Avlöningar.</i>		
Arvoden å 500 kronor till tre styrelseledamöter	1,500	
Avlöningar till befattningshavare å ordinarie stat, förslagsvis	35,300	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	9,600	
Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare, förslagsvis	2,700	49,100
17. <i>Omkostnader.</i>		
Expenser, förslagsvis	5,600	
Publikationstryck, förslagsvis	1,200	6,800
18. <i>Bokinköp och bokbindning</i>		22,000
19. <i>Tryckning av tillägg till bibliotekets katalog</i>		4,500

Justitieombudsmannen och hans expedition.

20. <i>Avlöningar.</i>		
Avlöning till justitieombudsmannen	17,040	
Gottgörelse till justitieombudsmannens ersättare, förslagsvis	2,130	
Avlöning till en byråchef, förslagsvis	11,940	
Avlöningar till befattningshavare å ordinarie stat, förslagsvis	16,500	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	6,000	
Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare, förslagsvis	690	54,300

	Kronor	Kronor
21. <i>Omkostnader.</i>		
Reseersättningar, förslagsvis	3,000	
Expenser, förslagsvis	4,900	
Flyttningshjälp till justitieombudsman, som vid ämbetets tillträde icke är bosatt i huvudstaden	1,500	9,400

Militieombudsmannen och hans expedition.

22. <i>Avlöningar.</i>		
Avlöning till militieombudsmannen	17,040	
Gottgörelse till militieombudsmannens ersättare, för- slagsvis	2,130	
Avlöning till en byråchef, förslagsvis	11,940	
Avlöningar till befattningshavare å ordinarie stat, för- slagsvis	15,500	
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	4,800	
Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare, förslagsvis	590	52,000
23. <i>Omkostnader.</i>		
Reseersättningar, förslagsvis	6,000	
Expenser, förslagsvis	3,500	
Flyttningshjälp till militieombudsman, som vid ämbetets tillträde icke är bosatt i huvudstaden	1,500	
Hyra för expeditionslokal, förslagsvis	3,600	14,600

Pensioner.

24. <i>Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl.</i>		
F. d. befattningshavare, förslagsvis	54,000	
Änkor och barn efter befattningshavare (inklusive pen- sionstillägg), förslagsvis	685	
Gratifikationer, förslagsvis	—	
Understöd jämlikt § 32 avd. 2 mom. k) av riksgälds- kontorets reglemente för år 1929	115	54,800

Dyrtidstillägg.

25. <i>Dyrtidstillägg åt befattningshavare m. fl.</i>	49,000
26. <i>Dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare m. fl. pensionärer</i>	6,500

1935 års statsverksproposition.

Räntor å statsskulden m. m.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO,
ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler frågan om anvisande av anslag å riksstaten till betalning av räntor å statsskulden m. m. samt anför därvid följande:

Med skrivelse den 1 december 1934 hava fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnat förslagsberäkning över riksgäldskontorets utgifter för budgetåret 1935/1936. Därvid hava fullmäktige beräknat anslag för räntor å statsskulden m. m. till sammanlagt 100,883,600 kronor, därav för räntor å den fonderade statsskulden 93,281,883 kronor, för räntor å den tillfälliga statsskulden 3,120,000 kronor samt för räntor å fonder m. m. 4,481,717 kronor.

Vid jämförelse mellan fullmäktiges förslagsberäkningar och de i årets riksstat uppförda anslagen framgår, att i förslaget uteslutits anslagen till ränta å 1890 års 3 1/2 % amorteringslån och till ränta å 1924 års 5 1/2 % lån, vilka lån uppsagts till inlösen. Sedan riksgäldskontoret numera antingen återbetalat eller till inlösen uppsagt samtliga av staten övertagna lån med undantag av Uppsala-Gävle järnvägsaktiebolags reverslån av år 1930, hava anslagen för räntor å ifrågavarande lån — frånsett nyssnämnda reverslån — uteslutits; anslag för ränta å reverslånet har upptagits under rubriken »Övrig fonderad statsskuld». Å andra sidan hava nyuppförts anslag till ränta å 1934 års 3 1/2 % amorteringslån samt till ränta å lån hos telegrafverkets förnyelsefond. Vidare har tillkommit ett anslag för ränta å vissa till riksgäldskontorets förvaltning överlämnade medel. Från detta anslag är avsett att bestridas utgifterna för förräntning av medel, som domänverket och statens reproduktionsanstalt m. fl. hava inestående i riksgäldskontoret och å vilka ränta hit-

Räntor å statsskulden m. m.

tills utgått från titeln »Riksgäldskontorets inkomstmedel». Å anslaget till ränta å medgiven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning har beräknats ränta efter en räntefot av 3 % å ett belopp av 115 miljoner kronor, utgörande den upplåning, som under budgetåret 1935/1936 beräknats behöva i medeltal förräntas genom disposition av ifrågavarande anslag. I fullmäktiges förslagsberäkningar har detta anslag, vilket ingår i beloppet för räntor å fonder m. m., beräknats till i runt tal 3,450,000 kronor.

Mot fullmäktiges beräkningar har jag intet att erinra.

Emellertid hava fullmäktige i riksgäldskontoret, efter det ifrågavarande förslagsberäkningar avgåvos, till inlösen den 30 juni 1935 uppsagt utelöpande obligationer av samtliga emissioner av statens 3.6 % räntelån av år 1887 å tillsammans 83,689,360 kronor. I samband härmed har riksgäldskontoret upplagt ett 3 % räntelån av år 1934 och erbjudit innehavare av nämnda 3.6 % obligationer att på vissa villkor utbyta dessa. Med anledning härav torde nu under titeln för anslag till räntor å statsskulden m. m. böra *dels* uteslutas anslaget till ränta å 1887 års 3.6 % lån, i fullmäktiges förslagsberäkning upptaget med 3,012,817 kronor, *dels* uppföras för ränta å 1934 års 3 % lån ett förslagsanslag å 2,500,000 kronor. Härigenom sänkes anslagsbehovet för räntor å statsskulden m. m. med 512,817 kronor under det belopp, som av fullmäktige beräknats. Slutligen torde för avjämnande av titelns slutsumma till helt hundratal kronor det under »Fonder m. m.» upptagna förslagsanslaget till kursförluster vid likvider i utländsk valuta av räntor å vissa statslån böra höjas med 17 kronor.

Summan av anslagen till räntor å statsskulden för budgetåret 1935/1936 skulle alltså uppgå till 100,370,800 kronor eller till 1,747,800 kronor mera än i löpande riksstat.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för betalning av *räntor å statsskulden m. m.* för budgetåret 1935/1936 anvisa de anslag, tillsammans uppgående till 100,370,800 kronor, vilka finnas upptagna i bilaga vid detta protokoll.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bernt Nilsson.

Bilaga.

Sammanställning över anslagen till räntor å statsskulden m. m.

Kronor

A. Den fonderade statsskulden.

Av staten upptagna obligationslån m. m.

1	Ränta	å 1886 års	3 1/2 %	amorteringslån, förslagsanslag	1,435,794
2	»	» 1888 »	3 %	lån	725,494
3	»	» 1894 »	3 %	»	506,358
4	»	» 1899 »	3 1/3 %	amorteringslån	717,211
5	»	» 1900 »	3 1/3 %	lån	1,271,200
6	»	» 1904, 1906 och 1907 års	3 1/3 %	lån	4,404,960
7	»	» 1908 års	3 1/3 %	lån	1,906,800
8	»	» 1911 »	3 1/3 %	»	2,520,000
9	»	» 1927 »	4 1/2 %	»	3,036,011
10	»	» 1929 »	4 1/2 %	»	9,250,628
11	»	» 1930 »	4 1/2 %	»	12,296,975
12	»	» 1931 »	4 %	amorteringslån	4,977,588
13	Vinster	» 1931 »		premieobligationslån	4,300,000
14	Ränta	» 1932 »	4 1/2 %	lån	5,245,484
15	»	» 1932 »	4 %	»	1,200,000
16	»	» 1933 »	4 %	» av den 15/3	3,406,996
17	»	» 1933 »	4 %	amorteringslån	1,927,004
18	Vinster	» 1933 »		premieobligationslån	6,020,000
19	Ränta	» 1933 »	4 %	lån av den 1/10	2,880,000
20	»	» 1933 »	3 1/2 %	lån, förslagsanslag	5,565,000
21	»	» 1934 »	3 1/2 %	amorteringslån	2,450,000
22	»	» 1934 »	3 %	lån, förslagsanslag	2,500,000
23	»	»		statsskuldoförbindelser, förslagsanslag	2,727,000

Lån hos statsinstitutioner och fonder.

24	Ränta å lån hos	statens pensionsanstalt, förslagsanslag	6,000,000
25	» » » »	pensionsförsäkringsfonden, förslagsanslag	882,000
26	» » » »	postverkets pensionsfond, förslagsanslag	559,000
27	» » » »	telegrafverkets pensionsfond, förslagsanslag	430,000
28	» » » »	statens järnvägars pensionsfond, förslagsanslag	795,500
29	» » » »	postverkets förnyelsefond, förslagsanslag	294,000
30	» » » »	telegrafverkets förnyelsefond, förslagsanslag	546,000
31	» » » »	vattenfallsverkens förnyelsefonder, förslagsanslag	1,435,400

Räntor å statsskulden m. m.

		Kronor
<i>Övrig fonderad statsskuld.</i>		
32	Ränta å Uppsala—Gävle järnvägsaktiebolags av staten över- tagna reverslån av år 1930	152,118
33	Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen, <i>reservationsanslag</i>	300,000
34	Ränta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	90,000
35	Ränta å konung Carl XIII:s hemgiftskapital, <i>reservations- anslag</i>	7,500
36	Ränta å Göta kanals reparationsfond	7,045
		Säger 92,769,066

B. Den tillfälliga statsskulden.

1	Räntor å statsskuld förbindelser samt diskont å växlar m. m., <i>förslagsanslag</i>	3,120,000
---	--	-----------

C. Fonder m. m.

1	Ränta å vissa till riksgäldskontorets förvaltning överläm- nade medel, <i>förslagsanslag</i>	315,000
2	Ränta å pensionsfonden för vissa riksdagens verk, <i>förslags- anslag</i>	12,300
3	Ränta å Bergsjö bredspårsfond, <i>förslagsanslag</i>	4,400
4	Ränta å medgiven och beräknad, ännu icke verkställd upp- låning, <i>förslagsanslag</i>	3,450,000
5	Kursförluster vid likvider i utländsk valuta av räntor å vissa statslån, <i>förslagsanslag</i>	700,034
		Säger 4,481,734
		Summa 100,370,800

1935 års statsverksproposition.

Utgifter för kapitalökning.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO,
ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler de frågor, som tillhöra regleringen av utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936, och anför därvid följande:

Anslag till kapitalökning å riksstaten för budgetåret 1935/1936. På föredragning av vederbörande departementschefer har Kungl. Maj:t förut i dag, såsom bilagda protokollsutdrag (bil. 1—6) utvisa, beslutat avlåtande till instundande riksdag av vissa framställningar, som tillhöra regleringen av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1935/1936.

Såsom framgår av finansplanen innefattar budgetförslaget icke — i motsats till vad fallet varit med de två senast fastställda riksstaterna — några anslag under fonden för förslag till statsverket att täckas av lånemedel med kort amorteringstid. Beträffande samtliga de i riksstatsförslaget å kapitalökningsbudgeten äskade anslagen utgår finansplanen från att de skola täckas i anslutning till tidigare vedertagna principer med fördelning på sedvanligt sätt mellan lånemedel och andra statsinkomster än lånemedel.

Under utgifter för kapitalökning tillkommer i budgetförslaget en ny rubrik. På sätt framgår av den redogörelse jag under för flera huvudtitlar gemensamma frågor lämnat, har jag nämligen för avsikt att framlägga förslag om inrättande från och med den 1 juli 1935 av en stats allmänna fastighetsfond. Såsom nämnda redogörelse utvisar, böra enligt mitt förslag kapitalökningsanslagen å den nya fonden för nästkom-

Utgifter för kapitalökning.

mande budgetår i allmänhet täckas av lånemedel. I några fall huvudsakligen avseende ombyggnad av äldre fastigheter böra dock kapitalökningens anslagen utgå av andra statsinkomster. Vad angår anslagen för kapitalökning å statens utlåningsfonder erinrar jag, hurusom den del av kapitalökningen, vilken anses böra täckas med lånemedel, uträknas med ledning av för vederbörande fond gällande räntefot och övriga utlåningsvillkor samt att vid bedömande av förräntningskravet full förräntning antages föreligga vid en ränteavkastning motsvarande 4.5 procent.

I enlighet med nu angivna grunder för finansieringen av nya kapitalinvesteringar förordar jag, att anslagen till utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936 täckas av lånemedel respektive av andra statsinkomster på sätt som framgår av följande sammanställning över anslagen till utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936:

Bilaga	Punkt i bilaga	Sid. i bilaga		Att täckas av	
				lånemedel Kronor	andra stats- inkomster Kronor
I. Statens affärsverksamhet.					
A. Postverket.					
3	1	3	Inköp av inventarier för postverkets behov, <i>reservationsanslag</i>	300,000	
3	2	5	Posthusbyggnad å Östermalm i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	850,000	
3	3	10	Till- och ombyggnad av posthuset i Värnamo, <i>reservationsanslag</i>	29,500	
3	4	11	Ombyggnad av posthuset i Visby, <i>reservationsanslag</i>	39,000	
3	5	13	Inköp och inredning för postverkets räkning av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten i Söderhamn, <i>reservationsanslag</i>	173,000	
3	6	20	Inköp för postverkets räkning av fastigheter, <i>reservationsanslag</i>	200,000	
3	7	21	Mark till landningsfält för flygplan, <i>reservationsanslag</i>	110,000	
3	8	24	Belysningsanläggningar för luftfartsleder, <i>reservationsanslag</i>	500,000	
			Säger för postverket	2,201,500	
B. Telegrafverket.					
3	9	27	Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	1,050,000	
3	10	27	Telefonstationsbyggnad i Enskede i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	300,000	
3	11	29	Inköp för telegrafverkets räkning av vissa markområden i Nynäshamn, <i>reservationsanslag</i>	8,000	

Bilaga	Punkt i bilaga	Sid. i bilaga		Att täckas av	
				lånemedel Kronor	andra stats- inkomster Kronor
3	12	32	Inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av förrådstomt i Malmö, <i>reservationsanslag</i>	251,000	
3	13	34	Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Landskrona, <i>reservationsanslag</i>	68,000	
3	14	37	Till- och påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro, <i>reservationsanslag</i>	350,000	
3	15	41	Telefonstationsbyggnad i Ljusdal, <i>reservationsanslag</i>	111,000	
3	16	42	Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Östersund, <i>reservationsanslag</i>	140,700	
3	17	44	Inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastigheter, <i>reservationsanslag</i>	300,000	
3	18	45	Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende, <i>reservationsanslag</i>	15,000,000	
3	19	48	Radioanläggning för flygplats i Bromma, <i>reservationsanslag</i>	180,000	
			Säger för telegrafverket	17,758,700	
			C. Statens järnvägar.		
			Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar:		
3	20	51	Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden, <i>reservationsanslag</i>	1,850,000	
3	21	54	Skenfria vägkorsningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	350,000	
3	22	56	Växel- och signalsäkerhetsanläggningar, <i>reservationsanslag</i>	1,000,000	
3	23	57	Telefonledning och kabelarbeten, <i>reservationsanslag</i>	100,000	
3	24	57	Anläggningar vid huvudverkstäder: Reparationsverkstad för motorfordon vid huvudverkstaden i Örebro, <i>reservationsanslag</i>	125,000	
3	25	60	Anläggningar för förrådsavdelningen: Huvudförrådsbyggnad m. m. i Örebro, <i>reservationsanslag</i>	425,000	
3	26	69	Elektrifiering av banorna Stockholm—Krylbo—Ånge och Örebro—Krylbo, <i>reservationsanslag</i>	4,500,000	
3	27	71	Elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg, <i>reservationsanslag</i>	6,900,000	
3	28	72	Elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med		

Bilaga	Punkt i bilaga	Sid. i bilaga		Att täckas av	
				lånemedel Kronor	andra stats- inkomster Kronor
			bilinjer och Uppsala—Gävle, <i>reservationsanslag</i>	7,000,000	
3 29	74		Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten, <i>reservationsanslag</i>	500,000	
			Nya statsbanebyggnader:		
3 30	76		Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare, <i>reservationsanslag</i>		4,000,000
			Rullande materiel:		
3 31	77		Person- och resgodsvagnar, <i>reservationsanslag</i>	750,000	
3 32	80		Postvagnar, <i>reservationsanslag</i>	600,000	
			Automobiltrafik:		
3 33	81		Anläggningar och förslag för automobiltrafik, <i>reservationsanslag</i>	2,000,000	
			Säger för statens järnvägar	26,100,000	4,000,000
			D. Statens vattenfallsverk.		
			Kraftverken:		
			Trollhätte kraftverk:		
3 34	95		Ny tilloppskanal till Trollhätte kraftstation, <i>reservationsanslag</i>	800,000	
3 35	96		Förlängning av dräneringstunneln i Trollhättan, <i>reservationsanslag</i>	80,000	
3 36	96		Förvärv för statens vattenfallsverks räkning av vissa markområden i Trollhättan, <i>reservationsanslag</i>	200,000	
3 37	98		Fullföljande och avslutande av arbetena för veckoreglering av Göta älv, <i>reservationsanslag</i>	850,000	
3 38	103		Rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern, <i>reservationsanslag</i>	*500,000	
			Motala kraftverk:		
3 39	104		Vissa arbeten i Nykvarns kraftstation, <i>reservationsanslag</i>	150,000	
			Västerås kraftverk:		
3 40	106		Ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås, <i>reservationsanslag</i>	1,000,000	
			Norrländska kraftverken:		
3 41	108		Förberedande arbeten för anläggning av kraftstation vid Stadsforsen i Indalsälven, <i>reservationsanslag</i>	300,000	
3 42	110		Stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m., <i>reservationsanslag</i>	3,000,000	
3 43	116		Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk, <i>reservationsanslag</i>	3,400,000	

* Beräknat belopp.

Bilagor	Punkt i bilaga	Sid. i bilaga		Att täckas av	
				lånemedel Kronor	andra stats- inkomster Kronor
			Gemensamt anslag:		
3	14	118	Uppförande i kvarteret Björnen i Stockholm av en för statens vattenfallsverk avsedd kontorsbyggnad, <i>reservationsanslag</i>	*400,000	
			Säger för statens vattenfallsverk	10,680,000	
			Säger för statens affärsverksamhet	56,740,200	4,000,000
			II. Statens allmänna fastighetsfond.		
			Justitiedepartementet:		
1	1	2	Uppförande av anstalt för män, som ådömts ungdomsfångelse, <i>reservationsanslag</i>	*1,000,000	
1	2	2	Vissa ombyggnadsarbeten vid centralfängelset i Norrköping, <i>reservationsanslag</i>	*37,000	
1	3	3	Nya arbetslokaler m. m. vid centralfängelset i Växjö, <i>reservationsanslag</i>	*95,000	
			Socialdepartementet:		
2	1	1	Byggnader för statens bakteriologiska laboratorium, <i>reservationsanslag</i>	600,000	
2	2	2	Vissa byggnadsarbeten vid statens sjuksjukhus, <i>reservationsanslag</i>	*4,525,000	
			Kommunikationsdepartementet:		
3	45	119	Beredande av utvidgade lokaler åt generaltullstyrelsen m. m., <i>reservationsanslag</i>	425,000	
3	46	120	Anordnande av värmeledning m. m. i utrikesministerhotellet i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>		75,000
3	47	123	Utvidgning av värmeledningen i pensionsstyrelsens lokaler, <i>reservationsanslag</i>		81,000
3	48	127	Beredande av förbättrade lokaler för medicinalstyrelsens veterinärbyrå, <i>reservationsanslag</i>		32,100
3	49	129	Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad, <i>reservationsanslag</i>	212,000	
3	50	135	Nybyggnad för lantmäterikontoret i Gävleborgs län, <i>reservationsanslag</i>	50,000	
			Ecklesiastikdepartementet:		
5	1	1	Om- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum m. m., <i>reservationsanslag</i>	1,000,000	
5	2	3	Uppförande och inredning av nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna m. m. vid universitetet i Uppsala, <i>reservationsanslag</i>	797,000	

* Beräknat belopp.

Bilagor	Punkt i bilaga	Sid. i bilaga		Att täckas av	
				lånemedel Kronor	andra stats- inkomster Kronor
5	3	7	Uppförande av en byggnad för kemiska institutionen vid universitetet i Lund, <i>reservationsanslag</i>	500,000	
5	4	11	Uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m., <i>reservationsanslag</i>	2,619,000	
5	5	17	Uppförande av nybyggnad för kansli och för laboratorium för byggnadsstatik m. m. vid tekniska högskolan, <i>reservationsanslag</i>	100,000	
5	6	18	Värmeledning i rektors- och lärarbostäder vid småskoleseminariet i Lycksele, <i>reservationsanslag</i>		16,000
5	7	19	Utvidgning av rektorsbostaden vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, <i>reservationsanslag</i>		5,700
6	1	1	Jordbruksdepartementet: Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan, <i>reservationsanslag</i>	44,000	
<i>Säger för statens allmänna fastighetsfond</i>				12,004,000	209,800
III. Statens utlåningsfonder.					
2	3	3	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, <i>reservationsanslag</i>	*30,000,000	
2	4	4	Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadslignande samhällen, <i>reservationsanslag</i>	*5,000,000	
3	51	142	Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar, <i>reservationsanslag</i>	1,500,000	
5	8	21	Studielånefonden, <i>reservationsanslag</i>		50,000
6	2	3	Lånefonden för inköp av ädla avelsston, <i>reservationsanslag</i>		50,000
6	3	5	Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras, <i>reservationsanslag</i>		65,000
6	4	6	Statens fjäderfållånefond, <i>reservationsanslag</i> ...	135,000	15,000
6	5	7	Gödselvärdslånefonden, <i>reservationsanslag</i> ...	195,000	105,000
6	7	9	Spannmålslagerhusfonden, <i>reservationsanslag</i> ..	850,000	150,000
6	8	11	Statens lånefond för sekundärlån mot in-teckning i jordegendom, <i>reservationsanslag</i>	*20,000,000	
6	9	12	Egnahemslånefonden, <i>reservationsanslag</i>	6,930,000	770,000
6	11	18	Arrendeegnahemsfonden, <i>reservationsanslag</i> ...	1,000,000	800,000
6	12	22	Arrendelånefonden, <i>reservationsanslag</i>		300,000
6	13	23	Arbetsarmåbrukslånefonden, <i>reservationsanslag</i>		5,000,000
6	14	25	Statens avdikningslånefond, <i>reservationsanslag</i>	1,600,000	400,000

* Beräknat belopp.

Bilagor	Punkt i bilaga	Sid i bilaga		Att täckas av	
				lånemedel Kronor	andra stats- inkomster Kronor
6	15	28	Täckdikningslånefonden, <i>reservationsanslag</i>	539,000	441,000
6	17	30	Virkesmätningsslånefonden, <i>reservationsanslag</i>	* 150,000	
			Fonden för låneunderstöd:		
2	5	4	Lån till utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka, <i>reservationsanslag</i>		*100,000
3	52	156	Lån till färdigställande av järnvägsanlägg- ningen Ulricehamn—Jönköping, <i>reserva- tionsanslag</i>		1,300,000
			<i>Säger för statens utlåningsfonder</i>	67,899,000	9,546,000
			IV. Statsverkets fond av rusdrycksmedel.		
4	1	1	Statsverkets fond av rusdrycksmedel.....		148,800
			V. Fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922.		
4	2	5	Fonden för mötande av förluster å aktiebo- laget Kreditkassan av år 1922		8,000,000
			VI. Avbetalning å statsskulden.		
			A. Amortering å vissa lån.		
4	3	9	1886 års 3 $\frac{1}{3}$ % lån, <i>förslagsanslag</i>		1,003,157
4	3	9	1899 » 3 $\frac{1}{2}$ % »		792,360
4	3	9	1931 » 4 % »		980,800
4	3	9	1933 » 4 % »		1,248,600
4	3	9	Uppsala—Gävle järnvägsaktiebolags av staten övertagna reverslån av år 1930		92,883
			B. Fonden för statsskuldens amortering.		
4	4	10	Avsättning till fonden för statsskuldens amor- tering		1,000,000
			C. Avskrivning av visst i fonden för förlag till statsverket ingående lånekapital.		
4	5	10	Avskrivning av visst i fonden för förlag till statsverket ingående lånekapital, <i>förslags- anslag</i>		35,000,000
			<i>Säger för avbetalning å statsskulden</i>		40,117,800
			Summa	136,643,200	62,022,400

* Beräknat belopp.

Av sammanlagda beloppet av de till utgifter för kapitalökning uppförda anslagen, uppgående till 198,665,600 kronor, böra alltså täckas av låne-medel 136,643,200 kronor och av andra statsinkomster 62,022,400 kronor.

Av sammanställningen framgår, vad särskilt angår statens utlåningsfonder, att kapitalökningen beträffande följande fonder föreslås skola täckas av andra statsinkomster än lånemedel till härefter angivna delar av anslagen, nämligen:

för statens fjäderfållånefond	10 procent
» gödselvärdslånefonden	35 »
» spannmålslagerhusfonden	15 »
» egnahemslånefonden	10 »
» arrendeegnahemsfonden	44.4 »
» statens avdikningslånefond	20 »
» täckdikningslånefonden	45 »

Kapitalökningen för studielånefonden, lånefonderna för inköp av ädla avelsston samt av avelshingstar av ardenerras, arrendelånefonden och arbetarsmåbrukslånefonden ävensom för fonden för låneunderstöd avses att helt bestridas av andra statsinkomster än lånemedel. De å lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar, statens lånefond för sekundärlån mot inteckning i jordegendom samt virkesmätningsslånefonden äskade kapitalökningsanslagen föreslås skola täckas utslutande av lånemedel.

Täckande av förluster å lånemedelskapital. I detta sammanhang torde jag få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om täckande av vissa förluster å lånemedelskapital i statens utlåningsfonder.

I 1928 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t *dels* att vissa anslag måtte av riksdagen anvisas till täckande, i enlighet med angivna riktlinjer, av uppkomna kapitalförluster å fonden för statens aktier och å statens utlåningsfonder, i den mån förlusterna hänförde sig till av vederbörande fond disponerade lånemedel, *dels ock* att medel till förlusternas täckande skulle beredas därigenom, att erforderligt belopp toges i anspråk från fonden för statsskuldens amortering. Förslaget blev av riksdagen bifallet. I anslutning härtill hava jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1928 av statskontoret och riksgäldskontoret årligen upprättats redogörelser över förluster å lånemedelskapital. Enligt antydda grunder har också riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t medgivit, att erforderliga belopp av fonden för statsskuldens amortering finge tagas i anspråk för täckande av dylika förluster. Nu ifrågavarande förlusttäckning beredd år 1928 genom anslag å riksstaten men har därefter ägt rum direkt från amorteringsfonden vid sidan om riksstaten.

Vid anmälan i 1934 års statsverksproposition av fråga om täckande av de förluster å lånemedel, vilka enligt statskontorets och riksgäldskontorets redogörelser bokförts i räkenskaperna för budgetåret 1932/1933, konstaterades, att amorteringsfondens tillgångar icke kunde täcka dessa förluster, uppgående till 309,539 kronor 81 öre för under statskontorets förvaltning ställda utlåningsfonder och 9,966,671 kronor 30 öre för fonder under riksgäldskontorets förvaltning, eller tillhoppa 10,276,211 kronor 11 öre. På grund härav och då det i dåvarande statsfinansiella läge ej kunde anses lämpligt att belasta skattebudgeten med utgifter för dylika avskrivningsåtgärder, med vilka utan olägenhet kunde anstå till tider av bättre medelstillgång, föreslogos inga åtgärder för täckning av ifrågavarande lånemedelsförluster.

I enlighet med berörda beslut den 29 juni 1928 föreligga nu av statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret upprättade redogörelser över sådana förluster å statens lånemedelsplaceringar, vilka bokförts i räkenskaperna för budgetåret 1933/1934.

Dessa redogörelser utvisa, att kapitalförluster, hänförliga till lånemedel, under ifrågavarande budgetår redovisats å följande under *statskontorets* förvaltning stående utlåningsfonder med härefter angivna belopp:

Vattenkraftslånefonden.....	kronor 36,107: 64
Hemslöjdslånefonden.....	» 2,500: —
Industrilånefonden.....	» 13,032: 50

eller med tillhoppa 51,640 kronor 14 öre.

Samtidigt har anmälts, att, i vad å statskontorets ämbetsförvaltning ankommer, förluster å låneunderstöd och övriga lånemedelsplaceringar icke under nämnda tid förekommit.

Vidare hava lånemedelsförluster å lån från den under *riksgäldskontorets* förvaltning stående allmänna järnvägslånefonden förekommit i följande fall: Mellersta Östergötlands nya järnvägsaktiebolag kronor 183,864: 56
 Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolag..... » 497,197: 73
 eller med tillhoppa 681,062 kronor 29 öre. Sedan vid försäljning av järnvägen Vadstena—Ödeshög, för vilken järnväg Mellersta Östergötlands nya järnvägsaktiebolag innehåft lån, under budgetåret 1934/1935 influtit 48,000 kronor, minskas sistnämnda belopp till 633,062 kronor 29 öre.

De under sistlidet budgetår hos statskontoret och riksgäldskontoret bokförda förlusterna å statens lånemedelsplaceringar uppgingo sålunda, efter nyssnämnda avdrag, sammanlagt till 684,702 kronor 43 öre. Om härtill läggas motsvarande, förut omförmälda lånemedelsförluster under budgetåret 1932/1933 eller 10,276,211 kronor 11 öre, belöper sig summan av de lånemedelsförluster, för vilka täckning skall beredas, till 10,960,913 kronor 54 öre.

Såsom framgår av det anförda, hava förluster av denna art plägat täckas ur fonden för statsskuldens amortering.

Rörande ställningen å denna fond må nämnas, att fondens behållning vid utgången av budgetåret 1933/1934 utgjorde 3.38 miljoner kronor, att å

riksstaten för budgetåret 1934/1935 anvisats för avsättning till amorteringsfonden ett belopp av 1 miljon kronor, samt att i riksstatsförslaget för nästa budgetår såsom kapitalökning å fonden upptagits ett anslag likaledes å 1 miljon kronor.

Amorteringsfondens tillgångar förslå sålunda icke heller nu till att täcka under budgetåren 1932/1933 och 1933/1934 hos statskontoret och riksgäldskontoret bokförda lånemedelsförluster. De skäl, som förra året föranledde Kungl. Maj:t och riksdagen att låta anstå med reglering av de under budgetåret 1932/1933 bokförda förlusterna, föreligga alltjämt. Jag framlägger därför icke något förslag om vidtagande av åtgärder för täckning av berörda till lånemedel hänförliga kapitalförluster.

Nedskrivning av statens järnvägars lånekapital. I skrivelse den 5 juni 1929, nr 287, anmälde riksdagen sitt beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen nämnda år framlagda förslag angående nedskrivning av statens järnvägars icke räntabla lånekapital medelst användning för ändamålet av malminkomster. Riksdagen förordade därvid, att en avskrivning av statens järnvägars lånekapital verkställdes vid utgången av år 1929 med ett belopp av 100 miljoner kronor, samt förutsatte, att ytterligare en post av lånekapitalet eller 140 miljoner kronor successivt komme att avskrivas i anslutning till en i riksdagens skrivelse intagen plan för amortering av sistnämnda belopp under 30 år efter en räntefot av 4 1/2 procent. Till påbörjande av denna nedskrivning anvisade riksdagen för budgetåret 1929/1930 ett belopp av 2,3 miljoner kronor. Anslag för ändamålet hava uppförts jämväl för budgetåren 1930/1931 och 1931/1932, varemot för budgetåret 1932/1933 medel för den erforderliga nedskrivningen tagits i anspråk av fonden för statsskuldens amortering utan anvisande av särskilt anslag å riksstaten.

För budgetåret 1933/1934 upptog den i riksdagens förenämnda skrivelse införda amorteringsplanen ett belopp av 2,736,611 kronor. Vid anmälan i 1933 års statsverksproposition av fråga om anslag för denna amortering uttalade jag, att jag i dåvarande statsfinansiella läge ansett mig icke böra föreslå, att medel anvisades för ytterligare nedskrivning av statens järnvägars lånekapital. Jag fann ett tillfälligt avbrott i den vid 1929 års riksdag framlagda avskrivningsplanens fullföljande så mycket mera försvårigt som den särskilda inkomstkälla, med vilken tanken på en regelbunden årlig nedskrivning av ifrågavarande lånekapital förknippats, nämligen de statsverket tillflytande malminkomsterna, beräknades icke giva någon avkastning under budgetåret 1933/1934. På enahanda grunder inställdes även den för budgetåret 1934/1935 beräknade amorteringen å 2,859,758 kronor.

Med åberopande av vad sålunda anförts, vilket efter min mening är tillämpligt även på de förhållanden, under vilka riksstatsförslaget för nästa budgetår uppgjorts, finner jag mig icke kunna föreslå, att anslag

upptages i budgetförslaget för ifrågavarande nedskrivning. Det i amorteringsplanen upptagna beloppet för budgetåret 1935/1936 utgör 2,988,447 kronor.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att anslagen till utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936 skola täckas av lånemedel i överensstämmelse med vad den av mig i det föregående återgivna sammanställningen över anslagen till utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936 utvisar.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Bernt Nilsson.

*Bilaga 1.***Utgifter för kapitalökning.**

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDEN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler nedan angivna, under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter för kapitalökning under budgetåret 1935/1936. Departementschefen anför därvid: Under berörda titel torde för budgetåret 1935/1936 böra beräknas medel för dels uppförande av anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse, dels vissa ombyggnadsarbeten vid centralfängelset i Norrköping och dels anordnande av nya arbetslokaler m. m. vid centralfängelset i Växjö.

Innan jag ingår på dessa frågor vill jag anmäla en annan byggnadsfråga, som väckts av fångvårdsstyrelsen, nämligen vissa hygieniska anordningar vid centralfängelset å Långholmen. I statsverkspropositionen till 1934 års riksdag (se andra huvudtiteln sid. 38) anmälde jag, att fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 13 november 1933 hemställt om äskande av ett extra reservationsanslag å 275,000 kronor för omändring av värmeledningsanläggningen samt åtgärder till förbättring av de sanitära förhållandena m. m. vid detta centralfängelse. Emellertid erinrade jag om organisationsnämndens yttrande att nämnda fängelse ej i framtiden borde bibehållas någon längre tid och framhöll, att det med hänsyn härtill syntes lämpligt att frågan om dessa omfattande arbetens utförande finge anstå till dess slutlig ställning kunde tagas till organisationsnämndens förslag.

I fångvårdsstyrelsens skrivelse den 12 september 1934 med anslagsäskanden har fångvårdsstyrelsen ånyo upptagit frågan om anslag till utförande av berörda arbeten vid centralfängelset å Långholmen.

I likhet med fångvårdsstyrelsen finner jag visserligen att de hygieniska förhållandena vid Långholmsfängelset i vissa avseenden ej äro fullt till-

fredsställande. Enligt vad jag inhämtat ha emellertid de sakkunniga för reformer på fångvårdens område ännu ej kommit så långt i sin utredning, att de kunnat fatta en bestämd ståndpunkt till frågan om Långholmsfängelsets bibehållande. Vid sådant förhållande synes frågan om nedläggande å fängelset för förbättringsarbeten av ett så stort belopp som 275,000 kronor ej böra för närvarande upptagas till slutligt avgörande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] Uppförande av anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse. På sätt jag förut denna dag (se andra huvudtiteln sid. 69) anmält, är det min förhoppning att i så god tid kunna föreslå remiss till lagrådet av lagförslag om ungdomsfängelse och därmed sammanhängande frågor att proposition i ämnet må kunna avlätas till 1935 års riksdag. Enligt detta lagförslag skall ungdomsfängelse verkställas i särskild för sådant straff inrättad anstalt eller avdelning där. Därvid har förutsatts att för manliga fångar en särskild anstalt uppfördes. De sakkunniga hava i sitt betänkande uppgjort preliminära beräkningar av kostnaderna för en dylik anstalt, vilka beräkningar sluta å ett belopp av 860,000 kronor för själva anstaltsbyggnaderna samt 500,000 kronor för administrationslokaler och personalbostäder. Med slutligt ståndpunktstagande till frågan om anslag torde böra anstå i avbidan på lagstiftningsärendets vidare beredning. I detta sammanhang torde ej annan åtgärd böra vidtagas än att hos riksdagen göres anmälan om det anslagsbehov som för ändamålet må komma att uppstå. Det anslag som skulle erfordras för budgetåret 1935/1936 torde kunna uppskattas till 1,000,000 kronor. Medel härtill torde böra beräknas bland utgifterna för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond».

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet som kan varda riksdagen förelagd, till bestridande av kostnaderna för uppförande av anstalt för män som ådömts ungdomsfängelse för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *reservationsanslag* å kronor 1,000,000.

[2.] Vissa ombyggnadsarbeten vid centralfängelset i Norrköping. Vid centralfängelset i Norrköping är, sedan lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare den 1 januari 1928 trädde i kraft, anordnad en vårdanstalt för dylika förbrytare. På grund av det alltjämt stigande antalet förvarade har av fångvårdsstyrelsen väckts förslag om vissa ombyggnadsarbeten vid fängelset för att bereda ytterligare

platser för förvarade. Dessa arbeten hava beräknats draga en kostnad av 37,000 kronor. Det är min avsikt att, sedan utredningen i ärendet hunnit slutföras, hos Kungl. Maj:t hemställa om avlåtande av proposition i ämnet till 1935 års riksdag. Jämväl för detta byggnadsföretag torde medel böra beräknas bland utgifterna för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond».

På grund av det anförda får jag således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet som kan varda riksdagen förelagd, till vissa ombyggnadsarbeten vid centralfängelset i Norrköping för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *reservationsanslag* å kronor 37,000.

[3.] Nya arbetslokaler m. m. vid centralfängelset i Växjö. Vid centralfängelset i Växjö, som huvudsakligen användes för kvinnliga fångar, saknas så gott som helt arbetslokaler för sådana fångar som böra arbeta i gemensamhet. Med hänsyn härtill har av fångvårdsstyrelsen väckts förslag om uppförande av en tillbyggnad till fängelset, avsedd att inrymma dylika arbetslokaler, samt i samband därmed vidtagande av vissa byggnadsåtgärder till förbättrande av de hygieniska förhållandena därstädes. Det är min avsikt att, sedan utredningen i ärendet hunnit slutföras, hos Kungl. Maj:t hemställa om avlåtande av proposition i ämnet till 1935 års riksdag. Enligt gjorda beräkningar skulle kostnaderna uppgå till 95,000 kronor. Medel för ifrågavarande byggnadsföretag torde böra beräknas bland utgifterna för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond».

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet som kan varda riksdagen förelagd, till anordnande av nya arbetslokaler m. m. vid centralfängelset i Växjö för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *reservationsanslag* å kronor 95,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Bilaga 2.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller anmäler nedan angivna, under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter för kapitalökning under budgetåret 1935/1936 och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Byggnader för statens bakteriologiska laboratorium.** Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 105, beviljade riksdagen år 1933 ett anslag av högst 1,460,000 kronor till uppförande av byggnader för statens bakteriologiska laboratorium i huvudsaklig överensstämmelse med ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag. För budgetåret 1933/1934 anvisades för ändamålet ett reservationsanslag av 600,000 kronor, att utgå av lånemedel. Kungl. Maj:t uppdrog därefter åt byggnadsstyrelsen att uppföra ifrågavarande byggnader.

För innevarande budgetår har till fullföljande av nämnda byggnadsarbeten anvisats ett reservationsanslag av 100,000 kronor, att likaledes utgå av lånemedel. Sammanlagt hava alltså för ändamålet anvisats 700,000 kronor.

I skrivelse den 13 augusti 1934 har *byggnadsstyrelsen* meddelat, att styrelsen ämnade igångsätta arbetena vid byggnadsföretaget omkring 1 september 1934 och att arbetena beräknades vara fullbordade omkring den 1 oktober 1936. Med utgångspunkt härifrån har styrelsen räknat med ett anslagsbehov för nästa budgetår av 600,000 kronor och för påföljande budgetår av 160,000 kronor. Styrelsen har förty hemställt, att till ifrågavarande byggnadsföretag måtte för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

Över byggnadsstyrelsens framställning har *medicinalstyrelsen* den 20 september 1934 avgivit utlåtande och därvid överlämnat yttrande av *föreståndaren*

för laboratoriet, professorn C. A. Kling. Såväl styrelsen som föreståndaren ha förklarat sig icke hava något att erinra mot framställningen.

Departementss-
chefen.

Till byggnadsstyrelsens beräkning av anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål ansluter jag mig.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det till *Byggnader för statens bakteriologiska laboratorium* av 1933 års riksdag beviljade anslaget å högst 1,460,000 kronor för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 600,000

[2.] **Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus.** I skrivelse den 30 augusti 1934 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av medel för fortsättande av vissa av statsmakterna beslutade byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus. De belopp, som sålunda äskats, framgå av följande tablå.

Byggnadsarbeten	Belopp
S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö	254,750
Vipeholms » i Lund	350,000
Sinnessjukhus » Visby	950,000
S:t Lars sjukhus » Lund	210,000
Sätters sjukhus	
reningsverk för avloppsvatten	180,000
w. c.-anläggning	120,000
	<hr/>
	Kronor 2,064,750

Vidare har *medicinalstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår dels av 350,000 kronor för vissa renoveringsarbeten vid S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö, dels av 300,000 kronor för uppförande av en paviljong för sinnesslöa kvinnor vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg. Rörande utförande av dessa arbeten föreligga ännu icke några beslut.

Därjämte har *medicinalstyrelsen* anmält, att styrelsen hade för avsikt att för nya arbeten för nästa budgetår äska ytterligare ett preliminärt till 1,710,000 kronor beräknat belopp, därav 1,560,000 kronor för renovering av Ulleråkers sjukhus vid Uppsala, 50,000 kronor för omläggning av spillvattensavloppet vid S:t Lars sjukhus och 100,000 kronor till uppförande av personalbostäder vid Salberga sjukhus i Sala.

Genom beslut den 28 februari 1930 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala och *medicinalstyrelsen* att vardera utse en representant med uppdrag att dels överväga möjligheterna för inrättande och upprätthållande av en i samband med akademiska sjukhuset i Uppsala förlagd psykiatrisk klinik, dels ock till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som därav kunde påkallas. De representanter, som i anledning härav utsetts, hava i skrivelse den 24 oktober 1934 anmält, att utredning och förslag rörande inrättande av nämnda klinik snart komme att överläm-

nas till Kungl. Maj:t och att i samband därmed hemställan komme att göras om proposition i ämnet till 1935 års riksdag. Representanterna hava anfört, att slutligt kostnadsförslag ännu icke föreläge men att för kliniken komme att för nästa budgetår begäras ett anslag av 100,000 kronor.

Vidare har medicinalstyrelsen i skrivelse den 21 september 1934 hemställt om anvisande av ett för inlösen av vissa vårdplatser vid Ulleråkers sjukhus avsett belopp av 55,920 kronor.

Vid bifall till de framställningar, som sålunda gjorts eller torde komma att göras, skulle för nästa budgetår erfordras ett anslagsbelopp av 4,580,670 kronor. Då utredningen i föreliggande frågor ännu icke är avslutad, har jag icke varit i tillfälle att taga närmare ståndpunkt till ifrågavarande förslag. Jag anser mig dock preliminärt böra räkna med ett utgiftsbehov motsvarande nämnda summa. Härutöver är att räkna med en utgift av 5,000 kronor för viss ersättning till Lunds stad, varjämte bör beräknas ett belopp av 20,000 kronor avsett att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande.

Det sammanlagda beloppet skulle då bliva 4,605,670 kronor, därav för byggnadsarbeten 4,524,750 kronor och för utgifter i övrigt 80,920 kronor.

Av ifrågavarande kostnader torde samtliga de utgifter, vilka avse byggnadsarbeten, få bestridas från ett under utgifter för kapitalökning, statens allmänna fastighetsfond, uppfört reservationsanslag benämnt vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus. Detta anslag läres tills vidare kunna upptagas till 4,525,000 kronor. Däremot synas från anslag under femte huvudtiteln böra gäldas kostnaderna för de andra här omförmälda ändamålen. Anslaget, som lämpligen torde kunna rubriceras inlösen av vårdplatser vid sinnessjukhusen m. m., synes kunna upptagas till 81,000 kronor. Rörande sistnämnda anslag har jag gjort framställning under riksstatsens femte huvudtitel. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 4,525,000

Statens utlåningsfonder.

[3.] **Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** I annat sammanhang har jag anfört, att bostadssociala utredningen inom den närmaste tiden kan väntas framlägga förslag, åsyftande bland annat statligt stöd i form av lån till kommuner och stiftelser för möjliggörande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer. Då det synes mig sannolikt, att ärendet skall kunna föreligga färdigberett i sådan tid, att förslag i ämnet kan avlätas till riksdagen, torde medel böra beräknas för ändamålet. Enligt föreliggande preliminära beräkningar synes ett belopp av 30,000,000 kronor vara erforderligt för verksamhetens bedrivande under budgetåret 1935/1936.

Jag får fördenskull hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Utgifter för kapitalökning: bil. 2.

att, i avbidan på den proposition, som kan varda riksdagen förelagd, såsom kapital för *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 30,000,000

[4.] **Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen.** För budgetåret 1933/1934 anvisade 1933 års riksdag under utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, ett reservationsanslag å 15,000,000 kronor till främjande av bostadsbyggande. Därav var ett belopp av 5,000,000 kronor närmast beräknat att användas såsom lån till främjande av uppförande av bostäder i städer och stadsliknande samhällen. Ifrågasvarande låneverksamhet handhaves av ett särskilt organ, statens byggnads-lånebyrå.

Enligt vad jag inhämtat, har statens byggnadslånebyrå för avsikt att under den närmaste tiden hemställa om anvisande av ytterligare anslag för nästa budgetår till främjande genom statlig låneverksamhet av bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen. Lån skulle därvid lämnas såväl till uppförande av bostäder som ock till ombyggnad av äldre bostäder. Såvitt nu kan bedömas torde förslag i detta ämne böra föreläggas innevarande års riksdag. För möjliggörande av verksamheten i fråga torde böra inrättas en särskild lånefond, benämnd lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen. För grundandet av denna fond synes nu böra beräknas ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition, som kan varda riksdagen förelagd, såsom kapital för *Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 5,000,000

[5.] **Fonden för låneunderstöd: Lån till utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka.** I två vid 1931 års riksdag väckta likalydande *motioner* hemställdes, att riksdagen måtte till föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka såsom bidrag till kostnaderna för anstaltens utvidgning med ny skolbyggnad och nytt skolhem för budgetåret 1931/1932 bevilja ett anslag av 210,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

I skrivelse den 27 maj 1931, nr 262, anförde *riksdagen*, att riksdagen funne det ändamål, vartill anslag äskats i nämnda motioner, synnerligen behjärtansvärt men ansåge frågan tarva närmare utredning. Riksdagen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i vilken utsträckning bidrag av allmänna medel borde utgå till nämnda förening för ifrågasvarande ändamål, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 5 juni 1931 åt *medicinalstyrelsen* att inkomma med utredning i ärendet. Sådan utredning har ännu ej inkommit, men styrelsen har i skrivelse den 23 oktober 1934 anmält, att

styrelsens utlåtande i ärendet kunde väntas inom den närmaste framtiden samt att styrelsen därvid komme att tillstyrka statsbidrag för ändamålet med 210,000 kronor, varav för budgetåret 1935/1936 syntes böra anvisas 100,000 kronor.

Vidare har föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift hemställt om statsbidrag för berörda ändamål med 210,000 kronor.

Innan medicinalstyrelsens utredning inkommit, är jag givetvis icke beredd att taga definitiv ståndpunkt till nu förevarande fråga. Då det emellertid synes i hög grad önskvärt, att den länge planerade utvidgningen vid ifrågasvarande anstalt kommer till stånd samt härför torde erfordras statens understöd, får jag förorda, att i riksstatsförslaget för nästa budgetår medel för ändamålet beräknas. Statens medverkan synes lämpligen kunna lämnas i form av ett lån till den omförmälda föreningen. Det belopp, som skulle erfordras för nästa budgetår, torde, så vitt nu kan bedömas, kunna uppskattas till 100,000 kronor. På grund härav synes under fonden för låneunderstöd för utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka nu böra preliminärt beräknas ett reservationsanslag av 100,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Departements-
chefen.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, såsom kapitalökning för fonden för låneunderstöd till *Lån till utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *reservationsanslag*, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel, av kronor 100,000

Vad chefen för socialdepartementet hemställt och föreslagit beträffande anslag till utgifter för kapitalökning, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att utdrag av protokollet härom skall tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till riksstat för budgetåret 1935/1936.

Ur protokollet:
Erik Skoglund.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Leo anmäler frågan om de **anslag till utgifter för kapitalökning**, som ansetts böra för de under departementet lydande affärsdrivande verken och utlåningsfonderna samt under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond» äskas av 1935 års riksdag. Departementschefen anför därvid:

Vid framläggande av förslag rörande anslag till de affärsdrivande verken för nästkommande budgetår har jag i allt väsentligt kunnat biträda verksamhetsstyrelsernas äskanden. Summan av de anslag, som under rubriken »Statens affärsverksamhet» enligt mitt förslag skulle äskas av riksdagen, uppgår till 60,740,200 kronor, vari ingå 18,400,000 kronor för järnvägselektrifieringar. Förstnämnda belopp fördelar sig på de olika verken på sätt framgår av efterföljande tabell. I denna tabell hava för jämförelses skull medtagits de belopp, som beviljats för ändamålet å riksstaten för nu löpande budgetår. Till vinnande av överskådlighet hava vid sidan av övriga anslag upptagits de till elektrifieringsföretag vid statsbanorna avsedda anslagen. Uppmärksammas bör, att för innevarande budgetår *dels*, enligt riksdagens medgivande, av besparingar å anslag till Malmölinjernas elektrifiering användes ett belopp av högst 4,300,000 kronor till viss ytterligare elektrifiering, *dels ock* under rubriken »Fonden för förslag till statsverket» för statens järnvägar anvisats anslag, att utgå av lånemedel, å tillhoppa 6,900,000 kronor, varav 4,000,000 kronor till elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle.

Utgifter för kapitalökning: bil. 3.

	Riksstat budgetåret 1934/1935	Budgetåret 1935/1936	
	Kronor	Kronor	
Postverket	1,141,000	2,201,500	
Telegrafverket	13,325,000	17,758,700	
Statens järnvägar	9,870,000	11,700,000	
Statens vattenfallsverk	<u>6,450,000</u>	<u>10,680,000</u>	42,340,200
Elektrifiering av Ängelinjerna	13,400,000		4,500,000
» » Väst kustbanan	11,150,000		6,900,000
» » banan Laxå—Charlottenberg m. fl.	11,000,000		7,000,000
	Summa 66,336,000		60,740,200
Härav att utgå av lånemedel	62,336,000	56,740,200	
av andra statsinkomster	4,000,000	4,000,000	

Under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond» kommer jag att föreslå anslag till ett sammanlagt belopp av 875,100 kronor, varav 687,000 kronor att utgå av lånemedel.

Under rubriken »Statens utlåningsfonder» äskas slutligen 2,800,000 kronor, varav 1,500,000 kronor att utgå av lånemedel.

Statens affärsverksamhet.

Postverket.

I skrivelse den 31 augusti 1934 har generalpoststyrelsen avgivit förslag i fråga om anslag till utgifter för kapitalökning beträffande postverket för budgetåret 1935/1936. Styrelsen har därvid till en början hemställt om anslag för

1. Inköp av inventarier för postverkets behov.

[1.] För inköp av inventarier hava för budgetåren 1930—1935 anvisats respektive 800,000, 900,000, 800,000, 500,000 och 300,000 kronor. Vid de båda sistnämnda anslagssummornas bestämmande räknades med förefintligheten av reservationer å anslaget till sammanlagt belopp av 200,000 respektive 300,000 kronor.

Beträffande budgetåret 1935/1936 har *generalpoststyrelsen* hemställt om ett anslag för inventarieanskaffningar av 300,000 kronor. Styrelsen har till stöd för sitt förslag till en början anfört bland annat följande:

I sin skrivelse den 31 augusti 1933 i fråga om anslag för budgetåret 1934/1935 erinrade generalpoststyrelsen till en början därom, att styrelsen tidigare uppskattat utgifterna för postverkets normala anskaffning av inventarier för utökningsändamål till ett belopp av omkring 800,000 kronor per budgetår. Erfarenheten hade dock dåmera givit vid handen, att denna anskaffning under rådande förhållanden torde kunna beräknas draga en årlig kostnad av allenast 550,000 à 600,000 kronor. En bidragande orsak till minskningen av utgifterna hade varit, att beräknade anskaffningar av inventarier, som icke tillverkades inom landet, på grund av den svenska kronans ringa köpkraft och andra omständigheter icke kommit till stånd.

Under budgetåret 1933/1934 hava, bland annat av nyss omförmälda anledningar, inventarieinköpen inskränkts i ännu högre grad än tidigare ansetts lämpligt och möjligt. På grund härav och då vissa skäl synas tala för att även under budgetåret 1934/1935, i varje fall under budgetårets förra del, valutaförhållandena och strävandena att begränsa inköpen av utländska varor skola föranleda ytterligare uppskov med en del redan förut undanskjutna anskaffningar, torde — enligt gjorda beräkningar — vid utgången av sistnämnda budgetår komma att finnas ett ej disponerat belopp av tidigare anvisade inventarieanslag av ej mindre än omkring 300,000 kronor, vilket belopp kan såsom besparing överföras till budgetåret 1935/1936.

Vid bedömning av medelsbehovet för inventarieinköp under budgetåret 1935/1936 bör hänsyn tagas därtill, att anskaffningar av behövliga tekniska hjälpmedel för det växande postarbetets avveckling ävensom av maskinell utrust-

ning för postverkets verkstadsdrift och tryckerirörelse uppenbarligen icke böra eller kunna undanskjutas i sådan grad, att ett rationellt handhavande av poströrelsen inom dess skilda grenar därigenom äventyras. Den omständigheten, att under ett budgetår utgifterna för inköp av inventarier av viss anledning blivit lägre än de beräknade, utgör intet i och för sig giltigt skäl för antagandet, att förhållandet skall bliva enahanda under ett annat budgetår. Det synes vidare nödvändigt att nu räkna med någon förhöjning av inköpspriserna för vissa inventarier. Trots de berörda förhållandena torde, enligt verkställda utredningar i fråga om inventariebehovet, det för anskaffning av inventarier under budgetåret 1935/1936 erforderliga beloppet kunna begränsas till 600,000 kronor.

Generalpoststyrelsen har härefter lämnat en redogörelse i allmänna drag för den avsedda användningen av de medel, som beräknats erforderliga för budgetåret 1935/1936. Av denna redogörelse, beträffande vilken jag hänvisar till handlingarna i ärendet, framgår, att för olika inventariegrupper beräknats de belopp, som angivas i följande sammanställning:

	Kronor
Centralupphandling	175,000
Tillverkning av inventarier å postverkets verkstad.....	125,000
Maskinuppsättningen vid postverkets verkstad, garage, frimärks-tryckeri, blankettryckeri och bokbinderi.....	40,000
Inventarier för postgirokontoret i Stockholm samt postgiroavdelningarna i Göteborg, Malmö och Boden.....	60,000
Inventarier för distrikts- och lokalförvaltningarna.....	80,000
Automobildiligenser, släpvagnar och snöplogar.....	55,000
Andra motorfordon än automobildiligenser.....	65,000
Summa kronor	600,000

Enär, som förut nämnts, en besparing å tidigare beviljade inventarieanslag av omkring 300,000 kronor förutsättes vara tillfinnandes vid budgetårets ingång, har generalpoststyrelsen hemställt, att för inköp av inventarier för postverkets behov för budgetåret 1935/1936 måtte anvisas ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Vad beträffar den av postverket bedrivna *trafiken med automobilomnibussar, avsedda för personbefordran och postforsling (postdiligenser)*, har generalpoststyrelsen i särskild skrivelse den 31 augusti 1934 lämnat föreskriven redogörelse för den sedan den 1 september 1933 bedrivna postdiligenstrafiken m. m. Ifrågavarande skrivelse, vid vilken är fogad en förteckning å de trafikerade linjerna, innehåller i huvudsak följande:

Diligenserna hade under driftåret 1933/1934 framförts i trafik sammanlagt 3,574,742 kilometer, därvid släpvagn medförts 2,234,961 kilometer. Härtill komme 97,604 kilometer extra snöplogningsturer å de linjer, där postverket ombesörjt vinterväghållning.

Linjernas sammanlagda längd, som vid utgången av augusti 1933 utgjort 3,648.5 kilometer, uppginge för det dåvarande till 3,642.5 kilometer. För trafikens uppehållande vore 96 diligenser och 70 släpvagnar i bruk.

Beträffande det ekonomiska resultatet av postdiligenstrafiken hänvisades till bifogade tabeller, av vilka framginge, att under driftåret 1933/1934 på samtliga linjer utgifterna — däri inberäknat jämväl kostnader för automobilernas

underhåll och reparation, ränta och amortering å i fordonen nedlagt kapital, beräknad administrationskostnad, extra postföring, snöplogning, ävensom skatter och försäkrings- m. fl. avgifter — uppgått till 1,423,017 kronor samt inkomsterna av passageraravgifter till 751,688 kronor, av godsavgifter till 72,751 kronor och av ersättning för snöplogning till 107,571 kronor.

Inkomsten i medeltal per kilometer hade stigit från 22.49 öre under driftåret 1932/1933 till 25.38 öre under driftåret 1933/1934. Omkostnaderna för driftåret 1933/1934 hade stigit till 38.75 öre per kilometer mot 38.49 öre per kilometer under driftåret 1932/1933. Den snörika vintern 1933—1934 hade förorsakat, att omkostnaderna per kilometer för bensin, chaufförer m. m. blivit något större än under driftåret 1932/1933.

Kostnaden för postföringen med diligenserna hade sjunkit i medeltal per diligenskilometer från 16 öre till 13.37 öre.

Den ekonomiska depressionen hade under nästföljande driftår börjat vika, vilket vid diligenslinjerna givit sig tillkänna i ökning av resandefrekvensen, och även turisttrafiken hade utvisat en ganska avsevärd ökning. De i samarbete med statens järnvägar m. fl. anordnade billiga rundresorna hade blivit alltmer populära.

Då postdiligenserna utom sin rent postala funktion hade en stor kulturell uppgift att fylla i de glest befolkade delar av landet, där de mestadels ginge fram, syntes det ekonomiska resultatet av trafiken under driftåret 1933/1934 få anses vara tillfredsställande samt den kostnad, som postföringen dragit, skälig.

För planerad utsträckning av diligenstrafiken och ifrågakommande mindre utökning av densamma erfordrades nyanskaffning av materiel endast i jämförelsevis obetydlig omfattning.

Generalpoststyrelsens utredning synes visa, att styrelsen under skäligt hänsynstagande till kravet på ett rationellt handhavande av poströrelsen sökt i möjligaste mån begränsa sina anslagskrav för inventarieändamål. Jag anser mig därför böra biträda styrelsens förslag om anslagets bestämmande till samma belopp som för innevarande budgetår eller 300,000 kronor. Vid bifall härtill skulle med inräknande av behållning å tidigare anslag sammanlagt omkring 600,000 kronor komma att under nästa budgetår stå till förfogande för ändamålet. Vad generalpoststyrelsen anfört och meddelat beträffande den av styrelsen anordnade postdiligenstrafiken har icke givit mig anledning till särskilt uttalande.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 300,000.

2. Posthusbyggnad å Östermalm i Stockholm.

[2.] I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har generalpoststyrelsen gjort framställning om anvisande av medel till inköp av tomt och uppförande därå av posthusbyggnad å Östermalm i Stockholm (postkontoret Stockholm 5).

Generalpoststyrelsen erinrar om att styrelsen redan i skrivelse den 31 augu-

sti 1933 anmält behov av att för postverkets räkning förvärva tomter och därå uppföra posthusbyggnader inom stadsdelarna Kungsholmen och Östermalm i Stockholm i syfte att anskaffa erforderliga nya lokaler för huvudpostkontoren inom nämnda stadsdelar. Med avseende å Kungsholmen meddelar styrelsen nu, att styrelsens försök att förvärva för ändamålet lämpligt belägen tomt hittills icke lett till resultat.

Beträffande lokalfrågan å Östermalm anför *generalpoststyrelsen* till en början om den nuvarande postkontorslokalen och möjligheterna att inom samma fastighet bereda ökade utrymmen:

För postkontoret Stockholm 5, från vilket postutdelning till allmänheten inom Östermalm ägde rum, förhyrdes lokal i en av enskild person ägd fastighet med adress Kommendörsgatan 5 och Brahegatan 21. Hyreskontraktet gällde till och med utgången av september 1937. Lokalen omfattade praktiskt taget byggnadens hela bottenvåning (c:a 1,000 kvadratmeter) samt dessutom dels ett utrymme om 145 kvadratmeter i källaren, vilket disponerades som kapp- och toalettrum, dels ock 3 rum i våningen 1 trappa upp (44 kvadratmeter), vilka senare användes till frukostrum.

Postkontorslokalen vore, vad ljusförhållandena anginge, långt ifrån tillfredsställande. Det ljus, som inkomme genom förstren utmed Brahegatan, räckte ej till att i erforderlig mån upplysa allmänhetens avdelning i kassaexpeditionen. I de inre avdelningarna, som endast hade takfönster, vore blott å vissa arbetsplatser ljusstillsförseln någorlunda tillräcklig, under det att å andra, särskilt å avdelningen för avgående post och å expeditionen för värdebrevbärarna, artificiell belysning dygnet om måste användas. Det utrymme, som kunde ställas till brevbärarnas förfogande, vore numera helt otillräckligt. Den med brevbärningen sysselsatta personalen, som vid tiden då lokalen tagits i anspråk för postkontorets räkning omfattat 104 personer, utgjorde för närvarande 124. På grund av den å Ladugårdsgärdet pågående livliga bebyggelsen måste denna personal ytterligare utökas.

Enär hela bottenvåningen redan disponerades av postkontoret, skulle behovet av lokalutvidgning kunna tillgodoses endast genom att postverket finge förhyra jämväl hela våningen 1 trappa upp, till vilken under sådana förhållanden brevbärarexpeditionen skulle förläggas. Denna våning vore inredd till bostadslägenheter. Av verkställd undersökning beträffande möjligheten att genom utnyttjande av hela våningen 1 trappa upp lösa lokalfrågan hade framgått, att mycket omfattande och synnerligen dyrbara ändringsarbeten i sådant fall måste vidtagas. Sålunda skulle bland annat bliva nödvändigt att riva alla i våningen 1 trappa upp befintliga mellanväggar liksom praktiskt taget alla bärande murverk samt att ersätta de sistnämnda med murstöd, att anordna förbindelsetrappor och hiss mellan våningarna, att inreda de utrymmen i bottenvåningen, som för närvarande så gott som fullständigt saknade belysning, till kapp- och toalettrum, samt att ändra viss del av bottenvåningens utrymmen i och för dess användning till uppställningsplatser för cyklar m. m. Ändock skulle i våningen 1 trappa upp erhållas endast otillräckligt belysta lokaler med invecklad planform samt dessutom icke kunna för brevbärarexpeditionen med därtill hörande avdelning för försortering av ankommande post utvinna större utrymme än det, som nu erfordrades för den personalstyrka, som med posttrafikens hittillsvarande omfattning hade befunnits erforderlig. Då styrelsen emellertid måste räkna med ytterligare ökning av brevbärarpersonalen under de närmaste åren ansåge styrelsen det icke vara möjligt för postverket att binda sig vid en på så sätt utvidgad lokal ens för kortare tid framåt.

Generalpoststyrelsen har sålunda kommit till den uppfattningen, att lokalfrågan för postkontoret måste lösas genom förvärvande av särskild tomt för ändamålet och uppförande därå av byggnad, innehållande lokal för postkontoret. Generalpoststyrelsen har därför undersökt möjligheterna för lämpligt tomtförvärv. Av denna undersökning har framgått, att något staten tillhörigt område, som lämpade sig för ifrågavarande ändamål, icke finnes samt att två Stockholms stad tillhöriga områden, som kunde ifrågakomma, icke finge förvärvas för postverkets räkning. Av i enskild ägo varande tomter hava närmare utredningar verkställts beträffande tomterna nr 6 och 10 i kvarteret Jungfrun (Jungfrugatan 11 och 13, Linnegatan 31), nr 11 och 19 i kvarteret Sjökalven (Storgatan 3 och 5, Jungfrugatan 1 och 3), nr 4, 5 och 6 i kvarteret Sjöhästen (Jungfrugatan 8, 10 och 12) samt del av fastigheterna nr 2, 6, 12 och 14 i kvarteret Guldfisken (Nybrogatan 57).

Generalpoststyrelsen, som funnit det sistnämnda tomtområdet vara det, som bäst lämpade sig för uppförande av posthusbyggnad, anför vidare:

Tomtens läge på kort avstånd från Östermalmstorg och från olika spårvägs-linjer samt utmed den relativt starkt trafikerade Nybrogatan är ur postal synpunkt gott. Området har en areal av omkring 1,190 kvadratmeter och betingar ett pris av 550,000 kronor. Med ägaren, fastighetsaktiebolaget Beckasinen, har avslutats preliminärt köpekontrakt. Priset motsvarar 462 kronor per kvadratmeter. Av bifogad borrkarta över tomtområdet framgår, att grundförhållandena äro synnerligen goda. Vid bedömandet av prisets skälighet bör beaktas, att detta i förevarande fall icke avser obebyggd tomt utan område, som i ägarens hand har värde på grund av förekomsten utav byggnader å tomt. Med hänsyn såväl härtill som till tomtens läge och goda grundförhållanden samt vid jämförelse med de priser, som begärts för andra tomter, beträffande vilka generalpoststyrelsen undersökt möjligheterna av ett förvärv, samt de priser, vilka under senare år erlagts för bebyggda tomter å Östermalm, finner generalpoststyrelsen det begärda priset, 550,000 kronor, för nu ifrågavarande tomtområde skäligt.

Ritningar till posthusbyggnad å nu omhandlade tomt hava på generalpoststyrelsens uppdrag utarbetats av professorn E. Lallerstedt. Enligt ritningarna, som äro dagtecknade den 31 juli 1934, skulle byggnaden innehålla:

i *källarvåningen*: toalett- och kapprum för postpersonalen, förrådslokaler åt postverket, pann- och bränslerum samt tvättstugor, torkrum och hushållskällare för hyresgästerna;

i *bottenvåningen*: kassaexpedition med avdelning för allmänheten, tjänsterum åt postmästaren och redogöraren samt värdebrevbärarexpedition;

i *våningen 1 trappa upp*: lokaler för postkontorets brevbararexpedition;

i *våningarna 2, 3, 4 och 5 trappor upp* tillsammans 48 bostadslägenheter.

Av Lallerstedt uppgjord kostnadsberäkning utvisar, att kostnaden för rivning av å tomtens befintliga byggnader, i den mån detta enligt förenämnda köpekontrakt ankommer på postverket, och för den nya posthusbyggnadens uppförande beräknats komma att uppgå till 1,075,000 kronor.

Generalpoststyrelsen meddelar i detta sammanhang, att *byggnadsstyrelsen* den 30 augusti 1934 avgivit yttrande i ärendet. Byggnadsstyrelsen hade icke

funnit något att invända mot det ifrågasatta tomtförvärvet och hade ej heller något annat att erinra mot den föreslagna posthusbyggnaden än att den beräknade kostnaden för byggnadsföretaget borde höjas till 1,120,000 kronor.

Beträffande den ekonomiska innebörden för postverket av nu föreliggande förslag anför *generalpoststyrelsen* följande:

Kostnaderna för tomtförvärvet (550,000 kronor) och, enligt byggnadsstyrelsens uppskattning, för byggnaden (1,120,000 kronor) skulle komma att uppgå till sammanlagt 1,670,000 kronor. Beräknades härå en bruttoavkastning av 7 %, vilket i nuvarande tider torde få anses vara fullgod avkastning, erfordrades hyresinkomster om 116,900 kronor per år. För de till uthyrning avsedda 48 bostadslägenheterna hade styrelsen tidigare uppskattat den sammanlagda hyresinkomsten per år till 69,900 kronor, men styrelsen ansåge sig numera, med stöd av byggnadsstyrelsens förberörda yttrande, böra räkna med en hyresinkomst av 73,050 kronor per år enligt specifikation i skrivelsen.

På postverkets lokaler skulle alltså falla en årshyra av 43,850 kronor. Då sistnämnda lokaler omfattade en golvyta av i bottenvåningen 670 kvadratmeter, i våningen 1 trappa upp 800 kvadratmeter och i källaren 300 kvadratmeter, motsvarade hyresbeloppet 24 kronor 77 öre per kvadratmeter och år. Uppskattades årshyran för postverkets lokaler i källaren till blott 10 kronor per kvadratmeter eller till 3,000 kronor, bleve hyran för lokalerna i bottenvåningen och våningen 1 trappa upp 27 kronor 79 öre per kvadratmeter och år. Medelhyran för de på privat väg förhyrda lokalerna för postkontor i Stockholm utgjorde för närvarande 43 kronor 21 öre per kvadratmeter och år. Lades sistnämnda medeltal till grund för uppskattningen av hyran för postkontorslokalerna i bottenvåningen och våningen 1 trappa upp — vilket ej kunde anses oberättigat, då fråga här vore om en i alla avseenden förstklassig lokal — skulle avkastningen motsvara 8.4 % å nedlagt kapital.

Enär realiserandet av nu föreliggande förslag, fortsätter *generalpoststyrelsen*, skulle medföra, att hyresmarknaden i Stockholm komme att tillföras bostadslägenheter om sammanlagt 2,888 kvadratmeters golvyta samt av de storlekar och typer, som för närvarande vore mest begärliga, mot hyra av i genomsnitt 25 kronor 29 öre per kvadratmeter och år samt att postverket erhöle en för huvudpostkontoret å Östermalm fullgod och för översködlig tid tillräcklig lokal i postverket tillhörig fastighet mot låg hyra, ansåge styrelsen, att ur ekonomisk synpunkt några berättigade anmärkningar icke kunde framställas mot förslaget.

Slutligen anför *generalpoststyrelsen*:

Hyrestiden för den för postkontoret Stockholm 5 för närvarande förhyrda lokalen utgår den 30 september 1937. För att den nu ifrågasatta nya lokalen skall kunna beräknas bliva färdig för inflyttning vid nämnda tidpunkt, bör ärendet hänskjutas till 1935 års riksdag. Detta är även nödvändigt på grund därav att, såsom framgår av köpekontraktet, från tomtägarens sida uppställts som villkor för tomtens försäljning till postverket, att **Kungl. Maj:ts** beslut skall föreligga före den 28 mars 1935.

Vid ett bifall till *generalpoststyrelsens* förslag synas rivnings- och byggnadsarbetena böra påbörjas under hösten 1935. På grund av den tid, som åtgår för arbetenas utförande, behöver icke riksstaten för budgetåret 1935/1936 belastas med mer än en mindre del av kostnaderna för byggnadsföretaget. Ett belopp av 300,000 kronor torde bliva tillfyllest för arbetenas bedrivande intill

den 1 juli 1936. Återstående för byggnadsföretaget erforderliga medel skulle behöva anvisas först för budgetåret 1936/1937.

Generalpoststyrelsen hemställer, att för inköp för postverkets räkning av ifrågavarande tomtområde inom kvarteret Guldfisken i Stockholm och påbörjande av en posthusbyggnad å nämnda tomtområde för budgetåret 1935/1936 måtte anvisas ett reservationsanslag av (550,000 + 300,000) 850,000 kronor.

Hyrestiden för den av postverket för postkontoret Stockholm 5 förhyrda lokalen, för vilken erlägges en årlig hyra av 41,500 kronor, utgår den 30 september 1937. Det synes alltså nödvändigt att nu taga ståndpunkt till frågan om postkontorets förläggning för tiden efter nämnda dag.

Generalpoststyrelsen, vars förebragta utredningar giva vid handen, att de nuvarande lokalerna från skilda synpunkter äro otillfredsställande, har företagit undersökningar om möjligheterna att inom samma fastighet, Kommen-dörsgatan 5, bereda ökade utrymmen för postkontoret. Av dessa undersökningar har framgått, att icke ens för kort tid tillräckliga lokaler stå att vinna på denna väg. Vid sådant förhållande synes generalpoststyrelsens förslag att för ändamålet inköpa och bebygga annan fastighet böra upptagas till övervägande.

De i sistberörda hänseende verkställda undersökningarna visa, att av de till inköp ifrågasatta fastigheterna den av styrelsen föreslagna på grund av sitt läge, Nybrogatan 57, och de goda grundförhållandena är den för ändamålet mest lämpade.

Mot den begärda köpeskillingen, 550,000 kronor, motsvarande 462 kronor för kvadratmeter, har jag med hänsyn till bebyggelsen å tomtområdet icke funnit anledning till erinran.

Den nya posthusbyggnaden, till vilken professor Lallerstedt uppgjort ritningar, har beräknats draga en kostnad av 1,120,000 kronor. De ekonomiska kalkylerna synas mig uppgjorda med försiktighet och giva ett tillfredsställande resultat.

Vid nu angivna förhållanden finner jag mig kunna giva min anslutning till generalpoststyrelsens förslag till lösning av förevarande lokalfråga och tillstyrker, att byggnaden uppföres i huvudsaklig överensstämmelse med den uppgjorda planen.

Likaså ansluter jag mig till generalpoststyrelsens förslag, att erforderliga medel för posthusbyggnaden, (550,000 + 1,120,000) 1,670,000 kronor, fördelas å budgetåren 1935—1937 med respektive (550,000 + 300,000) 850,000 kronor och 820,000 kronor.

Då ett av villkoren för fastighetsförvärvet är, att köpekontraktet godkännes före den 28 instundande mars, är det angeläget, att ärendet dessförinnan blivit föremål för statsmakternas beslut.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *posthusbyggnad å Östermalm i Stockholm* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 850,000.

Departement-
chefen.

3. Till- och ombyggnad av posthuset i Värnamo.

[3.] I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har generalpoststyrelsen gjort framställning om anslag för nästa budgetår för till- och ombyggnad av posthuset i Värnamo. Postkontoret i nämnda stad är inrymt i byggnad å den sedan år 1919 postverket tillhöriga lägenheten Posten, vilken fastighet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande förvärvats för en köpeskillning av 48,600 kronor.

Generalpoststyrelsen har till en början beträffande behovet av lokalutvidgning anfört följande:

Den nuvarande lokalen hade, då fastigheten förvärvades, varit för sitt ändamål tjänlig och då ansetts fullt tillräcklig för att möta de närmaste årens trafikökning. Numera hade emellertid rörelsen vid postkontoret tagit den omfattning, att lokalen icke längre försloge för sitt ändamål.

Postkontorets frankoteckensuppbörd hade år 1919 uppgått till 58,817 kronor, i vilket belopp då inräknats jämväl avgifterna för tjänsteförsändelser. År 1933 hade frankoteckensuppbörden för enbart andra försändelser än tjänsteförsändelser utgjort 65,351 kronor. Då uppbörden för tjänsteförsändelser för sistnämnda år kunde beräknas till cirka 8,100 kronor, skulle postkontorets samlade frankoteckensuppbörd för år 1933 alltså uppgå till omkring 73,500 kronor. År 1919 hade hela antalet från postkontoret avgångna försändelser varit 437,194, medan motsvarande siffra år 1933 stigit till 866,460.

Förutom den stora ökning i posttrafiken i allmänhet, som inträffat under de senaste 15 åren och som i och för sig förklarade behovet av utvidgade lokaler, kunde i detta sammanhang såsom en bidragande orsak till detta behov framhållas den betydande ökning av antalet besökande å postanstalterna i allmänhet, som utvecklingen av postsparbanksrörelsen och även försäljningen av radiolicenstecken medfört, rörelsegrenar, vilka icke inverkade på vare sig postkontorens uppbördssiffror eller, praktiskt taget, antalet vid postkontoren behandlade försändelser. Medan år 1919 endast ett fåtal personer — för dag räknat — besökt postkontorslokalen i postsparbanksärenden och medan försäljning av radiolicenstecken, vilken försäljning till större delen ägde rum vid kvartalsskiftena, då icke förekommit, hade antalet besökande vid postkontoret år 1933, beräknat efter antalet omsättningar, utgjort i postsparbanksärenden cirka 5,500 och för köp av radiolicenser cirka 1,900.

Med stegringen i posttrafiken hade kravet på ökat utrymme för postkontorets olika expeditioner och avdelningar alltmera gjort sig gällande. Det syntes uppenbart, att det med hänsyn till rörelsens nuvarande omfattning framför allt ur säkerhetssynpunkt icke kunde vara lämpligt eller försvarligt att inom ett relativt så litet expeditionsrum som det nuvarande hava sammanfört, på sätt nu vore förhållandet, kassaexpedition, avdelning för ankommande och avgående poster samt brevbararexpedition.

Inom allmänhetens avdelning i expeditionsrummet vore, särskilt vid månadsskiftena och då folkpensionsutbetalningar ägde rum, en besvärande trängsel rådande, vilket framkallade berättigat missnöje bland trafikanterna.

I expeditionsrummet i övrigt verkade, synnerligast då postkontorets hela personalstyrka vore där samlad, bristen på tillräckligt utrymme i hög grad hindrande på arbetet och försvårade betänkligen upprätthållandet av den ordning och reda i arbetet, som vore oundgängligen nödvändig för att posternas säkerhet icke skulle äventyras. På grund av det knappa utrymmet hade två lantbrevbärare måst anvisas tillfälliga arbetsplatser inom postmästarens tjän-

sterum. En särskild lokal för brevbärarexpeditionen vore sålunda oundgängligen nödvändig. Den nuvarande postkontorslokalen, som hade en golvyta av allenast 142 kvadratmeter, vore den näst minsta i riket inom den klass, som postkontoret i Värnamo tillhörde, eller klass 2.

Inom posthuset kunde ökat utrymme åt postkontoret, som för närvarande disponerade byggnadens hela bottenvåning, icke lämpligen utvinnas. Då emellertid fastighetens tomtområde räckte väl till för vidare bebyggelse, låge i detta fall lösningen av lokalfrågan uppenbarligen i uppförandet av en tillbyggnad till posthuset.

Generalpoststyrelsen meddelar vidare, att professorn E. Lallerstedt på styrelsens uppdrag i juni 1934 utarbetat ritningar för en tillbyggnad ävensom i samband därmed nödvändiga ändringsritningar samt uppgjort kostnadsberäkning, enligt vilken kostnaden för samtliga arbeten uppginge till 29,500 kronor. Såsom av ritningarna framginge, fortsätter styrelsen, vore det avsett, att tillbyggnaden skulle innehålla särskilda rum för brevbärarexpeditionen och avdelningen för ankommande och avgående poster. Vidare komme densamma att bereda utrymmen för brevbärarpersonalens toaletter och kapprum samt därjämte utrymmen för intag av posten. Med den nu planerade tillbyggnaden bleve, säger styrelsen, postkontorets lokalbehov väl tillgodosett för lång tid framåt.

Generalpoststyrelsen hemställer, att för till- och ombyggnad av posthuset i Värnamo måtte för nästa budgetår anvisas erforderligt belopp, 29,500 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i yttrande till generalpoststyrelsen den 12 juli 1934 över förutnämnda ritningar och kostnadsförslag meddelat, att styrelsen icke hade något att i ärendet erinra.

Vad generalpoststyrelsen anfört synes tillfyllest hava ådagalagt behovet av att bereda utvidgade lokaler för postkontoret i Värnamo. För den jämförelsevis måttliga kostnaden av 29,500 kronor skulle genom den föreslagna till- och ombyggnaden vinnas ändamålsenliga och för lång tid framåt tillräckliga lokaler.

Då jag icke heller funnit anledning till erinran mot föreliggande ritningar och kostnadsberäkning, tillstyrker jag, att för byggnadsföretaget erforderliga medel åskas å riksstaten för budgetåret 1935/1936.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *till- och ombyggnad av posthuset i Värnamo* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 29,500.

*Departement-
chefen.*

4. Ombyggnad av posthuset i Visby.

[4.] Genom proposition den 9 februari 1934, nr 129, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 286,000 kronor. I skrivelse, nr 142, anmälde riksdagen, att

riksdagen bifallit nämnda proposition. Postkontoret, för vilket lokal i fastigheten förhyrts sedan år 1903, skulle få sitt behov av utvidgade lokaler tillgodosett genom ianspråktagande av de utrymmen, som disponerades av riksbankens avdelningskontor. Det förutsattes, att för ändringsarbeten i fastigheten erforderliga medel, då approximativt beräknade till 35,000 kronor, skulle äskas å riksstaten för budgetåret 1935/1936.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har *generalpoststyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel till nyssnämnda ändringsarbeten samt därom anført följande:

Rörande överlåtelsen till postverket av riksbankens fastighet i Visby hade köpeavtal den 3 maj 1934 avslutats mellan generalpoststyrelsen och fullmäktige i riksbanken. Enligt klausul i köpekontraktet ägde postverket tillträda fastigheten, så snart ny byggnad för riksbankens räkning uppförts och för bankens drift tagits i anspråk. Nybyggnad för riksbankens avdelningskontor vore påbörjad och beräknades vara färdig vid sådan tidpunkt, att den kunde tagas i bruk hösten 1935. Såsom styrelsen framhållit i sina skrivelser den 12 december 1933 och den 6 februari 1934 angående fastighetsförvärvet, vore behovet av lokalutvidgning för postkontoret i Visby synnerligen trängande. Det vore därför angeläget, att omändringsarbetena påbörjades så snart riksbankskontoret avflyttat från fastigheten, och att anslag för ändamålet anvisades för budgetåret 1935/1936.

På uppdrag av styrelsen hade professorn E. Lallerstedt uppgjort ritningar och kostnadsberäkning, slutande å 39,000 kronor, rörande de erforderliga ändringsarbetena, vilka handlingar byggnadsstyrelsen på generalpoststyrelsens begäran granskat. Med hänsyn till byggnadens intresse ur kulturhistorisk synpunkt hade generalpoststyrelsen inhämtat yttrande jämväl från riksansantikvarien.

De av generalpoststyrelsen nu föreslagna ändringarna skulle tillgodose det för postkontorets samtliga avdelningar förefintliga, men särskilt för kassaexpeditionen och brevbaravdelningen kännbara behovet av ökade utrymmen. Årshyran för den enligt förslaget ändrade postkontorslokalen, omfattande en golvyta av cirka 550 kvadratmeter, kunde uppskattas till 14,250 kronor, motsvarande 25 kronor 91 öre för kvadratmeter och år. Denna hyra vore låg i förhållande till medelhyran för hela riket för postkontorslokaler av den storleksklass, postkontoret i Visby tillhörde, klass 1 B.

Byggnadsstyrelsen har i yttrande till generalpoststyrelsen den 30 augusti 1934 meddelat, att styrelsen icke hade något att erinra beträffande det sålunda föreliggande förslaget samt att de däri angivna åtgärder, som icke medtagits i det tidigare upprättade förslaget, syntes styrelsen motiverade och den därav betingade merkostnaden å 4,000 kronor fullt skälig.

Riksansantikvarien har i sitt den 10 juli 1934 dagteknade yttrande till generalpoststyrelsen anført i huvudsak följande:

Förslaget innebure på två punkter ett ingrepp i den märkliga byggnadens medeltida murar. Ur antikvarisk synpunkt mötte emellertid icke på dessa punkter något hinder för arbetets genomförande. Däremot vore det ett synnerligen viktigt önskemål, att under arbetets gång tillfälle bereddes till ingående byggnadshistoriska undersökningar av byggnaden, i den mån den berördes av omdaningen, för vilka undersökningar erfordrades ett be-

lopp av förslagsvis 500 kronor. Byggnaden ägde ett alldeles ovanligt stort intresse därigenom, att i densamma möjligen inginge rester av en mycket gammal fästningsanläggning, vilken varit placerad invid Visby stads äldsta hamn.

I samband med ombyggnaden skulle det dessutom vara synnerligen önskvärt, att en förändring av byggnadens exteriör vidtoges. Vid senast genomförda ombyggnad hade nämligen särskilt fasaden mot Donnersplats blivit förändrad på ett ur såväl antikvarisk som estetisk synpunkt synnerligen olyckligt sätt. Bl. a. vore de tillsatser i form av trappgavlar och trappgavelsprydda takkupor, som infogats vid detta tillfälle, föga tilltalande. De syntes också utan större svårighet kunna avlägsnas.

I sin förutnämnda skrivelse har *generalpoststyrelsen*, med anledning av riksantikvariens yttrande, anfört, att styrelsen icke hade något att erinra emot vad riksantikvarien ifrågasatt beträffande byggnadshistoriska undersökningar samt att i kostnaderna för omändringsarbetena inräknats ifrågavarande belopp av 500 kronor. Generalpoststyrelsen ansåge sig vidare kunna instämma i riksantikvariens uttalande rörande byggnadens ur antikvarisk och estetisk synpunkt mindre tilltalande exteriör. Kostnaden för en förändring av exteriören, därest sådan ansåges böra komma till stånd och så kunde ske utan menligt intrång i av telegrafverket disponerade utrymmen i fastigheten, borde enligt styrelsens förmenande icke bestridas med post- eller kapitalökningsmedel.

Generalpoststyrelsen hemställer, att för ändringsarbeten inom postverkets av riksbanken inköpta fastighet i Visby för budgetåret 1935/1936 anvisas ett reservationsanslag av 39,000 kronor.

Med avseende å postverkets behov av utvidgade lokaler för postkontoret i Visby torde jag få hänvisa till den förut omnämnda, till nästlidet års riksdag avlatna propositionen nr 129. I anslutning till vad som då anfördes och då jag icke funnit anledning till erinran mot de nu föreliggande förslagsritningarna med därtill hörande kostnadsberäkning, slutande å ett belopp av 39,000 kronor, vill jag tillstyrka generalpoststyrelsens förevarande framställning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ombyggnad av posthuset i Visby* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 39,000.

Departement-
chefen.

5. Inköp och inredning för postverkets räkning av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten i Söderhamn.

[5.] Under erinran bland annat att postkontoret i Söderhamn vore inrymt i en telegrafverket tillhörig fastighet samt med överlämnande av från byggnadsstyrelsen införskaffat yttrande hemställde *generalpoststyrelsen* i skrivelse den 8 december 1933, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1934 års riksdag att för inköp för postverkets räkning av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten i Söderhamn samt för inredande av postkontorslokal i sagda fastighet för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 173,000 kronor. Av detta belopp skulle 150,000 kronor belöpa på fastighetsförvärvet.

I skrivelse den 12 december 1933 tillstyrkte *telegrafstyrelsen* generalpoststyrelsens framställning under meddelande tillika, att den till 34,000 kronor beräknade kostnaden för verkställande efter postkontorets förflyttning av omändringar inom telegrauffastigheten för dess utnyttjande helt för telegrafverkets behov kunde bestridas av verkets driftkostnadsmedel.

Statens organisationsnämnd uttalade i utlåtande den 12 januari 1934 bland annat, att nämnden, som hade under utredning frågan om användande i ökad omfattning av gemensamma lokaler och gemensam personal för post- och telegrafverken m. m., funne den av generalpoststyrelsen ifrågasatta åtgärden vara ägnad att, såvitt anginge ifrågavarande post- och telegrafanstalter, försvåra åvägabringandet av samarbete mellan de båda verken och i viss mån föregripa resultatet av nämndens verksamhet. På grund härav och då tydligen andra praktiska möjligheter erbjöde sig för anskaffande av det ökade utrymme, som kunde erfordras, funne nämnden sig icke kunna tillstyrka bifall till generalpoststyrelsens förslag.

Genom beslut den 26 januari 1934 fann Kungl. Maj:t generalpoststyrelsens berörda framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 24 april 1934 anförde härefter *telegrafstyrelsen* bland annat följande:

Telefonstationsutrustningen i Söderhamn, som nu vore cirka 35 år gammal, kunde icke längre bibehållas. Driftsäkerheten äventyrades alltmåra, och klagomål från allmänhetens sida mot stationsanordningarnas funktion vore att befara. Stationsmaterielen måste därför med det snaraste utrangeras och en helt ny station byggas. Erforderligt lokalutrymme för den nya stationen måste på grund härav utan dröjsmål anskaffas. På grund av att Kungl. Maj:t icke funnit skäl bifalla generalpoststyrelsens förenämnda framställning av den 8 december 1933 hade under den gångna tiden ytterligare, i telegrafstyrelsens skrivelse närmare angivna undersökningar gjorts, huru verkens lokalfrågor skulle kunna lösas på ett ekonomiskt och för alla parter tillfredsställande sätt.

Under hänvisning till vad sålunda och i övrigt anförts hemställde telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte taga frågan om reglerandet av telegrafverkets och postverkets lokalförhållanden i Söderhamn under förnyat övervägande.

Genom beslut den 27 april 1934 fann *Kungl. Maj:t* med anledning av vad i ärendet förekommit gott uppdraga åt byggnadsstyrelsen att efter samråd med generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen verkställa förnyad utredning beträffande tillgodoseendet av postverkets och telegrafverkets behov av lokaler i Söderhamn, varvid i första hand borde undersökas möjligheten att inrymma lokalerna i gemensam byggnad, ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med skrivelse den 28 maj 1934 har *byggnadsstyrelsen* inkommit med den sålunda anbefallda utredningen och därvid till en början erinrat, att telegrafstyrelsen i sin omförmälda skrivelse den 24 april 1934 uttalat sig rörande följande tre alternativ till förevarande lokalfrågas lösning:

Alternativ I. (Telegrafverket och postverket i skilda fastigheter.)

	Kronor
Omändring av telegrafverkets fastighet för verkets eget behov	34,000
Inköp för postverkets räkning av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten	150,000
Inredning av postkontorslokal i sistnämnda fastighet	23,000
	207,000
Beräknad hyresinkomst från enskilda, 7,850 kronor, som efter 7 procent motsvarar ett kapital av	112,000
	Återstående kostnad kronor 95,000

Alternativ II. (Tillbyggnad av telegrafhuset och inköp av tomten nr 2 i kvarteret Björnen.)

Inköp av fastigheten nr 2 i kvarteret Björnen	200,000
Ny tillbyggnad och ombyggnad av nuvarande telegrafhuset	145,000
Ändring av inköpta fastigheten	30,000
Rivning av uthusbyggnaden och iordningställande av gård	5,000
	380,000
Beräknad hyresinkomst från enskilda, 10,500 kronor, som efter 7 procent motsvarar ett kapital av	150,000
	Återstående kostnad kronor 230,000

Alternativ III. (Inköp av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten och överflyttning dit av båda verkens lokaler. Telegrafverkets nuvarande fastighet försäljes.)

Inköp av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten	150,000
Uppförande av ny tillbyggnad	148,000
Merkostnad för flyttning av telegrafverkets station	20,000
Inredning av postkontorslokal	23,000
	341,000
varifrån avgår värdet av telegrafverkets nuvarande fastighet	58,000
och det kapitaliserade värdet av hyror från enskilda, 7,850 kronor, beräknat efter 7 procent	112,000
	170,000
	Återstående kostnad kronor 171,000

Av de sålunda angivna alternativen hade telegrafstyrelsen, erinrar byggnadsstyrelsen vidare, funnit alternativ I innebära den fördelaktigaste lösningen av lokalfrågan. Denna lösning hade även förordats av generalpoststyrelsen i dess skrivelse den 8 december 1933.

Vid den av byggnadsstyrelsen nu verkställda utredningen i ärendet hade, framhåller byggnadsstyrelsen härefter, styrelsen närmare undersökt möjligheterna att bereda postverket och telegrafverket erforderliga lokalutrymmen i en gemensam byggnad, antingen genom utvidgning av telegrafverkets nuvarande tomt nr 1 i kvarteret Björnen eller genom förvärv av en tomt på annat håll.

Härom har byggnadsstyrelsen anfört bland annat följande:

Styrelsen hade hänvänt sig till ägaren av tomten nr 2 i kvarteret Björnen med förfrågan rörande villkoren för förvärv av denna tomt i dess helhet eller viss del därav. Av en framställningen bilagd, till byggnadsstyrelsen ställd

skrivelse den 18 maj 1934 från nämnde fastighetsägare inhämtades, att denne för tomten i dess helhet numera begärde ett pris av 250,000 kronor i stället för tidigare angivna 200,000 kronor. Härigenom komme kostnaden för det av telegrafstyrelsen med II betecknade alternativet att höjas från 380,000 till 430,000 kronor. Även om, såsom telegrafstyrelsen förutsatt, en del lokaler skulle kunna uthyras och alltså vissa hyresinkomster erhållas, syntes det direkta kapitalutlägget enligt detta alternativ bliva alltför stort för att detsamma skulle kunna komma i fråga, vare sig vid slutliga underhandlingar med fastighetsägaren det nu begärda eller tidigare uppgivna priset skulle läggas till grund för ett förvärv av fastigheten i fråga.

Emellertid hade ägaren av tomten i sin förenämnda skrivelse även förklarat sig villig att till statsverket försälja vissa delar av tomten. Sålunda skulle statsverket kunna förvärva en markremsa om 98 kvadratmeter närmast telegrafverkets tomt för 18,000 kronor eller ock den södra hälften av tomten för ett pris av 175,000 kronor. Det för nämnda markremsa begärda priset vore i och för sig orimligt högt, och förvärvet av denna mark skulle icke medgiva en lösning av förevarande lokalfrågor, som vore för statsverket ekonomiskt tillfredsställande. Ehuru denna lösning skulle betinga i det närmaste samma totalkostnad som alternativ I, skulle i detta fall endast erhållas en mindre markremsa i stället för ett i alternativ I avsett större tomtområde, som möjliggjorde eventuellt erforderliga lokalutvidgningar. Vidare skulle här icke kunna erhållas lokaler för uthyrning. Kostnaderna för här avsedda lösning skulle, inberäknat kostnaderna för en del av det nuvarande gårdsutrymmets överbyggnad för anordnande av garage, uppgå till följande belopp:

	Kronor
Inköp av tomtmark	18,000
Till- och ombyggnad av nuvarande telegrafhuset == alt. II	145,000
Gårdsöverbyggnad	30,000
	193,000

Icke heller ett förvärv av den södra delen av tomten nr 2 i kvarteret Björnen skulle till det erbjudna priset av 175,000 kronor vara för statsverket förmånligt. Kostnaderna för ifrågavarande lokalfrågors lösning skulle i detta fall uppgå till följande belopp:

	Kronor
Inköp av tomtmark	175,000
Till- och ombyggnad av nuvarande telegrafhuset == alt. II	145,000
Ändring av inköpta fastigheten	30,000
Rivning av uthus m. m.	5,000
	355,000

För en utvidgning av telegrafverkets nuvarande tomt skulle sålunda endast återstå möjligheten att förvärva den norr därom belägna tomten nr 3 i kvarteret Björnen. Emellertid hade en på platsen verkställd besiktning givit vid handen, att den å denna tomt befintliga byggnaden ej vore lämplig att utnyttjas i samband med telegrafverkets nuvarande fastighet.

Vad beträffade anordnandet av lokaler för postverket och telegrafverket i en gemensam byggnad på annan plats hade byggnadsstyrelsen, med stöd av uppgift från generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen, kunnat utgå ifrån att en dylik byggnad skulle behöva vara ungefär så stor som det nyuppförda post- och telegrafhuset i Skövde. Denna byggnad hade betingat en kostnad av sammanlagt 248,210 kronor. Då emellertid byggnadskostnaderna i Söderhamn vore om-

kring 10 procent högre än i Skövde, skulle en liknande byggnad i Söderhamn draga en kostnad av i avrundat tal 275,000 kronor.

Valet av tomt vore mycket begränsat med hänsyn till att telegrafverket icke borde förläggas alltför långt från nu befintliga kablar för undvikande av allt för höga kostnader för framdragning av dessa kablar till telegrafverkets nya lokaler. På grund härav hade endast två markområden kunnat komma i åtanke, nämligen antingen ett för närvarande som plantering utnyttjat, staden tillhörigt område öster om kvarteret Björnen eller en jämväl staden tillhörig, i hörnet av Kungs- och Nygatorna belägen tomt. Såsom framginge av ett byggnadsstyrelsens framställning bilagt utdrag ur protokoll vid drätselkammarens sammanträde den 24 maj 1934 kunde förstnämnda markområde väntas betinga ett pris av 15,000 kronor, och kunde med ledning av å orten gällande tomtpriser tomten i hörnet av Kungs- och Nygatorna beräknas representera ett värde av omkring 8,000 kronor. På grund av denna senare tomts läge skulle emellertid kostnaderna för framdragning av kablar till densamma bliva förhållandevis stora, varför telegrafstyrelsen för sin del icke funnit sig kunna tillstyrka denna tomts utnyttjande för här avsett ändamål.

Kostnaderna för en lösning av postverkets och telegrafverkets lokalfrågor inom nyssnämnda, för närvarande planterade område, skulle fördela sig på följande sätt:

	Kronor
Inköp av tomt	15,000
Nybyggnad	275,000
Kabelkostnad omkring	40,000
	330,000

Vid en förläggning av en nybyggnad till tomten i hörnet av Kungs- och Nygatorna skulle kostnaderna uppgå till följande belopp:

	Kronor
Inköp av tomt	omkring 8,000
Nybyggnad	275,000
Kabelkostnad	omkring 80,000
	363,000

I dessa båda senast angivna fall bleve visserligen det nuvarande telegrafhuset disponibelt, och dess bokförda värde å 58,000 kronor skulle alltså kunna avdragas från de nyss angivna kostnadssummorna, vilka således skulle bliva 272,000 respektive 305,000 kronor. Härvid borde emellertid beaktas, att sistnämnda byggnad icke torde under en överskådlig framtid komma att erfordras för statsverkets eget behov, och syntes utsikterna att på för statsverket tillfredsställande villkor försälja fastigheten för närvarande vara mycket små.

Sammanfattningsvis har byggnadsstyrelsen framhållit, att vid en jämförelse mellan de av byggnadsstyrelsen undersökta alternativen till lösning av förevarande lokalfrågor samt det av generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen samt av byggnadsstyrelsen den 9 november 1933 i skrivelse till telegrafstyrelsen förordade alternativet I, avseende förvärv av tomten nr 3 i kvarteret Elefanten, syntes sistnämnda alternativ, vilket beräknats draga en totalkostnad av 207,000 kronor, vara det för statsverket ur ekonomisk synpunkt fördelaktigaste, även om man ej toge i betraktande, att vissa hyresinkomster delvis skulle komma att förränta kapitalinvesteringen. Härutöver har styrelsen framhållit, att statsver-

ket enligt alternativ I skulle förvärva en välbelägen fastighet av sådan storlek att, om och när av administrativa och andra skäl ett sammanförande av postverkets och telegrafverkets lokaler i en gemensam byggnad skulle visa sig önskvärt, detta läte sig göra genom en tillbyggnad av den nuvarande fastigheten å tomten enligt det med III betecknade alternativet.

Då en lösning av förevarande lokalfrågor enligt alternativ I sålunda enligt byggnadsstyrelsens mening måste anses vara den för statsverket ur ekonomisk synpunkt förmånligaste samt dessutom möjliggjorde ett tillgodoseende av såväl postverkets som telegrafverkets framtida behov av utvidgade lokaler utan att föregripa ett eventuellt genomförande av en gemensam organisation av dessa verk, har byggnadsstyrelsen ansett sig böra, i likhet med generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen, förorda sistnämnda alternativ.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 med förslag i fråga om anslag till utgifter för kapitalökning beträffande postverket för budgetåret 1935/1936 har *generalpoststyrelsen* ånyo upptagit här förevarande anslagsfråga och därvid — efter en erinran om vad tidigare i ärendet förekommit — anfört bland annat följande:

Den föreslagna lösningen av lokalfrågorna hade icke stått öppen längre än till den 1 juni 1934. Säljaren av den till inköp ifrågasatta fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten hade nämligen icke varit villig att låta erbjudandet om fastighetens försäljning gälla längre än till nämnda tidpunkt. Då det icke varit tänkbart, att statsmakterna skulle kunna medhinna att före omhandlade tidpunkt slutbehandla ärendet, hade det framstått som en tvingande nödvändighet, att åtgärder av ett eller annat slag bleve vidtagna för att icke äventyra ett rationellt ordnande av de ifrågavarande lokalförhållandena på det sätt, som därav intresserade verksstyrelser och även byggnadsstyrelsen funnit vara för statsverket ur alla synpunkter fördelaktigast. Efter av telegrafstyrelsen förda underhandsförhandlingar med vederbörande statsråd samt med ordföranden för organisationsnämnden hade den vägen till en provisorisk lösning av frågan beträffat, att fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten förvärvats av direktionen för telegrafverkets änke- och pupillkassa för en köpeskilling av 150,000 kronor. Därefter hade direktionen uthyrts fastigheten till telegrafstyrelsen för en tid av 20 år, räknat från och med den 1 oktober 1934, på de villkor, som funnes närmare angivna i ett vid skrivelsen i avskrift fogat hyreskontrakt. Enligt mellan sagda styrelse och generalpoststyrelsen sedermera träffat avtal hade generalpoststyrelsen såsom hyresgäst övertagit de rättigheter och iklätt sig de skyldigheter, som jämlikt nämnda hyreskontrakt tillkommit telegrafstyrelsen.

Genom nu omförmälda köpe- och hyresavtal hade möjlighet åvägabragts att ordna såväl telegrafverkets som postkontorets i Söderhamn lokalförhållanden. Avsett vore nämligen att, så snart den i generalpoststyrelsens förut åberopade skrivelse av den 8 december 1933 ifrågasatta omändringen av de numera förhyrda lokalerna kommit till stånd, postkontoret skulle avflytta till den omhandlade fastigheten och därigenom bereda utrymme för telefonstationens i Söderhamn ombyggnad. Kostnaderna för de förhyrda lokalernas omändring, vilken snarast komme att utföras i huvudsaklig överensstämmelse med av professorn E. Lallerstedt uppgjorda, skrivelsen bilagda ritningar, beräknades nu liksom tidigare till 23,000 kronor. Omändringsarbetena, som komme att utföras genom generalpoststyrelsens försorg, skulle bekostas av fastighetens nuvarande ägare.

Det torde stå klart, att post- och telegrafverkens lokalfråga i Söderhamn icke vunnit en slutgiltig lösning i och med det att den till inköp av postverket ifrågasatta fastigheten förvärvats av direktionen för telegrafverkets änke- och pupillkassa och därefter i andra hand uthyrts till postverket. Det enda riktiga torde få anses vara att generalpoststyrelsen, som från och med den 1 oktober 1934 förhyrde hela fastigheten och sålunda närmast svarade för densammans ekonomiska förvaltning, bereddes tillfälle förvärva fastigheten för postverkets räkning.

I anslutning till vad sålunda anförts har generalpoststyrelsen hemställt, att för inköp och inredning för postverkets räkning av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten i Söderhamns stad måtte för budgetåret 1935/1936 anvisas ett reservationsanslag av 173,000 kronor.

Slutligen har *statens organisationsnämnd* den 11 oktober 1934 avgivit förnyat utlåtande i ärendet och därvid anført huvudsakligen följande:

Nämnden, som tidigare, i skrivelse den 12 januari 1934, yttrat sig om berörda förslag, hade icke frångått sin åsikt att detsamma vore ägnat att, såvitt anginge de ifrågakomna anstalterna, försvåra åvägbringande av samarbete mellan verken. Förslaget syntes ock i viss mån föregripa statsmakternas beslut i den under utredning varande frågan om sådant samarbete. Nämnden kunde ej heller finna att genom de undersökningar, som verkstälts i nu förevarande ärende, ådagalagts sådana förhållanden i övrigt, att styrelsernas förslag, oavsett vad nämnden erinrat mot detsamma, borde föredragas framför varje annan lösning av lokalfrågan.

Med hänsyn till de åtgärder av delvis för statsverket bindande natur, vilka styrelserna numera vidtagit till genomförande av sitt förslag, torde emellertid annan utväg än den av styrelserna beträdda praktiskt taget icke längre stå öppen och de ytterligare utredningsarbeten, som nämnden eljest velat föreslå, alltså bliva gagnlösa.

Vad anginge spörsmålet, huruvida statsverket borde inköpa fastigheten i kvarteret Elefanten eller åtminstone tillsvidare åtnöjas med sin hyresrätt, kunde nämnden icke uttala sig i vidare mån än att man i fråga om möjligheten att i en mer avlägsen framtid flytta anstalterna torde sakna anledning att räkna med åtgärder av så kostsam art som flyttning av telefonstationens apparatutrustning.

Frågan om beredande av nya lokaler för postkontoret i Söderhamn och i samband därmed tillgodoseende av därvarande telefonstations behov av ökat utrymme har, såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår, varit föremål för upprepade utredningar och överväganden. Ur skilda synpunkter hade det, såsom särskilt organisationsnämnden understrukt, givetvis varit mest tillfredsställande, om lokalerna för de båda post- och telegrafanstalterna hade kunnat inrymmas i gemensam byggnad. Av utredningen i ärendet torde emellertid framgå att, vid tillbörligt beaktande av ekonomiska synpunkter, för närvarande knappast annan utväg står öppen för lösande av här förevarande lokalfrågor än den av generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen och byggnadsstyrelsen förordade. Jag finner mig därför böra tillstyrka förslaget, enligt vilket generalpoststyrelsen, som från och med den 1 oktober 1934 förhyr hela fastigheten och sålunda närmast svarar för densammans ekonomiska förvaltning, skulle beredas tillfälle förvärva fastigheten för postverkets räkning. Mot de

*Departements-
chefen.*

för fastighetens förvärvande och för inredning av postkontorslokal i densamma beräknade kostnaderna av respektive 150,000 och 23,000 kronor eller tillhoppa 173,000 kronor har jag icke funnit något att erinra. De för omändring av telegrafverkets fastighet för verkets eget behov beräknade kostnaderna, 34,000 kronor, har telegrafstyrelsen förklarat kunna bestridas av verkets driftkostnadsmedel.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp och inredning för postverkets räkning av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten i Söderhamn* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av .. kronor 173,000.

6. Inköp för postverkets räkning av fastigheter.

[6.] Allt sedan år 1920 har anslag funnits tillgängligt till inköp för postverkets räkning av fastigheter, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut. Senast har sådant anslag beviljats för budgetåret 1931/1932, då för ändamålet anvisades 40,000 kronor. Härigenom uppbringades medelstillgången å anslaget till 204,600 kronor.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har *generalpoststyrelsen* äskat nytt anslag för ifrågavarande ändamål samt till stöd härför anfört följande:

För närvarande finnes för ändamålet disponibelt ett sammanlagt belopp av 204,600 kronor. Kungl. Maj:t har den 22 juni 1934 medgivit, att generalpoststyrelsen må under budgetåret 1934/1935 till inköp av fastigheter av här ifrågavarande slag använda högst så stort belopp, att det, tillsammans med vad under budgetåret 1933/1934 må hava disponerats, icke överstiger 204,600 kronor. Enligt gällande bestämmelser kommer anslagsbeloppet i fråga att automatiskt bortfalla med utgången av budgetåret 1934/1935 och omföras till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer.

Då erfarenheten visat, att det för postverket varit ekonomiskt fördelaktigt och i vissa fall nödvändigt att hava möjlighet att vid behov förvärva fastighet utan den tidsutdräkt, som måste bliva en följd av frågans hänskjutande till riksdagen, anser generalpoststyrelsen, att förutnämnda anslagsbelopp, 204,600 kronor, bör även efter utgången av budgetåret 1934/1935 finnas disponibelt för nu omhandlade ändamål.

Generalpoststyrelsen hemställer, att till inköp för postverkets räkning av fastigheter för budgetåret 1935/1936 anvisas ett reservationsanslag av 204,600 kronor.

*Departements-
chefen.*

I likhet med generalpoststyrelsen finner jag erforderligt, att i brådskande fall medel till inköp av fastigheter för postverkets räkning finnas tillgängliga å riksstaten. På grund härav och då, såsom generalpoststyrelsen framhållit, behållning å nu förefintligt anslag enligt bestämmelserna för s. k. äldre reservationsanslag vid utgången av löpande budgetår omföres till inkomsttitel

för i anspråk tagna reservationer, tillstyrker jag styrelsens framställning. Anslagsbeloppet synes dock lämpligen böra avrundas till 200,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp för postverkets räkning av fastigheter*, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 200,000.

7. Mark till landningsfält för flygplan.

[7.] I statsverkspropositionen till 1932 års riksdag (sjätte huvudtiteln, sid. 115—118) framhölls, att möjlighet borde beredas att med äganderätt eller ständig besittningsrätt förvärva erforderliga områden för de hjälplandningsfält å luftfartslederna Stockholm—Malmö och Malmö—Göteborg—norska gränsen, som vore avsedda att anordnas på enskild mark. Då landningsfälten till en början huvudsakligen komme att användas för nattpostflygning, ansågs det befogat att kostnaderna för ifrågavarande ändamål bestredes på samma sätt som anskaffningen av andra mera kapitalkrävande anläggningar för postverkets drift, alltså genom kapitalökningsanslag att täckas av lånemedel.

I enlighet härmed har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, såsom reservationsanslag beviljat för budgetåret 1932/1933 100,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 150,000 kronor och för budgetåret 1934/1935 100,000 kronor. Samtliga anslag hava utgått av lånemedel.

I skrivelse den 14 september 1934 har *luftfartsmyndigheten* gjort framställning om ytterligare medelsanvisning för ifrågavarande ändamål samt därvid tillika uttalat sig angående sättet för bestridande av kostnader för den flyttning av elektriska ledningar, som erfordras för anordnande av vissa hjälplandningsfält.

I skrivelsen har anförts följande:

Från anslagen hava anvisats omkring 196,200 kronor till inköp av mark och anskaffande av erforderliga servitutsrättigheter för hjälplandningsfält vid Fagerhult i Kristianstads län, Eslöv i Malmöhus län samt Visingsö och Ya i Jönköpings län. Då avtal om inköp av mark för hjälplandningsfält vid Exen i Kronobergs län och Vängsö i Södermanlands län icke kunnat träffas på villkor, som ansetts kunna godtagas av kronan, har generalpoststyrelsen vidtagit åtgärder för expropriation av erforderlig mark för dessa hjälplandningsfält jämte behövliga servitutsrättigheter. För betalning av de områden och servitutsrättigheter, som komma att exproprieras, beräknas åtgå ett belopp av tillhoppa omkring 44,000 kronor. Av de anvisade medlen skulle alltså återstå omkring 110,000 kronor.

De hjälplandningsfält, för vilka mark ytterligare erfordras, äro belägna vid Nälinge nordost om Strömstad samt mellan Göteborg och hjälplandningsfältet vid Svarteborg i mellersta delen av Göteborgs och Bohus län. Dessutom kan det möjligen framdeles bliva erforderligt att anordna ett hjälplandningsfält mellan Göteborg och Varberg. För närvarande anses dock ett sådant fält icke erforderligt.

Till förvärvande av mark och servitutsrättigheter för hjälplandningsfält vid Näsinge samt mellan Göteborg och Svarteborg ävensom servitutsrättigheter för vissa redan påbörjade hjälplandningsfält beräknas åtgå omkring 190,000 kronor. För ifrågavarande ändamål skulle alltså erfordras ytterligare anslag å 80,000 kronor.

Luftfartsmyndigheten ingår härefter på fråga om vidgad användning av ifrågavarande anslag och anför härom:

Till flyttning av elektriska ledningar för anordnande av landningsfält för flygplan har riksdagen för budgetåren 1932—1935 å sjätte huvudtitelns stat anvisat extra reservationsanslag å tillhoppa 30,000 kronor. För användningen av dessa anslagsmedel har redogörelse lämnats i statsverkspropositionen till 1934 års riksdag (sjätte huvudtiteln sid. 168). Under nästa budgetår beräknas för ifrågavarande ändamål erfordras 15,000 kronor för flyttning av stark- och svagströmsledningar, som äro framdragna över och utmed det blivande hjälplandningsfältet vid Näsinge i Göteborgs och Bohus län, 12,000 kronor för flyttning eller nedläggning i kabel av en starkströmsledning, vilken framgår över det påbörjade hjälplandningsfältet vid Eslöv, samt 5,000 kronor för flyttning av i närheten av det blivande hjälplandningsfältet vid Norrtälje nu befintliga svagströmsledningar.

I statsverkspropositionen till 1934 års riksdag (utgifter för kapitalökning, bil. 4, sid. 10) meddelade departementschefen att, därest riksdagen icke hade något att däremot erinra, han hade för avsikt att tillstyrka Kungl. Maj:t att, om så visade sig erforderligt, med användande av medel från kapitalökningsanslag till förvärvande av mark till landningsfält för flygplan, förvärva de servitut, som erfordrades för att förhindra att för flygning hinderliga föremål funnes i närheten av hjälplandningsfält. Sedan någon erinran mot detta förfaringsätt icke framställes från riksdagen, har Kungl. Maj:t från förenämnda anslag anvisat medel till anskaffande av servitutsrättigheter av oförmälda innebörd. Dessa servitutsrättigheter innebära dels att vissa för flygning hindrande föremål borttagas inom vissa områden, som gränsa till ett hjälplandningsfält, dels ock att nya sådana föremål ej få anordnas inom dessa områden. Då även elektriska ledningars bortflyttning eller nedläggning i kabel tjäna till tryggande av in- och utflygning på hjälplandningsfält, synes jämväl kostnaden för sådan ändring av elektriska ledningar lämpligen kunna bestridas från anslag till förvärvande av fastigheter för hjälplandningsfält. Härigenom skulle också enhetlighet vinnas beträffande anvisande av anslag till dylika fält, i det att alla kostnader med undantag av dem, som bestridas av arbetslöshetsmedel, skulle komma att utgå från kapitalökningsanslag å postverkets stat.

Därest vad luftfartsmyndigheten sålunda anført vinner Kungl. Maj:ts bifall, torde det eljest till förvärvande av mark till hjälplandningsfält för flygplan för nästa budgetår erforderliga anslaget böra ökas med i jämnat tal 30,000 kronor.

Luftfartsmyndigheten har alltså hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till förvärvande av mark till hjälplandningsfält för flygplan för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 110,000 kronor.

Generalpoststyrelsen har i avgivet utlåtande den 28 september 1934 förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till luftfartsmyndighetens förevärande framställning.

Beträffande arbetena å hjälplandningsfälten har *luftfartsmyndigheten* i skrivelse den 9 oktober 1934 meddelat följande:

Hjälplandningsfältet vid Norrköping är färdigt och vad angår hjälplandningsfältet vid Svarteborg i Göteborgs och Bohus län återstår blott att nästa vår besä fältet med gräsfrö. Arbeten pågå å följande hjälplandningsfält å leden Stockholm—Malmö, nämligen: vid Väingsö och Stigtomta i Södermanlands län, Hästholmen i Östergötlands län, Visingsö och Jönköping i Jönköpings län, Feringe och Exen i Kronobergs län, Fagerhult i Kristianstads län och Eslöv i Malmöhus län.

I statsverkspropositionen till 1934 års riksdag meddelades, att, till följd av förändrade förhållanden vid Skillingaryds skjutfält, ett hjälplandningsfält icke finge, såsom förut antagits, förläggas å mark tillhörande skjutfältet, samt att det därför torde bliva nödvändigt att för ändamålet inköpa enskild mark i närheten av Skillingaryd, såvida hjälplandningsfältet ej kunde förläggas å någon under domänstyrelsens förvaltning stående egendom. Sedan verkställda utredningar givit vid handen, att hjälplandningsfält icke kan för rimliga kostnader anläggas å någon kronodomän i närheten av Skillingaryds skjutfält, har mark för ett hjälplandningsfält omkring 8 kilometer söder om skjutfältet inköpts från en egendom i Ya by, varest ett hjälplandningsfält jämförelsevis lätt kan anordnas. Detta hjälplandningsfält beräknas komma att påbörjas våren 1935.

Planeringsarbeten pågå även å de militära flygplatserna å Malmen och Ljungbyhed, vilka äro avsedda att användas jämväl såsom hjälplandningsfält för civila flygplan.

Å luftfartsleden Malmö—Göteborg—norska gränsen äro arbeten under utförande å hjälplandningsfälten vid Halmstad och Varberg.

Sammanlagt äro för närvarande 718 personer sysselsatta med arbeten å hjälplandningsfält, däri inberäknat Malmen och Ljungbyhed.

I slutet av år 1934 är det vidare avsett att såsom statligt reservarbete påbörja arbetet med ett vid Norrtälje beläget hjälplandningsfält för en lantflygled från Stockholm till Hälsingfors, vid vilket arbete omkring 60 personer beräknas få sysselsättning. Sedan de påbörjade lantflygplatserna vid Stockholm, Åbo och Hälsingfors ävensom hjälplandningsfältet vid Norrtälje och några hjälplandningsfält i Finland blivit färdiga, är det avsett att trafikera leden Stockholm—Hälsingfors med lantflygplan. Härigenom kommer att vinnas bättre ekonomiskt resultat av trafiken å denna led.

Staten har numera inköpt eller vidtagit åtgärd för expropriation av mark för alla i luftfartsleden Stockholm—Malmö ingående hjälplandningsfält, som icke äro belägna å kronojord eller ecklesiastiska egendomar eller å städer tillhörig mark. För inköp av mark för de återstående hjälplandningsfälten å leden Malmö—Göteborg—norska gränsen och förvärvande av erforderliga servitutsrättigheter har luftfartsmyndigheten beräknat skola, utöver den behållning som påräknas å förut för ändamålet anvisade anslag, åtgå 80,000 kronor; och har luftfartsmyndigheten begärt, att detta belopp måtte äskas av riksdagen.

Luftfartsmyndigheten har vidare hemställt att — liksom från anslaget till förvärvande av mark till landningsfält för flygplan nu utgå kostnader för anskaffande av servitut till förhindrande av att i närheten av hjälplandningsfält finnas för in- och utflygning hindrande föremål — kostnader för bort-

*Departements-
chefen.*

flyttning av i närheten av hjälplandningsfält befintliga elektriska ledningar, vilka äro till hinder för luftfarten, eller för sådana ledningars nedläggande i kabel måtte få bestridas från anslaget. För detta ändamål anser luftfartsmyndigheten ett belopp av 30,000 kronor vara erforderligt för nästa budgetår. I sin helhet skulle alltså äskas ett anslag å 110,000 kronor.

Då jag icke har något att erinra mot vad luftfartsmyndigheten sålunda hemställt, får jag tillstyrka, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *mark till landningsfält för flygplan* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av .. kronor 110,000.

8. Belysningsanläggningar för luftfartsleder.

[8.] Till försöksanläggning för belysning av luftfartsleder beviljade 1933 års riksdag (skrivelse nr 289) för budgetåret 1933/1934 ett reservationsanslag av 50,000 kronor, och till belysningsanläggningar för luftfartsleder beviljade 1934 års riksdag (skrivelse nr 55) för budgetåret 1934/1935 ett reservationsanslag av 90,000 kronor. Båda anslagen, som utgått av lånemedel, hava använts eller komma att användas för uppförande av fyrrar å luftfartsleden Stockholm—Malmö.

I skrivelse den 22 september 1934 har *luftfartsmyndigheten* gjort framställning om anvisande av medel för fortsatt utbyggnad av belysningsanläggningar å nämnda luftfartsled samt därvid anfört:

För omförmälda anslag till försöksanläggning uppfördes 6 fyrmaster, varav 4 försågos med fyrrar av Svenska aktiebolaget Gasaccumulatorers fabrikat, varjämte bolaget utan ersättning ställde ytterligare två fyrrar till förfogande under nattpostflygningarna 1934. Till fyrplatserna hava dessutom framdrags elektriska ledningar. Under nämnda nattpostflygningar har den lämpligaste ljuskaraktären hos fyrrarna utprovats, och en av Gasaccumulator tillverkad fyrtyp är nu avsedd att komma till användning vid samtliga fyrrar.

För det av riksdagen för budgetåret 1934/1935 anvisade anslaget beräknas 7 fyrmaster med fyrrar och elektriska ledningar kunna uppsättas samt de två fyrrar, som av Gasaccumulator ställts till förfogande under 1934, kunna inlösas.

I det av luftfartsmyndigheten avgivna förslaget rörande belysningsanläggningar för luftfartsleder ingingo tjugufem flygledsfyrrar å luftfartsleden Stockholm—Malmö. Av fyrrarna äro nu 13 uppsatta eller under utförande. För komplettering och utsträckning av fyrleden till Stockholm erfordras alltså ytterligare 12 fyrrar, för vilka medel böra vara tillgängliga under nästa budgetår.

Förutom dessa flygledsfyrrar erfordras särskilda fyrrar å de hjälplandningsfält, som äro belägna något på sidan om flygleden, varjämte samtliga fält måste förses med gränsmarkeringsljus, belysta vindriktningsvisare och molnhöjdmätare samt varningsljus å invid fältet befintliga hinder för luftfarten.

Arbetena på de i luftfartsleden Stockholm—Malmö ingående hjälplandningsfälten beräknas i många fall bliva avslutade inom den närmaste tiden. För att de fält, som under år 1935 bliva åtminstone till största delen färdiga,

så fort som möjligt skola kunna komma till användning, bör å dem installerandet av belysningsanordningar nu komma till utförande. Detta kan ske utan olägenhet av de i vissa fall fortgående planeringsarbetena. De hjälplandningsfält, vilka alltså nu böra förses med belysningsanordningar, äro Stigtomta, Hästholmen, Visingsö, Jönköping, Ya och Feringe.

I skrivelse den 25 oktober 1932 meddelade luftfartsmyndigheten, att kostnaden för utförande av belysningsanordningar för luftfartsleden Stockholm—Malmö av myndigheten beräknats till 449,000 kronor. Denna kostnad torde emellertid komma att något ökas. Genom förändrat läge av hjälplandningsfältet i närheten av Skillingaryds skjutfält erfordras en fyr, som icke ingick i den ursprungliga beräkningen, och till följd av beslutad utvidgning av Jönköpings flygplats behövas därstädes flera gränsmarkeringsljus än från början beräknats. Prisstegring har vidare ägt rum å elektrisk materiel. Kostnadsökningen torde komma att uppgå till omkring 51,000 kronor och hela kostnaden bliva omkring 500,000 kronor.

I denna summa ingår icke utgiften för elektriska starkströmsledningars framdragande till de olika hjälplandningsfälten. Det var nämligen icke möjligt att beräkna dessa utgifter, förrän hjälplandningsfältens lägen blivit definitivt bestämda. Sedan detta numera ägt rum beträffande de i luftfartsleden Stockholm—Malmö ingående fälten, har luftfartsmyndigheten uppgjort beräkningar uti ifrågavarande hänseende, utvisande en kostnad av omkring 125,000 kronor. Sammanlagt beräknas alltså belysningsanläggningarna för luftfartsleden Stockholm—Malmö komma att kosta omkring 625,000 kronor, därvid kostnaderna fördelas på följande sätt:

flygledsfyror	kronor	295,000
flygplatsbelysning	»	205,000
elektriska ledningar till flygplatser	»	125,000
		Summa kronor	625,000

Till de arbeten, som skola utföras under nästa budgetår, beräknas, utöver förut anvisade 140,000 kronor, åtgå 355,000 kronor. För budgetåret 1936/1937 skulle därefter erfordras 130,000 kronor.

Vad angår fyrbelysning av luftfartsleden Malmö—Göteborg—norska gränsen, torde anslag för sådan belysning icke behöva begäras förrän för budgetåret 1936/1937. Flygplatserna för Göteborg och Oslo lära icke bliva färdiga förrän i slutet av år 1936 och förrän dessa flygplatser kunna tagas i bruk, bör ingen nattpostflygning igångsättas å västkustleden under den mörka årstiden.

Under åberopande av vad sålunda anförts har luftfartsmyndigheten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till belysningsanläggningar för luftfartsleder för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 355,000 kronor.

Generalpoststyrelsen har i avgivet utlåtande tillstyrkt luftfartsmyndighetens förevarande framställning.

Under sjätte huvudtiteln, punkten 32, har jag behandlat frågan om statens medverkan till utrustningen av Bromma flygplats i Stockholm. Såsom av den där lämnade redogörelsen framgår, har den särskilda delegation, som tillsatts för att verkställa utredning i fråga om nämnda utrustning, beträffande kostnaderna för, bland annat, erforderlig belysningsanläggning föreslagit en

*Departement-
chefen.*

lika uppdelning mellan staten och Stockholms stad. I berörda sammanhang har jag närmare utvecklat min ståndpunkt till delegationens förslag och för min del förordat en begränsning i förhållande till detta förslag av det ekonomiska stöd, som från statens sida skulle lämnas till flygplatsens iordningställande. Vad jag sålunda förordat innefattar, bland annat, att i nu förevarande anslag skulle inräknas hela det för belysningsanläggningen vid Bromma såsom erforderligt beräknade beloppet, 150,000 kronor. Liksom belysningsanläggningarna vid de i flyglederna Stockholm—Malmö och Malmö—Göteborg—norska gränsen ingående hjälplandningsfälten och vid de kommunala flygplatserna vid Jönköping, Halmstad och Varberg skulle nu ifrågavarande anläggning, därest den kommer till utförande med anlåtande av kapitalökningsmedel till postverket, bliva postverkets egendom. Erinras må, att belysningsanläggningarna vid Bulltofta bekostats med särskilda anslag under sjätte huvudtiteln, och att motsvarande anläggning vid den kommunala flygplatsen i Norrköping utförts såsom statligt beredskapsarbete.

På sätt luftfartsmyndigheten i sin nyss återgivna skrivelse föreslagit, lära arbetena på belysningsanläggningar för luftfartsleden Stockholm—Malmö bära fortsättas under nästa budgetår. Mot det av luftfartsmyndigheten för sådant ändamål äskade beloppet, 355,000 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran. För anslagets avrundning torde beloppet dock lämpligen bära begränsas till 350,000 kronor, varigenom till belysningsanläggningar för luftfartsleder skulle erfordras ett anslag av (150,000 + 350,000) 500,000 kronor för nästa budgetår.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *belysningsanläggningar för luftfartsleder* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 500,000.

Telegrafverket.

I skrivelser den 31 augusti, den 23 och den 31 oktober samt den 13 november 1934 har telegrafstyrelsen gjort framställningar om anslag till utgifter för kapitalökning beträffande telegrafverket för budgetåret 1935/1936.

1. Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm.

[9.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1933 års statsverksproposition under utgifter för kapitalökning (bil. 2, punkt 4) gjorda framställning anvisade riksdagen till telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm för budgetåret 1933/1934 ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor. För budgetåret 1934/1935 anvisades till ifrågavarande byggnad, som jämte markförvärv beräknats draga en kostnad av i runt tal 3,850,000 kronor, ett med hänsyn till det av byggnadskonflikt föranledda uppskovet med företagets igångsättande till 800,000 kronor begränsat anslagsbelopp.

Den nya stationsbyggnaden, som är under utförande i anslutning till nuvarande telefonhuset vid Jakobsbergsgatan, skulle inrymma — förutom en ny namnanropsstation och vissa andra specialstationer — en ny automatisk Norr-station. I och med automatiseringen av sistnämnda station skulle samtliga abonnentstationer i Stockholm bli automatiskt betjänade.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har *telegrafstyrelsen*, då ifrågavarande nybyggnad vore avsedd att fullbordas under budgetåret 1935/1936, hemställt att återstående för ändamålet erforderligt anslagsbelopp, 1,050,000 kronor, måtte anvisas för nämnda budgetår.

Med tillstyrkande av telegrafstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,050,000.

2. Telefonstationsbyggnad i Enskede i Stockholm.

[10.] Telefonstationen i stadsdelen Enskede i Stockholm är inrymd i en telegrafverket tillhörig byggnad å ofri grund, vilken byggnad telegrafverket förvärvade i samband med inköpet år 1918 av Stockholmstelefonens nät. Telefonstationen i den närbelägna stadsdelen Stureby är belägen i en av tele-

grafverket förhyrd lokal. Postkontoret i Enskede är inrymt i en per år, räknat från och med den 1 oktober, med ett års uppsägningstid förhyrd lokal.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har *telegrafstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för uppförande av telefonstationsbyggnad i Enskede, avsedd för stadsdelarna Enskede och Stureby samt att jämväl inrymma lokaler för postkontoret i Enskede. Till en början har telegrafstyrelsen lämnat uppgifter om antalet lokalledningar, huvudabonnemang och telefonapparater vid de ifrågavarande båda stationerna under de senaste tio åren, av vilka uppgifter här torde få återgivnas följande:

Vid ingången av år	Antal lokalledningar		Antal huvudabonnemang		Antal telefonapparater	
	Enskede	Stureby	Enskede	Stureby	Enskede	Stureby
1925	1,158	76	1,143	75	1,208	77
1930	1,997	205	1,979	200	2,068	214
1934	2,819	413	2,795	405	2,908	437

Telegrafstyrelsen erinrar om att automatiseringen av Stockholms telefonnät under de senare åren utsträckts till att omfatta även de närmast det nuvarande centralstationsområdet belägna växelstationerna. Sälunda hade år 1934 telefonnätet i Lidingö stad blivit helt och hållet automatiserat, och arbeten hade påbörjats för automatisering även av näten i Nockeby, Ulvsunda, Älsten och Äppelviken. Enligt den för automatiseringsarbetet uppgjorda planen skulle därefter en automatisk telefonstation anordnas i Enskede, avsedd för abonnenterna vid de nuvarande manuella stationerna Enskede och Stureby.

Vidare har telegrafstyrelsen anfört:

Stationsbyggnaden i Enskede erbjöde icke tillräckligt utrymme för den nya stationen och kunde ej heller med hänsyn till tomtens storlek ytterligare utvidgas, varför en ny byggnad måste uppföras för automatstationen.

Härtill komme, att jämväl postverket vore i trängande behov av nya lokaler i Enskede. I skrivelse till telegrafstyrelsen den 6 april 1934 hade generalpoststyrelsen uttalat, att den nuvarande lokalen för postkontoret i Enskede redan nu vore otillräcklig och på grund av den alltjämt fortgående stegringen av poströrelsen därstädes beräknades kunna användas högst ett par år framåt. Ur postverkets synpunkt vore det därför synnerligen önskvärt, om den nya stationsbyggnaden snarast kunde komma till stånd, så att den nya postlokalen kunde tagas i bruk senast den 1 oktober 1936.

Telegrafstyrelsen hade därför för avsikt att å mark, som av Stockholms stad upplättes med tomträtt, uppföra en nybyggnad i tre våningar jämte källarvåning samt en mindre garagebyggnad. Byggnaderna skulle uppföras av tegel på grund av betong och beräknades kosta 300,000 kronor.

I byggnaden skulle å nedre botten inrymmas lokaler för postverket. Vidare hade i samma våning reserverats utrymme för postens framtida behov, vilket utrymme tills vidare vore avsett att uthyras till affärslokal. Våningarna en och två trappor upp skulle inrymma telefonstationslokaler jämte en bostad om ett rum och kök och en om två rum och kök för reparatörspersonalen. Källaren komme att inrymma förrådslokaler för de båda verken, och garagebyggnaden vore likaledes avsedd att tjäna de båda verkens gemensamma behov av garageplatser.

Enär de nya lokalerna för postverket behövde tagas i bruk senast den 1 oktober 1936, till vilken tidpunkt alltså byggnadsarbetena borde vara avslutade, hemställer telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av en telefonstationsbyggnad i Enskede i Stockholm för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Från telegrafstyrelsen hava sedermera överlämnats dels av arkitekten C. Åkerblad uppgjorda, den 14 september 1934 dagtecknade ritningar för ifrågavarande nybyggnad, vilka ritningar den 4 oktober 1934 försetts med påteckning om generalpoststyrelsens godkännande, dels ock yttrande av byggnadsstyrelsen den 4 oktober 1934, vari styrelsen förklarat sig för sin del icke hava något att erinra mot ritningarna eller kostnadsberäkningen, slutande å 300,000 kronor.

Den ifrågasatta nybyggnaden för telefonstation i Enskede utgör ett led i den fortgående automatiseringen av Stockholms telefonnät. Härtill kommer att postverket är i starkt behov av nya lokaler för postkontoret, som enligt förslaget skulle inrymmas i nybyggnaden. Denna är avsedd att jämte garagebyggnad uppföras i kvarteret Högaffeln å hörntomt vid Södertörns- och Skolvägarna i omedelbar närhet av det nuvarande postkontoret.

Med hänsyn till vad verksstyrelserna anfört och då varken ritningarna eller kostnadsberäkningen för byggnadsarbetena synas giva anledning till erinran, tillstyrker jag, att för ändamålet erforderliga medel, 300,000 kronor, anvisas å riksstaten för nästkommande budgetår.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *telefonstationsbyggnad i Enskede i Stockholm* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300,000.

3. Inköp för telegrafverkets räkning av vissa markområden i Nynäshamn.

[11.] I skrivelse den 31 oktober 1934 har *telegrafstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inköp av vissa markområden intill telegrafverkets verkstad i Nynäshamns köping för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 8,000 kronor.

Styrelsen har därvid inledningsvis meddelat, att i det område, som för närvarande disponerades av telegrafverkets verkstad i Nynäshamn, inginge vissa smärre markområden, som icke tillhörde telegrafverket. En del av dessa områden ägdes av Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag och förhyrdes av verkstaden för en sammanlagd årlig hyressumma av 75 kronor, under det att övriga delar vore fritt upplåtna till verkstaden antingen av Nynäshamns köping eller av järnvägsbolaget.

De ifrågavarande områdenas belägenhet framgår av en vid skrivelsen fogad karta, beträffande vilken jag torde få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Å nämnda karta anger A ett område med en areal av cirka 666 kvadratmeter, som förhyres av verkstaden från järnvägsbolaget för en årlig hyressumma av 25 kronor, B ett område med en areal av cirka 163 kvadratmeter, ingående i verkstadens kolgård och förhyrt från järnvägsbolaget för en årlig hyressumma av 50 kronor, C ett område med en areal av cirka 45 kvadratmeter och avgiftsfritt upplåtet av järnvägsbolaget, D ett område med en areal av cirka 305 kvadratmeter och avgiftsfritt upplåtet av Nynäshamns köping samt E ett område med en areal av cirka 1,214 kvadratmeter och avgiftsfritt upplåtet av järnvägsbolaget. Sistnämnda område, som är beläget utanför verkstadens inhägnade område, användes såsom plats för diverse avfall och upplag. Verkstadens nyttjande av detsamma sker utan skriftlig överenskommelse men med bolagets vetskap.

Telegrafstyrelsen har vidare meddelat, att enligt det kontrakt med järnvägsbolaget, som vore upprättat för det med A betecknade området, inga schaktnings- eller fyllnadsarbeten, som försvårade en avsedd väganläggning mellan industriområdet i köpingens norra del och hamnområdet, finge utföras på området i fråga och ej heller finge några byggnader uppföras å detsamma. Dessa bestämmelser hade emellertid icke kunnat följas utan hade tvärtom vissa fyllnadsarbeten måst utföras, varjämte tvenne av verkstadens byggnader, nämligen dels själva huvudbyggnaden, dels en av magasinsbyggnaderna, inträngde med var sitt hörn på sagda område.

Då det, anför telegrafstyrelsen vidare, enligt styrelsens uppfattning ej kunde vara lämpligt, att verkstadsbyggnaderna delvis stode på telegrafverket icke tillhörig mark och att verkstaden i övrigt använde mark, som ej tillhörde telegrafverket, hade styrelsen funnit det vara önskvärt, att en reglering av dessa förhållanden skedde på sådant sätt, att telegrafverket förvärvade nyss omnämnda markområden A—E. Dessutom borde emellertid även följande tvenne områden förvärvas av telegrafverket, nämligen dels det å kartan utmärkta området F med en areal av cirka 80 kvadratmeter, tillhörande järnvägsbolaget, varigenom möjlighet erhöles att anordna en vägförbindelse mellan verkstadsområdet och upplags- och avfallsområdet utanför kolgården (området E), vilket på grund av befintliga terrängförhållanden icke på annat sätt bleve möjligt, dels också det å kartan utmärkta området G med en areal av cirka 935 kvadratmeter, tillhörande köpingen. Orsaken till att även sistnämnda område, som strängt taget icke vore behövt för verkstaden, skulle förvärvas, vore, meddelar styrelsen, följande:

Vid nu gällande stadsplans upprättande förutsattes, såsom förut nämnts, att en gatuförbindelse skulle anordnas mellan köpingens norra industriområde och hamnområdet. Genom telegrafverkets ibruktagande av områdena A och D omöjliggöres emellertid framdragandet av denna gata på den från början avsedda platsen. Då emellertid möjlighet för en trafikled mellan hamnen och det norra industriområdet bör förefinnas — ett visst behov av denna trafikled torde redan nu föreligga — böra åtgärder vidtagas för skapande av en dylik möjlighet på annan plats än den från början avsedda. En dylik plats finnes på andra sidan om det utefter verkstadens staket löpande järnvägsspåret. Köpingen bör därför för gatumark förvärva ett område därstädes av den ungefärliga utsträckning, som å kartan markeras med H och som omfattar en areal av ungefär 800 kvadratmeter. Genom förvärvande av detta område öppnas

möjlighet för köpingen att, när så befinnes erforderligt, anordna väg från Industrivägens norra del till hamnområdet, varvid samtidigt förutsättes viss omläggning av järnvägsspåren.

Verkstaden har visserligen, som förut sagts, ej något direkt behov av området G, men då detsamma på grund av verkstadens behov av de övriga för gata avsedda områdena A och D ej lämpligen kan användas till gatumark och med fördel ej heller till något annat ändamål för köpingens räkning, finner styrelsen det vara rimligt, då området till sin belägenhet dessutom naturligen hör till verkstadsområdet, att telegrafverket genom inköp av detsamma ersätter köpingen för de utgifter, som förvärvandet av annan gatumark, förslagsvis området H, kommer att medföra.

Sammanfattningsvis har telegrafstyrelsen anfört följande: De markområden, som skulle förvärfvas av telegrafverket från järnvägsbolaget, hade en sammanlagd areal av omkring 2,168 kvadratmeter, och de områden, som skulle förvärfvas från köpingen, en sammanlagd areal av cirka 1,240 kvadratmeter eller tillhoppa omkring 3,408 kvadratmeter. Såväl den mark, vilken föresloges till förvärvande från järnvägsbolaget, som den mark, vilken skulle förvärfvas av köpingen, kunde erhållas till ett pris av 2 kronor 25 öre per kvadratmeter eller samma à-pris, som gällde vid markinköp från bolaget år 1917. Köpesummorna bleve respektive cirka 4,878 kronor för järnvägsbolagets mark och 2,790 kronor för köpingens, tillsammans i runt tal 8,000 kronor. För den händelse den projekterade gatuanläggningen mellan köpingens norra industriområde och hamnområdet i framtiden skulle behöva utföras, bleve telegrafverket därvid skyldigt bekosta de omläggningar av järnvägsspåren, som skulle bli erforderliga på grund av den tilltänkta nya sträckningen av gatuleden. Kostnaderna härför hade förslagsvis beräknats bli cirka 8,000 kronor, vilka medel i sinom tid kunde påföras verkstadens driftkostnader.

I ärendet har *byggnadsstyrelsen* den 15 november 1934 avgivit utlåtande och därvid till en början anfört följande:

Verkstaden förhyr, respektive disponerar avgiftsfritt för närvarande vissa delar av områdena, och synes det vara önskvärt, att telegrafverket förvärvar äganderätten till områdena, allra helst som två av verkstadens byggnader delvis äro uppförda på mark, som ingår i områdena. Det ifrågasatta inköpspriset, som motsvarar 2 kronor 25 öre per kvadratmeter, synes vara skäligt.

Emellertid utgöras de till inköp ifrågasatta områdena till sin övervägande del av mark, som enligt fastställd stadsplan skall utläggas till en gata, vilken skall förbinda köpingens norra industriområde och hamnområdet, samt av sådan mark, som erfordras för samma gatas vidare utdragande mot söder. I sin skrivelse ifrågasätter telegrafstyrelsen, att denna gata skulle i stället framdragas på järnvägens östra sida. Detta förutsätter emellertid en stadsplaneändring, och innan en sådan kommit till stånd, torde ett avgörande angående det nu ifrågasatta markförvärvet icke böra träffas.

Byggnadsstyrelsen har vidare meddelat att, då någon utredning beträffande stadsplaneändringen ej framlagts i samband med framställningen om markförvärvet, styrelsen under hand inhämtat vissa uppgifter härutinnan. Beträffande dessa uppgifter torde jag få hänvisa till handlingarna i ärendet.

I anslutning till vad i sagda utredning anförts hemställer byggnadsstyrelsen — med förmälan att styrelsen icke hade något att i och för sig erinra beträffande det av telegrafstyrelsen föreslagna markförvärvet — att frågan härom icke måtte upptagas till slutligt avgörande förrän den ändring av den gällande stadsplanen, som vore förutsättningen för detsamma, blivit av köpingen beslutad och vunnit Kungl. Maj:ts fastställelse.

Departement-
chefen

I likhet med ämbetsverken finner jag det vara önskvärt, att telegrafverket förvärfvar äganderätten till de i här förevarande framställning omförmälda områdena. Den omständigheten, att enligt stadsplanen för Nynäshamns köping viss del av de till inköp föreslagna områdena är utlagd till gatumark, synes mig icke böra utgöra hinder för förslagets genomförande, helst av handlingarna i ärendet framgår, att den avsedda ändringen i stadsplanen torde vara nära förestående. Jag anser mig således böra tillstyrka, att förslag i ämnet förelägges 1935 års riksdag.

Mot det ifrågasatta inköpspriset, 8,000 kronor, som motsvarar 2 kronor 25 öre per kvadratmeter, synes intet vara att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp för telegrafverkets räkning av vissa markområden i Nynäshamn* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 8,000.

4. Inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av förrådstomt i Malmö.

[12.] I skrivelse den 13 november 1934 har *telegrafstyrelsen* gjort framställning om anslag för inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av förrådstomt i Malmö.

Telegrafstyrelsen har därvid till en början meddelat, att anordningarna för telegrafverkets i Malmö förlagda förråd, som vore avsett att tillgodose materialbehovet i Malmö jämte dess stora och mycket abonnentrika omnejd, sedan lång tid varit mindre tillfredsställande. Lokalerna för förrådet med tillhörande smedja, renoveringsverkstäder för apparater m. m. och garage vore förlagda till flera olika platser inom staden och lagerutrymmena hade under årens lopp blivit alltmer otillräckliga, varför ytterligare upplagsplatser emellanåt måst förhyras. För närvarande vore de olika förrådsavdelningarna sålunda inrymda på icke mindre än sex olika platser i staden, och samtliga dessa avdelningar måste dagligen samarbeta med och komplettera varandra. Deras splittrade läge försvårade tillsynen och medförde minskad överskådlighet samt tidsspillan och högre personal- och transportkostnader än fallet skulle vara, om alla vore samlade till ett ställe.

Det ursprungliga samt största och huvudsakliga förrådet vore beläget i hamnen, dit även smedjan och garagen för lastbilarna blivit förlagda. Lokalerna vore av enklaste beskaffenhet och kunde närmast betecknas såsom skjul. För-

rådsutrymmena vore numera så otillräckliga, att garagen ofta finge användas till förvaring av ömtåligare gods med påföljd, att bilarna därvid måste parkeras under bar himmel med de risker en sådan parkering medförde. Att gedignare och rymligare byggnader här icke uppförts hade sin orsak däri, att möjlighet till utökning av tomten saknades, att tomthyran vore mycket hög — 3 kronor per kvadratmeter — och att telegrafverket sedan länge sökt skaffa sig en egen, billigare och rymligare förrådstomt, så snart tillfälle därtill kunde yppa sig. Den nuvarande tomten inginge i Malmö hamnområde och vore ej till salu.

Utrymmet för apparat- och växelbordsrenoveringar hade måst förläggas till källarlokalerna i telegrafverkets fastighet vid Adelgatan, vilka lokaler vore trånga och hälsovådliga såsom arbetslokaler. De vore dessutom numera behöfliga till förvaringslokaler för telegraf- och telefonstationens effekter av olika slag.

Övriga permanenta förrådsplatser utgjordes dels av en upplagstomt utan byggnader, dels av källarlokalerna i telegrafverkets fastighet vid Drottninggatan. Sistnämnda lokaler vore avsedda för den reparatörspersonal, som i samma fastighet hade sin samlingsplats och där erhöle sina arbetsorder.

Ett rationellt ordnande av förrådens och tillhörande hjälpverkstädernas lokalfrågor samt dessas centralisering vore således, framhåller telegrafstyrelsen, i hög grad önskvärda. Då sammanslagning till någon av de nu disponerade platserna av utrymmes- m. fl. skäl icke vore möjlig, hade styrelsens åtgöranden måst gå ut på att å annat håll anskaffa tomt, där det bleve möjligt att på ett stadigvarande sätt ordna ifrågavarande lokalförhållanden. Efter hänvändelse till Malmö stads drätselkammare hade erbjudande erhållits å en tomt belägen vid Industrigatan inom Mellersta förstaden i Malmö, vilken tomt ur alla synpunkter befunnits mycket lämplig för telegrafverkets behov. Arealen uppginge till 7,000 kvadratmeter och priset vore 8 kronor per kvadratmeter eller sammanlagt 56,000 kronor. Tomten låge intill renhållningsverkets stickspår samt vore försedd med vatten och avlopp, gas och elektricitet; den låge invid färdigutlagd gata inom stadens industriområde.

Å den föreslagna tomten vore det, meddelar telegrafstyrelsen, styrelsens avsikt att låta uppföra en förrådsbyggnad, inrymmande förutom förråd även garage samt lokaler för smedja och apparatreparationer. Samtliga lokaler skulle förses med värmeledning. Förslag till byggnad hade utarbetats, och beräknades byggnadskostnaden inklusive värmeledning, vatten, avlopp och belysning till cirka 195,000 kronor.

Årskostnaden för det nya förrådet, beräknad efter 4 procent ränta å tomt- och byggnadskostnader, skulle, anför telegrafstyrelsen härefter, belöpa sig till omkring 10,000 kronor per år. Nuvarande årskostnader uppginge till 4,655 kronor i hyror för tomter och garage och till cirka 7,000 kronor i extra personal- och transportkostnader med anledning av förrådens belägenhet å spridda platser eller sammanlagt till omkring 11,655 kronor. I kalkylen hade ej medtagits underhålls-, belysnings- och uppvärmningskostnader för lokalerna i de båda jämförda fallen, emedan dessa approximativt kunde uppskattas till samma belopp. Centraliseringen av förråden på föreslaget sätt skulle således, om man räknade med förenämnda räntesats, medföra en årlig kostnads-

besparing av cirka 1,650 kronor, vartill emellertid även komme följande fördelar, nämligen en från cirka 4,000 till 7,000 kvadratmeter ökad tomtareal, rymligare lokaler, i det att ytan av förråds- och verkstadslokaler komme att ökas från 550 till 1,000 kvadratmeter, rymligare garage med reserver för den närmast beräknade utökningen av bilparken; 14 garageplatser inklusive utrymme för smörjning, tvättning och justering mot förut 9 platser; ävensom möjlighet att till samma plats förlägga framdeles erforderlig utvidgning av förråds- och garagelokalerna, samt möjlighet att förvandla nuvarande ur hälsosynpunkt bristfälliga arbetslokaler vid Adelgatan till förvaringslokaler.

På grund av det anförda har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inköp för telegrafverkets räkning av en tomt om 7,000 kvadratmeter vid Industrigatan inom Mellersta förstaden i Malmö samt för uppförande av en förråds-, reparationsverkstads- och garagebyggnad å denna tomt för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 251,000 kronor.

I ärendet har *byggnadsstyrelsen* den 29 november 1934 avgivit utlåtande och därvid meddelat, att styrelsen funne den begärda köpeskillingen förmånlig för statsverket och intet hade att erinra beträffande vare sig de av arkitekten C. Åkerblad uppgjorda ritningarna till den nya verkstads- och förrådsbyggnaden eller den beräknade kostnaden för densamma.

*Departement-
chefen.*

Såsom av den utav telegrafstyrelsen verkställda utredningen framgår, äro åtgärder för ett rationellt ordnande av telegrafverkets i Malmö förlagda förråds och tillhörande hjälpverkstäders lokalfråga samt dessas centralisering i hög grad påkallade. Det förslag i ämnet, som nu av telegrafstyrelsen framlagts och av byggnadsstyrelsen tillstyrkts, finner jag vara ändamålsenligt och för statsverket förmånligt jämväl ur ekonomisk synpunkt. De framlagda kostnadsberäkningarna hava icke givit mig anledning till erinran, och jag finner mig alltså böra tillstyrka telegrafstyrelsens här föreliggande framställning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av förrådstomt i Malmö* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 251,000.

5. Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Landskrona.

[13.] I skrivelse den 13 november 1934 har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inköp för telegrafverkets räkning av fastigheten nr 5 i kvarteret Gamla Strand i Landskrona för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 68,000 kronor.

Inledningsvis har telegrafstyrelsen meddelat, att telefon- och telegrafstationen i Landskrona vore inrymd i en telegrafverket tillhörig fastighet, vari stadens postkontor även erhållit lokaler.

Rörande postverkets lokaler hade, meddelar härefter telegrafstyrelsen, *ge-*

neralpoststyrelsen i skrivelse till telegrafstyrelsen den 10 oktober 1934 anført bland annat följande:

De i telegrafverkets fastighet i Landskrona förhyrda lokalerna för postkontoret därstädes vore numera i vissa avseenden ej tillfredsställande. Sålunda vore utrymmet för behandling av ankommande och avgående post tidvis otillräckligt. Postkontorets redögörare saknade eget rum och hade måst beredas plats i postmästarens tjänsterum, vilken anordning av flera skäl vore synnerligen olämplig. Det vore därför nödvändigt att, så snart sig göra läte, skaffa postkontoret utvidgade lokaler i den omfattning, att berörda bristfälligheter bleve avhjälpda.

Bottenvåningen i telegrafbyggnaden vore nu helt utnyttjad för postverkets räkning, och större utrymme kunde icke utvinnas genom en omdisponering av densamma. På grund av tomtens ringa storlek kunde inom densamma någon tillbyggnad av fastigheten icke komma i fråga. Enda möjligheten att i telegrafhuset bereda postkontoret det ökade utrymme, som nu erfordrades, torde vara att byggnadens portgång med från densamma ledande trappuppgång toges i anspråk för utökning av postkontorslokalerna. Genom utnyttjande av det utrymme, som därigenom erhöles, skulle särskilt rum kunna anordnas för redögöraren samt större plats kunna beredas åt ankommande och avgående avdelningarna m. m.

Denna lösning av lokalfrågan förutsatte emellertid, att annan infart än den nuvarande portgången kunde anordnas till telegrafhusgården, vilket torde kunna ske endast på det sätt, att tillfälle bereddtes verken att nyttja inkörspporten och gården till angränsande fastighet, nr 5 vid Trädgårdsgatan.

Efter en utvidgning på nu ifrågasatt sätt beräknades lokalbehovet för postkontoret i Landskrona bliva tillgodosett för ett tiotal år framåt, och postkontoret sålunda kunna kvarstanna i telegrafhuset under denna tid. Med den fortsatta stegring av poströrelsen därstädes, varmed generalpoststyrelsen måste räkna, torde emellertid framdeles komma att erfordras ytterligare utrymme för postkontoret. Därest möjligheter då icke förefunnes att åstadkomma utökade postlokaler genom disponerande av utrymmen i den förenämnda fastigheten nr 5 vid Trädgårdsgatan, komme postverket att stå inför situationen att nödgas flytta postkontoret från telegrafverkets fastighet och anskaffa andra postkontorslokaler.

Efter att ha omnämnt, att på generalpoststyrelsens uppdrag professorn E. Lallerstedt utarbetat förslag till erforderlig utvidgning och omändring av postkontorets lokaler i Landskrona, hade generalpoststyrelsen anhållit, att sådana åtgärder snarast möjligt måtte vidtagas från telegrafstyrelsens sida, att postverkets behov av utvidgat utrymme kunde tillgodoses.

För egen del har *telegrafstyrelsen* anført, bland annat, att, såsom framhållits i generalpoststyrelsens skrivelse, utvidgade lokaler för postkontoret endast kunde erhållas på det sätt, att den nuvarande stationsfastighetens portgång med från densamma ledande trappuppgång toges i anspråk för ändamålet, i vilket fall emellertid erfordrades inköp av en bredvidliggande fastighet för att bereda annan infart till telegrafhusgården. Den bredvidliggande fastigheten, nr 5 i kvarteret Gamla Strand vid Trädgårdsgatan, hade också erbjudits telegrafverket till inköp för en köpesumma av 68,000 kronor.

Å fastigheten, som hade ett taxeringsvärde av 62.000 kronor och en areal av 436 kvadratmeter, vore för närvarande, förutom uthusbyggnader, uppfört ett

äldre korsvirkeshus i tre våningar, vars undervåning dock år 1913 blivit helt ombyggd med stomme av tegel. I byggnaden vore kontors- och lagerlokaler m. m. uthyrda för en årlig hyressumma av 5,192 kronor, eller 7.6 procent av köpesumman. Även om denna hyressumma skulle gå ned till 4,500 kronor per år bleve bruttoavkastningen 6.6 procent.

Telegrafstyrelsen har dessutom erinrat därom, att även statens organisationsnämnd i sitt betänkande med plan för statens byggnadsverksamhet under nästkommande tioårsperiod (St. off. utr. 1932: 25, sid. 105) ifrågasatt förvärvande utav en bredvid den nuvarande stationen liggande tomt för att möjliggöra behövlig tillbyggnad till den nuvarande stationsbyggnaden. Då alltså, framhåller telegrafstyrelsen slutligen, behövliga utvidgade lokaler för postverket icke på annat sätt kunde erhållas än genom inköp av den bredvidliggande fastigheten och då inköp av densamma även säkerställde såväl postverkets som telegrafverkets framtida behov av utvidgade lokaler, hemställde telegrafstyrelsen om förslag i ämnet till riksdagen.

I ärendet har *byggnadsstyrelsen* den 29 november 1934 avgivit utlåtande och därvid anført bland annat följande.

Telegrafverkets nuvarande fastighet i Landskrona vore i sin helhet utnyttjad och erbjöde ej någon möjlighet för ytterligare utvidgning av de lokaler, som disponerades av de i byggnaden inrymda post- och telefonstationerna. Tomten hade, sedan visst inne i kvarteret Gamla Strand beläget område år 1933 tillköpts, en synnerligen oregelbunden form. Ett förvärv av den till telegraffastigheten gränsande, nu till inköp föreslagna fastigheten nr 5 i kvarteret skulle medföra påtagliga förbättringar i nämnda hänseenden. Redan tidigare hade det varit ifrågasatt att för telegrafverket förvärva denna tomt, men det då begärda priset, 78,000 kronor, hade befunnits så högt, att det ej kunnat godtagas, utan hade i stället inköpts nyssnämnda mindre tomtområde inne i kvarteret. Då priset numera vore nedsatt till 68,000 kronor och då fastigheten gäve en hyresavkastning, som torde förslå att täcka statsverkets ränte- och andra med fastighetsförvärvet förenade kostnader under den tid, fastigheten ej skulle behöva tagas i anspråk för statens eget behov, tillstyrkte byggnadsstyrelsen nämnda förvärv.

*Departement-
chefen.*

Det i här förevarande framställning omförmälda tomtförvärvet avser i första hand att möjliggöra anordnandet av en ny infart till telegrafhusgården i Landskrona för att bereda det i telegrafhuset inrymda postkontoret det ökade lokalutrymme, varav det för närvarande är i behov. Genom tomtförvärvet tillförsäkras vidare statsverket möjlighet att, när behov framdeles kan komma att yppa sig, vidtaga ytterligare, av den ökande postkontorsrörelsen påkallade utvidgningar. Det begärda priset för fastigheten, 68,000 kronor, synes skäligt. Härtill kommer vidare att, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, fastigheten giver en hyresavkastning, som torde förslå att täcka statsverkets ränte- och andra med fastighetsförvärvet förenade kostnader under den tid, fastigheten ej behöver tagas i anspråk för statsverkets eget behov. Med hänsyn till vad

sålunda anförts finner jag mig böra tillstyrka telegrafstyrelsens här förevarande framställning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Landskrona* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 68,000.

6. Till- och påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro.

[14.] I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har telegrafstyrelsen gjort framställning om anslag för budgetåret 1935/1936 för utförande av till- och påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro, varigenom skulle beredas erforderligt utrymme såväl för telefonstationen som för det i samma byggnad inrymda postkontoret.

Ifrågavarande byggnad, vilken uppfördes åren 1911—1913 å en telegrafverket tillhörig tomt i kvarteret IV Söder, innehåller telefon- och telegrafstation. I byggnaden disponerar vidare postkontoret tvenne våningar, varjämte finnas fyra mindre, uthyrda bostadslägenheter. Postkontoret disponerar därjämte en i stationshuset vid Örebro central sedan år 1930 förhyrd lokal för emottagning av paketförsändelser, i första hand massförsändelser. Telegrafverket disponerar, utöver utrymmen i telefonstationsbyggnaden, en för överdragsstation åren 1921—1922 bredvid huvudbyggnaden särskilt uppförd fristående byggnad, i vilken för närvarande även inrymmas lokaler för linjeexpeditionen i Örebro.

Vad först angår postverkets behov av lokalutvidgning i Örebro har *generalpoststyrelsen* i skrivelse till telegrafstyrelsen den 26 juni 1934 anført i huvudsak följande:

Numera hade rörelsen vid postkontoret tagit den omfattning, att lokalerna ej vore tillräckliga. Till belysning av poströrelsens stegring, sedan postkontoret inflyttat i telegrafhuset, finge styrelsen meddela följande uppgifter.

Postkontorets frankoteckensuppbörd hade år 1913 utgjort 306,025 kronor, inberäknat avgifterna för tjänsteförsändelser. År 1933 hade frankoteckensuppbörden för vanliga försändelser uppgått till 874,031 kronor, och uppbörden för tjänsteförsändelser beräknades för samma år till cirka 42,000 kronor, tillhoppa alltså omkring 916,000 kronor. Hela antalet avgångna försändelser hade år 1913 varit 6,854,658, medan motsvarande siffra för år 1933 utgjort 10,924,734.

Förutom den stora stegring av posttrafiken i allmänhet, som inträffat under de senaste 20 åren och som i och för sig förklarade behovet av lokalutvidgning, kunde såsom en bidragande orsak härtill framhållas den betydande ökning av besökande å postanstalterna, som utvecklingen av postsparbanksrörelsen och tillkomsten av folkpensionsutbetalningar medfört, rörelsegrenar, vilka icke inverkade på postkontorens uppbördssiffror eller, praktiskt taget, antalet behandlade försändelser. Medan år 1913 endast ett fåtal personer — för dag räknat — besökt postkontorslokalen i Örebro i postsparbanksärenden och medan folkpensionsutbetalningar då icke förekommit, hade antalet besökande vid

postkontoret år 1933 utgjort i postsparbanksärenden 65,136 och för avhämtande av folkpensioner 12,884.

Det hade icke varit möjligt att nöjaktigt avveckla trafiken vid postkontoret, därest icke postverket från och med år 1930 lyckats förhyra lokal i stationshuset vid Örebro central för emottagning av paketförsändelser, i första hand för s. k. massinlämning av paket. Ehuru lokalen fortfarande stode till postkontorets disposition föreläge emellertid numera behov av utvidgade lokaler, vilket behov oundgängligen måste tillgodoses så snart sig göra låte.

Mest trängande vore behovet av större lokal för brevbärarexpeditionen, vilken förfogade över en lokal i bottenvåningen om sammanlagt omkring 105 kvadratmeter. Brevbärapersonalen hade vid slutet av år 1913 bestått av 18 lokalbrevbärare, 3 lantbrevbärare och 1 lådbrevbärare, tillhoppa 22 funktionärer. Numera utgjorde nämnda personal 23 lokalbrevbärare, 6 lådbrevbärare och 13 för brevbäring eller tidningsutdelning anställda biträden, tillhoppa 42 funktionärer. Ehuru denna personal alltså sedan 1913 nära nog fördubblats, hade någon lokalutvidgning icke kunnat företagas. På grund av den stora trängseln i expeditionen vore det förenat med de största svårigheter för brevbärarna att bedriva sina förarbeten till brevbäringsturerna. Då det ej ginge att i den trånga lokalen upprätthålla erforderlig ordning och reda i arbetet, måste styrelsen beteckna densamma såsom synnerligen olämplig från säkerhetssynpunkt. Det låge i sakens natur, att anhopningen av folk i en relativt så liten lokal medförde otillfredsställande hygieniska förhållanden.

För allmänhetens betjänande funnes två kassaexpeditioner, en för brev- och penningrörelsen och en huvudsakligen för paketrörelsen. Dessutom vore, såsom förut nämnts, för pakettrafiken särskild lokal förhyrd. Pakettrafiken hade, såsom av följande uppgifter framginge, under de senaste 20 åren företett en synnerligen kraftig stegring.

År	1913	1918	1923	1928	1933
Inlämnade paket	108,798	134,907	156,880	173,615	244,689

Den stora paketrörelsen berodde i väsentlig mån därpå, att ett flertal affärsföretag inom skoindustrien, vilka hade sin kundkrets spridd över hela landet, anlitate postkontoret för utsändandet av sina varor.

Lokalerna för emottagning och behandling av paketen hade en golvyta av sammanlagt 190 kvadratmeter (i telegrafhuset 100 kvadratmeter och i järnvägsstationen 90 kvadratmeter). Redan med trafikens nuvarande omfattning vore dessa lokaler till fullo utnyttjade. Styrelsen hade emellertid all anledning antaga, att antalet inlämnade paket komme att ytterligare stiga. Det syntes därför nödvändigt, att åtgärder snarast möjligt vidtoges för att tillförsäkra postkontoret möjlighet att nöjaktigt avveckla en pakettrafik av väntad större omfattning. Av verkställd undersökning hade framgått, att lämplig utökning av lokalen vid järnvägsstationen icke syntes kunna verkställas på grund av de ytterst begränsade utrymmen, över vilka statens järnvägar förfogade vid stationen. Men även om så skulle kunna ske, vore det från ekonomisk synpunkt ofördelaktigt att till denna från postkontoret i övrigt helt skilda lokal förlägga en ytterligare ökad expedition.

Av den verkställda utredningen hade styrelsen funnit, att lokalfrågan skulle vinna sin lämpligaste lösning, därest en tillbyggnad till det nuvarande telegrafhuset uppfördes utefter Nicolaigatan och om i denna tillbyggnad till postkontorets förfogande ställdes lokaler med en golvyta av omkring 165 kvadratmeter i såväl botten- som entresolvåningen. Av utrymmena i denna tillbyggnads bottenvåning och av större delen utav den nuvarande brevbärarexpeditionen skulle anordnas en paketexpedition om 245 kvadratmeter. I entresolvå-

ningen skulle av de nya utrymmena i tillbyggnaden och av den ovanför den nuvarande brevbärarexpeditionen befintliga lokalen iordningställas en brevbärarexpedition med en golvyta om sammanlagt 270 kvadratmeter. Till den nuvarande paketexpeditionen skulle i stället förläggas vissa expeditioner för allmänhetens betjänande, vilka nu inrymdes i stora kassaexpeditionen (för brev- och penningrörelserna) och vilka av utrymmesskäl behöfde därifrån bortflyttas, varjämte i den nuvarande paketexpeditionen skulle anordnas reservkassaplatser att användas vid tillfällig anhopning av göromålen, såsom vid pensionsutbetalningar m. m.

I samband med tillbyggnaden skulle genom viss mindre ombyggnad av nuvarande lokaler för ankommande och avgående avdelningarna samt för avdelningen för sortering av tidningar dessa expeditioner erhålla bättre disponerade och i nödig mån utökade utrymmen samt lämpligare förbindelse åstadkommas med kassaexpeditionerna.

Efter utförandet av de sålunda planerade till- och ombyggnadsarbetena komme behovet av ökat utrymme för postkontoret att bliva tillgodosett och säkerställt för lång tid framåt.

Generalpoststyrelsen har hemställt, att telegrafstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om avlåtande av proposition till 1935 års riksdag om anvisande av erforderliga medel för till- och ombyggnad av telegrafhuset i Örebro.

I sin förutnämnda skrivelse har *telegrafstyrelsen* med avseende å telegrafverkets utrymmesbehov vid stationen i Örebro anfört följande:

Telefonstationen måste om några år ersättas av en ny station, när de nuvarande växelborden bliva fullbelagda. Utvecklingen av antalet lokalledningar, huvudabonnemang och telefonapparater vid Örebro centralstation under de sista tio åren har varit följande:

Vid ingången av år	Antal lokal-ledningar	Antal huvudabonnemang	Antal telefonapparater	Vid ingången av år	Antal lokal-ledningar	Antal huvudabonnemang	Antal telefonapparater
1925	4,428	4,388	5,311	1930	5,492	5,451	6,499
1926	4,696	4,648	5,601	1931	5,813	5,770	6,859
1927	4,893	4,853	5,798	1932	6,111	6,058	7,197
1928	5,077	5,033	5,999	1933	6,250	6,186	7,366
1929	5,329	5,286	6,285	1934	6,430	6,370	7,647

Den nya station, som skall ersätta den nuvarande, bör anordnas för automatisk drift, och för densamma måste anskaffas andra lokaler än de nuvarande, som icke äro tillräckliga.

Visserligen skulle med anskaffandet av nya lokaler för den blivande automatstationen i och för sig kunna anstå ännu ett par år, men då, såsom förut anförts, en utvidgning av stationsbyggnaden nu ändock måste ske med hänsyn till postverkets lokalbehov, bör givetvis byggnaden utföras så, att den blivande automatstationen kan inrymmas i densamma.

I fortsättningen meddelar telegrafstyrelsen, att förslag upprättats för till- och påbyggnad av stationsbyggnaden, samt anför härom:

Enligt uppgjorda förslagsritningar skulle den erforderliga till- och påbyggnaden av den nuvarande stationsbyggnaden avse dels att påbygga det befint-

liga husets låga parti mot Fabriksgatan med två våningar till samma takföthöjd som på den nuvarande högre byggnadsdelen, dels att uppföra en flygel-tillbyggnad i fyra våningar jämte källare och vind till samma höjd som förutnämnda påbyggnad och i direkt förband med densamma.

Av de nyvunna utrymmena skulle postverket disponera ej blott hela källarvåningen utan även hela botten- och entresolvåningarna.

De båda våningarna däröver jämte vindsvåning äro avsedda att inrymma telegrafverkets blivade nya automattelefonstation.

Kostnaden för till- och påbyggnaden har approximativt beräknats komma att uppgå till 380,000 kronor, vilket belopp med hänsyn till behovet av att snarast möjligt kunna taga de utvidgade lokalerna för postverket i bruk torde böra helt och hållet anvisas för budgetåret 1935/1936.

Telegrafstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för till- och påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 380,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i yttrande den 15 november 1934 till telegrafstyrelsen förklarat sig icke hava annat att erinra mot det föreliggande förslaget än att kostnaderna för till- och påbyggnaden syntes kunna nedbringas med 30,000 kronor till 350,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår är det närmast postverkets trängande lokalbehov som föranlett det nu till prövning föreliggande förslaget om en till- och påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro. Emellertid lär även för telegrafverket behov av utvidgade lokaler inom kort göra sig gällande. Med hänsyn till vad av verksstyrelserna anförts vill jag tillstyrka utförande av ifrågavarande byggnadsarbete.

Mot de föreliggande förslagsritningarna, vilka utarbetats av arkitekten C. Åkerblad och äro dagtecknade den 7 september 1934, har jag icke funnit anledning till erinran. Ej heller synes något vara att erinra mot att kostnaden för till- och påbyggnaden, på sätt byggnadsstyrelsen tillstyrkt, beräknas till 350,000 kronor.

Med avseende å ritningarna och kostnadsförslagen vill jag emellertid framhålla, att desamma omfatta jämväl en del ändringsarbeten i anslutning till nu ifrågavarande till- och påbyggnad. Dessa ändringsarbeten, som fördela sig ungefär lika på postverkets och telegrafverkets lokaler, skulle i vad avser sistnämnda lokaler bestridas med förnyelsefondsmedel och beträffande postlokaler av medel å postverkets driftkostnadsstat. Häremot synes icke vara något att erinra.

På sätt telegrafstyrelsen framhållit torde det erforderliga riksstatsanslaget, 350,000 kronor, böra i sin helhet anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för till- och påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 350,000.

7. Telefonstationsbyggnad i Ljusdal.

[15.] För telegraf- och telefonstationen i Ljusdal förhyr telegrafverket för närvarande lokal för en årlig hyressumma av 2,000 kronor. Nuvarande hyreskontrakt utlöper den 1 oktober 1937.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har *telegrafstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel till förvärv av tomt i Ljusdal samt uppförande därå av ny telefonstationsbyggnad. Inledningsvis har styrelsen meddelat uppgifter för de sista tio åren beträffande utvecklingen av antalet lokalledningar, huvudabonnemang och telefonapparater vid Ljusdals centralstation, av vilka uppgifter följande här må återgivas:

Vid ingången av år	Antal lokalledningar	Antal huvudabonnemang	Antal telefonapparater
1925	326	330	411
1930	394	395	486
1934	470	466	569

Vidare har telegrafstyrelsen anfört följande:

Det yttre telefont nätet i Ljusdal, som för närvarande är framdraget i luften, måste omändras och bland annat närmast stationen helt ombyggas genom luftledningarnas ersättande med jordkablar. Härtill kommer, att nuvarande växelbordsinstallation å stationen är så gammal och försliten, att ny stationsinredning snart måste anordnas, i samband varmed en omfattande reparation och förändring skulle behöva vidtagas av de nuvarande lokalerna, som dessutom äro trånga och otidsenliga. Med hänsyn till dessa omfattande ändringsarbeten har telegrafstyrelsen funnit det vara mest fördelaktigt för telegrafverket, om en egen stationsbyggnad kunde uppföras. Telegrafverket har för detta ändamål blivit erbjuden en lämpligt belägen tomt i kvarteret Duvan, omfattande cirka 1,370 kvadratmeter, för ett pris av omkring 6,000 kronor. Å denna skulle enligt uppgjorda ritningar uppföras ett stenhus i en våning jämte vindsvåning och källare, vilken byggnad i sin helhet skulle tagas i anspråk för den nya stationen. Kostnaden för nybyggnaden har exklusivt tomt beräknats till i runt tal 97,000 kronor, varför hela kostnaden för ifrågasatt byggnadsföretag skulle komma att utgöra omkring 103,000 kronor.

Till följd av stadsplaneändring har den till inköp ifrågasatta tomten ännu icke erhållit tomtnummer.

Postverket disponerar i Ljusdal lokaler i egen fastighet, belägen invid järnvägsstationen.

Telegrafstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av telefonstationsbyggnad i Ljusdals köping för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 103,000 kronor.

Från telegrafstyrelsen hava sedermera överlämnats dels av arkitekten N. G:son Friberg uppgjorda, den 19 september 1934 dagtecknade ritningar till ifrågasatt nybyggnad, dels ock yttrande den 18 oktober 1934 av *byggnadsstyrelsen*, som icke haft annat att erinra i ärendet än att de till 97,000 kronor beräknade kostnaderna för nybyggnaden syntes böra höjas till 105,000 kronor.

Departement-
chefen.

Med hänsyn till vad telegrafstyrelsen anfört vill jag tillstyrka, att medel nu anvisas till förvärv av ifrågavarande tomt i kvarteret Duvan i Ljusdal samt uppförande därå av ny telefonstationsbyggnad. Mot de förebragta ritningarna har jag icke funnit anledning till erinran. För ändamålet erforderliga medel synas böra beräknas på grundval av de utav byggnadsstyrelsen angivna byggnadskostnaderna, 105,000 kronor. Inberäknat ett tomtpris av 6,000 kronor skulle alltså totalkostnaden uppgå till 111,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *telefonstationsbyggnad i Ljusdal* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av .. kronor 111,000.

8. Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Östersund.

[16.] I telegrafverket tillhörig, år 1908 förvärvad fastighet i Östersund äro inrymda telegraf- och telefonstation samt linjeexpedition ävensom postkontor. För till- och påbyggnad av fastigheten anvisades för budgetåret 1930/1931 ett reservationsanslag av 170,000 kronor (1930 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bil. 3, punkt 9). Med denna till- och påbyggnad tillgodosågs huvudsakligen behovet av ökat utrymme för postkontoret, varjämte telegrafverket erhöill behöfligt tillskott till sina utrymmen inom fastigheten i fråga.

I skrivelse den 23 oktober 1934 har telegrafstyrelsen gjort framställning om anvisande av medel till förvärvande av en nyssnämnda fastighet angränsande fastighet för säkerställande av framtida utvidgningsbehov samt för tillgodosende av postverkets behov av ökade utrymmen för den Östersund berörande postdiligenstrafiken.

I sistnämnda hänseende har *generalpoststyrelsen* i skrivelse till telegrafstyrelsen den 7 september 1934 anfört följande:

Utrymmet å den till post- och telegrafhuset i Östersund hörande gården är numera alldeles otillräckligt, särskilt med hänsyn till den från postkontoret utgående livliga postdiligenstrafiken. För postverket vore det därför synnerligen önskvärt, om ökat gårdsutrymme kunde beredas.

Från postkontoret i Östersund utgå fyra postdilignslinjer med tillhoppa fem avgående och fem ankommande turer per dag. All in- och urlastning av post, som befordras med postdilignsena, ävensom dilignspassagerares på- och avstigning måste äga rum å gården till telegrafverkets fastighet. Parkering å kringliggande gator är nämligen icke tillåten. Även telegrafverkets bilar och motorcyklar samt postverkets transportbil måste använda post- och telegrafhusgården. Denna är synnerligen trång och har endast en infart. Att köra ut och in samt manövrera å densamma med motorfordon bereder därför mycket stora svårigheter och är förenat med stora risker.

Vidare har postverket i Östersund behov av ytterligare garageplatser samt verkstadsrum för diligenstrafiken. Plats härför saknas nu. Det nuvarande garaget i fastigheten kan icke utvidgas. Tillika bör anordnas särskilt väntrum för de resande, vilka nu äro hänvisade att å gården eller intilliggande gator invänta postdilignsernas avgång, varjämte erfordras lokal för in- och utlämning av gods.

Vad angår själva postkontorslokalerna i Östersund äro desamma med poströrelsens nuvarande omfattning på platsen fullt tillräckliga och torde med någon mindre ökning av posttrafiken bliva tillfyllest även under de närmaste åren. En fortgående stegring av poströrelsen torde emellertid i framtiden komma att medföra ofrånkomliga krav på utökade postlokaler. Då telegrafverkets stationsbyggnad i Östersund är helt och hållet utnyttjad och saknar vidare utvidgningsmöjligheter, kan ytterligare lokalutrymme icke beredas postverket inom den nuvarande fastigheten. Det torde därför, förr eller senare, bliva nödvändigt att söka förvärva en angränsande tomt i och för utförande av erforderlig tillbyggnad av post- och telegrafhuset.

Under nu angivna förhållanden synes det ligga i statsverkets intresse att i god tid genom förvärv av lämplig fastighet försäkra sig om möjligheten att framdeles vid behov kunna vidtaga erforderlig lokalutvidgning. Härigenom skulle också postverkets behov av ökat gårdsutrymme kunna tillgodoses.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker generalpoststyrelsen, att den intill telegrafverkets fastighet i Östersund belägna fastigheten utmed Kyrkogatan förvärfvas för statsverkets räkning.

I sin förutnämnda skrivelse har *telegrafstyrelsen* för egen del anfört följande:

Utrymmet i den tillbyggda fastigheten är numera helt och hållet utnyttjat, varför ett säkerställande av framtida behov av ökade lokaler för telegrafverket och postverket icke kan ske på annat sätt än genom uppförande av en tillbyggnad å den till den nuvarande fastigheten gränsande tomten. För telegrafverkets del kommer med säkerhet behov av ökade lokaler att inträda i och med att kapaciteten hos den nuvarande manuella telefonstationen icke längre blir tillräcklig utan stationen måste ersättas av en ny, helautomatisk telefonstation.

För närvarande föreligger möjlighet för telegrafverket att förvärva den intill den nuvarande stationsfastigheten belägna fastigheten nr 3 i kvarteret Postiljonen med en tomtareal av 1,290 kvadratmeter. Å tomten äro för närvarande uppförda en större och en mindre träbyggnad i två respektive en våningar, inrymmande affärs- och bostadslägenheter, samt en magasins- och uthusbyggnad, varjämte å tomten finnes en bensinstation. I hyror inflyta för närvarande 11,650 kronor per år. Den begärda köpesumman för fastigheten, som har ett taxeringsvärde av 95,000 kronor, varav för tomten 28,000 kronor och för byggnaderna 67,000 kronor, uppgår till 140,700 kronor. För den händelse försäljning till telegrafverket icke kommer till stånd, har den nuvarande ägaren för avsikt att genom ombyggnad av en del av magasinsbyggnaden utvinna två butikslägenheter med en sammanlagd beräknad hyressumma av 3,000 kronor per år. Nuvarande hyreskontrakt för affärs- och bostadslägenheterna utlöpa den 1 oktober 1935 eller den 1 oktober 1936 och för bensinstationen den 1 april 1938.

Med hänvisning till det anförda och med särskilt understrykande av vikten utav att statsverket icke försitter det nu yppade tillfället att förvärva en till den nuvarande stationsbyggnaden i Östersund angränsande fastighet för säkerställande av framtida ofrånkomliga utvidgningsbehov, hemställer telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för förvärvande av fastigheten nr 3 i kvarteret Postiljonen i Östersund för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 140,700 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 15 november 1934 framhållit, att den till inköp föreslagna fastigheten tillsammans med telegrafverkets nuvarande fastighet skulle bilda en regelbunden, lätt bebyggbar tomtefigur med fasadlinjer åt tre gator samt att det syntes förtänksamt att genom ifrågavarande fastighetsförvärv säkerställa telegraf- och postverkens möjligheter till framtida lokalutvidgning, så mycket mer som bristen på tillräckligt gårdsutrymme och på garageplatser redan gjort sig kännbar för postverkets del. Om fastighetens värde kunde styrelsen visserligen icke närmare uttala sig, men med hänsyn till den nuvarande årliga hyresavkastningen, som uppgivits vara 11,650 kronor eller omkring 8 procent av det begärda priset, 140,700 kronor, syntes köpeskillingen skälig och förenlig med en nöjaktig förräntning av fastigheten även under den tidsperiod, densamma ej erfordrades för statens eget behov. I betraktande härav samt av de avsevärda förmåner, som fastighetsförvärvet skulle medföra därigenom att telegraf- och postverkens behov av ökade lokaler skulle säkerställas för en avsevärd tid framåt, tillstyrkte byggnadsstyrelsen förevärande framställning.

Departement-
chefen.

Då tillfälle nu erbjuder sig att till skäligt pris förvärva den till nuvarande telegrauffastigheten i Östersund gränsande fastigheten nr 3 i kvarteret Postiljonen, vilka båda fastigheter, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, tillsammans bilda ett för bebyggelse lämpligt format område, och då härigenom skulle beredas tillräckliga möjligheter för framtida utvidgning av post- och telegrafverkens utrymmen — behovet härav har delvis redan aktualiserats genom den livliga postdiligenstrafiken — finner jag mig böra tillstyrka, att medel för fastighetsförvärvet anvisas å riksstaten för nästa budgetår.

Den begärda köpeskillingen, 140,700 kronor, synes med hänsyn till nuvarande hyresavkastning godtagbar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Östersund för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 140,700.

9. Inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastigheter.

[17.] För inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastigheter, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, hava sedan flera år tillbaka medel beviljats av riksdagen. Senast för budgetåret 1931/1932 hava för ändamålet anvisats 300,000 kronor.

Av nämnda anslag hava medel hittills tagits i anspråk enligt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 15 januari 1932 för inköp av två tomter i Hälsingborg 44,500 kronor, den 17 juni 1932 för inköp av tomt för överdragsstation i Trollhättan 3,600 kronor samt för inköp av tomt för överdragsstation i Mellerud 5,000 kronor, den 16 september 1932 för inköp av tomt i Örnköldsvik 25,000

kronor, den 30 december 1932 för inköp av tomt för överdragsstation i Mohed 1,000 kronor, den 26 juni 1933 för inköp av markområde i Landskrona 8,000 kronor, den 26 juni 1933 för inköp av tomt i Brevik i Lidingö stad 3,000 kronor, den 22 juni 1934 för inköp av tomt för överdragsstation i Sprängsviken 5,500 kronor, den 16 augusti 1934 för inköp av tomt i Tureberg 4,645 kronor 20 öre samt den 7 december 1934 till inköp av tomt i Sandviken 7,442 kronor 40 öre. Sammanlagt hava alltså av det ifrågavarande anslaget tagits i anspråk 107,687 kronor 60 öre, varför av detsamma återstår ett belopp av 192,312 kronor 40 öre.

Efter framställning av telegrafstyrelsen har Kungl. Maj:t den 22 juni 1934 medgivit, att ifrågavarande anslag må disponeras även under budgetåret 1934/1935. Efter utgången av nämnda budgetår kommer emellertid den då återstående behållningen i enlighet med gällande föreskrifter att överföras till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer och kan sålunda därefter icke disponeras för ifrågavarande ändamål.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 har *telegrafstyrelsen*, enär styrelsen finner det nödvändigt att även efter utgången av budgetåret 1934/1935 disponera anslag för mötande av oförutsedda behov av förevarande karaktär, hemställt, att för nästa budgetår måtte för ändamålet anvisas ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Erfarenheten har visat behovet av att äga tillgång till medel, då det i särskilda fall gällt att snabbt och på för statsverket fördelaktiga villkor förvärva och bebygga fastigheter för telegrafverkets räkning. Med hänsyn härtill och då eljest medel efter utgången av innevarande budgetår icke bliva tillgängliga för ifrågavarande ändamål, tillstyrker jag, att nytt anslag till belopp av 300,000 kronor äskas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastigheter*, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300,000.

*Departements-
chefen.*

10. Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

[18.] För fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende har riksdagen för budgetåren 1931—1935 anvisat respektive 14,000,000, 11,500,000, 11,500,000 och 12,350,000 kronor. I anslaget för budgetåret 1931/1932 in gick ett belopp av 600,000 kronor för en ny kabel till Danmark. Anslaget för budgetåret 1933/1934 innefattade ett belopp av 1,500,000 kronor för framdragande av nya blanka lands- och riksledningar, vilkas omedelbara utförande, ehuru icke strängt nödvändigt, likväl ansetts önskvärt för underlättande av den långväga telefontrafiken samt för beredande av sysselsättning åt eljest

överflödigt tillfällig personal inom telegrafverket. Med hänsyn till det alltjämt rådande stora behovet att bereda arbetstillfällen inräknades i anslaget för innevarande budgetår ett belopp av 2,000,000 kronor för anordnande av tvärförbindelser mellan olika telefoncentra, särskilt i Norrland, samt för nedläggande av ytterligare en del landskablar, allt utöver den ordinarie arbetsplanen.

I sin skrivelse den 31 augusti 1934 upptog *telegrafstyrelsen* för ifrågavarande ändamål ett preliminärt anslagsbelopp för budgetåret 1935/1936 av 15,000,000 kronor. I skrivelse den 13 november 1934 har styrelsen framlagt slutligt förslag i ämnet och därvid äskat ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

Styrelsen meddelar till en början, att av de till och med budgetåret 1933/1934 beviljade medlen vid 1933 års utgång återstått ett icke använt belopp av 10,393,162 kronor 25 öre. Sedan riksdagen för budgetåret 1934/1935 anvisat ett reservationsanslag av 12,350,000 kronor, stode således för tiden den 1 januari 1934—den 1 juli 1935 till telegrafstyrelsens förfogande ett belopp av 22,743,162 kronor 25 öre. Härav vore cirka 16,270,000 kronor använda eller disponerade för redan beordrade arbeten. Styrelsen beräknade sålunda, att av de till och med budgetåret 1934/1935 för ifrågavarande ändamål anvisade anslagen den 1 januari 1935 skulle komma att återstå ett belopp av omkring 6,475,000 kronor.

Styrelsen framhåller härefter, att vid bedömandet av anslagsbehovet under budgetåret 1935/1936 hänsyn måste tagas även till de siffror, som visade de senaste årens utveckling. Härutinnan hänvisar styrelsen till efterföljande tabeller:

År	Rikssamtal mot särskild avgift	Samtalsavgifter	Ökning (+) eller minskning (−) under året			Telefonapparater vid årets slut	Under året inflyttna inträdes- och abonnemangsavgifter
			av antal rikssamtal	av samtalsavgifter			
				%	Kronor		
Antal	Kronor	%	Kronor	%	Antal	Kronor	
1929 . . .	41,824,810	30,503,406	+ 5.4	+ 2,114,831	+ 7.4	495,312	50,218,177
1930 . . .	43,624,286	32,148,890	+ 4.3	+ 1,645,484	+ 5.4	522,454	52,501,418
1931 . . .	44,177,300	33,173,183	+ 1.3 ¹	+ 1,024,292	+ 3.2 ¹	546,453	54,099,437 ³
1932 . . .	43,945,683	33,026,779	− 0.5	− 146,404	− 0.4	563,337	55,182,280 ⁴
1933 . . .	44,435,790	33,917,333	+ 1.1	+ 890,554	+ 2.7	576,774	55,156,857 ⁵
1934 . . .	46,800,000	35,800,000	+ 5.3	+ 1,883,000	+ 5.6	601,500	56,225,000 ⁶

¹ Fr. o. m. den 1/1 1931 upphörde avgiftsbeläggningen av förut taxerade landssamtal och genomfördes en omfattande taxeo mrådesrevision, varigenom förut avgiftsbelagda samtal blevo avgiftsfria.

² Vissa abonnemangsavgifter nedsattes fr. o. m. den 1 januari 1929.

³ Vissa abonnemangsavgifter nedsattes fr. o. m. den 1 januari 1931.

⁴ Vissa abonnemangsavgifter nedsattes fr. o. m. den 1 april 1932, vissa inträdesavgifter fr. o. m. den 1 mars 1932.

⁵ Vissa abonnemangsavgifter nedsattes fr. o. m. den 1 juli 1933, vissa inträdesavgifter fr. o. m. den 1 april 1933.

⁶ Vissa abonnemangsavgifter nedsattes fr. o. m. den 1 oktober 1934.

År	Ökning (+) eller minskning (-) under året				Taxerade telegram	Telegramavgifter	Ökning (+) eller minskning (-) under året			
	av antal telefonapparater		av inträdes- och abonnemangavgifter				av antalet telegram	av telegramavgifter		
	Antal	%	Kronor	%				Antal	Kronor	%
1929	+ 23,107	+ 4.9	+ 713,600 ^a	+ 1.4	6,556,403	7,957,451	- 0.3	+ 471,884	+ 6.3	
1930	+ 27,142	+ 5.5	+ 2,283,241	+ 4.5	6,259,420	7,639,477	- 4.5	- 317,974	- 4.0	
1931	+ 23,999	+ 4.6	+ 1,598,019 ^a	+ 3.0	5,910,847	7,408,172	- 5.6	- 231,305	- 3.0	
1932	+ 16,884	+ 3.1	+ 1,082,848 ^a	+ 2.0	5,171,775	6,885,770	- 12.5	- 522,402	- 7.1	
1933	+ 13,437	+ 2.4	- 25,423 ^b	- 0.0	5,012,010	6,652,011	- 3.1	- 233,758	- 3.4	
1934	+ 24,700	+ 4.3	+ 1,068,000 ^c	+ 1.9	5,000,000	6,625,000	- 0.2	- 27,000	- 0.4	

Anm. I dessa tabeller äro uppgifterna för år 1934 approximativt beräknade med ledning av förhållandena under de nio första månaderna av året.

I anslutning till dessa tabeller yttrar telegrafstyrelsen:

Såsom framgår av tabellerna har rikssamtalstrafiken under år 1934 undergått en jämförelsevis betydande stegring. Under det sannolika antagandet att trafiken även under år 1935 kommer att stiga, om ock icke så kraftigt som från år 1933 till år 1934, har styrelsen beräknat, att nya blanka riksledningar erfordras för ett belopp av 1,600,000 kronor och att komplettering av pupinutrustningen i tidigare utlagda kablar för rikstrafik kräver ett belopp av 800,000 kronor.

För de nya kablar för riksledningar, som på grund av järnvägselektrifieringen under år 1935 måste utläggas mellan Stockholm och Eskilstuna samt mellan Örebro och Karlstad, har totala kostnaden beräknats komma att uppgå till 6,600,000 kronor, varav 3,600,000 kronor kan anses såsom kapitalökning och det därefter återstående beloppet, 3,000,000 kronor, enligt styrelsens samtidigt härmed avgivna förslag till användning av förnyelsefondsmedel under år 1935, torde böra bekostas av förnyelsefonden.

Ökningen av antalet abonnerade apparater har under år 1934 varit i det närmaste dubbelt så stor som under år 1933, och för år 1935 har styrelsen ansett sig böra räkna med minst lika stor abonnentökning som under år 1934. För att möta de krav, som det ökade abonnentantalet ställer på kapitalutlägg, har styrelsen för budgetåret 1935/1936 beräknat behövliga anslagsmedel till sammanlagt 9,000,000 kronor, varav för nya abonnenter 4,700,000 kronor, för landsledningar 800,000 kronor, för nätarbeten och stationsutvidgningar 1,500,000 kronor samt för nya växelstationer och oförutsedda arbeten 2,000,000 kronor.

Av de för nya radiostationer tidigare anvisade belopp beräknas vid ingången av budgetåret 1935/1936 kvarstå så stort belopp, att något nytt anslag för samma ändamål icke torde erfordras för nämnda budgetår.

Sammanlagt skulle alltså för nästa budgetår under förevarande anslagsrubrik erfordras (1,600,000 + 800,000 + 3,600,000 + 9,000,000) 15,000,000 kronor.

Såsom framgår av de i det föregående återgivna uppgifterna om telefonrörelsens beräknliga utveckling under år 1934, torde ökningen av såväl riks-

Departements-
chefen.

^{a-b} Se föregående sida.

samtal som telefonabbonenter under året komma att visa sig större än som under de senaste fyra å fem åren varit fallet. Telegrafstyrelsen anser sig böra räkna med en icke fullt så stark ökning av rikssamtalen under år 1935, medan beträffande telefonabbonenterna styrelsen räknat med minst lika stor ökning som under år 1934. Härtill kommer, att betydande kabelarbeten erfordras under år 1935 med anledning av pågående elektrifieringsarbeten vid statens järnvägar. Med nu i huvudsak nämnda utgångspunkter har telegrafstyrelsen beräknat ett anslag av 15 miljoner kronor vara erforderligt under nästa budgetår för fortsatt utveckling av telefon- och telegrafväsendet.

Mot de av telegrafstyrelsen sålunda gjorda beräkningarna har jag icke funnit anledning till erinran. Jag vill alltså tillstyrka, att det av styrelsen begärda anslagsbeloppet anvisas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 15,000,000.

11. Radioanläggning för flygplats i Bromma.

[19.] Under punkten 32 av sjätte huvudtiteln har jag närmare redogjort för det förslag till utrustning av flygplatsen i Bromma, som avgivits av den delegation, som tillsatts för utredning i frågan. Såsom närmare framgår av den sålunda lämnade redogörelsen, har delegationen beträffande för flygplatsen erforderlig radioanläggning, vilken av telegrafstyrelsen kostnadsberäknats till 180,000 kronor, föreslagit dess utförande genom telegrafverkets försorg och på verkets bekostnad. I kostnadsberäkningen hava upptagits för mottagarstation 38,000 kronor, för sändarstation 124,800 kronor och för oförutsedda utgifter 17,200 kronor.

Telegrafstyrelsen har den 19 december 1934 yttrat sig i fråga om på vad sätt enligt styrelsens mening medel till nämnda radioanläggning borde anvisas och därvid anfört följande:

I sin till luftfartsutredningen de 28 september 1934 lämnade uppgift rörande de kostnader, som det allmänna kunde beräknas komma att få vidkännas för radiotjänst åt luftfarten, framhöll styrelsen såsom sin mening, att framtida anläggningskostnader för radiotjänst för luftfarten borde direkt ersättas telegrafverket och att telegrafverket alltså därutöver borde erhålla ersättning allenast för de årliga kostnaderna för driftens upprätthållande. Styrelsen har sålunda intagit den ståndpunkten, att anläggningskostnaderna borde bestridas av andra medel än telegrafverkets kapitalökningsmedel.

Därest svårigheter föreligga att av 1935 års riksdag erhålla erforderligt anslag för anläggningen vid Bromma flygfält, torde styrelsen kunna med förslagsmedel bestrida kostnaderna, intill dess anläggningen blir färdig våren 1936, då anslag för ändamålet torde kunna beviljas av riksdagen. Detta synes så mycket mera lämpligt, som den verkliga anläggningskostnaden först då är känd. För att underlätta ett sådant arrangemang torde telegrafstyrelsen icke böra påfordra ränta å dessa medel.

Skulle åter telegrafverkets kapitalökningsmedel böra användas för denna anläggning, måste styrelsen förbehålla sig, att anläggningskostnaden förräntas enligt de grunder, som gälla beträffande telegrafverkets övriga med kapitalökningsmedel bekostade anläggningar, samt amorteras under en tidrymd av 10 år. Då styrelsen icke kan bestrida kostnaderna för den anläggning, varom nu är fråga, av tillgängliga kapitalökningsmedel, måste för sådant fall det för nästa budgetår begärda medelsbeloppet ökas med det belopp, som motsvarar anläggningskostnaden.

Innan jag ingår på den nu föreliggande sakfrågan, torde jag få i korthet erinra om de principer, efter vilka statsmakterna hittills bedömt spörsmålet om bestridandet av kostnaderna för radioanläggningarna för luftfarten. Förefintliga radiostationer — vid Lindarängen i Stockholm, Torslanda i Göteborg och Bulltofta i Malmö — hava anlagts av telegrafverket och bekostats med kapitalökningsmedel. Intill budgetåret 1931/1932 uthyrdes då förefintliga anläggningar av telegrafverket till vederbörande intressenter. Sedan emellertid luftfartssakkunniga i sitt den 30 september 1929 avgivna betänkande rörande understöd åt den civila luftfarten (st. off. utredn. 1929: 21) föreslagit, att telegrafverket skulle på statsverkets bekostnad tillhandahålla och betjäna radioanläggningarna, samt vissa framställningar därutinnan inkommit, upp tog min företrädare i ämbetet frågan till behandling i 1931 års sjätte huvudtitel, punkt 34. Han tillstyrkte därvid, att fri radiotjänst bereddes luftfarten i Sverige genom telegrafverkets försorg. I likhet med luftfartssakkunniga ansåg han dock, att ägarna eller innehavarna av vederbörande flygplatser borde tillhandahålla för radioanläggningarna erforderlig kraft samt markområden och lokaler ävensom ombesörja dessas belysning, uppvärmning och städning. Även till radioanläggningarna hörande starkströmskablar borde utan ersättning ställas till telegrafstyrelsens förfogande.

Med avseende å sättet för bestridande av telegrafverkets kostnader för radiotjänsten hade telegrafstyrelsen ifrågasatt, att av styrelsen för då utförda anläggningar disponerade kapitalökningsmedel borde frigöras genom särskilda anslag. Ett sådant förfaringssätt syntes emellertid departementschefen icke nödvändigt, utan skälig förräntning och amortering av berörda medel syntes böra ingå bland kostnaderna för den fria radiotjänsten, för vilka telegrafverket skulle erhålla ersättning. Dessa kostnader, i vilka jämväl inräknats avlöningar till radiotelegrafister m. m., föreslog departementschefen skola upp tagas såsom särskilt anslag under sjätte huvudtiteln med 40,000 kronor. I samband därmed betonade han, att utökning av radiostationernas antal eller av deras effekt bleve beroende på Kungl. Maj:ts prövning samt att det därvid bleve möjligt tillse, att blott för luftfartens säkerhet nödvändiga krav tillgodosåges.

Riksdagen (skrivelse nr 69, punkt 2), som icke ville motsätta sig Kungl. Maj:ts i anslutning till departementschefens uttalande avlåtna förslag, anvisade för budgetåret 1931/1932 till radiotjänst för luftfarten ett anslag av 40,000 kronor, med vilket belopp enahanda anslag därefter för varje budgetår upptagits å riksstaten.

I sitt nyligen avgivna betänkande med utredning rörande reguljär luftfart m. m. (st. off. utredn. 1934:48) har luftfartsutredningen förklarat sig icke föreslå någon ändring i vad sålunda tillämpats. Huruvida och i vad mån staten framdeles skulle deltaga i kostnaderna för radiotjänst även vid andra flygplatser än de tre förut nämnda, syntes luftfartsutredningen få bero på prövning i varje särskilt fall. Till erhållande av statsbidrag syntes främst böra ifrågakomma sådana anläggningar för ifrågavarande ändamål, vilka kunde äga betydelse för de statliga flyglederna.

Över luftfartsutredningens betänkande hava utlåtanden inforrats, och det är min förhoppning att senare kunna tillstyrka framläggande av proposition till årets riksdag i de frågor, som röra den framtida luftfarten. Jag torde då också få tillfälle att till förnyad behandling upptaga frågan om principerna för statens medverkan beträffande radioanläggningarna för luftfarten.

Utan alltså att taga definitiv ståndpunkt till här berörda spörsmål anser jag mig likväl i sakens nuvarande läge och i anslutning till vad hittills tillämpats böra tillstyrka, att radioanläggningen för Bromma flygplats, vilken anläggning är avsedd att ersätta den nu vid Lindarängen befintliga, kommer till utförande genom telegrafverkets försorg samt att för ändamålet anvisas kapitalökningsanslag till telegrafverket. Jag förutsätter därvid att, därest icke annan anordning träffas beträffande radiotjänsten för luftfarten, telegrafverket liksom i fråga om andra dylika radioanläggningar erhåller ersättning för sina kostnader även för den nu ifrågavarande.

Kostnaderna för ifrågavarande anläggning hava beräknats till 180,000 kronor. I luftfartsutredningens betänkande har kostnaden för anläggningen upptagits till 170,000 kronor, beroende enligt vad jag inhämtat på att luftfartsutredningen ansett en styrka av en kilowatt tillräcklig, medan i förevarande förslag räknats med 2 kilowatt. Detta spörsmål synes få bli beroende av ytterligare utredning, varefter Kungl. Maj:t torde få fatta beslut i ämnet. För ändamålet torde därför i riksstatsförslaget för nästa budgetåret böra upptagas ett reservationsanslag å det större beloppet, 180,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *radioanläggning för flygplats i Bromma* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 180,000.

Statens järnvägar.

I skrivelse den 25 september 1934 har järnvägsstyrelsen gjort framställning om de anslag för statens järnvägar, som borde äskas å riksstaten för budgetåret 1935/1936.

Jämlikt åläggande i Kungl. Maj:ts brev den 21 juni 1922 i anledning av vad 1922 års riksdag medgivit i fråga om användande av överskott å anslag under huvudrubriken »Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar» för täckande av brist å annat anslag under samma huvudgrupp meddelar styrelsen, att brist icke uppkommit å något under år 1933 avslutat arbete, för vilket anvisats särskilt anslag tillhörande nämnda huvudgrupp, varför styrelsen för året icke behövt begagna sig av nämnda medgivande.

Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

1. Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden.

[20.] För tillgodoseende av de successivt ökade kraven på statens järnvägar beträffande driftsäkerhet, tågastighet, möjlighet att använda tyngre rullande materiel ävensom fordonens jämna gång har, då på grund av förslitning behov av ersättning samtidigt förelegat, lättare spårmateriel i betydande omfattning måst utbytas mot tyngre.

Såsom närmare framgår av 1933 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 2, punkt 8) hava i fråga om bokföring av kostnaderna för utbyte av räler och växlar vid olika tider något skilda förfaringssätt kommit till användning. Under äldre tider synes sålunda den totala kostnaden för dessa utbyten — med undantag för någon övertagen enskild järnväg — hava bokförts som underhållskostnad. Med förnyelsefondens tillkomst år 1911 infördes en uppdelning av kostnaderna i fråga sålunda, att kostnad för utbyte av enstaka räler och växlar fortfarande bokförts å konto för löpande underhåll, under det att utgifter för rälsutbyten i längre följd bestritts med förnyelsefundsmedel. I ett fall, nämligen i fråga om spåröverbyggnaden å banan Södertälje södra—Eskilstuna central, hade en ytterligare klyvning företagits, i det att lånemedelsanslag beviljats till täckande av merkostnad för användning av banans kapacitet ökande, tyngre spårmateriel.

I sin skrivelse den 28 september 1932 angående anslag för nya byggnader och anläggningar m. m. för budgetåret 1933/1934 framhöll järnvägsstyrelsen att, med hänsyn till ställningen å vissa konton inom statens järnvägars förnyelsefond, i fråga om förstärkningsarbeten å spåröverbyggnaden anslag å riksstaten borde, på sätt skett beträffande nyssnämnda bandel, beviljas för täckande av den merkostnad, som vid rälsutbyten uppkomme genom användande av kapaciteten ökande, tyngre spårmateriel. Under erinran att spörsmålet om principerna för användningen och placeringen av affärsverkens förnyelsefonder, vilket spörsmål redan tidigare i annat sammanhang uppkommit, borde bli föremål för ytterligare utredning — en utredning som numera igångsatts — föreslog jag Kungl. Maj:t med hänsyn till i detta fall föreliggande omständigheter att för budgetåret 1933/1934 till fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden äska ett belopp av 1,200,000 kronor, att utgå såsom kapitalökningsanslag av lånemedel. Det förutsattes därvid, att av förnyelsefondsmedel skulle för år 1933 till ändamålet i fråga utgå 1,700,000 kronor. Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framställda förslag bifölls av riksdagen.

I anslutning till den finansieringsprincip, som sålunda kommit till tillämpning, anvisades å riksstaten för innevarande budgetår ett anslag för ändamålet av 1,700,000 kronor, medan å förnyelsefondsstaten för år 1934 upptagits ett belopp av 1,800,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen meddelar i sin förevarande skrivelse till en början, att för budgetåret 1935/1936 respektive kalenderåret 1935 arbeten planerats i ungefär oförändrad omfattning och beräknats draga en total kostnad av 3,450,000. I anslutning till vad nyss sagts om fördelning av erforderliga medel å riksstaten och förnyelsefondsstaten har järnvägsstyrelsen föreslagit, att ett belopp av 1,350,000 kronor skulle utgå såsom riksstatsanslag, medan ett belopp av 2,100,000 kronor skulle utgå av förnyelsefondsmedel.

Vad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit har avseende å de normala spår-förstärkningsarbetena vid statens järnvägar. Styrelsen föreslår emellertid ytterligare, att under åren 1935 och 1936 rälsutbyten skola företagas i sådan utsträckt omfattning, att erforderlig mängd begagnade räler kunna tillhållas för den enskilda järnvägen Ulricehamn—Jönköping, om vars färdigbyggande under statens medverkan principbeslut fattats av 1934 års riksdag. Härutinnan har styrelsen framfört vissa synpunkter i en till chefen för socialdepartementet den 11 april 1934 avläten P. M. (proposition nr 263/1934 sid. 16—20). Styrelsen har därvid framhållit, bland annat, att under vissa omständigheter möjlighet vunnas att genom användning av från statens järnvägars linjer upptagna begagnade räler ernå minskning i fråga om banans anläggningkostnad, och vidare anfört följande:

Om rälsutbytena vid statens järnvägar bedrivs i hittills avsedd omfattning, bli åtminstone under åren 1934—1936 samtliga därvid erhållna begagnade räler av de slag, som här äro av intresse, behöfliga för inlandsbanans färdigbyggande, och tidigast under år 1937 beräknas uppstå ett överskott. Om linjen Ulricehamn—Jönköping skall färdigbyggas under den närmaste framtiden, erfordras alltså i varje fall anskaffning av nya räler. — Det måste emellertid då

framstå såsom från allmän transporthushållningssynpunkt mest rationellt att låta de nya rälerna komma till användning å någon av statens järnvägars huvudlinjer, där kravet på förstklassig överbyggnad är ojämförligt större än å linjen Ulricehamn—Jönköping. Med den trafik, som kan förväntas å sistnämnda linje, böra även något nedslitna räler kunna räcka under mycket lång tid, då genom desammas justering de mest skadade partierna kunna borttagas.

Den ifrågasatta användningen av begagnade räler från statens järnvägar förutsätter alltså en forcering av rälsutbytena vid statens järnvägar och föranleder alltså ingen minskning i fråga om det omedelbara kapitalbehovet utan tvärtom, enär de för statens järnvägars linjer nyanskaffade rälerna böra vara tyngre än vad är avsett för förevarande bana. Emellertid är det ju här icke fråga om någon absolut ökning av förevarande arbeten utan blott om en viss förskjutning i tid, en merutgift under de närmaste åren motsvaras av en lika stor minskning under senare år. — På lång sikt har den här ifrågasatta anordningen beräknats medföra en kapitalbesparing av i runt tal 300,000 kronor. Här är icke hänsyn tagen till den räntekostnad, som uppstår därigenom, att vissa anslagsmedel bli investerade några år tidigare än planerat. Mot denna räntekostnad står nämligen fördelen av förstärkt överbyggnad på något större del av statens järnvägars huvudlinjer.

Järnvägsstyrelsen anser, att det i nämnda P. M. framförda uppslaget rörande sättet för den nya banans förseende med räler bör fullföljas. Den härför erforderliga utvidgningen av rälsutbytena vid statens järnvägar hade styrelsen beräknat betinga en ökning av anslagsbehovet för statens järnvägar med sammanlagt 1,500,000 kronor, varav enligt styrelsens mening 500,000 kronor, motsvarande värdeökning å banan, borde bestridas med medel från anslag å riksdagen och återstående 1,000,000 kronor tillskjutas av förnyelsefonden. Härvid hade styrelsen förutsatt, att ersättning för till den enskilda järnvägen överlämnade begagnade räler skulle beräknas enligt de grunder, som i förevarande hänseende tillämpades i fråga om statens egna järnvägsbyggnader.

Då rälerna, slutar järnvägsstyrelsen, enligt föreliggande arbetsplaner om möjligt borde tillhandahållas under åren 1935 och 1936, vore hela det angivna beloppet av kapitalökningsmedel erforderligt under budgetåret 1935/1936, medan tillskottet från förnyelsefonden lämpligen kunde uppdelas lika å kalenderåren 1935 och 1936.

Järnvägsstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för den fortlöpande förstärkningen av spåröverbyggnaden för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av (1,350,000 + 500,000) 1,850,000 kronor.

Av tillgängliga uppgifter framgår, att under åren 1911—1933 till statens järnvägars förnyelsefond avsatts ett belopp av 37,692,432 kronor 31 öre för räler och växlar med tillbehör, medan utgifterna från fonden för enahanda ändamål under samma tid belöpt sig till 48,082,814 kronor 67 öre. Vid 1933 års slut utgjorde förnyelsefondens disponibla medel 9,731,973 kronor 3 öre.

Den normala fortlöpande förstärkningen av spåröverbyggnaden har för budgetåret 1935/1936 respektive, i vad avser förnyelsefondsmedel, år 1935 beräknats draga en total kostnad av 3,450,000 kronor. I avvaktan å förutnämnda pågående utredning rörande användningen av affärsverkens förnyelsefonder synes den av järnvägsstyrelsen föreslagna finansieringsmetoden — 1,350,000 kro-

*Departement-
chefen.*

nor kapitalökningsmedel och 2,100,000 kronor förnyelsefondsmedel — i anslutning till vad som skett för budgetåren 1933—1935 böra godtagas.

Därutöver innefattar järnvägsstyrelsens anslagsäskande medel till ytterligare rälsutbyten i syfte att använda därvid upptagen räls till den under byggnad varande banan Ulricehamn—Jönköping. För detta ändamål skulle erfordras ett totalbelopp av 1,500,000 kronor, varav 500,000 kronor av kapitalökningsmedel för nästa budgetår samt 1,000,000 kronor av förnyelsefondsmedel med lika fördelning å åren 1935 och 1936. I anslutning till vad jag under rubriken »Fonden för låneunderstöd» i det följande föreslår beträffande slutförandet av arbetena å nyssnämnda bana tillstyrker jag, att jämväl förenämnda belopp av 500,000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden* för
budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 1,850,000.

2. Skenfria vägkorsningar m. m.

[21.] Till anordnande av skenfria vägkorsningar samt — sedan år 1924 — jämväl till plankorsningars ersättande med s. k. parallellvägar har riksdagen för skilda budgetperioder anvisat anslag; för budgetåren 1933—1935 hava anslagsbeloppen bestämts till 150,000 respektive 250,000 kronor. Med dessa medel avses att bestrida statens järnvägars andel i kostnaderna för dylika anordningar, i allmänhet motsvarande kapitaliserade värdet av järnvägarnas årliga besparing på grund av respektive plankorsningars borttagande.

I sin förevarande skrivelse meddelar *järnvägsstyrelsen*, att av den vid senaste bokslut, augusti 1934, kassamässiga behållningen å förevarande anslag, 803,000 kronor, ett belopp av 654,000 kronor redan anvisats såsom bidrag till i vederbörlig ordning beslutade arbeten, varför såsom odisponerade då återstått 149,000 kronor. Vidare anför styrelsen:

Av nämnda 654,000 kronor beräknades cirka 600,000 kronor bliva utbetalda under innevarande budgetår och återstående cirka 50,000 kronor under budgetåret 1935/1936. De anvisningar, som efter den 1 september 1934 skett eller komme att ske, beräknades däremot föranleda utgifter för statens järnvägar tidigast under budgetåret 1935/1936. Den kassamässiga behållningen skulle alltså vid slutet av innevarande budgetår uppgå till 200,000 kronor.

Vad beträffade storleken av de bidrag, vilka kunde komma att anvisas under återstoden av innevarande budgetår, kunde styrelsen givetvis icke framlägga någon säker förhandsberäkning, då det ju i stor omfattning gällde arbeten, beträffande vilkas tillkomst järnvägsstyrelsen icke hade att träffa avgörande. Styrelsen hade emellertid uppskattat bidragen i fråga till 500,000 kronor, varav 450,000 kronor förutsattes bliva likviderade under budgetåret 1935/1936 och 50,000 kronor under budgetåret 1936/1937. Dessa bidragsanvisningar kunde endast till ett sammanlagt belopp av 149,000 kronor täckas med redan beviljade anslagsmedel, medan genom återstående anvisningar un-

der budgetåret 1934/1935 sålunda skulle till ett uppskattat belopp av 350,000 kronor bindas medel, vilka, liksom under budgetåret 1935/1936 anvisade bidragsbelopp, förutsattes beviljade tidigast av 1935 års riksdag.

Då liknande förutsättning legat till grund för järnvägsstyrelsens i 1934 års statsverksproposition återgivna framställning den 29 september 1933, och då 1934 års riksdag beviljat det under angivna förutsättning äskade anslaget för budgetåret 1934/1935, syntes den i nämnda framställning föreslagna förskjutningen av tidpunkten för anslagsmedels anvisning få anses vara av Kungl. Maj:t och riksdagen gillad och godkänd.

I anslutning härtill skulle för budgetåret 1935/1936 erfordras dels (50,000 + 450,000) 500,000 kronor för anordningar träffade t. o. m. juni 1935, dels ock något belopp för arbeten, beslutade fr. o. m. juli 1935, samt såsom säkerhetsmarginal. Sattes detta senare belopp till 100,000 kronor, bleve det totala medelsbehovet 600,000 kronor. För täckning därav disponerades, som redan nämnts, en från innevarande år överförd kassamässig behållning av 200,000 kronor, varför behovet av nya anslagsmedel alltså utgjorde 400,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer järnvägsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anordnande av skenfria vägkorsningar m. m. för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Under budgetåren 1933—1935 hava till här ifrågavarande arbeten medel funnits tillgängliga från, förutom nu förevarande anslag och anslag som utgå av automobilskattemedel, de under rubriken »Fonden för förlag till statsverket» till skenfria korsningar uppförda anslagen å tillhopa 9,500,000 kronor. Sistnämnda anslag hava, liksom de av automobilskattemedel för ändamålet tillgängliga beloppen, avsetts till bestridande av statens bidrag till de kostnader för arbetena, som icke bestridas av vederbörande järnvägsföretag. I allmänhet hava järnvägsföretagen bidragit med kapitaliserade värdet av den genom plankorsnings borttagande uppkommande årliga besparingen i bevakningskostnader eller dylikt. Nu förevarande anslag är avsett att tagas i anspråk för järnvägsföretagets andel i kostnaderna för dylika arbeten, där fråga är om statsbanorna och detta bidrag sålunda bestrides av statens järnvägar. För nästa budgetår ifrågasätter jag icke särskilt anslag, avseende bidrag av det förstnämnda slaget. Sådant bidrag skulle på grund härav utgå endast i den mån automobilskattemedlen lämna tillgång därtill.

Med utgångspunkt från sålunda angivna förhållanden har järnvägsstyrelsen, enligt vad jag inhämtat, ansett här ifrågavarande anslagsbelopp — avsett för statens järnvägars bidrag till skenfria vägkorsningar m. m. — kunna minskas från det av styrelsen äskade beloppet, 400,000 kronor, till 350,000 kronor. Häremot har jag icke funnit anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *skenfria vägkorsningar m. m.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 350,000.

*Departements-
chefen.*

3. Växel- och signalsäkerhetsanläggningar.

[22.] Till växel- och signalsäkerhetsanläggningar har riksdagen under en följd av år anvisat anslag. För budgetåren 1932—1935 hava de uppgått till respektive 600,000 kronor, 500,000 kronor och 1,000,000 kronor.

Med de anvisade medlen hava utförts dels arbeten för utveckling av trafiksäkerheten i anslutning till 1912 års säkerhetskommissions direktiv och dels andra arbeten, däribland anordningar för automatisk linjeblockering, i syfte att åstadkomma ökad säkerhet för trafikrörelsen eller att ernå lättnader eller besparingar vid trafikarbetets utförande. För finansiering av ifrågavarande arbeten hava därjämte disponerats medel ur statens järnvägars förnyelsefond.

I sin skrivelse med anslagsäskanden för innevarande budgetår anförde järnvägsstyrelsen bland annat att — då erfarenheterna av utförda anläggningar visat, att växel- och signalsäkerhetsanläggningar jämte linjeblocksanordningar utgjorde ett verkningsfullt medel för en ur ekonomiska och trafiksäkerhetssynpunkter önskvärd rationalisering av driftsförhållandena — det syntes styrelsen angeläget, att arbeten av detta slag utfördes i hastigare tempo än dittills. Enligt preliminär beräkning föreläge ett anslagsbehov för utförande av nya anläggningar och ombyggnad av föråldrade dylika av sammanlagt omkring 6,000,000 kronor, varav 3,000,000 kronor borde utgå av kapitalökningsmedel och 3,000,000 kronor av förnyelsefundsmedel. Ifrågavarande program borde enligt styrelsens förmenande såvitt möjligt genomföras under en tid av tre år.

Såsom nyss nämnts anvisades för nu löpande budgetår till ifrågavarande ändamål ett anslag av 1,000,000 kronor. Av förnyelsefundsmedel har Kungl. Maj:t för samma ändamål anvisat för år 1934 1,000,000 kronor och för år 1935 samma belopp.

För fullföljande av nyss omförmälda program hemställer *järnvägsstyrelsen*, att för nästa budgetår måtte till förevarande ändamål anvisas ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Departement-
chefen.

Såsom jag redan i nästlidet års statsverksproposition framhöll, synas ifrågavarande arbeten böra bedrivas i den ökade takt, som järnvägsstyrelsen föreslagit. Samtidigt som genom dessa arbeten vinnes en ytterligare höjning av trafiksäkerheten vid statsbanorna, medföra anläggningarna i fråga en önskvärd rationalisering av järnvägsdriften. Den automatiska linjeblockeringen, som kommer till användning å bansträckor med stort tågantal, innebär betydande fördelar för trafikens avveckling, i det att därigenom tätare tågföljd möjliggöres och förseningar förebyggas, varjämte sådana driftbesparingar synas kunna påräknas, som förränta det nedlagda kapitalet.

Jag tillstyrker, att även för nästkommande budgetår till ifrågavarande ändamål anvisas ett belopp av 1,000,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *växel- och signalsäkerhetsanläggningar* för budget-
året 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 1,000,000.

4. Telefonledningar och kabelarbeten.

[23.] Från och med budgetåret 1932/1933 har anslag till telefonledningar och kabelarbeten — tidigare benämndes anslaget telegraf- och sektionstelefonledningar samt kabelarbeten — årligen anvisats till ett belopp av 100,000 kronor. Såsom i nästlidet års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 15) meddelades, avsåg järnvägsstyrelsens då föreliggande anslagsäskande att tillgodose behov av telefonledningar, som gjort sig gällande dels å fjärde distriktet å de linjer, som ej komme att beröras av beslutad elektrifiering, och dels å femte distriktet. Å sistnämnda distrikt hade sålunda en telefonledning Vännäs—Långsele ansetts böra komma till utförande. Vad beträffade fjärde distriktet vore avsikten att, så snart materiel från de längs de elektrifierade linjerna raserade stolplinjerna kunde disponeras, med användande av dylik materiel anordna telefonledningar å linjerna Orsa—Brunflo—Östersund, Östersund—Hoting och Forsmo—Hoting—Storuman. Kostnaderna för nämnda ledningar, vilka normalt med användande av ny materiel skulle uppgå till ungefär 300,000 kronor, hade beräknats kunna, med utnyttjande av materiel från de raserade stolplinjerna, begränsas till cirka 200,000 kronor. För att kunna anordna de mest behövlige av ifrågavarande ledningar hade hälften av sistberörda belopp ansetts erforderlig under budgetåret 1934/1935.

Järnvägsstyrelsen meddelar nu, att för nyssnämnda arbetens planeliga fullbordande ytterligare erforderliga medel, 100,000 kronor, beräknades bliva behövlige under nästkommande budgetår. Styrelsen hemställer därför, att förevarande anslag upptages å riksstaten för nästa budgetår med nämnda belopp.

Då jag icke funnit anledning till erinran mot vad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *telefonledningar och kabelarbeten* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av .. kronor 100,000.

Anläggningar vid huvudverkstäder.

5. Reparationsverkstad för motorfordon vid huvudverkstaden i Örebro.

[24.] Huvudverkstaden i Örebro, även benämnd centralverkstad, tillkom enligt beslut av 1899 och 1900 års riksdagar och har sedermera utökats med en år 1908 färdigställd vagnreparationsverkstad samt med vissa specialverkstäder. Senast har riksdagen för budgetåren 1933—1935 anvisat medel för utvidgning och modernisering av anläggningen.

I sin förevarande skrivelse den 25 september 1934 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om anvisande av 125,000 kronor till reparationsverkstad för motorfordon vid ifrågavarande huvudverkstad. Inledningsvis har styrelsen beträffande behovet av reparationsverkstaden anfört följande:

I den genomgripande och snabbt fortskridande omgestaltningen av järnvägarnas driftsförhållanden spelade insättandet av förbränningsmotorer i driften en dominerande roll. Vid statens järnvägar hade antalet motordrivna fordon snabbt ökats och omfattade för närvarande, förutom bilmateriel, 50 större och 500 mindre dressiner, 115 traktorer, 60 lokomotorer samt 12 större och 7 mindre motorvagnar. Dessutom vore under tillverkning 1 större och 3 mindre motorvagnar. I fråga om vissa av anförda fordonsslag betecknade hittillsvarande anskaffning endast en början. Det syntes uppenbart, att motoriseringen av drifttjänsten såsom ett nödvändigt komplement krävde en anpassning av verkstadsutrustningen. Verkställd utredning hade ådagalagt, att avsevärda fördelar vore att vinna, om övergång från nuvarande provisoriska anordningar till en rationell ordning, avpassad efter för den närmare framtiden förutsebara större och mera komplicerade förhållanden, finge äga rum snarast möjligt, innan expansionen hunnit fortskrida alltför långt. Utredningsresultaten pekade också mot en centralisering; allt arbete för löpande revision och reparation borde samlas till en centralt belägen verkstad, i vilken en särskilt för ändamålet utrustad avdelning skulle inredas för att på ett snabbar och effektivare men på samma gång billigare sätt verkställa arbetena.

Järnvägsstyrelsen hade, fortsätter styrelsen, uppgjort förslag till en motorfordonsverkstad vid huvudverkstaden i Örebro, inrymd i därvarande stora plåtslagareverkstad. Det behövliga utrymme i plåtslagareverkstaden hade erhållits främst genom att arbetsplanen i avdelningen för reparation av lokomotivångpannor kunnat inskränkas till följd av minskat antal reparationsobjekt av nyssnämnt slag, sedan elektrifieringen av de mera betydande statsbanelinjerna genomförts.

För att den föreslagna motorverkstadsavdelningen skulle kunna på mest effektiva sätt fylla sitt ändamål, krävdes dels vissa förändringsarbeten och dels anskaffning av specialmaskinerier. Härom och beträffande den driftsekonomiska innebörden av förslaget har styrelsen vidare anfört:

Förändringsarbetena komme huvudsakligen att bestå i anordnande av nya utvändiga och inre spårförbindelser för transporter, uppsättning av skiljevägg mellan den nya motor- och den kvarvarande plåtslagareverkstaden, inläggning av cementgolv å det nu befintliga jordgolvet samt inredning av lokaler för målning, batterireparationer, uppläggning av reservdelar samt provningsrum m. m. Dessa arbeten hade beräknats draga en kostnad av 145,000 kronor. Den erforderliga maskinella utrustningen hade beräknats betinga en kostnad av 45,000 kronor. För hela verkstadsanordningen skulle alltså erfordras ett kapitalbelopp av 190,000 kronor.

Vad den driftsekonomiska innebörden av förslaget beträffade hade styrelsen, enär ännu ej tillräckliga egna erfarenheter inhämtats på detta för styrelsen och dess organ jämförelsevis nya arbetsfält och i syfte att med tillräcklig säkerhet kunna analysera beräknliga besparingar, låtit anlita tvenne utomstående experter på modern drift av verkstäder för underhåll av motorfordon. Slutresultaten av de undersökningar, som dessa sakkunniga efter studium av den nuvarande driften av underhållsarbetet för motorfordon vid statens järnvägar verkställt, hade av de sakkunniga sammanfattats på följande sätt: »Den ekonomiska besparingen anse vi bör bli 5 % under den första reparationsperioden (c:a 1 år) och c:a 10 % efter 2 års drift. Detta skulle således med en arbetsvolym representerande 150,000 kronor, årligen giva en besparing av för första året 7,500 kronor och efter andra året 15,000 kronor.

Bemärkas bör dock, att dessa procentsatser växa med arbetsvolym och efter fullständigt genomfört program kan man antaga, att en centraliserad drift blir ca 15 % billigare än vad som framgått av nuvarande kostnader. Ytterligare en omständighet bidrager till att göra centraliseringen ekonomisk, nämligen den kostnadsminskning, som uppstår genom att Örebro tillhör lägre dyrortsgrupp än Stockholm.»

Detta resultat av de driftekonomiska kalkylerna, yttrar järnvägsstyrelsen, syntes kunna betecknas såsom mycket gynnsamt, i det att, ehuru i den nya anläggningen utrymme komme att finnas för framtida större behov, redan under första verksamhetsåret erhöles ungefärlig täckning av uppkommande räntekostnad. Järnvägsstyrelsen, som inför motorfordonsdriftens fortgående expansion vid statens järnvägar i varje fall vore nödsakad att inom en närliggande framtid skrida till åtgärder för rationalisering av det därför erforderliga underhållsarbetet, hade därför desto mindre ansett sig behöva tveka att redan nu framkomma med äskande om behövliga medel, 190,000 kronor, för den här omhandlade anläggningen, vilken vore avsedd att komma till utförande under nästa budgetår.

Med avseende å finansieringen av företaget uttalar styrelsen, att förevarande anläggningsarbeten, ehuru den nya verkstadsavdelningen vore avsedd att inrymmas i en redan förefintlig byggnad, till större delen vore av natur att öka realkapitalet. Endast arbeten, motsvarande en kostnad av 65,000 kronor, vore att rubricera såsom förändringsarbeten och borde bekostas med förnyelsefondsmedel. Återstoden, 125,000 kronor, skulle alltså anvisas å riksstaten att utgå av länemedel.

I anslutning till vad sålunda anförts har järnvägsstyrelsen, med anmälan att styrelsen i sitt förslag till stat för disposition av förnyelsefondsmedel under år 1935 komme att upptaga förenämnda belopp av 65,000 kronor, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till reparationsverkstad för motorfordon vid huvudverkstaden i Örebro för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

Användningen av motordrivna järnvägsfordon i statsbanornas tjänst har, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, blivit alltmer omfattande och är fortfarande stadd under utveckling. Med hänsyn härtill måste det i och för sig anses såsom en praktisk åtgärd att sammanföra reparationsarbetena å sådana fordon till en med lämplig maskinutrustning och vid dylika arbeten van personal försedd verkstad. Den av utomstående sakkunniga verkställda utredningen har ock givit vid handen, att en sådan centralisering av motorverkstadsdriften skulle giva gynnsamma driftsekonomiska resultat.

Kostnaderna för anordnande av motorverkstad i anslutning till huvudverkstaden i Örebro hava beräknats till 190,000 kronor, av vilket belopp 65,000 kronor skulle bestridas med förnyelsefondsmedel och återstoden, 125,000 kronor, skulle anvisas såsom kapitalökningsmedel. Härutinnan har jag icke funnit anledning till erinran.

*Departementis-
chefen.*

Med tillstyrkan av järnvägsstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *reparationsverkstad för motorfordon vid huvudverkstaden i Örebro* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 125,000.

Anläggningar för förrådsavdelningen.

6. Huvudförrådsbyggnad m. m. i Örebro.

[25.] Vid 1932 års riksdag (proposition nr 146; riksdagens skrivelse nr 166) beslöts viss omorganisation av statens järnvägars förrådsväsende med tillämpning från och med den 1 juli samma år. I huvudsaklig överensstämmelse med huvudverkstädernas organisation utbröts förrådsorganisationen ur distrikten och underställdes direkt den i järnvägsstyrelsen placerade förrådsdirektören, en samtidigt nyinrättad befattning.

Denna omorganisation innebar ett första steg i riktning mot en rationell omläggning av statens järnvägars förrådsväsende. Till fullföljande av detta syfte hava sedermera utredningar och undersökningar verkställts inom järnvägsstyrelsen.

I sin förevarande skrivelse den 25 september 1934 har *järnvägsstyrelsen*, såsom ett led i berörda rationaliseringsarbete, föreslagit inrättande av ett centralförråd i Örebro i anslutning till därvarande huvudverkstad samt hemställt om anvisande av för ändamålet erforderliga medel. Beträffande de allmänna skälen för en sådan åtgärd har järnvägsstyrelsen anfört följande:

Den år 1932 genomförda omorganisationen av förrådsväsendet åsyftade icke blott att göra förvaltningen mer effektiv utan även att söka successivt reducera omkostnaderna för densamma genom verksamhetens koncentrerings och övriga rationalisering. Givetvis hade det dock varit nödvändigt att gå fram i etapper. Så snart nödig erfarenhet vunnits rörande verkningarna av omorganisationen hade utredningar igångsatts rörande fortsatt rationalisering. Därvid hade särskilt undersökts möjligheterna att ytterligare nedbringa lagerhållningen i de olika huvudförråden samt att dimensionera förvaltningsorganisationen nedåt utan att göra densamma mindre effektiv. Den ekonomiska betydelsen av dessa åtgärder syntes ej behöva närmare dryftas i detta sammanhang. Styrelsens utredningar hade visat, att ett nedbringande av lagerhållningen utan åsidosättande av kravet på en för alla normala tidsförhållanden säkerställd ersättningsreserv lämpligast kunde vinnas genom inrättandet av en för hela statens järnvägar gemensam materialreserv, lagrad på en centralt belägen ort, varifrån vid behov samtliga lager i de mera periferiskt belägna huvudförråden snabbt och säkert kunde kompletteras.

I viss mindre omfattning hade en dylik centralisering redan om och mera provisoriskt men med påtaglig fördel genomförts, i det att till huvudförrådet i Örebro förlagts en del effekter och reservdelar för den elektriska tågdriften samt för telegraf-, signal- och säkerhetsanläggningar.

Vidare hade vid utredningarna otvetydigt framgått, att Örebro med dess stora centrala huvudverkstadsanläggning obetingat vore den plats, som bäst fyllde villkoren för förläggning av ett centralförråd. Detta komme nämligen att där vara centralt och i övrigt väl beläget i förhållande till övriga huvudförråd samt äga goda och snabba tågförbindelser till de skilda förbrukningsställen.

Järnvägsstyrelsen framhåller i detta sammanhang, att för huvudförrådet i Örebro redan med dess nuvarande uppgifter krävdes större och lämpligare lokalutrymmen. Den nyss omnämnda provisoriska förläggningen dit av ett upplag för effekter och reservdelar för den elektriska driften m. m. krävde ökat utrymme i och med att elektrifieringen fortskrede och de moderna signal- och säkerhetsanläggningarna ökades i antal. Enär huvudverkstaden i Örebro tid efter annan erhöle nya arbetsuppgifter, kunde i verkstadens lokaler inga ökade utrymmen ställas till förrådsavdelningens disposition, utan tvärtom måste verkstaden för planerade utvidgningar återfå en del av de lokaler, som disponerades för upplagring av förrådseffekter. Den nuvarande spridda förläggningen av lagerlokalerna å verkstadsområdet inverkade också ekonomiskt ofördelaktigt på förrådsarbetet.

Den nybyggnad, fortsätter järnvägsstyrelsen, vilken alltså med nödvändighet krävdes redan för att huvudförrådet i Örebro skulle kunna väl fylla sin hittillsvarande uppgift, ansåge styrelsen därför med stöd av gjorda erfarenheter och utredningar böra utföras i sådan omfattning, att dit kunde förläggas ej blott hela den nuvarande förrådsrörelsen i Örebro, inberäknat förberörda provisoriska centrallager av vissa specialeffekter, utan även en central materialreserv för hela statsbanenätet.

Med inrättandet av ett dylikt centralförråd i Örebro, varmed som förut nämnts åsyftades att ernå en ytterligare minskning av lagerhållningen i övriga huvudförråd, hade, yttrar styrelsen, i fråga om huvudförrådet i Stockholm en fullständig indragning befunnits vara möjlig. Samtliga huvudförrådets i Stockholm uppgifter kunde nämligen med fördel övertagas av det nya centralförrådet i Örebro. Härom anför järnvägsstyrelsen vidare:

Detta vid första påseendet förvånande resultat — huvudförrådet i Stockholm hade ju uppvisat en större rörelse än något annat — vore att hänföra till ett flertal samverkande omständigheter. I allmänhet vore huvudverkstäderna förrådets största och mest krävande kunder; huvudförråd och huvudverkstäder vore av bl. a. detta skäl i regel förlagda till distriktens centralorter.

Emellertid hade på sin tid huvudverkstaden i Liljeholmen med förråd helt nedlagts, och vid huvudverkstadsfilialen i Tomtebodå hade anordnats ett modernt filialförråd, tillräckligt för att tillgodose denna verkstad med dess relativt begränsade arbetsuppgifter. Vidare hade genom elektrifieringen av statsbanelinjerna söderut kolimporten via Värtan redan starkt minskats från förut vanligen omkring 80,000 ton till nu 40,000 ton, och densamma komme att nedgå ända till omkring 8,000 ton, sedan nu pågående banelektrifieringar om ett par år blivit fullbordade. Slutligen hade utredningarna visat, att väsentliga fördelar vore att vinna genom förflyttning till Örebro av nuvarande skrotuppsamlingscentrum vid Värtan.

Mot förrådsrörelsens nedläggande i Stockholm syntes kunna komma att in-

vändas, att man därigenom ginge miste om den värdefulla personliga kontakten mellan huvudförrådets chef och det stora antal leverantörer, som hade sina kontor eller representanter i Stockholm, landets största affärscentrum; Örebro hade i detta hänseende föga att bjuda. Häremot kunde framhållas, att en stor del effekter redan nu upphandlades genom förrådsbyråns försorg, varvid föreskrevs successiv leverans i mån av rekvisition. Meningen vore, att ett liknande förfaringssätt med successiv leverans skulle tillämpas i största möjliga utsträckning även beträffande sådana effekter, som upphandlades genom de olika förrådschefernas försorg. Dylika leveransavtal syntes även vara de mest ändamålsenliga för direkta mellanhavanden mellan förbrukare och leverantörer. Skulle för inköp av någon specialeffekt i visst fall erfordras personliga förhandlingar, kunde dessa givetvis lätt förmedlas genom styrelsens förrådsbyrå.

En överflyttning av den nuvarande verksamheten vid huvudförrådet i Stockholm till det centraliserade tjänstestället i Örebro, anför järnvägsstyrelsen vidare, komme särskilt att inverka på personaluppsättningen. Efter noggranna undersökningar hade nämligen framgått, att man därvid skulle kunna minska personalbehovet med ej mindre än 24 man, motsvarande en årlig besparing av 119,000 kronor. Detta personalöverskott beräknades successivt kunna frigöras från förrådstjänsten, efter hand som de planerade rationaliseringsåtgärderna bleve helt genomförda.

Med avseende å kostnaderna för den föreslagna huvudförrådsbyggnaden samt de genom ifrågavarande rationaliseringsåtgärder påräkneliga förändringarna i årskostnader har järnvägsstyrelsen anført följande:

Den nya byggnaden vore avsedd att uppföras å ett nu disponibelt och för framtida verkstadsbehov ej reserverat markområde inom den stora verkstadstomten, beläget omedelbart väster om en redan befintlig förrådsbyggnad, med vilken den nya förrådsbyggnaden skulle hopbyggas. Till densamma skulle vidare framföras erforderliga uppställnings- och rangerspår i anslutning till befintliga tvenne passagespår samt förbindelsepår med centralstationens spårnät. Den föreslagna byggnaden skulle utföras med en längd av cirka 65 meter och en bredd av omkring 40 meter. Kostnaden för densamma med inredning och expeditiionslokaler samt spårändringar m. m. beräknades komma att uppgå till 645,000 kronor.

Lokaler för förrådsintendentkontoret skulle anordnas i en särskild tillbyggnad till huvudverkstadens expeditiionsbyggnad. Dessa lokalutrymmen skulle så hoparbetas med de redan befintliga expeditiionslokalerna, att kontorsarbetet med visst gemensamt utnyttjande av personalen därigenom kunde på mest rationella och friktionsfria sätt bedrivas, vilket givetvis bleve av stor ekonomisk betydelse. Kostnaden för ifrågavarande tillbyggnad beräknades till 55,000 kronor.

Anläggningskostnader och förändringar i årskostnader för samtliga förberörda rationaliseringsåtgärder hade beräknats bliva följande:

<i>Anläggningskostnad:</i>	Kronor
Huvudförrådsbyggnaden	625,000
Kontorstillbyggnaden	55,000
Gatu- och spårarbeten	20,000
	Summa kronor 700,000

Förändringar i årskostnader:

	Kronor	Kronor
Förbättringar:		
Personalbesparing 24 man	119,000	
Uthyrning av huvudförrådet i Stockholm		
4,700 kvm. magasinsyta à 10 kr.	47,000	
450 » expeditionlokaler à 20 kr.	9,000	175,000
Merutgifter:		
Avsättning till förnyelsefond, förräntning och allmänt underhåll		
8 % å 700,000 kronor		56,000
		<hr/>
	Saldo förbättring kronor	119,000

Beträffande frågan om beredande av medel för täckande av de sålunda till sammanlagt 700,000 kronor beräknade kapitalkostnaderna för projektets genomförande har järnvägsstyrelsen anfört, att spårömläggningen, hyll- och fackinredningen m. m. till den nya förrådsbyggnaden ävensom den del av densamma, som kunde anses utgöra ersättning för redan befintliga, mindre förrådsbyggnader, vore av den karaktär, att kostnaderna för desamma, sammanlagt 275,000 kronor, borde bestridas med förnyelsefondsmedel. Behovet av kapitalökningsmedel uppginge alltså till 425,000 kronor. Då byggnadsföretaget vore avsett att fullbordas under instundande budgetår, erfordrades hela sistnämnda belopp å riksstaten för detta år, medan förnyelsefondsmedlen kunde med ungefär lika delar fördelas å kalenderåren 1935 och 1936.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer järnvägsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av huvudförrådsbyggnad i Örebro m. m. för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 425,000 kronor.

I utlåtande den 3 november 1934 över järnvägsstyrelsens förevarande förslag har *chefen för generalstaben* förklarat sig i princip icke hava något att erinra mot en centralisering i fred av statsbanornas huvudförråd, därvid dock måste förutsättas, att erforderlig decentralisering av materiel vid krigsutbrott eller vid fara för krigsutbrott så förbereddes, att beredskapstjänsten vid järnvägen och erforderligt underhåll av materielen icke äventyrades. Generalstabschefen har vidare anfört:

Mot den föreslagna platsen för centralförrådet vill jag icke göra någon erinran. Vid uppförandet av de för ett dylikt centralförråd erforderliga byggnaderna bör emellertid nödig hänsyn tagas till faran för förstöring genom bombanfall från luften. Då det för erhållande av träff erforderliga antalet bomber är i stort sett proportionellt mot anfallsobjektets »sårbara» yta, är det önskvärt, att förråden fördelas på ett flertal smärre byggnader på relativt stort avstånd från varandra. Härigenom vinnes även, att verkningarna av en eventuell bombträff begränsas. Den föreslagna byggnaden i Örebro, vilken på grund av sin storlek — längd 65 meter och bredd 40 meter — erbjuder stor sårbar yta, är ur denna synpunkt olämplig. Sammanföres hela centralförrådet i en byggnad av den föreslagna storleken, måste därför redan i fred åtgärder vidtagas för en snabb fördelning vid krigsutbrott eller krigsfara av den för järnvägarnas underhåll erforderliga materielen på ett flertal, mindre sårbara lokaler.

Med anledning av vad generalstabschefen sålunda anförde har *järnvägsstyrelsen* i utlåtande den 24 november 1934 framhållit, att styrelsens förslag icke avsåge, att statens järnvägars alla förråd skulle centraliseras till Örebro, utan att meningen vore att för nedbringande av lagerhållningen inrätta en för hela statens järnvägar gemensam materialreserv, lagrad på centralt belägen ort, varifrån vid behov samtliga lager i de mera periferiskt belägna huvudförråden snabbt och säkert kunde kompletteras. Vidare har järnvägsstyrelsen anförde:

Denna centralisering syntes emellertid i full utsträckning behöva tillämpas endast under fredstid. Å linjen befintlig reserv av material syntes nämligen få anses bliva för knapp för de krav härutinnan, som komme att uppstå vid krigstillfälle. På grund härav komme då genom det ökade behovet av material i reserv å linjesektionerna den centralt upplagda reserven att snabbt och starkt minskas. Den ökade risk för materialiernas förstöring, som chefen för generalstaben förmenat komma att uppstå genom centraliseringen, syntes således icke förefinnas. Den fara för själva förrådsbyggnadens förstöring, som ansåges härröra från dess storlek, ansåge sig styrelsen böra tillmäta mindre betydelse med hänsyn till dels det nyss sagda, dels de driftsekonomiska och praktiska fördelar, som byggnadssättet medförde under fredstid. Ett fördelande av materialierna på flera smärre byggnader skulle nämligen i hög grad fördyra skötseln av förrådet och därigenom den beräknade driftskostnadsbesparingen omintetgöras.

Järnvägsstyrelsen har hemställt, att vad chefen för generalstaben anförde icke måtte få utgöra hinder för den av styrelsen framlagda planens genomförande.

Med anledning av järnvägsstyrelsens nu till prövning föreliggande förslag hava *statsbanornas förrådstjänstemannaförening*, *statsbanornas stationsmästare- och kontoristförbund* samt *svenska järnvägsmannaförbundet* inkommit med en den 5 november 1934 dagtecknad skrift, utmynnande i en hemställan, att förslaget icke måtte föreläggas 1935 års riksdag samt att en mera allsidig utredning och prövning måtte komma till stånd, innan avgörande träffades. Till stöd för detta yrkande hava sammanslutningarna i huvudsak anförde följande:

På sin tid, år 1925, hade järnvägsstyrelsen i samband med förslag till en om- och påbyggnad av förrådshuset i Stockholm anförde, att fråga vore om en för lång tid bestående och för driften rationell anordning. Vid framläggandet av frågan i proposition nr 151 till 1926 års riksdag hade dåvarande departementschefen framhållit byggnadens centrala och lämpliga läge. Så sent som i skrivelse den 10 mars 1934 angående utredning i fråga om ett sammanslaget svenskt bredspårnät under enhetlig ledning hade styrelsen bland annat anförde, att de tre huvudförråden i Stockholm, Göteborg och Malmö, som bleve berörda av en inkorporering av enskilda bredspåriga järnvägar, under senare tid erhållit nya, rymliga och ändamålsenligt inrättade lokaler och att förrådslokalerna vid statens järnvägar, efter inrättande av vissa annex- och filialförråd, vore tillräckliga att utan utvidgning betjäna det utökade statsbanenätet. Det vore därför märkligt, att styrelsen nu funne denna moderna, relativt nyligen för stora kostnader uppförda och inredda byggnad kunna undvaras och hemställdes om ytterligare medel för ny förrådsbyggnad.

De av styrelsen beräknade besparingarna och hyresinkomsterna syntes syn-

nerligen ovissa. Då järnvägsstyrelsen icke närmare angivit på vad sätt personalindragningarna skulle ske, vore det ogörligt att härutinnan ingå på ett bemötande. Av en å styrelsens förrådsbyrå upprättad promemoria i ämnet framginge emellertid, att man räknat med en kontorspersonal i Örebro av 18 man. Då emellertid av sådan personal nu vore anställda i Stockholm 20 man och i Örebro 12 man, tillhoppa 32 personer, och dessa vore fullt sysselsatta, vore det förvånande, att styrelsen beräknat en personaluppsättning, som med 2 man understege personalen enbart i Stockholm, helst det nya förrådet vore avsett att bliva en centraldepå för samtliga distrikt och materialomsättningen i Stockholm avsåge övervägande andra än i nuvarande Örebroförrådet förekommande förbrukningsgrupper både i fråga om varor och rekvirenter.

I nämnda promemoria hade ytterligare anförts, att förrådsanläggningen i Stockholm med avseende å transportförhållandena vore mindre gynnsamt belägen. Då det vore fråga om byggnadens uthyrning vore däremot styrelsen angelägen framhålla det rakt motsatta förhållandet. Påtagligt vore, att byggnaden, anordnad för statens järnvägars speciella förrådsverksamhet, icke kunde med samma fördel och utan kostsamma förändringsarbeten med full räntabilitet uthyras såsom magasins- eller lagerlokaler till enskilda. Kostnader för ändringsarbeten hade icke medtagits i den ekonomiska kalkylen.

Genom de år 1926 beslutade och för avsevärda kostnader utförda arbetena å förrådsbyggnaden i Stockholm hade personalen bibringats den uppfattningen, att förrådsverksamheten för lång tid framåt skulle komma att vara förlagd till Stockholm. Många — enligt uppgift 21 — av personalen hade skaffat sig egna hem eller bostadslägenheter, vilka de under rådande förhållanden på fastighetsmarknaden icke syntes kunna sälja utan avsevärda förluster. Ehuru förrådspersonalens ekonomiska intresse av att få kvarstanna i Stockholm givetvis måste underordnas statens järnvägars intresse av att på lämpligaste och mest ekonomiska sätt få organisera sin förrådsverksamhet, syntes likväl billighetsskäl tala för att nämnda personalintresse icke uppoffrades för ovissa eller rent av imaginära fördelar för statens järnvägar.

Personalindragningen vore icke möjlig att genomföra omedelbart, och löneutgifterna kvarstode alltså under en lång följd av år eller intill dess vederbörande uppnådde den för en var stadgade pensionsåldern.

I fortsättningen av sin skrift väcka personalsammanslutningarna fråga om en ändrad organisation av förrådsverksamheten inom statens järnvägars första distrikt med sikte på att åstadkomma besparingar vid fortsatt förläggning av huvudförrådet till Stockholm. Ett i sådant hänseende i skriften skisserat förslag, beträffande vilket jag i övrigt torde få hänvisa till handlingarna, skulle innebära ombildande av förrådet i Stockholm till centralförråd för linjeeffekter samt bibehållande av förrådet i Örebro med huvuduppgift att förse verkstaden med behövliga effekter och därjämte utgöra materialreserv av delar till lok och vagnar.

Med anledning av vad sålunda anförts har *järnvägsstyrelsen* i infordrat utlåtande den 3 december 1934 yttrat i huvudsak följande:

År 1925, då styrelsen framlagt förslaget om den nya förrådsbyggnaden i Stockholm, hade frågan om Stockholmsförrådets nedläggande icke varit uppe. Rationaliseringen av detta förråd hade därför kommit att bedömas som en fråga för sig, och man hade därvid haft att räkna med densamma som en åtgärd av driftsekonomiskt fördelaktig innebörd. Men därmed vore icke givet

eller sagt, att den för exploatering välbelägna och värdefulla förrådstomten i Stockholm och förrådsbyggnaden skulle för alla tider behöva avses för sitt nuvarande ändamål. Det vore tvärtom affärsmässigt riktigt, att statens järnvägar under utvecklingens gång ordnade sig så, att för tjänstebehoven ej toges i anspråk dyrare lokalutrymmen än nödvändigt. I motsats till byggnaden i Stockholm saknade den nu tänkta förrådstomten i Örebro exploateringsvärde, belägen som den vore mitt inne i verkstadskomplexet.

Nu föreliggande förslag vore icke nytt utan hade redan år 1932 framkastats i promemoria från förrådsbyrån till generaldirektören. Systemet med centralförråd vore ej heller i och för sig någon nyhet utan tillämpades vid åtskilliga järnvägar i utlandet.

Vid avlåtandet av skrivelsen den 10 mars 1934 om ett enhetligt svenskt bredspårnät hade förevarande fråga icke avancerat så långt, att styrelsen kunnat taga ställning till densamma, och styrelsen hade ej heller funnit nödigt att komplicera den förstnämnda stora frågan med ett tänkt alternativ för förrådsorganisationen, i synnerhet som styrelsen icke kunnat finna annat än att berörda enskilda järnvägar, som det kunde vara fråga om att inkorporera, i stort sett syntes kunna betjänas lättare från ett centralförråd i Örebro än från ett huvudförråd i Stockholm. Skulle man överhuvud taget i förevarande fråga behöva räkna med ett så synnerligen ovisst behov som att en gång övertaga vissa enskilda järnvägars förrådsrörelse, ville styrelsen uttala, att enligt styrelsens mening även de avsedda nya förrådslokaler i Örebro jämte övriga förrådslokaler kunde förväntas komma att bli lika så väl tillräckliga för dylikt behov, som styrelsen förut angivit skulle vara fallet med befintliga lokaler i alternativet med huvudförrådet i Stockholm och ett förråd av mindre omfattning i Örebro bibehållna. Behovet av ökade förrådslokaler vid övertagande av enskilda järnvägar bleve icke permanent utan minskades allt efter som deras lok- och vagnparker assimilerades med statens järnvägars och deras olikartade detaljer sålunda försvunne samt de i förråden upptagna utrymmena för desamma åter bleve disponibla.

Sammanslutningarnas beräkningar rörande kontorspersonalen vore missvisande. De olika arbetsområdena kunde nämligen i många fall ej strängt åtskiljas, och personalen borde givetvis kunna användas, där den för tillfället och ändamålet bäst behövdes. Enligt skrivelsen bilagd tablå utgjorde totala personalbeståndet i Stockholm och Örebro för det dåvarande 118 personer och beräknades efter pågående banelektrifierings fullbordande komma att nedgå till 108 personer. Däremot beräknades personalbeståndet med stöd av lämnade uppgifter från förrådsledningen i Stockholm och Örebro angående arbetsfördelningen å de olika förråden vid bifall till föreliggande förslag komma att nedgå till 84 personer. Riktigheten härav syntes icke kunna med något fog bestridas.

Med avseende å den beräknliga hyresinkomsten av förrådsbyggnaden i Stockholm hade styrelsens uttalanden å ena sidan avsett byggnadens lämpliga belägenhet såsom förrådsbyggnad för statens järnvägar och å andra sidan dess värde såsom objekt för uthyrning till enskilda. Uttalandena kunde därför icke sägas strida mot varandra. Om hyressumman kunde styrelsen ju icke säga något med visshet, men styrelsen hade utgått från nuvarande hyresmarknad och hade därtill velat göra beräkningen, tagen i underkant. Även om förändringsarbeten skulle komma att erfordras, borde detta alltså icke inverka i nämnvärd grad på det ekonomiska utfallet av affären, och i varje fall utvisade den förebragta räntabilitetskalkylen i sin helhet en även för dylika eventualiteter alldeles tillräckligt vid marginal.

Förrådsdraget i Örebro ställde sig obetingat förmånligare än i Stockholm, då det gällde transportkostnaderna för ifrågakvarande förrådsrayon i dess helhet.

Örebro vore beläget närmare de verkligt stora leverantörerna, järnverken m. fl. industrier, och beträffande konsumenterna, d. v. s. främst driftsektionerna, väl så förmånligt som Stockholm.

Med avseende å personalen ville styrelsen upplysa, att styrelsen, som givetvis ville vid överflyttningen till Örebro taga all den hänsyn till personalens privata intressen, som vore förenlig med järnvägarnas ekonomiska och förvaltningsintressen, syntes, efter vad nu kunde bedömas, kunna låta samtliga de tjänstemän, som för det dåvarande hade egna bostäder i Stockholm, få tillfälle att kvarstanna därstädes.

Påtagligt vore, att löneutgifterna icke omedelbart kunde nedbringas och att den beräknade besparingen därför icke genast kunde komma statens järnvägar till godo. Styrelsen kunde dock på sådan grund icke rimligen kvarbliva vid en ordning, som för sin funktion för det bestående bunde flera arbetskrafter vid verket än som vore nödvändigt. Besparingen i fråga måste dock komma att uppträda tidigare än vid de övertaliga tjänstemännens inträde i pensionsåldern, i det att möjligheter alltid komme att yppa sig att efter hand överföra dem på aktiv stat vid andra tjänstemäns avgång eller genom befordringar.

Örebro och icke Stockholm vore den lämpligaste platsen för ett centralförråd. I Örebro måste nämligen i varje fall finnas ett större förråd med hänsyn till den stora huvudverkstaden. Med centralförrådet förlagt till Stockholm måste man därför ovillkorligen räkna med två betydande tjänsteställen i stället för, enligt föreliggande förslag, blott ett.

Påståendet att materialomsättningen i Stockholm avsåge övervägande andra än i nuvarande Örebroförrådet förekommande förbrukningsgrupper vore icke riktigt. Antalet rekvirenter bleve givetvis större i Örebro, men härav föranlett ökat arbete kompensades av minskat dubbelarbete på andra områden.

Örebroförrådets nuvarande lokaler vore spridda över verkstadsområdet på ett sätt, som invercade synnerligen ekonomiskt ofördelaktigt på förrådets skötsel och drift, och anskaffande av nya lokaler därstädes vore, såsom styrelsen i sin framställning betonat, i varje fall oundgängligt. Detta vore ett av skälen, varför styrelsen ansett, att denna förrådsbyggnad i Örebro, som oavsett Stockholmsförrådets förflyttning måste bliva av betydande mått, borde på en gång tilltagas så, att den kunde tillgodose även det utrymmesbehov, som beräknades tillkomma genom Stockholmsförrådets flyttning. Detta ökade utrymme beräknades nämligen endast uppgå till omkring 25 % av hela det i varje fall erforderliga utrymmet. Den begärda utredningen om ett centralförråd i Stockholm och ett huvudförråd i Örebro måste styrelsen i det hela taget beteckna som alldeles ändamålslös.

Järnvägsstyrelsen slutar med att hemställa, att sammanslutningarnas inlaga icke måtte påverka ställningstagandet till förevarande förslag.

Till bemötande av vad järnvägsstyrelsen sålunda anfört hava *företnämnda personalsammanslutningar* den 10 december 1934 avgivit påminnelser i ämnet och därvid vidhållit sina förut framförda erinringar och det i samband därmed framställda yrkandet. Med avseende å den personal, som innehar egna hem eller egna bostadslägenheter, förutsätta organisationerna, att det av järnvägsstyrelsen gjorda uttalandet om denna personals kvarstannande i Stockholm inefattar även dem, som på samma sätt äro ekonomiskt fastlåsta i Stockholms grannsamhällen.

*Departement-
chefen.*

Såsom jag inledningsvis antytt får järnvägsstyrelsens förslag om inrättande av centrallager i Örebro med materielreserv för övriga statens järnvägars förråd anses utgöra ett led i styrelsens strävanden i riktning mot en rationell omläggning av statens järnvägars förrådsväsende. Med denna omläggning avses, bland annat, att ernå ett nedbringande av lagerhållningen i linjeförråden och i distriktens huvudförråd. Vid en centralisering av lagerhållningen genom förrådsorganisationens förgreningar upp till ett centrallager vinnes uppenbarligen möjlighet att i mindre omfattning än eljest lagra förnödenheter och särskilt sådana, av vilka icke dagligen behov föreligger. Exempelvis må nämnas, att enligt tillgänglig uppgift värdet av banavdelningens lager vid 1931 års utgång utgjorde omkring 9,700,000 kronor men vid 1933 års slut nedbragts till omkring 4,900,000 kronor. En sålunda minskad lagerhållning har sin betydelse icke endast däri, att det i förrådet bundna kapitalet med åtföljande räntekostnader i motsvarande mån reduceras, utan även i det minskade arbete för de skilda förrådens vård och drift, som därmed vinnes. Förutom genom centralisering och därmed sammanhängande systematisering av lagerhållningen har järnvägsstyrelsen sökt minska förråden på så sätt att styrelsen, i den utsträckning som befunnits lämplig, överenskommit med leverantörer om successiv leverans, i mån av rekvisition, till respektive förråd eller ofta direkt till konsumtionsplatsen, ett system som styrelsen avser att efter hand i möjlig och lämplig mån utvidga.

Nu förevarande förslag om anordnande av centrallager i Örebro avser alltså ett fullföljande av centraliseringsplanen till nedbringande av huvudförrådets lagerhållning. Detta förslag är i och för sig oavhängigt av frågan om Stockholmsförrådets bibehållande eller nedläggande. Örebro synes med hänsyn till såväl det centrala läget, med goda och snabba tågförbindelser åt olika håll, som den där befintliga centralverkstaden — utökad, enligt vad under föregående punkt föreslagits, med en reparationsverkstad för motorfordon — vara en synnerligen lämplig plats för den tilltänkta materielreserven. Genom ett samtidigt sammanförande av de nu spridda lokalerna vid Örebroförrådet skulle, såsom järnvägsstyrelsen framhållit, tillgodoses redan vid förrådets nuvarande uppgifter framträdande behov av större och lämpligare lokalutrymmen. Vad chefen för generalstaben anført om förrådsbyggnadens genom dess storlek ut-satta läge i händelse av bombanfall under krig, kan jag icke finna innebära något avgörande skäl mot den föreslagna anordningen, enär såsom järnvägsstyrelsen anført här huvudsakligen är fråga om en materielreserv i fred, som vid krigstillfälle komme att i erforderlig omfattning snabbt distribueras till linjesektionerna.

Av centrallagrets anordnande följer, såsom avsett är, en minskning av lagerhållningen i övriga huvudförråd. Vad huvudförrådet i Stockholm beträffar har järnvägsstyrelsen t. o. m. ansett en fullständig indragning möjlig under förutsättning av en viss utökning av de eljest behövlige förrådslokalerna i Örebro, varigenom huvudförrådets i Stockholm uppgifter skulle, enligt järnvägsstyrelsens mening med fördel, kunna övertagas av det nya centralförrådet i Örebro. Häremot hava de förut omnämnda personalorganisationerna framställt erinringar under påyrkande av förnyad utredning i ämnet.

Nu berörda spörsmål, som alltså är av sekundär natur men inverkar på huvudfrågans lösning genom den därmed sammanhängande utökningen av de nya förrådslokalerna i Örebro, är väsentligen en inre organisatorisk fråga och såsom sådan utifrån jämförelsevis svårbedömlig. Vad järnvägsstyrelsen anfört synes emellertid giva vid handen, att förslaget från organisatorisk synpunkt måste anses vara för statens järnvägar fördelaktigt. Vad de ekonomiska kalkylerna beträffar synas desamma vara uppgjorda med tillbörlig försiktighet. Framhållas må, att den av Stockholmsförrådets flyttning betingade lokalökningen uppgivits begränsa sig till omkring 25 procent av de i varje fall erforderliga nya förrådslokalerna, medan kalkylen över förändringar i årskostnader avser för hela den nya förrådsbyggnaden jämte kontor samt gatu- och spårarbeten beräkneliga merutgifter, ställda i förhållande till förbättringar enbart på grund av Stockholmsförrådets flyttning. I detta sammanhang må ock i förbigående nämnas, att den för några år sedan för en kostnad av 720,000 kronor utförda om- och påbyggnaden av Stockholmsförrådet icke representerade någon nyinvestering av statskapital, enär enligt beslut vid 1926 års riksdag medel för ändamålet anvisades ur förnyelsefonden.

Vad angår den vid Stockholmsförrådet anställda personalen, uppgående till 60 personer, skulle, enligt vad jag inhämtat, av densamma 34, bland dem alla som äga egna bostäder, kunna få kvarstanna i Stockholm.

Efter övervägande av de på frågan inverkande omständigheterna anser jag mig böra tillstyrka, att de nya förrådslokalerna i Örebro komma till utförande och i sådan omfattning, att huvudförrådet i Stockholm kan dit överflyttas. Med anledning av vad personalorganisationerna därutinnan anfört och i anslutning till nyss anförda uppgifter om antalet av de anställda, som skulle kunna få kvarstanna i Stockholm, vill jag förutsätta, att vid överflyttning av personal till Örebro nödig hänsyn tages till dem, som äro innehavare av egna hem eller av egna bostadslägenheter.

Mot de beräknade kostnaderna för anläggningarna i Örebro, slutande å 700,000 kronor, synes intet vara att erinra. Ej heller har jag funnit anledning till erinran mot järnvägsstyrelsens förslag, att av kostnaderna 275,000 kronor skola utgå av förnyelsefondsmedel och 425,000 kronor av kapitalökningsmedel. Sistnämnda belopp torde, på sätt styrelsen hemställt, böra upptagas i riksstaten för nästa budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *huvudförrådsbyggnad m. m. i Örebro* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av . . kronor 425,000.

7. Elektrifiering av banorna Stockholm—Krylbo—Ånge och Örebro—Krylbo.

[26.] Till elektrifiering av banorna Stockholm—Krylbo—Ånge och Örebro—Krylbo (Ängelinjerna) har riksdagen anvisat för budgetåret 1933/1934 19,000,000 kronor och för innevarande budgetår 13,400,000 kronor. Därjämte har Kungl. Maj:t av statens järnvägars förnyelsefondsmedel för ena-

handa ändamål anvisat för år 1933 3,500,000 kronor, för år 1934 6,300,000 kronor och för år 1935 2,800,000 kronor.

I fråga om kostnadskalkylerna samt beträffande planläggningen av arbetsföretaget må följande här erinras.

Bruttokostnaden för elektrifieringsanläggningen beräknades till 49.5 miljoner kronor. Härav ansågs ett belopp av 12.6 miljoner kronor, motsvarande genom elektrifieringen vunnen minskning i kostnaderna för ersättningsköp av ånglok, böra bestridas av medel från statens järnvägars förnyelsefond. Beloppet av erforderliga kapitalökningsmedel beräknades till 36.9 miljoner kronor.

Enligt den uppgjorda arbetsplanen beräknades elektrifieringsföretaget vara fullbordat under år 1936. Av de i företaget ingående bandelarna hava linjerna Örebro—Krylbo och Stockholm—Krylbo nyligen öppnats för elektrisk drift. Linjen Krylbo—Bollnäs beräknas numera kunna öppnas för sådan drift den 1 november 1935 och linjen Bollnäs—Ånge den 1 april 1936.

Planen för kontaktledningsarbetet förutsatte en arbetsstyrka, uppgående vissa tider till omkring 750 man; sammanlagt skulle erfordras omkring 350,000 dagsverken.

Enligt arbetsplanen skulle under olika år för skilda slag av arbeten och anskaffningar erfordras följande medelsbelopp:

	B u d g e t å r e t		
	1933/1934	1934/1935	1935/1936
	K r o n o r		
Överföringsanläggningen	7,800,000	9,100,000	4,000,000
Diverse ändringsarbeten, inkl. telegraf- verkets ledningar	8,200,000	2,700,000	—
Elektriska lokomotiv	5,500,000	7,500,000	2,900,000
Elektrisk värmeledning	1,000,000	400,000	400,000
	Summa 22,500,000	19,700,000	7,300,000
varav:			
Anslag för kapitalökning	19,000,000	13,400,000	4,500,000
Förnyelsefondsmedel	3,500,000	6,300,000	2,800,000

I sin skrivelse den 25 september 1934 har *järnvägsstyrelsen* i anslutning till förenämnda plan och anslagsberäkning hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett reservationsanslag å 4,500,000 kronor till ifrågavarande elektrifieringsarbeten.

*Departements-
chefen.*

Mot vad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit, vilket står i överensstämmelse med det för 1933 års riksdag framlagda finansieringsprogrammet, har jag icke funnit anledning till erinran. Med beviljandet av ifrågavarande anslag å 4,500,000 kronor hava samtliga för elektrifieringsföretagets fullbordande erforderliga medel anvisats.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till elektrifiering av banorna Stockholm—Krylbo—Ånge
och Örebro—Krylbo för budgetåret 1935/1936 anvisa ett re-
servationsanslag av kronor 4,500,000.

8. Elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg.

[27.] Till elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm — Hälsingborg har riksdagen anvisat för budgetåret 1933/1934 11,000,000 kronor samt för innevarande budgetår 11,150,000 kronor.

Beträffande detta elektrifieringsföretag torde här få erinras om följande:

Enligt arbetsplanen beräknades företaget vara fullbordat mot slutet av år 1936. Linjen Malmö—Ängelholm har i december 1934 öppnats för elektrisk drift. I övrigt beräknas numera linjen Ängelholm—Halmstad kunna öppnas för sådan drift den 1 juli 1935, linjen Hälsingborg—Ängelholm den 1 juli 1936 och linjen Halmstad—Göteborg den 15 december 1936.

Planen för kontaktledningsarbetet förutsatte en arbetsstyrka, uppgående vissa tider till 450 å 500 man; sammanlagt skulle erfordras omkring 200,000 dagsverken.

Med avseende å medelsbehovet beräknades, att under olika år för skilda slag av till elektrifieringen hörande arbeten och anskaffningar skulle erfordras följande medelsbelopp:

	B u d g e t å r e t			Summa
	1933/1934	1934/1935	1935/1936	
		K r o n o r		
Överföringsanläggningen . . .	4,000,000	3,400,000	4,400,000	11,800,000
Ändringsarbeten	4,000,000	1,630,000	—	5 630,000
Elektriska lokomotiv	3,000,000	3,620,000	2,000,000	8,620,000
Elektrisk värmeledning	—	600,000	500,000	1,100,000
Summa kronor	11,000,000	9,250,000	6,900,000	27,150,000

Till nu angivna, av järnvägsstyrelsen kalkylerade belopp av 27,150,000 kronor, vari preliminärt inräknats 1,319,000 kronor för undanflyttande av vissa kortare riks- och landsledningar samt flyttningar i telefonnäten, kommo vidare de till 1,900,000 kronor beräknade kostnaderna för bortflyttning av vissa telegrafverket tillhöriga ledningar, vilka voro avsedda att i sinom tid ersättas med kabel. Sistnämnda belopp, som likaledes preliminärt påförts elektrifieringsföretaget, har inräknats i anslaget för nu löpande budgetår, vilket sålunda kommit att uppgå till (9,250,000 + 1,900,000) 11,150,000 kronor. Kostnadssumman för företaget skulle alltså komma att sluta på 29,050,000 kronor.

För ifrågavarande elektrifiering sålunda erforderliga medel hava förutsatts skola helt anvisas å riksstaten.

I detta sammanhang må erinras om att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts i 1934 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 20) därom framställda förslag medgivit, att för elektrifiering av bandelarna Hässleholm—Veinge och Åstorp—Mölle finge av uppkommande besparingar å det i riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptagna reservationsanslaget till elektrifiering av banan Järna—Norrköping—Malmö m. fl. linjer tagas i anspråk ett belopp av högst 4,300,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har i sin förevarande skrivelse den 25 september 1934 hemställt. att det i förut återgivna finansieringsplan för budgetåret 1935/1936

upptagna beloppet, 6,900,000 kronor, måtte anvisas å riksstaten för nämnda budgetår.

Departement-
chefen.

Med tillstyrkan av järnvägsstyrelsens sålunda framställda förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 6,900,000.

9. *'Elektrifiering'* av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle.

[28.] I proposition den 28 februari 1934, nr 199, framlade Kungl. Maj:t förslag angående elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle.

Med avseende å de utredningar, som föregingo framläggandet av nämnda proposition och som omfattade även andra än nyss angivna statsbanelinjer, torde jag få hänvisa till propositionen. Här torde emellertid i fråga om de i Kungl. Maj:ts förslag avsedda banornas elektrifiering böra erinras om följande:

Enligt arbetsplanen beräknas elektrifieringsföretagen i sin helhet bliva färdigställda vid mitten av år 1937. Sålunda beräknas hithörande linjer kunna öppnas för elektrisk drift vid ungefär följande tidpunkter:

Laxå—Kristinehamn	1 december 1935
Södertälje södra—Eskilstuna	1 oktober 1936
Kristinehamn—Charlottenberg	15 december 1936
Uppsala—Gävle	1 juli 1937

Med avseende å medelsbehovet beräknades, att under olika år för skilda slag av till elektrifieringen hörande arbeten och anskaffningar skulle erfordras följande medelsbelopp:

	B u d g e t å r e t			Summa
	1934/1935	1935/1936	1936 1937	
	K r o n o r			
Överföringsanläggningen	6,000,000	3,000,000	2,950,000	11,950,000
Ändringsarbeten:				
å telegrafverkets ledningar	1,000,000	520,000	—	1,520,000
hänförliga till statens järnvägar	3,000,000	1,680,000	—	4,680,000
Elektriska lokomotiv	4,700,000	1,570,000	480,000	6,750,000
Elektrisk värmeledning	300,000	230,000	—	530,000
Summa kronor	15,000,000	7,000,000	3,430,000	25,430,000

Med avseende å förräntningsmöjligheterna hade järnvägsstyrelsen meddelat följande alternativa uppgifter, hänförande sig till olika priser — respektive 20 kronor och 17 kronor per ton fritt banvagn i hamn — å stenkol, vars inköp genom elektrifieringarna skulle onödiggöras:

	Laxå—Char- lottenberg	Södertälje södra— Eskilstuna med bilinjer	Uppsala— Gävle
	%	%	%
Kolpris 20 kr.	2.25	1.73	1.97
» 17 »	1.87	1.49	1.61

Den utgiftsminskning, som av telegrafstyrelsen senare framlagd kostnadsberäkning för ledningsarbeten innebar, medförde någon höjning av sålunda angivna procenttal.

Med utgående från att lånemedel, som investerades i företagen och skulle förräntas med statens järnvägars trafikinkomster, borde förräntas efter en räntefot av 4.5 procent, och från en förräntning av företagen, baserad på ett medeltal av nyss angivna kolpriser, föreslog järnvägsstyrelsen, att för finansieringen av företagen skulle tagas i anspråk följande belopp:

	Laxå—Char- lottenberg	Södertälje södra—Eskils- tuna med bilinjer	Uppsala— Gävle	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Lånemedel att förräntas med trafikinkomster	6,000,000	2,000,000	3,000,000	11,000,000
Andra medel	7,910,000	2,525,000	3,995,000	14,430,000
Summa kronor	13,910,000	4,525,000	6,995,000	25,430,000

Med anledning härav anförde jag, att jag — ehuru fog funnes för antagandet att företagen skulle kunna förränta ett högre belopp än det sålunda beräknade och ehuru skäl även kunde andragas för en beräkningsmetod, som baserade sig på att all statsbaneelektrifiering från räntabilitetssynpunkt betraktades såsom ett enda företag — dock instämde med järnvägsstyrelsen däri, att beträffande dessa företag, åtminstone för det dåvarande, ej borde räknas med förräntning å större belopp än 11 miljoner kronor.

På min hemställan föreslog Kungl. Maj:t i förutnämnda proposition riksdagen att för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1934/1935 under utgifter för kapitalökning anvisa dels under rubriken Statens affärsverksamhet, Statens järnvägar, ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 11,000,000 kronor, dels ock under rubriken Fonden för förlag till statsverket, A. Anslag till allmänna arbeten, att utgå av lånemedel med kort amorteringstid, ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor. Detta förslag blev av riksdagen (skrivelser nr 271 och 430) bifallet med endast den ändring, att sistnämnda anslag skulle under angiven rubrik utgå av lånemedel. I sin skrivelse nr 271 uttalade riksdagen, bland annat, att vid arbetenas planläggning borde jämsides med angelägenheten av deras rationella bedrivande beaktas önskvärdheten av att de ej utfördes hastigare än som med hänsyn till behovet av arbetstillfällen inom verkstadsindustrien eller eljest ur arbetslöshetssynpunkt kunde vara påkallat.

Genom särskilda beslut den 7 och 22 juni 1934 har Kungl. Maj:t uppdragit åt järnvägsstyrelsen att, i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 28 februari 1934 förordad plan och med beaktande av vad riksdagen i sin skrivelse nr 271 anför, verkställa elektrifiering av statsbanelinjerna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstu-

na med bilinjer och Uppsala—Gävle, samt bemyndigat järnvägsstyrelsen att i vederbörlig ordning lyfta de för ändamålet anvisade anslagen.

I sin skrivelse den 25 september 1934 har *järnvägsstyrelsen*, under erinran om vad sålunda förekommit i finansieringsfrågan, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till ifrågavarande elektrifieringsföretag för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 7,000,000 kronor att utgå av för allmänna arbeten anvisade medel.

*Departement-
chefen.*

Mot det av järnvägsstyrelsen äskade anslagsbeloppet, vilket står i överensstämmelse med den för nästlidet års riksdag framlagda finansieringsplanen, har jag intet att erinra.

Med avseende å sättet för beredande av detta medelsbelopp, 7 miljoner kronor, har järnvägsstyrelsen ansett anslag för ändamålet böra utgå av medel, för vilka statens järnvägar icke skulle vara förräntningspliktiga. I anslutning till vad jag yttrade vid behandlingen nästlidet år av förevarande elektrifieringsfråga tillstyrker jag vad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit. Anslaget torde emellertid, på sätt chefen för finansdepartementet föreslagit, böra på vanligt sätt upptagas bland kapitalökningsanslagen till statens järnvägar samt utgå av lånemedel. I statens järnvägars räkenskaper böra emellertid å anslaget uttagna medel redovisas under rubriken lånekapital att finansieras med andra medel än trafikinkomster, å vilket konto finnes bokförd återstoden av det belopp å 140 miljoner kronor, som enligt av Kungl. Maj:t den 5 juli 1929, i anslutning till riksdagens i skrivelse nr 287 samma år gjorda uttalanden, meddelade bestämmelser skulle uppföras å sådant konto.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 7,000,000.

10. Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.

[29.] Under en följd av år hava anslag under förevarande rubrik anvisats till bestridande av utgifter för dels sådana arbeten, vilkas utförande påkallas av angelägna oförutsedda krav, dels ock sådana mindre arbeten, vilka beräknas draga en kostnad understigande 25,000 kronor; sistnämnda belopp fastställdes vid 1920 års riksdag. Sålunda har riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljat för vartdera av budgetåren 1926—1928 800,000 kronor, för budgetåret 1928/1929 900,000 kronor, för vart och ett av budgetåren 1929—1933 1,000,000 kronor och för budgetåren 1933—1935 respektive 800,000 kronor och 600,000 kronor.

I sin skrivelse den 25 september 1934 har *järnvägsstyrelsen* beträffande anslag till förevarande ändamål erinrat om vikten av att erforderliga medel finnes tillgängliga för utförande av den mängd av mindre arbeten och anordningar av skilda slag, som för trafikens rationella avveckling alltid påfordrades vid ett så stort företag som statens järnvägar eller som där med teknikens utveckling från driftekonomisk synpunkt eljest vore motiverade och önskvärda.

I fråga om anslagets användning — för närvarande begränsad till arbeten, vilkas utförande påkallats av angelägna oförutsedda krav, samt till sådana mindre arbeten, vilka beräknats draga en kostnad understigande 25,000 kronor — har järnvägsstyrelsen, enär erfarenheten givit vid handen, att det vid åtskilliga tillfällen skulle varit till stor fördel för verket, om sistnämnda begränsning icke varit så snävt tilltagen, ansett sig i detta sammanhang böra hemställa om sådan utsträckt befogenhet, att angivna kostnadsgräns höjdes till 50,000 kronor. Genom en sådan ändring vunnos också, fortsätter styrelsen, att vissa i tidigare statförslag förekommande smärre kollektivanslag, såsom exempelvis för förbättrad driftekonomi vid lokomotivstationer, kol- och vattentagningsanordningar, för framtiden icke vidare behövde upptagas å riksstaten. En sådan förenkling i statens uppställning medförde även den fördelen, att framställning till Kungl. Maj:t om fortsatt användning av reservationsanslag även under tredje budgetåret efter riksstatsåret mera sällan skulle behöva göras.

Med hänsyn till att för det dåvarande av tidigare under här förevarande anslagsrubrik anvisade medel återstode ett odisponerat belopp av i runt tal 1,000,000 kronor, har järnvägsstyrelsen för budgetåret 1935/1936 beräknat, att större anslag än 500,000 kronor icke skulle erfordras.

Järnvägsstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Erforderliga medel för arbeten av ifrågavarande art böra finnas tillgängliga även under nästkommande budgetår.

Järnvägsstyrelsen har hemställt om sådan utsträckt befogenhet med avseende å anslagets användning, att kostnadsgränsen för de mindre arbetena höjes från 25,000 kronor till 50,000 kronor. På de skäl, som av järnvägsstyrelsen anförts, ansluter jag mig till detta förslag.

Mot det av järnvägsstyrelsen äskade anslagsbeloppet, 500,000 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 500,000.

*Departements-
chefen.*

Nya statsbanebyggnader.

II. Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

[30.] Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition och i riksdagen väckt motion beslöt 1916 års riksdag, under vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse av mark m. m., fortsättande av inlandsbanan från Volgsjön förbi Vilhelmina kyrkoby, Stensele, Sorsele, Jokkmokk och Porjus fram till Gällivare ävensom anläggande av sidospår från lämplig punkt å bansträckan Volgsjön—Stensele till Malgomajsjön och anordnande därstädes av en mindre hamnplats.

Därefter beslöt 1917 års riksdag, att inlandsbanan skulle å bandelen mellan Sorsele och Jokkmokk framdragas förbi Kasker.

Sedermera har 1928 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beslutat, att inlandsbanan skulle å sistnämnda bandel mellan Sorsele och Jokkmokk framdragas över Avaviken, Arvidsjaur, Moskosel och Kåbdalis.

Vid 1933 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om upprivande vid lämplig tidpunkt av förenämnda sidospår till Malgomajsjön. Härtill lämnade riksdagen sitt medgivande.

För arbetena å ifrågavarande banbyggnad, som med dess av 1917 års riksdag beslutade sträckning över Kasker och med tillämpande av därförut gällande priser beräknats i sin helhet draga en kostnad av 30,150,000 kronor, hava för tiden från och med år 1917 till och med budgetåret 1934/1935 beviljats sammanlagt 56,550,000 kronor, varjämte Kungl. Maj:t till bedrivande av nödhjälpsarbeten å inlandsbanan anvisat 300,000 kronor. Sammanlagt hava alltså för ifrågavarande banbyggnad varit tillgängliga 56,850,000 kronor. I denna summa ingå anslag för budgetåret 1930/1931 med 2,500,000 kronor samt för vart och ett av budgetåren 1931—1935 med 4,000,000 kronor.

Beträffande avvägandet av sistnämnda anslagsbelopp må erinras, att Kungl. Maj:t i 1930 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 3, punkten 21), i överensstämmelse med vad järnvägsstyrelsen tillstyrkt, föreslog anvisande för budgetåret 1930/1931 av ett anslag å 2,000,000 kronor till inlandsbanans fortsättande. Samtidigt äskades anslag å 1,500,000 kronor till slutförande av arbetena med statsbanan Hällnäs—Stensele. I sin skrivelse i ämnet (nr 18, punkten 12) uttalade emellertid riksdagen bland annat, att det av Kungl. Maj:t äskade beloppet 2,000,000 kronor måste anses knappt tillmätt för arbetenas ekonomiska bedrivande. Med hänsyn även till de starka önskemål, som motionsvis framkommit om inlandsbaneföretagets bedrivande i något hastigare takt än dittills, hade riksdagen ansett, att ifrågavarande anslag borde bestämmas till 2,500,000 kronor. Vid anvisande därjämte av det av Kungl. Maj:t begärda anslagsbeloppet av 1,500,000 kronor till tvärbanan Hällnäs—Stensele skulle alltså anslagen till järnvägsbyggnaderna i Norrland för budgetåret 1930/1931 belöpa sig till sammanlagt 4,000,000 kronor, ett kapitalbelopp som man jämväl för kommande år syntes få räkna med som behöfligt och

som då, såvitt för det dåvarande kunde bedömas, skulle komma att helt nedläggas på det fortsatta inlandsbanebygget. Med årliga anslag av denna storlek beräknades, att inlandsbanan skulle bliva fullbordad under budgetåret 1937/1938.

I anslutning till vad riksdagen sålunda uttalat hemställer nu *järnvägsstyrelsen* om anvisande för budgetåret 1935/1936 av ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel, till fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

Arbetet å inlandsbanebyggets återstående del bedrivs nu såväl norrut från Arvidsjaur som söderut från Jokkmokk.

*Departement-
chefen.*

Med hänsyn till riksdagens i det föregående återgivna uttalande och i betraktande av att anslag till det av järnvägsstyrelsen begärda beloppet alltjämt är behöfligt för beredande av sysselsättning åt den vid inlandsbanebygget anställda arbetarstammen, för vilken under nuvarande förhållanden annat arbete knappast torde stå till buds, vill jag tillstyrka järnvägsstyrelsens framställning. På sätt chefen för finansdepartementet i annat sammanhang angiver, torde anslagsbeloppet böra anvisas av andra statsinkomster än lånemedel.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 4,000,000.

Rullande materiel.

12. Person- och resgodsvagnar.

[31.] I 1934 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 24) meddelade jag, att järnvägsstyrelsen med skrivelse den 30 september 1933 överlämnat uppgifter rörande sådana arbeten inom styrelsens förvaltningsområde, som kunde förutses böra komma till utförande under vart och ett av budgetåren 1935/1936—1938/1939 och kunna bliva av nämnvärd betydelse för arbetsmarknaden, ävensom rörande de anskaffningar av nyssnämnt slag, som under samma tid kunde beräknas böra vidtagas. Berörda uppgifter omfattade bland annat anskaffning av person- och resgodsvagnar för en beräknad totalkostnad under perioden av 6,000,000 kronor. Beträffande denna post anförde styrelsen, att planerna på en successiv förnyelse och utökning av statens järnvägars personvagnspark redan vore någorlunda fixerade. För vart och ett av berörda budgetår räknades med en anskaffning av person- och resgodsvagnar för en kostnad av 1,500,000 kronor. Hithörande kostnader hade, anförde styrelsen vidare, trots att anskaffningarna medfört en betydlig ökning av anläggningsvärdena, under de senare åren helt bestritts med förnyelsefondsmedel. Med hänsyn till den efterhand knappare tillgången på sådana medel syntes styrelsen emellertid bliva nödsakad att från och med budgetåret 1935/

1936 för anskaffningarna i fråga äska vissa belopp av kapitalökningsmedel. Av nyssberörda kostnader hade sålunda hälften beräknats skola utgå av anslag å riksstaten och hälften av förnyelsefondsmedel.

I promemoria den 15 december 1933 hade, yttrade jag vidare, chefen för järnvägsstyrelsen anfört, att styrelsen ej ville framställa erinran mot att hälften av nyssnämnda årsbelopp, 1,500,000 kronor, såsom kapitalökningsanslag under budgetåret 1934/1935 ställdes till förfogande för anskaffning av person- och resgodsvagnar, varvid återstående hälft, då anskaffningen komme att ske tidigare än eljest beräknats, med hänsyn till förnyelsefondens likviditet måste täckas av medel för allmänna arbeten. Sagda belopp vore avsett att användas för nyanskaffning av andra och tredje klass sittvagnar samt resgodsvagnar i snabbgående tåg.

I anslutning härtill och med hänsyn till läget på arbetsmarknaden tillstyrkte jag, att ifrågavarande anskaffning av person- och resgodsvagnar, vilken normalt skolat ske under budgetåret 1935/1936, finge äga rum redan under budgetåret 1934/1935. Utan att därmed taga ställning till frågan om medelsfördelningen i kommande fall av detta slag, fann jag mig böra biträda vad järnvägsstyrelsen föreslagit i fråga om finansieringen av de då ifrågavarande vagnarna.

På min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för budgetåret 1934/1935 anvisa dels under förevarande rubrik ett reservationsanslag av 750,000 kronor, dels ock under rubrik Fonden för förlag till statsverket, A. Anslag till allmänna arbeten, att utgå av lånemedel med kort amorteringstid, för tillverkning av vagnar m. m. för statens järnvägar ett reservationsanslag av 3,250,000 kronor; i detta senare anslag hade inräknats ett belopp av 750,000 kronor för person- och resgodsvagnar.

Riksdagen biföll (skrivelse nr 421, punkt 6) Kungl. Maj:ts under nu förevarande anslagsrubrik framställda förslag. Med avseende å anslaget för tillverkning av vagnar m. m. för statens järnvägar beslöt riksdagen (skrivelse nr 429, punkt 6) en nedsättning av beloppet till 1,250,000 kronor, varjämte riksdagen i sin skrivelse nr 430 anmälde, bland annat, att anslaget i fråga skulle utgå av lånemedel under Fonden för förlag till statsverket.

Genom särskilda beslut den 22 juni 1934 har Kungl. Maj:t ställt ifrågavarande båda anslag till järnvägsstyrelsens förfogande, att användas för därmed avsedda ändamål.

I sin skrivelse den 25 september 1934 har *järnvägsstyrelsen* inledningsvis erinrat om vad sålunda förekommit samt meddelat, att förenämnda anslag å 1,250,000 kronor helt disponerats för anskaffning av godsvagnar, varför beträffande anskaffningen av personvagnar förskjutningen i förhållande till förut omförmälda plan för budgetåren 1935—1939 begränsade sig till 750,000 kronor.

Med avseende å frågan om fortsatt anskaffning av person- och resgodsvagnar har järnvägsstyrelsen anfört:

Under år 1934 har persontrafiken uppvisat en betydande återhämtning gentemot det nästföregående årets bottenläge, och har som följd därav det ökade vagnbehov, som direkt utlösts av med elektrifieringen sammanhängande förbättringar i tidtabellen ävensom bannätets utökning, väsentligt aktualiserats. Av detta skäl är det önskvärt, att den av 1934 års riksdag beslutade ökningen i vagnanskaffningen icke behöver omedelbart kompenseras med en motsvarande minskning under instundande budgetår, utan att även under detta får för ändamålet avses det tidigare uppgivna beloppet 1,500,000 kronor. Liksom de för innevarande år beviljade medlen skulle detsamma användas för nyanskaffning av andra och tredje klass sittvagnar samt resgodsvagnar för snabbgående tåg. Fördelningen å olika vagn typer har preliminärt beräknats bliva ungefär följande:

2 sittvagnar 2 och 3 klass	160,000
15 sittvagnar 3 klass	1,090,000
10 resgodsvagnar	250,000
	Summa kronor 1,500,000.

I enlighet med förenämnda flerårsplan skulle hälften av detta belopp utgå av anslag å riksstaten och hälften av förnyelsefondsmedel.

Med åberopande av vad sålunda anförts har järnvägsstyrelsen, under förmälan att styrelsen hade för avsikt att i förslaget till förnyelsefondsstat för år 1935 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 750,000 kronor, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till person- och resgodsvagnar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 750,000 kronor.

Järnvägsstyrelsens förevarande anslagsäskande sammanhänger med den betydande stegring av persontrafiken, som kunnat konstateras under år 1934, och den väsentliga förbättring i tidtabellen, som vunnits genom elektrifieringen av statsbanornas stora huvudlinjer. I betraktande härav och då det även från trafiksäkerhetssynpunkt synes angeläget, att de nya vagn typerna av stål i allt större utsträckning komma till användning, tillstyrker jag, att medel anvisas för nästa budgetår till person- och resgodsvagnar.

*Departements-
chefen.*

Den föreliggande anskaffningsplanen för dylika vagnar slutar å ett belopp av 6,000,000 kronor, varav hälften skulle utgå av förnyelsefondsmedel och hälften av kapitalökningsmedel. Härav har för innevarande budgetår anvisats ett kapitalökningsanslag av 750,000 kronor. Järnvägsstyrelsen äskar samma belopp för nästa budgetår och har i förslaget till förnyelsefondsstat för år 1935 upptagit ett belopp av 750,000 kronor för samma ändamål. Sistnämnda belopp har av Kungl. Maj:t den 14 december 1934 anvisats.

I avvaktan å resultatet av pågående, tidigare omnämnda utredning om användningen av affärsverkens förnyelsefonder har jag funnit mig böra biträda vad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *person- och resgodsvagnar* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 750,000.

13. Postvagnar.

[32.] För innevarande budgetår har till anskaffning av postvagnar anvisats ett reservationsanslag av 165,000 kronor. Med dessa medel skulle inköpas tre nya postvagnar av typ DFo6.

Såsom i nästlidet års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 25) meddelades, blevo nu gällande bestämmelser angående postbefordran å statens järnvägar efter långvariga undersökningar och förhandlingar fastställda den 9 september 1927. Enligt nämnda bestämmelser har järnvägsstyrelsen att — med användande av för sådant ändamål till styrelsens förfogande ställda penningmedel — tillhandahålla erforderliga, för postens framförande och behandling särskilt inredda järnvägsvagnar eller avdelningar av järnvägsvagnar (postvagnar) samt vidtagna de ändringar och förbättringar av desamma, som påkallas av generalpoststyrelsen. Det ankommer därvid på verksstyrelserna att träffa överenskommelse i fråga om vagn typer, vagnsavdelnings storlek och anordnande i övrigt samt den fasta inredningens beskaffenhet. Postvagn skall utrangeras så snart någon av verksstyrelserna det påkallar; är vagnen av lägre ålder än tjugufem år fordras dock samstämmigt beslut av båda verksstyrelserna. Förutom ersättning för posttransporterna utgår för tillhandahållande av erforderliga postvagnar årligen ersättning till järnvägsstyrelsen till belopp svarande mot dels den avsättning till statens järnvägars förnyelsefond för postvagnarnas förnyelse, som det enligt fastställd stat åligger järnvägsstyrelsen att årligen verkställa, dels ränta efter fem procent å det vid årets början i postvagnar bundna statsbanekapitalet.

I sin skrivelse den 23 september 1933, vari järnvägsstyrelsen hemställde om anslag till anskaffning av postvagnar, meddelade styrelsen, bland annat, att statens järnvägars postvagnspark från och med 1928 befunnit sig i ett tillstånd av genomgripande, relativt snabb föryngring, vilket förhållande vore att se mot bakgrunden av den stagnation å området, som därförinnan under lång tid varit rådande. I anslutning till en under förra delen av år 1927 i samarbete med generalpoststyrelsen uppgjord plan i fråga om den ordning, i vilken då befintliga postvagnar borde slopas och ersättas med nya, hade ersättningsanskaffningarna fortskridit och anslag för ändamålet funnits upptagna å förnyelsefundsstaterna för samtliga följande år. Därvid hade intill år 1933 uppkommit en värdeökning av nära 1,000,000 kronor. I fortsättningen framhöll styrelsen, att täckandet av kostnaderna för denna värdeökning — ehuru enligt gällande bestämmelser liggande inom ramen för förnyelsefundsmedlens användning — på grund av ställningen å vissa konton inom förnyelsefonden borde, på sätt i anslutning till styrelsens förslag skett år 1933 vid beredande av medel till fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden, verkställas medelst anvisande av kapitalökningsanslag.

För min del fann jag mig — med erinran emellertid om att spørsmålet om principerna för användningen och placeringen av affärsverkens förnyelsefonder, vilket spørsmål redan tidigare i annat sammanhang uppkommit, syntes böra bliva föremål för ytterligare utredning — böra biträda järnvägsstyrelsens

förslag om anvisande å riksstaten av förutnämnda anslag å 165,000 kronor. Nyss omförmälda utredning har av Kungl. Maj:t den 30 juni 1934 uppdragits å riksräkenskapsverket i samråd med styrelserna för de under kommunikationsdepartementet lydande affärsdrivande verken. Utredningen är ännu icke slutförd.

Järnvägsstyrelsen har i sin skrivelse den 25 september 1934 hemställt om ytterligare kapitalökningsmedel till anskaffning av postvagnar. Efter erinran om vad i ämnet tidigare förekommit har järnvägsstyrelsen anfört följande:

I den under nästföregående punkt omförmälda planen för arbeten och anskaffningar under budgetåren 1935—1939 har för budgetåret 1935/1936 uppdragits anskaffning av 14 postvagnar med en kalkylerad kostnad av 570,000 kronor samt avsedda att ersätta vagnar med ett slopningsvärde av 100,000 kronor. Vid uppgörande av ifrågavarande kalkyl förutsattes, att en del av vagnarna utfördes såsom 2-axliga. Sedermera har det emellertid av trafik-säkerhets- och andra skäl visat sig önskvärt, att samtliga vagnar utföras såsom boggivagnar, och kommer därigenom totalkostnaden för de av generalpoststyrelsen nu begärda 14 vagnarna att uppgå till 700,000 kronor. Då beträffande slopningsvärdet icke är att företaga någon ändring gentemot vad tidigare uppgivits, skulle värdeökningen uppgå till 600,000 kronor.

Jämlikt förenämnda nya ordning för finansieringen, vilken väl i och med 1934 års riksdagsbeslut får anses vara av statsmakterna provisoriskt godtagen, skulle alltså av nämnda anskaffningskostnad ett anslag av 600,000 kronor anvisas å riksstaten och 100,000 kronor bestridas med förnyelsefondsmedel.

På grund av vad sålunda anförts har järnvägsstyrelsen, med anmälan att styrelsen hade för avsikt att i förslaget till förnyelsefondsstat för år 1935 upptaga sistnämnda belopp, 100,000 kronor, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anskaffning av postvagnar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

Mot anskaffningen av ifrågavarande postvagnar i överensstämmelse med den härför uppgjorda planen har jag icke funnit anledning till erinran. Totalkostnaden för vagnarna har beräknats till 700,000 kronor, varav enligt järnvägsstyrelsens förslag ett belopp av 100,000 kronor skulle bestridas med förnyelsefondsmedel och återstoden, 600,000 kronor, med kapitalökningsmedel. Detta förslag har jag, i avvaktan å resultatet av pågående utredning om användningen av affärsverkens förnyelsefonder, funnit mig böra biträda.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *postvagnar* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 600,000.

*Departements-
chefen.*

Automobiltrafik.

14. Anläggningar och förslag för automobiltrafik.

[33.] I skrivelse den 19 mars 1931 hemställde järnvägsstyrelsen om vidtagande av sådan ändring i gällande bestämmelser rörande förvaltningen av

statens järnvägars pensionsfond och statens järnvägars förnyelsefond, att fondmedel finge, i den utsträckning Kungl. Maj:t för varje särskilt fall, efter prövning av från styrelsen förebragt förslag, kunde komma att bestämma, placeras i vissa järnvägsaktiebolag ävensom i företag för landsvägstransport. Till stöd för denna hemställan återopade styrelsen, bland annat, följande:

Vissa enskilda järnvägsföretag hade i strävan att gentemot motortrafiken hävda sin ställning såsom transportorgan dels gått in för en sammanslagning av hittillsvarande smärre förvaltningsenheter, dels utvidgat sitt verksamhets- eller åtminstone intresseområde till att omfatta jämväl viss landsvägsbefordran.

Även för statens järnvägars del kunde samarbete med företag för landsvägstrafik på sina håll bliva ett villkor för bevarande av trafik, vars avledning skulle vålla ej blott järnvägsekonomiska utan även samhällsekonomiska förluster. Viss samverkan hade också på sina håll etablerats. Järnvägsstyrelsen hade emellertid i förevarande hänseende ojämförligt mera begränsade möjligheter än ett enskilt storföretag, beroende på att styrelsen icke disponerade några medel, vilka vid behov skulle kunna placeras i med statens järnvägar samverkande företag för landsvägstransport.

Enligt järnvägsstyrelsens uppfattning torde fördelar ibland vara att vinna, om fondmedel finge placeras även på angivet sätt. Såsom de enskilda järnvägsförvaltningarnas erfarenhet visade, skulle i vissa fall tillfredsställande direkt förräntning vara att påräkna, d. v. s. indirekta fördelar kunde ernås utan uppoffring. I andra fall torde sagda fördelar för järnvägsstyrelsen kunna uppväga den brist, som kunde uppstå i den direkta förräntningen av kapitalinsatsen. Från samhällelig synpunkt än viktigare vore emellertid, om en närmare anslutning till järnvägslinjerna av biltransporterna på sina håll skulle kunna visa sig innebära en rationalisering av transportväsendet och därmed en minskning av samhällets samlade kostnader för detsamma.

Med anledning av denna och vissa andra då föreliggande framställningar rörande användningen av de under kommunikationsdepartementet lydande affärsdrivande verkens fonder anbefalldes Kungl. Maj:t den 30 juni 1934, såsom förut erinrats, riksräkenskapsverket att i samråd med styrelserna för nämnda verk verkställa utredning dels rörande användningen och placeringen av samma verks förnyelsefonder och därmed sammanhängande spörsmål, dels ock rörande sättet för kapitalanvisning till nämnda affärsverks fonder ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

När den sålunda anbefallda utredningen kan förväntas bliva slutförd är icke möjligt att nu angiva, men densamma torde på grund av de svårlösta spörsmål, som härvidlag föreligga, taga en betydande tid i anspråk.

I sin skrivelse med anslagsäskanden för nästa budgetår har *järnvägsstyrelsen* återupptagit frågan om beredande av medel, för nästa budgetår förslagsvis 2 miljoner kronor, för placering för statens järnvägars räkning i företag för landsvägstransport. Härom har styrelsen till en början anfört följande:

Erfarenheterna från de år, som förflutit sedan förenämnda framställning år 1931 avgavs, hava tillfullo bekräftat däri anförda synpunkter. Samtidigt som biltrafikens expansion fortgått i hastigt tempo, har nämligen allt större klarhet vunnits, att en sund utveckling av vårt lands kommunikationsväsen i första hand kräver konsolidering av driften genom de hittills mångtliga företa-

gens inom varje gren sammanslutning till större enheter samt en intimare samverkan mellan företag tillhörande olika grenar, allt syftande mot en mer ekonomisk allmän transporthushållning. Verkställda utredningar hava också till full evidens bevisat, att ett förverkligande av denna bättre hushållning förutsätter, att järnvägarna i en — gentemot hittillsvarande förhållanden vid statens järnvägar — väsentligt ökad utsträckning taga bilen i sin tjänst, dels för att ersätta oekonomiska tågförbindelser, dels för att komplettera sitt linjenät med ett finmaskigt nät av landsvägsförbindelser. Flerstädes i utlandet, där utvecklingen fortskridit längre än i Sverige, hava de stora järnvägsföretagen förvärvat en betydande andel i landsvägstrafiken, och även åtskilliga svenska enskilda järnvägar hava under de senaste åren utvecklat en i förhållande till vederbörande förvaltningars ekonomiska resurser betydande företagsamhet på området.

Det kunde alltså, fortsätter järnvägsstyrelsen, enligt styrelsens mening icke råda något tvivel därom, att även för statens järnvägars del ej obetydliga fördelar skulle vara att vinna genom övergång till en mer aktiv och mångsidig verksamhet på berörda område. En sådan vore emellertid icke möjlig utan vissa kapitalinsatser. Styrelsens förslag år 1931, att för ändamålet skulle få användas pensionsfondsmedel, hade synts styrelsen innebära vissa praktiska fördelar framför övriga möjliga alternativ. Givetvis vore det dock icke av avgörande vikt för det syfte, som järnvägsstyrelsen ville nå, om i stället för fondmedel särskilt anvisade kapitalmedel skulle få komma till användning. Inför den rådande ovissheten, huruvida pensionsfondsmedel skulle kunna få avses för ändamålet och inför möjligheten av tidsvinst för ifrågavarande avgöranden — enligt styrelsens förmenande låge fara i dröjsmål — ville styrelsen därför som en alternativ lösning nu föreslå, att anslagsmedel för ifrågavarande investering äskades av riksdagen. Ett sådant riksdagsbeslut förutsatte intet ståndpunktstagande till de under utredning av riksräkenskapsverket varande problemkomplex, och ett avvaktande av den nu anbefallda utredningens resultat vore följaktligen icke påkallat. Erforderliga medelsdispositioner skulle vidare enligt den senast ifrågasatta alternativa lösningen komma att ske över riksstaten.

Rörande storleken av erforderliga anslagsmedel har järnvägsstyrelsen i fortsättningen anfört:

Att åstadkomma någon helt tillförlitlig beräkning rörande storleken av de kapitalinsatser, som den nu föreslagna utvidgningen av statens järnvägars verksamhet kan komma att successivt kräva, ligger givetvis utanför möjligheternas gränser. Uppenbart är emellertid att förevarande verksamhetsgren är gentemot den egentliga järnvägsdriften relativt föga kapitalkrävande. Ett försök till en inventering har givits vid handen, att samtliga de landsvägstrafiklinjer, vilka beröra statens järnvägars stationer på sådant sätt att förvärv eller kontrollering genom statens järnvägar ansetts kunna vara av nytta för att förebygga ytterligare trafikavledning och undvika tariffkrig, representera ett kapital rörande sig omkring 10 miljoner kronor. Därvid har uppskattning skett av dels de tekniska värdena av fordon och fasta anläggningar, dels sådana givetvis ytterst svårbedömda icke materiella värden, som uppstått genom vederbörande tillståndshavares verksamhet (good will) och som givetvis också måste vid eventuella förvärv kunna få täckas.

Att observera är visserligen att anförda summa till alldeles övervägande del avser linjetrafik för personbefordran. Den regelbundna godsbefordran med automobil, som faktiskt förefinnes inom alla landsdelar, försiggår nämligen under så lösa former och är till den grad inflätad med den vanliga beställningskörningen, att med nuvarande verksamhetsformer statens järnvägars insats på området med nödvändighet måste bli skäligen begränsad.

I varje fall är det emellertid uppenbart, att behövliga kapitalbelopp komma att bli relativt mycket måttliga, vare sig desamma jämföras med statens järnvägars hela rörelse eller ställas i relation till de ekonomiska intressen, som det gäller att söka skydda. Med hänsyn till statens järnvägars stora omfattning måste det emellertid röra sig om absolut taget ganska betydande belopp. I vad mån det föreslagna beloppet 2,000,000 kronor kan komma att förbrukas under instundande budgetår är dock omöjligt att med någon säkerhet uttala sig om; det har emellertid syntts vara av vikt, att styrelsen icke av brist på kontanta medel förhindras utnyttja de tillfällen till förvärv, som kunna vara angelägna och kunna erbjuda sig.

Styrelsen uttalar vidare, att styrelsen givetvis icke avsåge att genom massinköp av nya bilar ytterligare öka nuvarande, av styrelsen ofta skarpt kritiserade överdimensionering av transportapparaten. Vad som åsyftades vore i stället förvärv av redan förefintliga trafikföretags egendom och den övertagna verksamhetens rationella anknytning till statens järnvägars egen järnvägsrörelse. Därvid skulle, liksom vid de enskilda järnvägarna, användas de former, som för varje fall kunde anses lämpligast, alltså motortrafik i egen regi eller genom dotterföretag, aktieinnehav i formellt självständiga bilföretag eller låneunderstöd, ävensom givetvis inkomstgaranti eller direkt subvention, vilka båda sista former dock icke krävde kapitalinsats och därför redan länge av styrelsen praktiserats. För att affärsmässiga uppgörelser skulle vara möjliga erfordrades att järnvägsstyrelsen kunde med kort tids varsel disponera över behövliga penningmedel. Däremot vore det icke nödvändigt, att styrelsen erhöle rätt att själv fritt förfoga över beviljade anslagsmedel. Då nämligen enligt gällande bestämmelser den av statens järnvägar drivna bilinjetrafiken icke finge utvidgas utan av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall lämnat tillstånd, syntes det mest naturligt och lämpligt, att Kungl. Maj:t samtidigt fattade beslut rörande finansieringen.

Järnvägsstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anläggningar och förslag för automobiltrafik för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

1932 års trafikutredning, som erhållit uppdrag att inom kommunikationsdepartementet biträda med verkställande av en allsidig utredning av frågan om åtgärder för ernående av en ur olika synpunkter sund reglering av förhållandet mellan biltrafik, järnvägar och sjöfart jämte därmed sammanhängande spörsmål, har den 30 oktober 1934 avgivit utlåtande över förevarande framställning och däri anført följande:

På sätt av järnvägsstyrelsen framhålles och jämväl närmare framgår av utredningens betänkande »Järnvägs- och automobiltrafik», hava i flertalet län-der järnvägarna övergått till att i växande omfattning taga automobiler i anspråk för kompletterande av järnvägarnas egna transportprestationer; och

flerstädes hava erfarenheterna härav varit mycket gynnsamma. Även i vårt land hava de enskilda järnvägarna i avsevärd omfattning upptagit denna transportgren. Att till statens järnvägar, som emellertid i ganska vidsträckt omfattning anordnat samtrafik med enskilda innehavare av automobiltrafikföretag, hittills medel icke kunnat ställas till förfogande för förvärv eller kontrollering av automobiltrafikföretag berörande dess linjenät, torde på grund härav få betecknas såsom mindre lämpligt, och från trafikutredningens sida är varken mot syftet med det nu föreliggande förslaget eller mot storleken av det belopp, som järnvägsstyrelsen föreslår skola ställas till dess förfogande, något att erinra. Om beloppet åter skall av riksdagen som anslag beviljas eller fondmedel för ändamålet användas, är givetvis ur trafikfrågans synpunkt, från vilken det torde tillkomma trafikutredningen att yttra sig, utan betydelse. Emellertid anser sig trafikutredningen böra understryka lämpligheten av att det belopp, som för ändamålet kan komma till användning, i första hand, på sätt järnvägsstyrelsen jämväl förutsatt, tages i anspråk för förvärv av linjetrafikföretag för personbefordran. Utöver vad till stöd därför i järnvägsstyrelsens framställning anförts, torde från trafikutredningens synpunkt böra tilläggas, att persontrafiken med automobiler torde mindre än godstrafiken komma att beröras av en reglering av den yrkesmässiga automobiltrafiken, och att med hänsyn härtill icke kan befaras, att förutsättningarna för förvärv av nämnda slags trafikföretag kunna komma att ändras genom eventuella nya författningsbestämmelser beträffande den yrkesmässiga automobiltrafiken.

Mot beslutet att avgiva utlåtande av detta innehåll anmälde enligt utdrag av kommitténs protokoll en ledamot reservation.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att man såväl utomlands som vid de enskilda järnvägarna i Sverige alltmera övergått till att direkt eller indirekt ansluta automobilföretag till järnvägsföretagen. Erfarenheterna av dessa anordningar synas flerstädes hava varit mycket gynnsamma. Uppenbart är ock, att den samverkan mellan järnvägs- och landsvägstransporter, som vinnes genom ett närmare sammanförande av de båda transportmedlen, möjliggör ett säkrare och mera ordnat tillgodoseende av det allmänna trafikbehovet. Därvid ernås även en eftersträvansvärd lindring i den häftiga konkurrensen inom trafikväsendet, varigenom kan motverkas en från samhällsekonomiska synpunkter icke önskvärd och för respektive företagare ofta ekonomiskt ödeläggande överdimensionering av transportapparaten.

Såsom järnvägsstyrelsen närmare utvecklade föreligger även för statens järnvägar behov av att i en eller annan form till sig knyta sådana företag för landsvägstransporter, som beröra statens järnvägars egen trafik. Att järnvägsstyrelsen, i olikhet med enskilda järnvägsförvaltningar, hittills saknat medel för tillgodoseende av detta behov, betecknas av 1932 års trafikutredning i dess utlåtande över järnvägsstyrelsens framställning såsom mindre lämpligt. Jag delar denna trafikutredningens uppfattning. Otviveltaktigt skulle hela den uppgift statens järnvägar har sig ålagd främjas och underlättas om företaget i större utsträckning än nu är fallet kunde, där så befinnes lämpligt, ingå samverkan i en eller annan form med automobilföretag. Närmast skulle en ökad användning av bilen i järnvägens tjänst hava betydelse för ersättande av oekonomiska tågförbindelser och för järnvägsnätets komplettering med väl

*Departements-
chefen.*

ordnade landsvägsförbindelser. Såsom järnvägsstyrelsen själv framhåller torde det föreliggande behovet kunna väsentligen tillgodoses genom övertagande av redan förefintliga trafikföretag och dessas egendom, varigenom nyanskaffning av material och utfärdandet av nya trafiktillstånd i möjligaste mån undvikas.

Av nu anförda skäl finner jag, i likhet med 1932 års trafikutredning, ingen erinran att göra mot det framställda förslaget utan ger detsamma min anslutning.

Vad beträffar användningen av de medel, som må komma att avses för ifrågavarande ändamål, vill jag till en början erinra, att av Kungl. Maj:ts brev den 3 oktober 1930 (nr 363) till järnvägsstyrelsen angående undantag i vissa hänseenden från motorfordonsförordningen beträffande av styrelsen bedriven automobilinjetrafik m. m. framgår att, såsom järnvägsstyrelsen framhållit, tillstånd av Kungl. Maj:t erfordras för inrättande av automobilinjer vid statsbanorna. Vilka åtgärder i övrigt, som böra ifrågakomma till vinnande av det med den föreslagna medelsdispositionen avsedda syftet, och i vilken omfattning detta bör tillgodoses, kan svårligen på förhand bestämmas utan måste ytterst bliva beroende av de skiftande förhållandena vid det över hela landet utsträckta statsbanenätet. Såsom järnvägsstyrelsen förutsätter, synes anslaget böra få av styrelsen disponeras endast efter medgivande av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall, i följd varav lämpligheten, ur olika synpunkter, av medelsplaceringen kommer under Kungl. Maj:ts bedömande.

I sakens nuvarande läge synes anledning ej föreligga att avvakta resultatet av förutnämnda utredning om användningen av affärsverkens fondmedel m. m. Då det ej heller torde finnas anledning till erinran mot att för ifrågavarande ändamål anvisas kapitalökningsmedel, tillstyrker jag att så sker. I fråga om storleken av ett sådant anslag finner jag det av järnvägsstyrelsen föreslagna beloppet, 2 miljoner kronor, under förhandenvarande omständigheter lämpligt avvägt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *anläggningar och förlag för automobiltrafik* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 2,000,000.

Statens vattenfallsverk.

Kraftverken.

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (utgifter för kapitalökning, bil. 3, punkten 26) redogjorde föredragande departementschefen för ett av vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 30 september 1929 framlagt omfattande byggnadsprogram för ernående av den ökade produktion av elektrisk kraft, som ansågs påkallad av inträdd och beräknad stegring av kraftkonsumtionen inom det s. k. mellansvenska centralblocket. Utbyggnadsprogrammet, vilket i sin helhet åsyftade att säkerställa det beräknade kraftbehovet inom berörda område fram till slutet av år 1936, gick ut på *dels* utvidgning av två befintliga anläggningar, nämligen insättande av ett nytt maskinaggregat vid kraftstationen i Motala samt utökning av såväl maskininstallation som ångpanneutrustning vid ångkraftverket i Västerås, *dels ock* utförande av två helt nya anläggningar, nämligen utbyggande av statens vattenfall vid Vargön i Göta älv samt vid Malfors mellan Roxen och Norrbysjön i Motala ström. Beträffande den närmare innebörden av utbyggnadsplanen samt i fråga om de allmänna förutsättningar med avseende å kraftmarknadens läge m. m., på vilka planen grundades, tillåter jag mig här att hänvisa till den i 1930 års statsverksproposition lämnade redogörelsen.

Föredragande departementschefen anslöt sig i allt väsentligt till den av vattenfallsstyrelsen framlagda planen. Anslag till påbörjande av samtliga de föreslagna anläggningarna begärdes av 1930 års riksdag (statsverkspropositionen samt proposition nr 181). Vidare gjordes till samma riksdag framställningar rörande anslag för fortsättande av vissa redan tidigare beslutade kraftstations- och vattenregleringsföretag, nämligen veckoreglering av Göta älv, anläggande av en kraftstation vid Sillre för beredande av krafttillskott till Norrfors kraftverk samt anordnande av en andra tilloppstunnel vid Porjus kraftstation. Kungl. Maj:ts i nu berörda ämnen framlagda förslag vunno riksdagens bifall (riksdagens skrivelser nr 18 och nr 190).

I skrivelse den 30 september 1930 med anslagsäskanden för budgetåret 1931/1932 utvecklade vattenfallsstyrelsen, på sätt återgivits i statsverkspropositionen till 1931 års riksdag (utgifter för kapitalökning, bil. 2, punkten 22), sin uppfattning om det ändrade ekonomiska läget och dess inverkan på framlagda byggnadsplaner. Styrelsen kom efter frågans övervägande till den slutsatsen, att det förenämnda arbetsprogrammet i huvudsak borde fullföljas. I enlighet med vad i propositionen föreslogs blev detta också riksdagens beslut. Därjämte kompletterades byggnadsprogrammet för centralblocket så-

tillvida, att med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anslag beviljades för påbörjande av arbetena med fortsatt veckoreglering av Motala ström — veckoregleringens s. k. andra stadium.

Såsom närmare framgår av statsverkspropositionerna till 1932, 1933 och 1934 års riksdagar, vartill jag här torde få hänvisa, hava jämväl under budgetåren 1932—1935 här ifrågavarande anläggningsarbeten fullföljts i huvudsaklig överensstämmelse med det för 1930 års riksdag framlagda arbetsprogrammet med däri av följande riksdagar godkända mindre modifikationer.

Till utvidgning av Motala kraftverk erforderliga medel anvisades i sin helhet å riksstaten för budgetåret 1930/1931. För anläggningarna vid ångkraftstationen i Västerås samt för veckoregleringen av Göta älv anvisade 1931 års riksdag slutanslag. Till kraftstationen vid Sillre samt tilloppstunneln vid Porjus beviljades slutanslag år 1932. För anläggningarna vid Vargön samt veckoregleringen av Motala ström anvisade 1933 års riksdag slutanslag, varjämte ett tilläggsanslag beviljades för Sillreanläggningen.

Med avseende å kraftstationen i Malfors torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t i proposition nr 181 år 1930 förelade riksdagen förslag om anvisande av medel för påbörjande av denna anläggning i Motalaström mellan Norrbysjön och Roxen, vilken anläggning beräknats draga en kostnad av 9.8 miljoner kronor. Detta förslag avsåg sättet för utnyttjande av den fallhöjd, som staten då ägde på nämnda sträcka i Motalaström. Till denna anläggning har för budgetåren 1930—1935 anvisats ett sammanlagt belopp av (200,000 + 1,000,000 + 2,000,000 + 2,500,000 + 3,100,000) 8,800,000 kronor. För anläggningen, som numera beräknas bliva färdig i slutet av år 1935, skulle sålunda resterande slutanslag, en miljon kronor, anvisas för budgetåret 1935/1936. I skrivelse den 29 september 1934 med anslagsäskanden för nästa budgetår har emellertid vattenfallsstyrelsen anmält, att det visat sig möjligt att genom förändrade konstruktioner och förbättrade arbetsmetoder så mycket nedbringa kostnaderna, att det på hela anläggningen syntes uppstå en besparing av cirka en miljon kronor, varför anläggningen sålunda syntes kunna färdigställas för redan anvisade medel. De största besparingarna, har styrelsen vidare meddelat, hade uppkommit genom förbättrad konstruktion av dammen med därefter anpassad arbetsmetod och av förbindelsen mellan tilloppskanalen och turbinerna samt genom de utomordentliga prestationer, som gjorts av den för de stora grävningsarbetena använda stora grävmaskinen. Av gynnsam inverkan hade även varit att byggnadstiden sammanfallit med den exceptionella torkperiod, som särskilt i dessa trakter varit rådande. Den exakta storleken av den besparing, som kan komma att uppstå, kan ännu icke säkert bedömas, då stora arbeten återstå, men då vattenfallsstyrelsen nu förklarar sig anse, att anläggningen torde kunna fullbordas med redan anvisade medel, behöver icke något nytt anslag begäras av riksdagen.

Härutöver torde jag få erinra, att 1932 års riksdag med anledning av i ämnet väckta motioner för budgetåret 1932/1933 beviljade ett anslag av låne-medel av 150,000 kronor för påbörjande av en andra avloppstunnel vid Porjus

kraftstation. I sin skrivelse den 30 september 1932 med anslagsäskanden för budgetåret 1933/1934 ifrågasatte vattenfallsstyrelsen på anförda skäl, om det överhuvud taget vore lämpligt att under dåvarande förhållanden påbörja arbetena med berörda avloppstunnel, innan utsikterna för kraftavsättningen från Porjusverket förbättrats. Med anledning därav framhöll jag vid min anmälan av ärendet inför Kungl. Maj:t (1933 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bil. 2, sid. 83—85) som min mening, att förhållandena i ifrågavarande landsända vore sådana att — även med beaktande av styrelsens i dess nyssberörda skrivelse omförmälda strävan att söka bereda övertalig arbetskraft sysselsättning å andra orter — övervägande skäl måste anses tala för att, på sätt som vid anslagsbeviljandet torde hava avsetts, arbetena i Porjus åtminstone tills vidare fortsattes i samma takt som dittills och att alltså för sådant ändamål det av riksdagen till påbörjande av en andra avloppstunnel anvisade beloppet av 150,000 kronor vid lämplig tidpunkt toges i anspråk. Därest omständigheterna framdeles funnes böra föranleda ett avbrott i anläggningsarbetet, torde, enligt vad jag inhämtat, detta kunna ske utan nämnvärd olägenhet för vattenfallsverket.

Vad jag sålunda anfört föranledde ej något särskilt uttalande från riksdagens sida (riksdagens skrivelse nr 55, punkt 26).

I skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* gjort hemställan om beredande av anslag för budgetåret 1935/1936 till kraftstations- och vattenregleringsföretag.

I denna skrivelse har styrelsen till en början upplyst, att beträffande anläggningarna vid centralblocket de förutsedda arbetena för *veckoreglering av Göta älv* fullbordats. *Vargöns kraftstation* vore färdig samt tagen i drift, och endast mindre kompletteringsarbeten återstode. Laga tillstånd hade begärts att få utföra den *nya tillloppskanalen i Trollhättan*, vartill anslag beviljats av 1934 års riksdag. För *Malfors kraftstation* i Motala ström påginge arbetena programenligt, men arbetena hade på grund av förbättrade arbetsmetoder och gynnsam väderlek kunnat bedrivas snabbare än man beräknat, och kraftstationen beräknades numera kunna igångsättas hösten 1935. Arbetena för *fortsatt veckoreglering i Motala ström* vore påbörjade och väntades bliva avslutade, innan Malforsstationen toges i bruk.

Vid de *norrländska kraftverken* hade *Sillre kraftstation* blivit färdigställd redan under våren 1933. *Tilloppstunneln nr 2 vid Porjus* hade blivit färdig och tagen i bruk i augusti 1934. Där återstode endast vissa mindre kompletteringsarbeten vid fördelningsbassängen. Det år 1932 anvisade anslaget för påbörjande av *avloppstunneln nr 2 vid Porjus* kvarstode oförbrukat.

Vid *Västerås ångkraftstation*, som under den genomlupna torrperioden varit i hög grad ansträngd, hade alltför vissa ändringsarbeten bedrivits med anlåtande av driftmedel samt medel ur förnyelsefonden för att höja ångpannornas effekt och driftsäkerhet.

Förberedelser hade gjorts för den nya ångpanna och för anordning med askavskiljning, vartill medel anslagits av 1933 års riksdag.

En sjunde turbin i *Trollhättan* hade ombyggts med anlåtande av medel ur förnyelsefonden, och ombyggnad av den femte (sista) turbinen i *Älvkarleby* hade beställts samt beräknades komma att äga rum under vintern 1934/1935.

Vattenfallsstyrelsen har härefter framhållit, att pågående arbeten givetvis i första hand skulle fullföljas och avslutas. Därmed vore den flerårsplan, som framlades till 1930 års riksdag, genomförd, och innan styrelsen ginge att specificera de för budgetåret 1935/1936 erforderliga anslagen, torde det, anför styrelsen, vara nödvändigt att söka giva en bild av behoven och den sannolika utvecklingen i fråga om kraftkonsumtionen inom styrelsens områden för att därefter uppdraga huvudlinjerna för en flerårsplan.

Efter att hava erinrat, att styrelsens kraftdistribution för närvarande vore fördelad på tre olika områden, centralblocket, Norrforsområdet och Porjusområdet, mellan vilka icke några styrelsen tillhöriga förbindelselinjer funnes, har vattenfallsstyrelsen meddelat, att den nu ansåge tiden vara inne att med en huvudledning från norr till söder förena alla dessa områden i gemensam drift.

Styrelsen har då till en början lämnat följande sammanställning över kraftförbrukningen vid styrelsens nät under fem angivna 12-månadersperioder:

	Förbrukning i milj. kWh.			
	Central- blocket	Norr- fors	Porjus	Summa
$\frac{1}{7}$ 1929— $\frac{30}{6}$ 1930	1,379	119	205	1,703
$\frac{1}{7}$ 1930— $\frac{30}{6}$ 1931	1,288	124	184	1,596
$\frac{1}{7}$ 1931— $\frac{30}{6}$ 1932	1,304	138	159	1,601
$\frac{1}{7}$ 1932— $\frac{30}{6}$ 1933	1,363	170	135	1,668
$\frac{1}{7}$ 1933— $\frac{30}{6}$ 1934	1,480	207	168	1,855.

Siffrorna visade en betydande ökning för det sista året. Ännu större bleve ökningen, om kraftkonsumtionen för 12-månadersperioden $\frac{1}{6}$ 1933— $\frac{31}{6}$ 1934 intoges i jämförelsen:

Centralblocket	Norrfors	Porjus	Summa milj. kWh
1,536	209	176	1,921

Ökningen berodde, anför vattenfallsstyrelsen härefter, av olika orsaker inom de olika områdena, men beträffande dem alla vore tydligt, att konjunkturomslaget gjort sig kraftigt gällande. Detta visade sig såväl i fråga om kraft för allmän distribution som för industriella ändamål.

Beträffande de olika områdena har styrelsen anført huvudsakligen följande:

Vid *centralblocket* har jämväl den fortsatta järnvägselektrifieringen medfört ökning av kraftförbrukningen för järnvägsdrift. Den under hela det gångna året rådande vattenbristen i mellersta och södra Sverige har även förantlett fortsatt stark efterfrågan på reservkraft såväl inom styrelsens som angränsande distributionsområden, vilka normalt erhålla sin kraft av andra kraftleverantörer. Styrelsens kraftresurser hava givit möjlighet att icke blott tillgodose alla uppträdande behov inom styrelsens egna områden utan även att liksom föregående år i viss utsträckning leverera reservkraft jämväl till sådana företag, med vilka avtal om kraftleverans icke finnas avslutade. Styrelsen har nämligen ansett sig böra, så långt det varit möjligt, medverka till lät-

tande av de svårigheter, som vattenbristen i därav hemsökta trakter vållat, och för det ändamålet även inköpt annan tillgänglig kraft och distribuerat den på sitt stora, vittförgrenade nät. Den vidsträckta samkörning, som på detta sätt framtvingats, har givit rik erfarenhet till gagn för framtiden. Vattenfallsstyrelsens hjälpverksamhet har sträckt sig ända ned till Sydsvenska kraftaktiebolaget, sedan sammankopplingen i Nässjö blivit utförd, och det har hänt, att vattenfallsstyrelsen haft samkörning med såväl nämnda bolags nät som också Stockholms stads och Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolags nät i Dalarna samtidigt, utan att detta vållat några egentliga svårigheter i fråga om driften. Det är emellertid tydligt, att en stor del av den reservkraftkonsumtion, som på detta sätt uppstått, faller bort så fort vattenbristperioden slutar. Det är ej ännu möjligt att bestämt uttala sig om, när detta kommer att ske. Troligen får man i varje fall vara beredd på, att även vintern 1934/1935 kommer att erbjuda svårigheter i vissa trakter, och vattenfallsstyrelsen har därför fortsatt att förstärka och förbättra ångkraftverket i Västerås.

När det gäller att bedöma den kraftkonsumtion, som skall bli utslagsgivande för nyanläggningar, skall man visserligen taga hänsyn till den nuvarande konsumtionen och den stegring, som kan förväntas under viss tidsperiod, men man måste även taga i beräkning, att den i kraftkonsumtionen ingående reservkraftleveransen är mycket variabel och under sista åren varit ovanligt stor, medan den normalt är avsevärt mindre.

Norrforsområdet företer en mycket stark ökning av försäljning av s. k. tillfällig kraft. Detta beror i mindre grad på reservkraftleverans på grund av vattenbrist utan framförallt på den högkonjunktur, som rått inom trävaru- och cellulosaindustrierna. Under alla förhållanden behöva kraftresurserna vid Norrforsblocket förstärkas.

Inom *Porjusområdet* har kraftförbrukningen ännu ej nått värdena före krisen, först och främst beroende på att malmbrytningen ännu ligger långt under den då normala. En ej ringa återhämtning har dock ägt rum i fråga om malm-brytningen, varjämte smältverket i Porjus under året upptagit driften, åtminstone för viss tid. För övrigt har den förbättrade konjunkturen på trävaruområdet även medverkat till ökning av förbrukningen vid Porjusblocket.

Styrelsen har låtit utföra prognoser för tiden 1935—1942 för såväl centralblocket som Norrfors- och Porjusblocken gemensamt.

Vid *centralblocket* har därvid räknats med normalår i fråga om vattentillgången samt med på erfarenhet grundad tillväxt för olika slag av förbrukning. Kraftleveransen till Krångedeintressenterna har räknats upphöra vid avtalad tid, vilket har till följd, att kurvan för totalförbrukningen blir ganska flack åren 1935—1936. Det visar sig, att de kraftresurser, som finnas tillgängliga vid centralblocket, sedan Malfors kraftstation blivit färdig och den beslutade kompletteringen vid Västerås ägt rum, under normalår skulle täcka förbrukningen till och med år 1937, men att för tiden därefter en förstärkning av resurserna erfordras.

Vid det kombinerade blocket Norrfors—Porjus, i det följande kallat *Norrlandsblocket*, är det svårare att få underlag för en prognos, enär den starka ökningen i kraftförbrukning under det sista året torde få anses övergående. En på sannolika grunder gjord prognos, som, bland annat, bygger på igångsättande av elektrifiering av järnvägssträckan Boden—Ånge omkring år 1940, giver till resultat, att ett mycket rikligt kraftöverskott skulle finnas under hela den ifrågavarande perioden.

Härefter har vattenfallsstyrelsen till omprövning upptagit frågan, hur det omkring år 1937 erforderliga tillskottet av kraft vid centralblocket skall kunna erhållas.

Styrelsen har härvid till en början framhållit, att nästa stora kraftstation, som skulle byggas vid styrelsens nät, borde bli kraftstationen vid Stadsforsen i Indalsälven. Av skäl, för vilka jag kommer att närmare redogöra under punkt 41 i det följande, har emellertid styrelsen funnit det icke vara lämpligt att i nuvarande läge forcera fram Stadsforsens bebyggande, så att kraft därifrån kan vara tillgänglig år 1937, utan har styrelsen här endast hemställt om medel för vissa förberedande arbeten.

Styrelsen har vidare erinrat om vad styrelsen tidigare yttrat därom, att det kunde vara lämpligt att i tiden mellan det redan avslutade bygget vid Vargön och det snart avslutade bygget vid Malfors, å ena, samt byggandet av kraftstationen vid Stadsforsen, å andra sidan, utbygga en del mindre, staten tillhöriga fall i Mellan-Sverige, nämligen fallen vid Hammarby och Storå i Örebro län, Sävåån i Västergötland samt Jössefors i Värmland.

Beträffande sistnämnda fall har vattenfallsstyrelsen underställt Kungl. Maj:ts prövning villkorligt avtal om utarrendering till Billeruds aktiebolag. Till denna fråga torde jag få anledning återkomma vid ett senare tillfälle.

Beträffande de övriga fallen har det, meddelar vattenfallsstyrelsen, vid ett genomarbetande av utbyggnadsförslag för dem visat sig, att det krafttillskott, som vunnes genom dessa vattenfalls bebyggande, bleve förhållandevis dyrt och ej heller i fråga om storleksordningen gäve en lösning, som vore tillfredsställande i detta sammanhang. Styrelsen hade därför icke ansett sig böra för närvarande framlägga förslag till utbyggnad av dessa vattenfall.

Med det läge, i vilket frågan om Vänerens reglering för närvarande befunde sig, kvarstode, anför härefter vattenfallsstyrelsen, till jämförelse två alternativ, det ena att ytterligare utbygga *ångkraftverket i Västerås*, det andra att tillvarataga det stora kraftöverskottet i Porjus genom en *nordlig stamlinje*, som bunde samman styrelsens alla tre block.

Västeråsstationens utbyggnad till sådan omfattning, att den skulle vara i stånd att trygga tillgången på kraft, tills det lönade sig att föra ned kraft från Stadsforsen, skulle innebära utförande av ännu en ångpanna av samma storlek som den sist beslutade samt ytterligare en ångturbingenerator på 50,000—60,000 kW. Jämte alla i samband därmed erforderliga nyanskaffningar skulle detta motsvara en anläggningskostnad av i runt tal 4.5 miljoner kronor. När Vänerens reglering bleve genomförd, vilket numera beräknades ske 1939 eller 1940, och sedan Stadsforskraft blivit tillgänglig vid centralblocket, vore det att befara, att detta maskineri komme att stå mycket dåligt utnyttjat. Det vore även ovisst, hur kolpriset komme att variera. För ett kolfattigt land som Sverige föreläge alltid viss risk, därest det för sin kraftförsörjning gjorde sig alltför mycket beroende av importerade kol.

Styrelsen ansåge också detta alternativ underlägset det följande.

Detta senare alternativ, som härmed för första gången framfördes såsom definitivt förslag, hade under åtskilliga år varit föremål för diskussion inom styrelsen men väckt betänksamhet väsentligen i två avseenden. För det första hade det varit tveksamt, huruvida ej kraftöverskottet i Porjus skulle erfordras vid malmfälten eller för Norrbottensindustrien. För det andra hade överfö-

ringen till Mellan-Sverige ingivit betänkligheter såväl i fråga om anläggningskostnaden som driften.

I det senare avseendet hade den erfarenhet, som vunnits under de två sista årens samkörning, givit visshet om att det förslag, som i detta sammanhang framlades, skänkte nödig säkerhet.

Anläggningskostnaden för komplettering av linjen Porjus—Boden samt nyanläggning av en 132 kV-linje Boden—Vännäs—Indalsälven—Västerås med därtill hörande anordningar uppginge till cirka 11 miljoner kronor. Den ökade kraftavsättningen inom såväl Norrforsblocket som centralblocket skulle, sedan ränta och amortering avdragits, giva ett mycket gott tillskott till förräntning av Porjus kraftstation.

Det kunde för närvarande med visshet sägas, att inom den tid, vartill hänsyn nu behöfde tagas, kraftbehovet vid malmfälten och i Norrbotten icke bleve större än att det överskott vid Porjus, som bleve tillgängligt för transport söderut till Norrforsblocket och centralblocket, komme att år 1937 uppgå till cirka 200 miljoner kWh vid nuvarande utbyggnad i Porjus och reglerings-skede i Suorva.

Genom den föreslagna linjen öppnades emellertid utsikt att undan för undan utnyttja de utbyggnadsmöjligheter, som funnes vid Porjus, och man kunde därför fullfölja tanken att genom i långsam takt bedrivna arbeten bygga vattenvägarna, så att sedermera efter behov nya maskinaggregat kunde inmonteras i Porjus. Sedan numera tilloppstunneln nr 2 färdigstälts, borde man således, om styrelsens förslag till sammanbindningslinje Porjus—centralblocket vunne godkännande, kunna gå in för att i långsam takt även bygga avloppstunneln nr 2. För densamma funnes ett av 1932 års riksdag beviljat anslag av 150,000 kronor, vilket belopp syntes vara tillräckligt, tills nytt anslag hunne äskas av 1936 års riksdag. I detta sammanhang meddelades, att avloppstunneln numera beräknades kosta 1.4 miljon kronor, varav cirka 1.2 miljon kronor för själva tunneln samt återstoden för anknytningen vid kraftstationen och utloppet i älven. Arbetet borde bedrivas så, att själva tunneln färdigställdes i jämn takt under loppet av 4 år. Under de sista två åren borde därjämte utföras anknytning och utlopp. Även den påbyggnad av dammen i Suorva, som eventuellt erfordrades för att undan för undan höja den reglerade vattenmängden, borde kunna utföras i successiva avsnitt.

Det förtjänade understrykas, att med detta arbetssätt kunde uppstående kraftbehov i Norrbotten i mån av behov tillgodoses genom insättande av nya maskinaggregat i Porjus utan att det nu disponibla överskottet behöfde reserveras för detta ändamål. Ur den synpunkten mötte sålunda intet hinder att omedelbart tillgodogöra nämnda överskott inom styrelsens övriga distributionsområden.

Huvudlinjen i styrelsens åtgärder för tillgodoseende av den ökade kraftkonsumtionen inom samtliga dess avsättningsområden bleve sålunda enligt den nu framlagda planen byggande av en 132 kV-förbindelselinje från Boden till Västerås.

I sinom tid följde därmed behov att installera det andra maskinaggregatet

jämte tillhörande pumpmaskineri i Sillre. Något anslag härför behöves dock ej för budgetåret 1935/1936.

*Departement-
chefen.*

Såsom framgår av vattenfallsstyrelsens av mig i det föregående återgivna översikt av kraftförbrukningen vid styrelsens nät under tiden från och med den 1 juli 1929, har denna under det senaste året visat en betydande ökning. Konjunkturomslaget har alltså här gjort sig kraftigt gällande.

Den flerårsplan för vattenfallsstyrelsens utbyggnadsarbeten, som framlades för 1930 års riksdag, är i allt väsentligt genomförd. Styrelsen har nu haft att undersöka, hur det omkring år 1937 erforderliga tillskottet av kraft vid centralblocket skall kunna erhållas. Härvid har styrelsen — efter utredningar, för vilka i det föregående redogjorts — stannat för att föreslå byggandet av en nordlig stamlinje, som skulle tillvarata det stora kraftöverskottet i Porjus och binda samman styrelsens alla tre block. Såsom jag närmare kommer att utveckla under punkt 42 i det följande, har jag funnit mig böra tillstyrka vattenfallsstyrelsens sålunda framlagda förslag.

Innan jag övergår till behandling av vattenfallsstyrelsens särskilda anslagsäskanden för budgetåret 1935/1936, vill jag beröra ett spörsmål, som var föremål för uppmärksamhet vid 1934 års riksdag, nämligen om enhetliga principer för beräkning av byggnadsanslag vid de affärsdrivande verken.

I skrivelse den 5 juni 1934, nr 307, i anledning av riksdagens år 1933 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933, anförde riksdagen under punkten 7), i anslutning till vad riksdagens revisorer uttalat beträffande vissa av vattenfallsstyrelsen i samband med anläggandet av en kraftstation vid Sillre vidtagna åtgärder, följande:

Riksdagen har funnit, att olika principer för beräkning av byggnadsanslagens storlek kommit till användning icke blott vid olika affärsverk utan även vid ett och samma verk, såsom nu har visat sig vara fallet i fråga om vattenfallsstyrelsen. Det kan icke anses riktigt att verken själva skola hava rätt och möjlighet att avgöra i vad mån anslagsmedel och i vad mån driftmedel må anlitas för statliga byggnadsföretag. Riksdagen förväntar, att Kungl. Maj:t vid framläggandet av propositioner om anslag till ny- och ombyggnader tillser, att vid byggnadskostnadernas beräkning enhetliga principer komma till tillämpning.

Riksdagen har velat för Kungl. Maj:t giva till kända ovan uttalade uppfattning i denna fråga.

Den 6 juli 1934 anbefallde Kungl. Maj:t envar av generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och domänstyrelsen att före den 15 september 1934 till kommunikationsdepartementet inkomma med redogörelse för de principer, som i av riksdagen angivet hänseende tillämpades av vederbörande styrelse vid beräkning av anslagsbehovet för statliga byggnadsföretag.

Sedan de sålunda infortrade redogörelserna inkommit till kommunikationsdepartementet, anmodade jag den 29 oktober 1934 oförmälda verksstyrelser

att gemensamt före den 1 mars 1935 till kommunikationsdepartementet inkomma med förslag till såvitt möjligt enhetliga principer för beräkning av byggnadsanslag vid de affärsdrivande verken.

Här förevarande fråga är av delvis ganska invecklad natur. Med hänsyn härtill har det icke varit möjligt att så forcera den igångsatta utredningen, att eventuellt nya, mera enhetliga principer för byggnadsanslagens beräkning kunnat komma till användning vid framläggandet av förslag för 1935 års riksdag. Däremot synas skäl föreligga för antagandet att, åtminstone i viss utsträckning, detta skall kunna bli fallet vid 1936 års riksdag.

Trollhätte kraftverk.

1. Ny tilloppskanal till Trollhätte kraftstation.

[34.] På därom av vattenfallsstyrelsen gjord hemställan framlade Kungl. Maj:t för 1934 års riksdag (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 26) förslag om anslag till utförande av ny tilloppskanal till Trollhätte kraftstation.

Såsom närmare framgår av berörda punkt i 1934 års statsverksproposition, vartill jag här torde få hänvisa, beräknades kostnaderna för den föreslagna tilloppskanalen till 2.5 miljoner kronor. Genom anläggningen skulle fallförlusten på hela tilloppet vid framförandet av 550 sekundkubikmeter minskas från 1.9 meter till 1.4 meter, beredande en ökning i kraftproduktionen av i medeltal 15 miljoner kilowattimmar per år. Årsinkomsten härav beräknades till 130,000 kronor.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen för ändamålet för budgetåret 1934/1935 ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

I sin skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om utverkande av ett anslag för ändamålet å 800,000 kronor för budgetåret 1935/1936.

Vattenfallsstyrelsen har därvid meddelat att, enär Västerbygdens vattendomstol då ännu icke bifallit vattenfallsstyrelsens framställning om tillstånd till arbetenas utförande, dessa icke ännu kunnat igångsättas. Sådant tillstånd kunde emellertid snart nog förväntas, och arbetena komme därefter att omedelbart påbörjas.

Sedermera har vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 9 november 1934 anmält, att vattendomstolen genom dom den 2 november 1934 meddelat tillstånd till arbetenas utförande.

Sedan vattendomstolens omförmälda dom numera vunnit laga kraft, har vattenfallsstyrelsen igångsatt här ifrågavarande, vid 1934 års riksdag beslutade arbeten. För tiden till och med utgången av budgetåret 1935/1936, d. v. s. ungefär ett och ett halvt år, torde enligt vattenfallsstyrelsens beräkningar ett belopp av tillhoppa 1.3 milj. kronor bliva erforderligt för arbetenas rationella bedrivande. Utöver det redan av riksdagen anvisade beloppet skulle

*Departements-
chefen.*

alltså för nästkommande budgetår erfordras 800,000 kronor. Då jag icke funnit något att erinra häremot hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ny tilloppskanal till Trollhätte kraftstation* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 800,000.

2. Förlängning av dräneringstunneln i Trollhättan.

[35.] I sin skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om utverkande av ett anslag å 80,000 kronor för verkställande av en förlängning av dräneringstunneln i Trollhättan.

Vattenfallsstyrelsen har därvid erinrat, att för genomförande av profilregleringen av Göta älv mellan Vargön och Trollhättan utförts en dräneringstunnel från Stallbackaån ned till Polhems sluss vid den s. k. »Hojums Varp». Denna dräneringstunnel, som framledde vattnet från Stallbackaån, mottog dessutom avloppsvatten från större delen av Trollhättans stads planlagda område. Vattenomsättningen i Hojums Varp vore emellertid, anför vattenfallsstyrelsen vidare, ringa på grund av att huvuddelen av Göta älvs vattenmängd numera framleddes genom kraftkanalerna och oftast mycket obetydligt vatten passerade fallen, varigenom kloakvattnets utspädning blivit för liten. För att råda bot härför borde dräneringstunneln förlängas till Olidehålan, där praktiskt taget älvens hela vattenmängd alltid passerade. Denna förlängning av avloppstunneln måste i varje fall komma till utförande i samband med byggandet av en ifrågasatt ny kraftstation vid Hojums Varp.¹ Tunnel förlängningen hade kostnadsberäknats till 80,000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas för utförande av arbetet under budgetåret 1935/1936.

Departementschefen.

Av vattenfallsstyrelsens framställning framgår, att den ifrågasatta förlängningen av dräneringstunneln redan nu är erforderlig av sanitära skäl. Då härtill kommer, att här förevarande arbete kommer att ingå i den avsedda slutliga utbyggnaden av Trollhätte kraftstation, finner jag mig böra tillstyrka vattenfallsstyrelsens förslag. Mot de beräknade kostnaderna har jag icke funnit något att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förlängning av dräneringstunneln i Trollhättan* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 80,000.

3. Förvärv för statens vattenfallsverks räkning av vissa markområden i Trollhättan.

[36.] I skrivelse den 1 december 1934 har *vattenfallsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts godkännande ett skrivelsen bilagt, för styrelsen endast under

¹ Se beträffande denna kraftstation, som är avsedd att utgöra den sista utbyggnaden vid Trollhättan, 1934 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 26.

förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande gällande avtal den 20 och 22 november 1934 mellan vattenfallsstyrelsen och Nydqvist & Holm aktiebolag angående förvärv av vissa markområden i Trollhättan för en köpeskilling av 200,000 kronor.

Ifrågavarande markområden omfatta, meddelar vattenfallsstyrelsen, en areal av cirka 27,300 kvadratmeter och äro belägna väster om trafikkanalen i Trollhättan i närheten av Trollhätte kraftverks maskinbyggnad. Å en skrivelsen bilagd karta framgå läget och gränserna för ifrågavarande områden, som huvudsakligen utgöra ett Nydqvist & Holm aktiebolag tillhörigt fabriksområde, varå numera någon nämnvärd fabriksrörelse icke bedrivs. Bolaget hade, meddelar vattenfallsstyrelsen, förlagt sin huvudsakliga verksamhet till ett annat område, beläget öster om trafikkanalen. I köpet inginge vissa byggnader, nämligen en större fabriksbyggnad, som bolaget använt såsom martin-gjuteri, samt två andra byggnader, som använts såsom metallgjuteri och modellverkstad. Dessa byggnader vore i relativt gott skick. Härjämte inginge två bostadsbyggnader, den ena kallad lägenheten Nyckebo om 2 lägenheter om 4 rum och kök, och den andra kallad lägenheten Skuggan, innehållande 2 lägenheter om 2 rum och kök. Vidare omfattade köpet den järnvägsbro, som ledde över trafikkanalen, jämte järnvägsspårets fortsättning å östra sidan om trafikkanalen fram till kronan tillhörig mark under $\frac{11}{16}$ mantal Stora Hoijum. Genom avtalet hade kronan tryggt sin rätt till järnvägsförbindelse mellan Trollhätte kraftstation och Trollhättans järnvägsstation.

Det hade, anför härefter vattenfallsstyrelsen, länge varit ett önskemål att förvärva ifrågavarande markområde för att härigenom kunna fritt disponera marken i närheten av kraftstationen. Det hade icke varit lämpligt, att ett större fabriksområde varit beläget alldeles i närheten av Trollhätte kraftanläggning, vilket medfört risker såväl ur brandsynpunkt som ur andra säkerhetssynpunkter. Tillfarterna till Trollhätte kraftstation vore icke ordnade på ett tillfredsställande sätt. Genom det nu föreslagna förvärvet kunde denna fråga lösas på ett lämpligt sätt. Även fylldes genom markförvärvet behovet för Trollhätte kraftverk att i närheten av kraftanläggningen erhålla en upp-lagsplats för ledningsstolpar m. m., varjämte vattenfallsstyrelsen hade för avsikt att efter vidtagen ombyggnad använda de å området kvarvarande byggnaderna till förråds- och reparationsverkstad m. m. för Trollhätte kraftverk. Det nuvarande förrådet vore nämligen både trångt, obekvämt och brandfarligt, och en Trollhätte kraftverk tillhörig reparationsverkstad jämte garage å Önan måste slopas, när den nya kraftkanalen till kraftstationen, till vars utförande tillstånd redan erhållits, inom de närmaste åren komme att färdigställas.

Med hänsyn till förenämnda omständigheter har styrelsen ansett det synnerligen önskvärt att förvärva området. Det överenskomna priset, 200,000 kronor, har vattenfallsstyrelsen funnit väl uppvägas av de nyss angivna fördelar, som köpet innebure för styrelsen. Priset hade, anför styrelsen, fastställts först efter långvariga underhandlingar och torde enligt styrelsens uppfattning utgöra skäligen betalning för vad som förvärvet avsåge.

Vattenfallsstyrelsen slutar med att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte *dels* godkänna berörda preliminära avtal den 20 och 22 november 1934 angående förvärv av Nydqvist & Holm aktiebolag tillhöriga markområden väster om trafikkanalen i Trollhättan jämte spårplaneringar m. m.; *dels* efter särskilt anslag av 1935 års riksdag anvisa vattenfallsstyrelsen ett belopp av 200,000 kronor för gäldande av köpeskillingsbeloppet; *dels ock* förordna, att de förvärvade fastigheterna och rättigheterna skola, sedan de av kronan tillträtts, stå under vattenfallsstyrelsens förvaltning.

I ärendet har *byggnadsstyrelsen* den 13 december 1934 avgivit utlåtande och därvid — med förmälan att styrelsen varit i tillfälle att under hand taga del av den värdering av ifrågavarande områden m. m., som läge till grund för det föreliggande preliminära avtalet — meddelat, att styrelsen för sin del icke hade något att erinra mot bifall till vattenfallsstyrelsens framställning.

Departements-
chefen.

På de skäl, som av vattenfallsstyrelsen anförts, finner jag mig böra tillstyrka att åtgärder vidtagas för förvärvande för statens vattenfallsverks räkning av här förevarande markområden. Byggnadsstyrelsen har under hand tagit del av den värdering av områdena, som ligger till grund för det föreliggande preliminära avtalet, och härvid icke funnit något att erinra. Man torde sålunda få utgå från att den begärda köpeskillingen, 200,000 kronor, är att anse som ett skäligt pris. För ett genomförande av köpet är det erforderligt, att nämnda belopp äskas av riksdagen. Därest riksdagen ställer de erforderliga medlen till förfogande, torde jag därefter få till närmare prövning för Kungl. Maj:t anmäla avtalsförslaget och andra frågor, som därmed stå i samband.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förvärv för statens vattenfallsverks räkning av vissa områden i Trollhättan* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 200,000.

4. Fullföljande och avslutande av arbetena för veckoreglering av Göta älv.

[37.] I proposition nr 153 till 1928 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om vidtagande av anordningar för veckoreglering av Göta älv.

Anordningarna omfattade i huvudsak uppsprängning av en ny avloppskanal vid Vänerns utlopp i Göta älv samt uppförande av en dammbyggnad över älven, allt för att möjliggöra en bättre vattenhushållning med ökad vattenavtappning under de delar av veckan, då kraftåtgången är som störst, samt en däremot svarande minskad vattenframsläppning under söndagarna och nätterna. Kostnaderna för dessa anordningar beräknades till 5,000,000 kronor, fördelade på följande sätt:

	Kronor.
Avtappningskanal vid Sjöboda	1,800,000
Damm vid Vargön, inklusive rensningar vid Nyebro, samt vägomläggningar m. m.	2,400,000
Arbetsledning och oförutsedda utgifter	800,000.

Dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet anförde vid sin anmälan av frågan inför Kungl. Maj:t, bland annat, att genomförandet av den ifrågasatta veckoregleringen syntes vara det ändamålsenligaste sättet att inom det s. k. centralblocket skapa tillgång till ytterligare prima kraft.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag samt anvisade för ändamålet för budgetåret 1928/1929 1,400,000 kronor. Sedermera har riksdagen anvisat för budgetåret 1929/1930 1,800,000 kronor, för budgetåret 1930/1931 1,500,000 kronor samt för budgetåret 1931/1932 300,000 kronor. De för ändamålet anvisade medlen uppgå således till sammanlagt 5,000,000 kronor.

I sin skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* gjort framställning om utverkande av ett anslag å 850,000 kronor till fullföljande och avslutande av arbetena för Göta älvs veckoreglering.

Vattenfallsstyrelsen har därvid — efter att hava meddelat, att arbetena för genomförandet av Göta älvs veckoreglering i stort sett blivit färdiga under budgetåret 1933/1934 — till en början meddelat, att en fördyring av arbetena med 500,000 kronor uppstått till följd av nödvändigheten att lösa vissa med saltvattnets uppträngande i Göta älv förbundna svårigheter.

Beträffande denna fråga, det s. k. *saltvattenproblemet*, torde jag få lämna följande redogörelse, som hänför sig till dels vattenfallsstyrelsens här förevarande skrivelse, dels vissa av vattenfallsstyrelsen under hand lämnade uppgifter.

När år 1927 kostnadsförslaget för Göta älvs veckoreglering upprättades, hade man ingen annan kännedom om saltvattenproblemet än den, som kunde erhållas genom Göteborgs stads kommunala verk. Man trodde sig på grund av då föreliggande kännedom om förhållandena kunna bemästra svårigheterna med relativt enkla anordningar och räknade för dem en kostnad, som med 500,000 kronor understeg den slutliga kostnaden för den utförda skärmanordningen vid Ormo. När frågan sedermera kom under vattendomstolens behandling, ansåg sig domstolen böra underkasta hela salthaltsproblemet en mycket djupgående utredning genom en särskild kommission, som sysslat därmed under de senaste tre åren. De först påtänkta anordningarna befunnos vid denna behandling otillräckliga, och det visade sig nödvändigt att gå in för den alldeles nya lösningen att med en skärmanordning avstänga Göta älvs norra gren, den s. k. Nordre älv. Till en början planerades en sådan skärmanordning vid Kungälv, där älvsektionen är förhållandevis liten, men till slut fastslogs läget till Ormo, trots de dyrare anläggningskostnaderna, då därigenom salthaltsriskerna blevo de minsta möjliga.

Sommaren 1933 sattes arbetena med skärmanordningen i gång samt bedrevos med synnerligen stark forcering för att skärmen skulle hinna bli färdig så snart som möjligt, då påbörjande av veckoreglering av avbördningen från Vänern var i hög grad av behovet påkallat med hänsyn till den mycket prekära vattenbristsituationen i mellersta och södra Sverige. De i sig själva mycket svårberäknliga arbetena, som till mycket stor del bestodo i undervattensarbeten, försvårades och fördyrades genom forceringen under den mörkaste årstiden under väderleks- och isförhållanden, som blevo särskilt vidriga, och blevo avsevärt dyrare än vid arbetenas början beräknats. Emellertid lyckades man få skärmanordningen i driftfärdigt skick i mars 1934 och kunde genom densamma rädda betydande belopp i driftkostnader.

Sedan skärmanordningen tagits i bruk, har den under vattendomstolens kontroll verkställda försökstapningen fortgått på sådant sätt, att man därige-

nom kunnat utröna inverkan under olika meteorologiska förhållanden av olika vattenmängder på saltvattnets uppträngande i Göta älvs båda grenar såväl utan som med användning av ifrågavarande skärmanordning.

Därvid har det visat sig, att den avsedda verkan med skärmen kan ernås. Genom att med skärmen spärra den norra älvgrenen vid utloppet, den s. k. Nordre älv, kan man föra över så gott som hela den i Göta älv framrinnande vattenmängden till den södra älvgrenen förbi Göteborg och kan således utan att förändra de naturliga förhållandena i denna älvgren reducera vattenavtappningen i den oförgrenade älven i det närmaste till den gräns, som markeras av den naturliga avbördningen i södra älvgrenen, varvid sålunda saltvattnsförhållandena i älven vid Göteborg kunna göras oberoende av vattenframsläppningen i den oförgrenade älven, där kraftstationerna äro förlagda. Då den naturliga framrinningen i södra älvgrenen endast utgör cirka en fjärdedel av älvens hela vattenföring, framgår tydligt skärmanordningens stora betydelse för att vattenframsläppningen i Göta älv skall kunna avpassas efter kraftförbrukningens storlek. Försökstappningarna äro ännu icke avslutade, varför vattendomstolen ännu icke kunnat upptaga till behandling frågan om definitiva tappningsregler.

För vissa kompletteringsarbeten vid Vänerutloppet har vattenfallsstyrelsen vidare funnit ett belopp av 200,000 kronor bliva erforderligt.

Härom har vattenfallsstyrelsen i sin skrivelse den 29 september 1934 anfört huvudsakligen följande:

Under det sista året med exceptionellt lågt vattenstånd i alla vattendrag i mellersta och södra Sverige har även vattenståndet i Vänern varit osedvanligt lågt. Den ringa nederbörden under de två sista åren har sålunda medfört, att Väterns vattenstånd från augusti 1933 fram till våren 1934 under respektive månader varit lägre än som hittills observerats alltsedan år 1807, vilket är observationer rörande vattenståndet i Vänern påbörjades. Därvid har det också visat sig, att vid vissa tillfällen avbördningen ur Vänern blivit väsentligt lägre än man tidigare haft anledning räkna med. Sådan minskning i den naturliga avrinningen uppstår av två orsaker, dels genom inträffande kraftig sydvästlig storm, dels genom isdämning vintertid. Väterns utlopp i Göta älv är nämligen mycket brett och grunt, så att vid låga vattenstånd vattendjupet i allmänhet icke uppgår till mer än $1\frac{1}{2}$ meter. Bredden är däremot flera hundra meter men avbrytes här och var av uppskjutande bergpartier. Bottnen består i övrigt av sand och lera. Vid inträffande sydvästlig storm blir fallförlusten i denna grunda utloppssektion så stor, att vattenmängden momentant nedgått ända till ungefärligen en fjärdedel av den av vind oberoende naturliga avbördningen. Sådan minskning av vattenmängden inträffade vid ett par stormtillfällen på hösten och förvintern 1933. Under samma vinter inträffade dessutom vid ett par tillfällen isdämning i denna grunda utloppssektion, med påföljd att vattenmängden under åtskilliga dygn nedgick ända till hälften av vad den skulle varit, om isdämning ej förekommit. Sådana iakttagelser angående vattenmängdens avsevärda minskning under vissa förhållanden vid låga vattenstånd hava icke tidigare blivit gjorda, och vattenfallsstyrelsen har därför förut saknat anledning att utföra några undersökningar härom. Föregående vinters erfarenhet har emellertid gjort det nödvändigt för styrelsen att undersöka, om icke genom lämpliga åtgärder förbättrad vattenframrinning vid låga vattenstånd kan erhållas. Dessa undersökningar hava lett till det resultatet, att det visat sig möjligt att genom muddring i den grunda utloppssektionen öka vattendjupet på en mindre del av bredden, så att inverkan av såväl vind som isdämning kunde minskas. Till en början

skulle därvid uppmuddras en räna i västra delen av utloppet för en beräknad kostnad av 200,000 kronor. Denna muddring kan anses utgöra ett led i arbetena för Göta älvs veckoreglering, ty, såsom nyss angivits, kan vid låga vattenstånd i Vänern den avsedda tappningsändringen eljest icke åstadkommas vid inträffande ogynnsamma väderleksförhållanden.

I sin skrivelse den 29 september 1934 har vattenfallsstyrelsen vidare anmält, att för övriga arbeten, som ingå i den ursprungligen uppgjorda planen för veckoregleringen, fördyringar uppstått med ett totalt belopp av 150,000 kronor.

Beträffande dessa fördyringar har jag inhämtat, att de avse själva dammbyggnaden vid Vargön, som var inräknad i kostnaden för Göta älvs veckoreglering.

Denna fördyring har förorsakats av de föranstaltningar, som under vattendomstolens behandling av målet rörande Väterns reglering visat sig erforderliga för att uppnå den noggrannhet vid beräkningen av den genom dammen framrinnande vattenmängden, som domstolen uppställt såsom villkor för lämnande av tillstånd för arbetenas utförande. Vattenfallsstyrelsen blev sålunda nödsakad att genom tekniska högskolans vattenbyggnadstekniska laboratorium låta utföra omfattande försök, vilka i sig själva dragit en kostnad av omkring 30,000 kronor. Det visade sig därvid, att för tillfredsställande av vattendomstolens krav måste tillgripas dyrbarare luckkonstruktioner än från början beräknats, ävensom att dammöppningarnas sidomurar måste avsevärt förlängas för att ett »stråkande» lopp på vattnet genom respektive öppningar skulle erhållas, varigenom åstadkommes den skärpa i vattenmängdsmätningen, som anses behövlig för kontrollen av tappningen från Vätern efter regleringens genomförande.

Sammanfattningsvis har vattenfallsstyrelsen anfört, att behovet av tilläggsanlag för veckoregleringen inklusive kompletteringsarbeten i Vänerutloppet totalt sett skulle bli (500,000 + 200,000 + 150,000) 850,000 kronor. Vattenfallsstyrelsen har i detta sammanhang framhållit, att i den ekonomiska kalkyl, som låg till grund för 1928 års riksdagsbeslut om veckoregleringens genomförande, värdet av regleringen uppskattades till minst 500,000 kronor per år. Genom det numera ökade veckoregleringsbehovet inom centralblocket kunde man anse att årsvärdet stigit i minst samma proportion som anläggningskostnaden. Trots ökningen i anläggningskostnad visade veckoregleringen sålunda ett mycket gott ekonomiskt resultat.

I en den 15 november 1934 dagtecknad promemoria har vidare *generaldirektören och chefen för vattenfallsstyrelsen* anfört följande beträffande här ifrågasvarande merkostnader.

Redan när arbetena med skärmanordningen på sommaren 1933 igångsattes, var man på det klara med, att kostnaden skulle komma att överskrida den ursprungligen upptagna kostnaden för anordningar till lösande av salthalts-svårigheterna, och att på den grund en brist i anslaget till veckoregleringen skulle uppstå. Vid denna tid, således innan den verkliga kostnaden för skärmanordningen ännu var känd, beräknades emellertid, att ett ej oväsentligt överskott skulle uppstå på anslaget till Vargöns kraftstation, vilket i sin helhet avsåg ett belopp av 9.4 miljoner kronor, och det ansågs sannolikt, att man skulle kunna ordna frågan om täckning av anslagsbristen för Göta älvs veckoreglering genom överföring av ett belopp från förstnämnda anslag, varom hem-

ställan vid lämplig tidpunkt var avsedd att göras. Emellertid är det ej ännu möjligt att definitivt avgöra hur stort överskott, som uppstår på anslaget till Vargöns kraftstation. Visserligen återstår för närvarande ett belopp av cirka 250,000 kronor av byggnadsanslaget, men åtskilligt härav måste reserveras för reglering av ännu obetalda leveranser och mindre arbeten. Det har därför ansetts riktigast att nu begära ett anslag, som svarar mot den på anslaget till veckoregleringen uppkomna bristen, och senare inkomma med uppgift om överskott i anslaget för Vargöns kraftstation.

*Departements-
chefen.*

Vad till en början beträffar de merkostnader, som uppkommit vid försöken att lösa det s. k. saltvattenproblemet, kunde dessa, såsom framgår av vattenfallsstyrelsens framställning, svårligen förutses när förslag om genomförande av Göta älvs veckoreglering av vattenfallsstyrelsen framlades för Kungl. Maj:t. Emot den lösning, som problemet nu erhållit med en skärmanordning vid Ormo, torde i och för sig icke vara något att erinra. Vattenfallsstyrelsen har, med hänsyn till att en omedelbar lösning av frågan var önskvärd på grund av rådande svår vattenbrist, ansett sig böra igångsätta och slutföra dessa arbeten, innan statsmakternas medgivande till en dylik ökad kapitalinvestering inhämtats. Under framhållande av att ett dylikt medgivande rätteligen synes bort inhämtas, anser jag mig böra tillstyrka, att medel för täckande av dessa kostnader nu äskas av riksdagen.

Den ifrågasatta muddringen vid Vänerns utlopp, som beräknats kosta 200,000 kronor, avser ett nytt arbete, som ej var inberäknat i det belopp om 5 miljoner kronor, vartill kostnaderna för veckoregleringen ursprungligen beräknades. Det var först under det rekordartat låga vattenstånd, som inträffade under vintern 1933—1934, som det blev uppenbart att nämnda muddring behövdes för att möjliggöra den erforderliga avbördningen från Väneren vid lägsta vattenstånd och svåra isförhållanden. Sedan har visserligen, enligt vad jag inhämtat av vattenfallsstyrelsens chef, vattenståndet i Väneren stigit så mycket, att några farhågor för svårigheter ej föreligger för innevarande vinter, men i likhet med vattenfallsstyrelsen finner jag dock det ifrågasatta muddringsarbetet böra utföras för att skapa nödig trygghet för framtiden. Enligt vad jag erfarit, kommer vattendomstolen inom kort att taga ståndpunkt till frågan om uppmuddringen. Då medel synas böra vara tillgängliga för arbetenas igångsättande så snart detta beslut föreligger, finner jag mig böra biträda vattenfallsstyrelsens förslag, att medel äskas redan för nästkommande budgetår. Mot det för ändamålet beräknade beloppet, 200,000 kronor, har jag icke funnit något att erinra.

Vad slutligen beträffar de vid dammbyggnaden vid Vargön uppkomna merkostnaderna å 150,000 kronor, torde dessa knappast kunnat förutses, när vattenfallsstyrelsen framlade sina ursprungliga kostnadsberäkningar. Jag finner mig även i detta fall böra tillstyrka, att medel för täckande av dessa kostnader äskas hos riksdagen.

De nu av mig tillstyrkta beloppen utgöra tillhoppa 850,000 kronor och synas lämpligen böra sammanföras under ett anslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *fullföljande och avslutande av arbetena för veckoreglering av Göta älv* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 850,000.

5. Rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern.

[38.] I skrivelse den 2 oktober 1933 hemställde vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte av 1934 års riksdag äska ett anslag å 500,000 kronor för påbörjande av arbeten med upprensningar i Göta älv.

Styrelsen meddelade därvid till en början, att i planen för genomförandet av Vänerns reglering förutsattes en ökning av högvattentappningen utöver den naturliga framrinningen i älven vid högvattenstånd i Vänern. Denna ökning av högvattentappningen vore behöflig för att förebygga att under regnriska år vattenståndet i Vänern skulle bli alltför högt, men å andra sidan kunde olägenheter till följd av densamma komma att uppstå för kanaltrafiken på sådana platser, där vattenhastigheten redan nu vore relativt stor. Dessutom skulle genom ökad fallförlust på älvsträckorna en viss minskning uppkomma i fallhöjden vid Trollhätte och Lilla Edets kraftstationer. Vattenfallsstyrelsen hade därför i sin framställning till vattendomstolen om tillstånd till regleringen föreslagit rensningar på fyra platser i Göta älv, där olägenheter annars skulle uppkomma för kanaltrafiken. Därjämte hade styrelsen hos domstolen anhållit om tillstånd att utföra rensningar i Flottbergsströmmen, på vilken plats vid ökad högvattentappning, utan att kanaltrafiken därav berördes, olägenheter eljest skulle uppstå genom minskning av fallhöjden vid Trollhätte kraftstation. Den sammanlagda kostnaden för dessa arbeten beräknade styrelsen bliva 2.4 miljoner kronor i enlighet med en vid skrivelsen fogad kostnadstabla.

I och med att detta arbete påbörjats vore man, framhöll vattenfallsstyrelsen härefter, inne på utförande av sådana arbeten, som förutsatte, att Vänerns huvudreglering komme till stånd. Denna förutsättning hade ej förelegat för de arbeten, som erfordrats för den redan till väsentlig del med beviljade anslag utförda s. k. dygns- och veckoregleringen av Göta älv.

Vid min anmälan inför Kungl. Maj:t den 3 januari 1934 av vattenfallsstyrelsens berörda framställning (utgifter för kapitalökning, bil. 4, sid. 62—64) anförde jag, att de av vattenfallsstyrelsen till påbörjande förordade rensningsarbetena kunde, såsom av det av styrelsen anförda framginge, komma till avsedd nytta endast under förutsättning att Vänerns huvudreglering genomfördes. I det läge, vari behandlingen av denna synnerligen omfattande fråga ännu befunde sig, syntes det därför knappast vara lämpligt att ifrågavarande arbeten redan igångsattes. Jag ansåge mig fördenskull ej kunna förorda vattenfallsstyrelsens då föreliggande framställning.

Vad jag sålunda anfört föranledde intet uttalande från riksdagens sida.

I sin skrivelse den 29 september 1934 har nu *vattenfallsstyrelsen* — under erinran om sin tidigare framställning i ämnet — anfört bland annat:

Vattenfallsstyrelsen hade vid avlåtandet av berörda framställning anledning förvänta, att vederbörande domstol skulle hava hunnit så långt vid behandlingen av Vänernmålet, att Kungl. Maj:t på grund härav skulle kunnat göra framställning till riksdagen. Då emellertid domstolens behandling visat sig bliva mera tidsödande än man kunnat beräkna, hade denna styrelsens fram-

ställning icke föranlett någon proposition till 1934 års riksdag. Enligt vad styrelsen erfarit, komme emellertid vattendomstolen att under loppet av hösten framlägga sådana utredningar, att frågan nu torde vara mogen för behandling. Närmare beskrivning av dessa arbeten och motivering för deras utförande borde emellertid lämpligen anstå till en särskild framställning, med vilken styrelsen ämnade inkomma, sedan nyss angivna utredningar inkommit från domstolen.

I anslutning härtill har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t för här ifrågavarande ändamål måtte för budgetåret 1935/1936 äska ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Departement-
chefen.

Såsom vattenfallsstyrelsen meddelat, har vattendomstolens behandling av de frågor, som hava samband med här förevarande arbeten, numera fortskridit så långt, att förslag i ämnet synes kunna föreläggas 1935 års riksdag. Ytterligare utredningar äro emellertid ännu erforderliga, och jag ser mig därför icke i stånd att redan nu framlägga slutligt förslag. I avbidan härå läser emellertid det av vattenfallsstyrelsen begärda beloppet, 500,000 kronor, böra beräknas å riksstaten.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli va riksdagen förelagd, till *rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Väneren* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett reservationsanslag av kronor 500,000.

Motala kraftverk.

6. Vissa arbeten i Nykvarns kraftstation.

[39.] I proposition nr 181 år 1930 förelade Kungl. Maj:t riksdagen förslag om anvisande av medel för påbörjande av en kraftstationsanläggning vid Malfors i Motala ström mellan Norrbysjön och Roxen. Detta förslag avsåg sättet för utnyttjande av den fallhöjd, som staten då ägde på nämnda sträcka av Motala ström. I sammanhang härmed framlades proposition nr 182 angående vissa med reglering av vattenavrinningen i Motala ström mellan Vättern och Roxen sammanhängande frågor m. m.

Beträffande de å sistnämnda sträcka befintliga vattenfallen lämnades i proposition nr 182 följande uppgifter.

Närmast Vättern ligger den fallsträcka om cirka 15 meter mellan Vättern och Boren, som för närvarande utnyttjas i statens kraftstation i *Motala*.

Mellan Boren och Norrbysjön finnes en fallsträcka med i medeltal cirka 8 meters fallhöjd, till cirka 45 % tillhörande staten och i övrigt tillhörande Motala ströms kraftaktiebolag, som i sin kraftstation vid *Näs* utnyttjar sitt eget fall och på arrende en del av statens fallhöjd.

Nedanför Norrbysjön skall staten enligt det i proposition nr 181 framlagda förslaget bygga en ny kraftanläggning vid *Malfors*, utnyttjande cirka 28 meters fall.

Närmast Roxen ligger slutligen fallet vid *Nykvarn* med omkring 4 meters fallhöjd, vilket till minst hälften äges av kronan och i övrigt av Linköpings

elektriska kraft- och belysningsaktiebolag. Fallet tillgodogöres i en anläggning, tillhörig sistnämnda aktiebolag, som arrenderat kronans vattenrätt. Aktierna i bolaget ägas av Linköpings stad.

I propositionen nr 182 framhölls vidare, att det för en rationell kraftuttagning i statens två stora kraftstationer vid Motala och Malfors förutsattes en reglering av den naturliga vattenframrinningen i Motala ström. Till en mindre del hade vattenfallsstyrelsen tidigare förvärvat rätt härtill på sträckan Vättern—Boren genom Kungl. Maj:ts dom den 19 december 1928. Den därav uppkommande ojämna tappningen utjämnades i Boren. För att denna reglering skulle kunna föras vidare i önskvärd omfattning måste rubbning ske i den naturliga vattenframrinningen på hela sträckan Vättern—Roxen samt utjämning äga rum både i Boren och Roxen. För genomförande av dessa vattenregleringsplaner vore det, framhölls det vidare i propositionen, synnerligen önskvärt att träffa uppgörelse med de båda enskilda ägarna till kraftanläggningarna vid Nykvarn och Näs.

För att möjliggöra förverkligandet av detta önskemål framlades i propositionen för riksdagens prövning dels ett med Linköpings elektriska kraft- och belysningsaktiebolag ingånget preliminärt avtal angående förvärv av Nykvarns kraftstation, dels ock ett med vissa personer träffat förslagsavtal angående förvärv av aktiemajoriteten i Motala ströms kraftaktiebolag, vilket bolag ägde kraftstationen vid Näs.

Riksdagen godkände (skrivelse nr 191/1930) berörda avtal samt medgav tillika, i enlighet med vad i propositionen föreslagits, att för gäldande av de enligt sistnämnda avtal uppkommande kostnaderna finge av kraftverkens förnyelsefondsmedel tagas i anspråk erforderligt belopp. Anläggningen vid Nykvarn förvärvades mot leverans av den kraftmängd, som svarade mot Linköpings elektriska kraft- och belysningsaktiebolags vattenfallsandel.

I sin skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* gjort framställning om utverkande av ett anslag å 150,000 kronor för budgetåret 1935/1936 för vissa arbeten i Nykvarns kraftstation.

Vattenfallsstyrelsen har därvid till en början meddelat, att i samband med fullbordandet av kraftstationen vid Malfors och rensningarna i Motala ström ovanför Motala komme reglering av Motala ströms avrinning att ske genom ökad tappning på verkdagarna och med motsvarande minskning av den framrinnande vattenmängden under nätterna samt på sön- och helgdagar på hela sträckan mellan Vättern och Roxen. Den för kraftstationerna vid Motala och Malfors lämpliga vattenframsläppningen komme därför även till nytta för kraftstationen vid Nykvarn, som vore belägen strax nedanför Malforsstationen. Vissa kompletteringsarbeten erfordrades emellertid vid denna kraftstation för att kunna nyttiggöra den på verkdagar ökade vattenframrinningen. I Nykvarnsstationen vore installerade 3 maskiner, som tillsammans förbrukade omkring 30 m³/sek. Då vattenhushållningen vid Malforsstationen komme att inriktas på en dagtappning av 70m³/sek., borde även Nykvarnstationen helst kunna tillgodogöra denna vattenmängd. I kraftstationen funnes redan utrym-

me för installation av en fjärde maskin för ungefär en fjärdedel av denna vattenförbrukning, och föresloge vattenfallsstyrelsen insättning av en sådan.¹ För att vid tillfällig ökning av vattenförbrukningen i kraftstationen vid Malfors förebygga hastig stegring i vattenståndet borde, framhåller vattenfallsstyrelsen vidare, luckanordningen i regleringsdammen förbättras, så att viss del därav gjordes lättmanövrerad och automatiserad för att kunna hålla en konstant dämningshöjd. Kostnaderna för dessa båda kompletteringsåtgärder beräknades, meddelar styrelsen slutligen, till 150,000 kronor. Arbetena borde lämpligen utföras under budgetåret 1935/1936.

I detta sammanhang har vattenfallsstyrelsen vidare meddelat, att Näs kraftstation, som ägdes av Motala ströms kraftaktiebolag, även komme att få nytta av den förbättrade vattenhushållningen vid genomförandet av Motala ströms veckoreglering. Vid denna anläggning komme bolaget, vars aktier ägdes av vattenfallsstyrelsen, att i samband med pågående stora arbeten i Motala ström förstora avloppskanalen för cirka 200,000 kronor med i samband med avskrivning avsatta medel för att i kraftstationen kunna tillgodogöra ett fallstråk mellan kraftstationen och Norrbysjön, som nu låge obegagnat.

Departement-
chefen.

Vattenfallsstyrelsens här förevarande framställning avser, såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår, vissa kompletteringsarbeten vid Nykvarns kraftstation för att även denna skall kunna draga nytta av den förbättrade vattenhushållningen vid genomförandet av Motala ströms veckoreglering. De av vattenfallsstyrelsen förordade arbetena, vilka beräknats draga en kostnad av tillhoppa 150,000 kronor, äro dels installerandet av en fjärde maskin, dels förbättring av luckanordningen i regleringsdammen. Jag finner mig böra tillstyrka, att förslag i ämnet framläggas för riksdagen.

Vad vattenfallsstyrelsen i här förevarande sammanhang anfört angående utförandet av vissa arbeten vid den av Motala ströms kraftaktiebolag ägda Näs kraftstation har icke givit mig anledning till något uttalande.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *vissa arbeten i Nykvarns kraftstation* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av . . kronor 150,000.

Västerås kraftverk.

7. Ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås.

[40.] Den 9 mars 1934 framlade Kungl. Maj:t, i anledning av en utav vattenfallsstyrelsen den 1 mars 1934 gjord hemställan, för riksdagen proposition, nr 209, angående ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås.

Den planerade utvidgningen, beträffande vilken jag i övrigt torde få

¹ I detta sammanhang har vattenfallsstyrelsen meddelat, att de övriga äldre maskinerna komma att successivt utbytas för erhållande av bättre verkningsgrad och då konstrueras för sådan vattenkonsumtion, att stationen kan förbruka samma vattenmängd som Malforsstationen. Utbytet av de äldre maskinerna borde emellertid anstå några år.

hänvisa till nämnda proposition, avsåg uppförandet av en tolfte ångpanna, varigenom ångpanneanläggningen skulle komma att ungefär svara mot ångturbinanläggningens kapacitet, vid fullbelastning av samtliga aggregat uppgående till omkring 110,000 kilowatt. Den nya pannan beräknades vid maximal produktion och med hjälp av olja lämna 30,000 kilowatt samt vid kontinuerlig drift och med kol 20,000 kilowatt. Kostnaden för anläggningen — däri inbegripna anordningar för oljeeldning, kolpulvrisering och avskiljande av aska — beräknades till 1,250,000 kronor, av vilket belopp 750,000 kronor föreslogos skola anvisas för budgetåret 1934/1935.

Riksdagen biföll (skrivelse nr 171) Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

I sin skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* gjort framställning om fortsatt anslag för här ifrågavarande ändamål.

Vattenfallsstyrelsen har därvid till en början meddelat, att styrelsen vid konstruktionen av den nya pannan sökt att tillgodogöra sig de värdefulla erfarenheter, vilka under de gångna åren erhållits vid pannor i Västeråsverket av den s. k. Forssbladtypen. Det hade därvid visat sig möjligt att inom en tornbyggnad av samma grundarea som för pannan nr 11, ehuru med någon ökning av höjden, inrymma en ångpanna, som genom vissa förbättringar bleve betydligt mera effektiv.

Det syntes sålunda, anför vattenfallsstyrelsen vidare, möjligt att öka den kontinuerliga effekten vid koleldning till cirka 40,000 kilowatt. Vid oljeeldning torde effekten bliva cirka 50,000 kilowatt. Vid sådan ändring av pannan ökades anläggningskostnaden från 1,250,000 till 1,750,000 kronor. Kostnadsökningen uppginge till 40 procent, medan effektökningen vid koleldning bleve cirka 100 procent. Med den ursprungligen avsedda storleken skulle ångpanneanläggningen i sin helhet kunnat lämna

kortvarigt och med användande av olja 120,000 kilowatt
under enstaka dygn och med användande av olja för unge-

fär halva effekten 105,000 »

kontinuerligt och med kol under några veckor 80,000 »

Med den större storlek, som nu kunde med en relativt liten merkostnad erhållas, skulle man kontinuerligt under några veckor och med kol kunna producera 100,000 kilowatt. Framför allt ernåddes emellertid en värdefull effektreserv, när någon av pannorna 1—11 behövde tagas ur drift för tillsyn.

Vattenfallsstyrelsen slutar med att varmt förordas, att ångpannan nr 12 måtte utföras för den större effekten, i vilket fall det anslag, som borde beviljas av 1935 års riksdag, ökades från 500,000 till 1,000,000 kronor.

För fullföljande av den vid 1934 års riksdag beslutade utvidgningen av ångkraftstationen i Västerås med en tolfte ångpanna, för vilket ändamål för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 750,000 kronor, skulle för nästkommande budgetår erfordras återstoden av den tidigare till 1,250,000 kronor beräknade totalkostnaden eller 500,000 kronor. Vattenfallsstyrelsens nu gjorda framställning avser emellertid att genom vissa förbättringar av den

*Departements-
chefen.*

beslutade ångpannan ernå en betydligt ökad effektivitet. Totalkostnaden för här förevarande ångpanna enligt det nya förslaget har beräknats till 1,750,000 kronor, innebärande en kostnadsökning av 500,000 kronor eller 40 procent, under det att ökningen i effektivitet vid koleldning beräknats uppgå till omkring 100 procent.

Vid min anmälan inför Kungl. Maj:t den 9 mars 1934 av vattenfallsstyrelsens då föreliggande framställning angav jag bland de skäl, som kommit mig att tillstyrka densamma, särskilt angelägenheten av att även under tider av vattenbrist hava tryggt försörjningen med elektrisk kraft. Det nu föreliggande förslaget synes möjliggöra en i förhållande till kostnadsökningen betydande ökning av effektiviteten, och på grund härav finner jag mig böra tillstyrka detsamma.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,000,000.

Norrländska kraftverken.

8. Förberedande arbeten för anläggning av kraftstation vid Stadsforsen i Indalsälven.

[41.] I sin skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* gjort framställning om utverkande av ett anslag å 300,000 kronor för budgetåret 1935/1936 till förberedande arbeten för anläggning av ny kraftstation vid Stadsforsen i Indalsälven. Vattenfallsstyrelsen har därvid tillika meddelat, att styrelsen nu icke vore beredd att framlägga definitivt förslag i ämnet.

För ett närmare bedömande av här förevarande anslagsfråga har jag från *generaldirektören och chefen för vattenfallsstyrelsen* inhämtat vissa upplysningar, vilka lämnats i en den 16 november 1934 dagtecknad promemoria.

Den i Indalsälven strax söder om Bispgården belägna Stadsforsen jämte den närmast där nedanför liggande Österåsforsen utgöra de staten tillhöriga vattenkraftkällor i mellersta Norrland, vilka enligt vattenfallsstyrelsens uppfattning närmast komma i betraktande för utbyggnad, när det gäller kraftleverans till centralblocket. Tillsammans representera de en fallhöjd av 47 fallmeter.

För att bedöma det lämpligaste sättet att utnyttja ifrågavarande forsar hava, efter tidigare preliminära utredningar, under år 1934 utförts mycket omfattande kompletterande undersökningar jämte diamantborrningar. Man har därvid prövat möjligheten att utnyttja fallsträckan dels i *en* enda anläggning, dels i *två*. Enanläggningsförslaget kan av tekniska och ekonomiska skäl icke lämpligen komma i fråga, då berggrunden icke är tillräckligt god för att man genom utsprängning av stora tunnlar skulle kunna koncentrera hela fallhöjden till ett ställe. Bebyggandet av de båda forsarna bör därför ske medelst två kraftstationsanläggningar, vardera med en fallhöjd av 23.5 meter. Det är den översta av dessa, som sålunda avser utbyggande av själva Stadsforsen, vilken

närmast föreslås till utförande såsom givande den billigaste anläggningskostnaden.

Utbyggnaden avser två maskinaggregat, vardera motsvarande 150 m³ vatten per sekund. Planläggningen göres så, att framdeles ett tredje aggregat av samma storlek som de två första skall kunna tillfogas.

Maskineffekten i den första utbyggnaden blir 56,000 kW och den uttagna energimängden under ett normalår omkring 400 milj. kWh. När en gång det tredje aggregatet är installerat och den nedre kraftstationen utbyggd till samma storlek som den övre, blir den sammanlagda effekten omkring 160,000 kW och den totala, genererade energimängden 1.2 miljarder kWh.

Huvudanordningen av kraftstationsanläggningen vid Stadsforsen är följande.

På tröskeln av den nuvarande Stadsforsen anlägges en regleringsdamm, varmed älvens naturliga vattenstånd kan höjas omkring 10 meter. I dammen anordnas luckutskov för avbördning av högvattenmängden och utföras anordningar för flottningens bedrivande samt för fiskens gång. Vattnet framföres till kraftstationen i en bred, kort tilloppskanal, som genom uppdamningen uppstår mellan vänstra älvstranden och en kanalmur, utförd på bergplatån vid sidan av fallet. Från tubintag, anordnade ett för varje maskinaggregat, framföres driftvattnet i korta tilloppstuber till kraftstationen, där dess energi utvinnes i vertikala, enhjuliga turbiner, varefter vattnet avledes till fallets nedströmssida med en kort avloppskanal. Turbinerna äro med vertikala axlar kopplade till ovanför liggande generatorer. Vid sidan av kraftstationen anordnas utomhusställverk för energiens upptransformering för överföring på långlinjerna.

Anläggningskostnaden, som preliminärt beräknats till 15 miljoner kronor eller omkring 270 kronor per installerad kW, fördelar sig på följande huvudgrupper:

	Kronor
Dammbbyggnad	4,400,000
Intag och tilloppskanal	1,200,000
Maskinstation	2,400,000
Avlopp	300,000
Vägar och transportanordningar	130,000
Permanenta och provisoriska husbyggnader	450,000
Kraft under byggnadstiden, markskador och domstolskostnader..	420,000
Maskinell utrustning	4,000,000
Administration och oförutsett	1,700,000

Summa kronor 15,000,000.

De arbeten, till vilka anslag med 300,000 kronor begäras enligt skrivelsen den 29 september 1934, avse iordningställande av vägförbindelse från allmänna landsvägen mellan Bispgården och Sundsvall till byggnadsplatsen samt uppförande av erforderliga bostäder ävensom provisoriska byggnader för kompressorer, smedjor o. dyl. Därvid skulle i möjligaste mån användas de husbyggnader, som stå vid Harsprånget och där endast kräva underhåll för att ej förstöras. Dessutom böra lämpligen vissa förberedelser för dammbyggnaden göras. Om detta anslag beviljas, kan fortsättningen ske i den takt, som lämpar sig efter behovet av kraft inom styrelsens distributionsområden. Den kortaste tiden för fullbordandet av hela anläggningen efter dessa förberedelsers företagande anslås till tre år.

Ett definitivt förslag är under utarbetande och är avsett att överlämnas, när tidpunkten är inne att med full fart sätta utförandet av anläggningen i dess helhet i verket.

Departem-
ents-
chefen.

I sin i det föregående återgivna framställning rörande den närmaste tidens fortsatta utbyggnadsverksamhet har vattenfallsstyrelsen framhållit, att bygget av Stadsforsen är ett mycket stort och tidsödande arbete, som kräver ett betydande kapitalutlägg även för den första utbyggnaden och som därför ej bör färdigställas förrän man kan räkna med att redan från början avsätta ett relativt stort kraftbelopp. Vattenfallsstyrelsens nu framlagda förslag avser endast sådana förberedande arbeten, som skola möjliggöra att bygget vid lämplig tidpunkt kan drivas med full fart på ekonomiskt sätt.

En utbyggnad av Stadsforsen läser med det växande kraftbehovet hos centralblocket förr eller senare bliva erforderlig. Goda skäl synas då tala för att, såsom vattenfallsstyrelsen föreslagit, redan nu vissa förberedande arbeten utföras. Mot de härför beräknade kostnaderna, 300,000 kronor, har jag icke funnit något att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förberedande arbeten för anläggning av kraftstation vid Stadsforsen i Indalsälven för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300,000.

9. Stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m.

[42.] I det föregående har jag, vid min inledande redogörelse för vattenfallsstyrelsens i skrivelse den 29 september 1934 gjorda framställningar om beredande av anslag för budgetåret 1935/1936 till kraftstations- och vattenregleringsföretag, även redogjort för vissa av vattenfallsstyrelsen gjorda undersökningar, huru det omkring år 1937 erforderliga tillskottet av kraft vid centralblocket skall kunna erhållas. Vattenfallsstyrelsens förslag i detta hänseende innebär byggande av en nordlig stamlinje, som skall tillvarataga det stora kraftöverskottet i Porjus och binda samman styrelsens alla tre block.

Sitt förslag i här förevarande hänseende har vattenfallsstyrelsen framlagt i skrivelse den 29 september 1934 om beredande av anslag för budgetåret 1935/1936 till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten, och anhåller jag nu att få övergå till en redogörelse för denna framställning.

Vattenfallsstyrelsen har till en början erinrat, att Porjus kraftverk alltsedan planerna på järnframställning i Norrbotten nedlades haft ett stort överskott på kraft, vilket under senare år ökats på grund av den minskade malmbrytningen och malmtransporten, som visserligen nu syntes vara stadd i ökning men dock icke torde bli så stor som man tidigare tänkt sig. Porjus hade därjämte mist sin kraftleverans till banan Riksgränsen—Narvik samt till hamnanläggningarna i Narvik, vilka företag nu betjänades av en norsk kraftanläggning.

Medan det sålunda, fortsätter vattenfallsstyrelsen, funnes stort överskott i Porjus, hade däremot kraften från Norrfors och Sillre tagits fullständigt i anspråk. Det hade syntes vattenfallsstyrelsen naturligt, att kraftöverskottet från Porjus borde göras disponibelt vid Norrfors kraftverk genom att 132,000

volts-linjen Porjus—Boden fortsattes med oförändrad spänning till Vännäs. Linjen Boden—Vännäs skulle kunna lämna kraft jämväl till de omformarestationer, vilka erfordrades i Älvsby, Bastuträsk och Vännäs vid en framtida elektrifiering av norra stambanan upp till Boden. I Vännäs borde anordnas en transformatorstation för nedtransformering av kraften från 132,000 volt till dels 6,000 volt för järnvägens omformare, dels 44,000 volt för en förbindelseledning från Vännäs till Norrfors.

Kostnaden för överföringen Boden—Vännäs—Norrfors har vattenfallsstyrelsen beräknat till följande belopp:

	Kronor
Linje Boden—Vännäs 132,000 volt vid utförande med 3 st. 120 kvmm kopparlinor	2,650,000
Transformatorstation i Vännäs	250,000
Linje Vännäs—Norrfors 44,000 volt vid utförande med 3 st. 95 kvmm kopparlinor jämte kopplingsanordningar i Norrfors	140,000
	Summa 3,040,000.

I fråga om *behovet av dubbelledning från Norrfors till Nyland* har vattenfallsstyrelsen anfört bland annat: Ledningen från Norrfors till Nyland (vid Ångermanälven) hade blivit så hårt belastad, att det länge varit ett önskemål att förstärka densamma i och för minskning av kraftförlusterna. Redan ur den synpunkten hade det befunnits lämpligt att anordna en ny linje mellan Norrfors och Nyland. Därest linjen enbart skolat användas för Norrfors kraftverk, hade det varit tillräckligt att bygga densamma för 44,000 volt och med 70 kvmm. kopparlinor. Kostnaden för denna linje, som lämpligen kunnat framföras från Vännäs över Mellansel till Nyland, skulle stannat vid 1,000,000 kronor, ett belopp, som varit väl motiverat genom den minskade kraftförlusten och den ökade driftsäkerheten.

Ledningen nr 2 från Norrfors till Nyland hade fått anstå därför att det framstått såsom självklart, att *stamlinjen Porjus—Boden—Vännäs* förr eller senare borde *fortsättas till Stadsforsen*, i vilket fall denna linje jämväl kunde fylla de lokala uppgifter, som eljest tillkomme den nya 44,000 volts-linjen.

Genom att förena Porjus, Norrfors och Stadsforsen (samt Sillre) genom en kraftig stamlinje sammanfogades de norrländska anläggningarna till ett gemensamt Norrlandsblock, inom vilket kraften kunde på lämpligaste sätt fördelas, så att man icke såsom hittills behövde arbeta med överskott av kraft vid en anläggning och brist vid en annan. Skulle någondera av kraftanläggningarna behöva tagas ur drift för revision, kunde leveranserna uppehållas med kraft från övriga anläggningar. Stamlinjen Vännäs—Stadsforsen löste även frågan om krafttillförseln till den omformarestation, som en gång framdeles torde erfordras i Mellansel vid en fortsatt järnvägslektrifiering.

Redan nu funnes det en 44,000 volts-ledning med 95 kvmm. ledningsarea (koppar) mellan Stadsforsen och Nyland. Den vore så utförd, att den med måttlig kostnad kunde omläggas till 132,000 volt.

I och med att 132,000 volts spänningen nedfördes till Stadsforsen bleve det nödvändigt att anordna transformatorstationer för 132,000 till 44,000 volt dels

i Nyland för anslutning av linjen från Örnsköldsvik, dels i Stadsforsen för anslutning av linjen från Sillre.

Kostnaden för stamlinjesystemet Vännäs—Stadsforsen har vattenfallsstyrelsen beräknat på följande sätt:

	Kronor
Linje Vännäs—Nyland 132,000 volt vid utförande med 120 kvmm kopparlinor	1,550,000
Omläggning av linjen Nyland—Stadsforsen från 44,000 till 132,000 volt	150,000
Transformatorstation i Nyland	135,000
Transformatorstation i Stadsforsen	240,000
Summa kronor	2,075,000.

Styrelsen övergår härefter till att behandla frågan om *stamlinje Stadsforsen—Västerås* och anför därvid, att man visserligen torde kunna antaga, att kraftöverskottet i Porjus med tiden bleve till fullo använt inom Porjus och Norrfors avsättningsområden, men under lång tid framåt saknades det möjlighet därför. Det vore en naturlig åtgärd att söka till centralblocket överföra den kraft, som icke konsumerades inom de norrländska avsättningsområdena.

Den stamlinje, som för detta ändamål erfordrades, borde anknytas till centralblocket i Västerås, så att kraften inmatades i den punkt, där eljest ångkraften infördes. Nämda linje kunde och borde vara så dimensionerad, att den även kunde omhändertaga kraften från en första utbyggnad i Stadsforsen.

Kostnaden för förbindelsen Stadsforsen—Västerås har beräknats på följande sätt:

	Kronor
Linje Stadsforsen—Västerås för 132,000 volt vid utförande med 120 kvmm kopparlina	4,410,000
Inledning i Västerås och transformatoranläggning i Västerås för 132,000 till 77,000 volt	250,000
Summa	4,660,000.

I fråga om *förstärkning av transformatoranläggningen i Porjus samt av linjen Porjus—Boden* anför styrelsen: Den för 132,000 volt anordnade transformatorstationen i Porjus vore för närvarande utrustad med två transformatorer för vardera 15,000 kilovoltampère. Därest hela kraftöverskottet skulle överföras till Boden erfordrades en förstärkning av såväl transformatorstationen som linjen Porjus—Boden upp till en effekt av cirka 60,000 kilovoltampère. Denna förstärkning vore naturligtvis behövlig, vare sig kraften avsattes i Norrbottens kustland eller inom Norrforsområdet eller inom centralblocket.

Kostnaden för dessa förstärkningar har styrelsen beräknat bliva:

	Kronor
Utvidgning av transformatorstationen i Porjus	300,000
Förstärkning av linjen Porjus—Boden från nuvarande ledningsarea, som är ekvivalent med 75 kvmm koppar, till 180 kvmm koppar	900,000
Summa kronor	1,200,000.

Vattenfallsstyrelsen har härefter ingått på frågan om erforderlig *utbyggnad av kraftstationen i Sillre*. Styrelsen har därvid anført, att det visat sig lämpligt att i samband med utförandet av linjen Stadsforsen—Västerås förse kraftstationen i Sillre med ett aggregat nr 2 för 8,000 kilowatt, anordnat med såväl turbin som pump. Detta maskinaggregat kunde på ett lämpligt sätt utjämna kraftuttagningen från Porjus. Med pumpen kunde uttagas natt- och helgdagskraft, som eljest finge rinna bort oanvänd vid Porjus. Krafttillgången kunde på detta sätt bli rikligare under vardagarnas dagtid. Kostnaden för detta aggregat har styrelsen beräknat till 800,000 kronor.

Totala kostnaderna för stamlinjen Porjus—Västerås samt utvidgning av Sillre beräknas av vattenfallsstyrelsen på följande sätt:

	Kronor
Förbindelseledning Boden—Vännäs—Norrfors med transformatorstation i Vännäs	3,040,000
Förbindelseledning Vännäs—Nyland—Stadsforsen med transformatorstationer i Nyland och Stadsforsen	2,075,000
Förbindelseledning Stadsforsen—Västerås med transformatorstation i Västerås	4,660,000
Förstärkning av transformatoranläggning i Porjus samt av linjen Porjus—Boden	1,200,000
	Summa kronor 10,975,000.
Utvidgning av kraftstationen i Sillre med ett andra aggregat	800,000
	Summa kronor 11,775,000.

Arskostnaden för stamlinjen Porjus—Västerås samt utvidgningen av Sillre har vattenfallsstyrelsen beräknat till följande belopp:

	Kronor
Ränta: 3.6 % på 11,775,000 kronor	425,000
Avsättning till förnyelsefond vid i genomsnitt 30-årig livslängd hos anläggningarna	225,000
Administration, skatter, drift och underhåll	150,000
	Summa kronor 800,000.

I fråga om *inkomsten av kraftavsättningen från stamlinjen Porjus—Västerås samt utvidgningen av Sillre* anför vattenfallsstyrelsen: Den inkomst, som kunde erhållas genom de nämnda anläggningarna, vore vanskelig att beräkna, därför att det vore svårt att avgöra, i vad mån överskottskraften kunde få användning inom Norrforsområdet, för fortsatt järnvägselektrifiering eller inom centralblocket. Inkomsten hade beräknats under de relativt ogynnsamma förutsättningarna, att någon ny kraftavsättning icke komme till stånd för högvärdiga ändamål inom Norrfors område, att icke heller någon järnvägselektrifiering norr om Ånge beslutades och att sålunda överskottet icke kunde användas för högvärdig belastning annat än inom centralblocket, under det att en del av kraften tills vidare slumpades bort för användning inom förefintliga elektriska ångpannor.

Inkomsterna respektive besparingarna skulle under dessa förutsättningar bli i medeltal för perioden 1937—1944:

	Kronor
Inbesparing av en eljest erforderlig utvidgning av Västerås kraftverk med minst 30,000 kilowatt, som skulle ha medfört en årlig kostnad av minst	360,000
Inbesparing av bränsle och annan förbrukningsmateriel m. m. för 45 miljoner kilowattimmar	562,000
Ökade leveranser av smältkraft c:a 20 miljoner kilowattimmar ..	160,000
Ökade leveranser av ånggenereringskraft 30 miljoner kilowattimmar	75,000
Summa kronor	1,157,000.

Nämnda (45 + 20 + 30) 95 miljoner kilowattimmar motsvarade cirka 120 miljoner kilowattimmar av det till inalles cirka 200 miljoner kilowattimmar uppgående kraftöverskottet i Porjus. Avsättningen av detta kraftbelopp skulle alltså dels täcka de årliga kostnaderna för de nya stamlinjeanläggningarna och utvidgningen i Sillre, dels lämna ett överskott av 357,000 kronor att tillgodoräknas Porjus kraftverk. Ett förbättrat resultat ernåddes i den mån kraft även kunde avsättas inom Norrfors kraftverk, vilket vore högst sannolikt, samt i den mån kraft komme att levereras för järnvägarna norr om Ånge. Vänerns reglering komme även att gynnsamt påverka utbytet, i det att man efter denna reglering kunde i större utsträckning mottaga sommarkraft från Porjus med innehållande av vatten i Väneren för vinterbehovet.

Rörande den föreslagna stamlinjens framtida uppgifter har vattenfallsstyrelsen framhållit, att de i stamlinjeprojektet ingående anläggningsdelarna bleve till stort gagn för kraftförsörjningen icke endast under ett övergångsskede utan mera permanent. Stamlinjen Porjus—Stadsforsen bleve, anför styrelsen vidare, den framtida utjämningslinjen mellan Porjus, Norrfors, Stadsforsen och Sillre och komme att åstadkomma en bättre fördelning av kraften över norra och mellersta Norrland. När stambanan norr om Ånge elektrifierades, kunde kraft tillföras densamma från den nämnda stamlinjen. Stamlinjen Stadsforsen—Västerås komme att under ett relativt kort tidsavsnitt tjänstgöra enbart för överföring av kraftöverskottet från Porjus till centralblocket. Denna linje kunde emellertid därefter jämväl användas för överföring av kraft från ett första maskinaggregat i Stadsforsen till de mellansvenska anläggningarna. Man finge visserligen räkna med att under senare hälften av 1940-talet en 220,000 volts linje måste byggas från Stadsforsen till Västerås för att taga hand om det allt större kraftbelopp, som behövde överföras denna väg. Men den nu föreslagna 132,000 volts linjen bleve även under detta skede en värdefull reservlinje, och den komme att möjliggöra ett uppskov med den andra 220,000 volts linjen, som under alla förhållanden torde komma att erfordras mot slutet av 1950-talet men som utan nämnda reservlinje torde behöva byggas cirka 5 år tidigare.

Vattenfallsstyrelsen har härefter gjort följande *jämförelse mellan alternativen 132,000 och 220,000 volt*.

Verkställda undersökningar hava utvisat, att det blir billigare att först bygga en 132,000 volts linje från Stadsforsen till Västerås och först cirka 10 år därefter 220,000 volts linjen, emedan anläggningskostnaden för den senare är mer än dubbelt så hög som för den förra.

Det har även visat sig vara för dyrbart att för linjen Porjus—Boden—Stadsforsen använda 220,000 volt med hänsyn till såväl de högre kostnaderna för en dylik linje som därför att man då icke kan använda sig av den existerande linjen Porjus—Boden och den förefintliga transformeringsanläggningen för 132,000 volt i Porjus. Man skulle även avsevärt fördyra de transformatorstationer, som torde komma att byggas i Älvsby, Bastuträsk, Vännäs, Mellansel, Nyland och Stadsforsen.

Vattenfallsstyrelsen meddelar härefter, att det är tänkbart att en mindre *höjning av spänningen* till exempelvis 154,000 eller 165,000 volt kan visa sig lämplig för att underlätta överförandet från Porjus söderut jämväl av kraft, som erhålles vid fortsatt utbyggnad.

I fråga om *tid för färdigställandet* anför styrelsen, att här förevarande stamlinjeanläggningar böra utföras till hösten 1937, emedan krafttillgången vid centralblocket icke räcker längre, ifall kraftkonsumtionen ökas normalt. Sammanbindningslinjen Boden—Nyland borde, anser styrelsen, göras färdig redan till hösten 1936. Utvidgningen av Sillreanläggningen kunde däremot anstå till hösten 1937. För de arbeten vid stamlinjeprojektet, som behöva verkställas till utgången av budgetåret 1935/1936, erfordras enligt styrelsens beräkningar ett belopp av *3,000,000 kronor*.

I anslutning till vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt om framställning till 1935 års riksdag om beredande av medel för här ifrågavarande ändamål med nyss angivna belopp, 3,000,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsens här föreliggande framställning avser, som förut nämnts, att tillgodose det för centralblocket för tiden omkring år 1937 förutsedda behovet av krafttillskott. För detta ändamål synas enligt vattenfallsstyrelsens i det föregående (sid. 92—94) återgivna utredningar för närvarande endast två alternativ kunna komma i fråga, nämligen antingen ett ytterligare utbyggande, utöver vad jag tidigare tillstyrkt, av ångkraftstationen i Västerås eller ett tillvaratagande av det stora kraftöverskottet i Porjus genom en stamlinje, som skulle binda samman styrelsens alla tre block. De skäl, som kommit vattenfallsstyrelsen att tillstyrka sistnämnda alternativ, hava synts mig övertygande, och det är ägnat ingiva tillfredsställelse, att styrelsen nu synes hava funnit en ekonomiskt och tekniskt god lösning av det annars lika svåra som för landet viktiga problemet om Porjuskraftens överförande till landets sydligare delar. Härigenom vinnes bland annat möjlighet att till centralblocket med dess stigande behov av kraft överföra det nu förefintliga kraftöverskottet i Porjus, vilket icke inom överskådlig framtid synes kunna komma till användning inom Porjus och Norrfors avsättningsområden. Den ökade kraftavsättningen inom såväl Norrforsblocket som centralblocket beräknas, sedan ränta och amortering avdragits, giva ett gott tillskott till förräntning av Porjus kraftstation. Vidare öppnas utsikt att undan för undan utnyttja de utbyggnadsmöjligheter, som finnas i Porjus. I sådant hänseende vill jag erinra om den andra avloppstunnel i Porjus, till påbörjande varav 1932 års riksdag anvisat ett byggnadsanslag av 150,000 kronor, vilket hittills icke tagits i anspråk.

Departements-
chefen.

De av vattenfallsstyrelsen framlagda beräkningarna rörande företagets ekonomiska bärkraft synas mig gjorda med tillbörlig försiktighet. Vattenfallsstyrelsen har sålunda utgått från att någon ny kraftavsättning icke kommer till stånd för högvärdiga ändamål inom Norrforsområdet, att icke heller någon järnvägselektrifiering norr om Ånge beslutas, att sålunda överskottet icke kan användas för högvärdig belastning annat än inom centralblocket och att en del av kraften tills vidare skulle realiserars för användning inom förefintliga elektriska ångpannor.

Under dessa förutsättningar hava inkomsterna jämte besparingarna å den ifrågasatta nya anläggningen beräknats till 1,157,000 kronor för år, under det att årskostnaderna beräknats till 800,000 kronor.

Med hänsyn till vad sålunda och i övrigt anförts har jag funnit mig böra tillstyrka vattenfallsstyrelsens här förevarande förslag.

Totalkostnaderna för stamlinjen Porjus—Västerås samt för den i samband härmed erforderliga utvidgningen av kraftstationen i Sillre hava beräknats till 11,775,000 kronor. För de arbeten, som behöva verkställas intill utgången av budgetåret 1935/1936, har vattenfallsstyrelsen beräknat ett belopp av 3,000,000 kronor bliva erforderligt. Mot vad sålunda föreslagits har jag icke funnit något att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 3,000,000.

10. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.

[43.] Till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk har riksdagen anvisat för vardera av budgetåren 1931—1933 3,300,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 2,800,000 kronor samt för budgetåret 1934/1935 2,000,000 kronor.

I skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* gjort framställning om anslag till ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår. I samma skrivelse har vattenfallsstyrelsen vidare framlagt förslag om anslag för en stamlinjeanläggning mellan Porjus och Västerås; till denna fråga har jag redan under föregående punkt tagit ställning.

Vattenfallsstyrelsen har till en början beträffande medelsanvisning och medelstillgång för arbeten av ifrågavarande slag lämnat följande redogörelse:

För ifrågavarande ändamål har för tiden intill den 1 juli 1935 beviljats ett belopp av 102,964,000 kronor såsom kapitalökningsanslag av lånemedel. Den 1 juli 1934 uppgick kostnaden för motsvarande distributionsanläggningar till omkring 99,127,000 kronor. Anslagsbehållningen till innevarande budgetår utgjorde således omkring 3,837,000 kronor, varav 1,837,000 kronor utgöra oförbrukad del av det för budgetåret 1933/1934 beviljade anslaget och 2,000,000

kronor utgöra anslag för budgetåret 1934/1935. Beloppet 1,837,000 kronor utgör icke någon direkt besparing utan har uppkommit huvudsakligen därigenom att en viss förskjutning ägt rum i tiden för utförandet av de för budgetåret 1933/1934 planerade anläggningarna, i det att vissa arbeten icke hunnit fullbordas under sistnämnda budgetår och andra lämpligen kunnat uppskjutas till innevarande budgetår. En reviderad beräkning över de arbeten, som äro avsedda att utföras under innevarande budgetår, utvisar, att de disponibla anslagsmedlen synas vara fullt tillräckliga.

Med avseende å anslagsbehovet för budgetåret 1935/1936 meddelar styrelsen, att följande större arbeten, som skola bestridas med medel ur förenämnda anslag, äro planerade:

	Kronor.
Utvidgning av Västeråsanläggningarna	75,000
Ny primärlinje Trollhättan—Göteborg för 132,000 volt	500,000 ¹
Diverse förstärkningar av primärnätet vid Älvkarleby kraftverk	350,000
Sekundärstationsutvidgningar	300,000
Bygdeanläggningar och diverse	625,000
Summa kronor	1,850,000

Beträffande den ifrågasatta nya primärlinjen Trollhättan—Göteborg har vattenfallsstyrelsen anfört följande:

Mellan Trollhättan och Göteborg finnes dels en dubbellinje för 55,000 volt och 25 perioder, dels en över Alingsås framdragen enkellinje för 132,000 volt och 50 perioder. Den nytillkommande kraftavsättningen vore i huvudsak koncentrerad till 50-periodslinjen. För närvarande finnes det icke någon direkt reserv för den 50-periodiga linjen. Därest fel uppstode vid denna eller reparation behövde utföras vid dess linor eller isolatorer, förföre man så, att den ena 25-periodiga 55,000-voltslinjen skildes från 25-periodssystemet och tillfälligt inkopplades i den 50-periodiga kraftöverföringen. Vid sådana tillfällen finge sålunda 55,000-volts dubbellinjen ensam ombesörja hela överföringen från Trollhättan söderut utan reserv för något av de båda systemen. Numera hade belastningen emellertid vuxit så mycket, att denna anordning började bliva otillräcklig med hänsyn både till överföringsförmåga och driftsäkerhet. Genom den nya linjen Trollhättan—Göteborg erhöles man dubbla linjer såväl för den 25-periodiga som för den 50-periodiga driften, vilket numera finge anses oundgängligen nödvändigt.

Med hänsyn till järnvägselektrifieringen erfordrades det, framhåller vattenfallsstyrelsen vidare, under budgetåret 1935/1936 betydande nyanläggningar, nämligen:

För norra stambanan:	Kronor.
Transformatorstation i Ljusdal (avslutning)	265,000
Transformatorstation i Änge (första hälften)	200,000
För stambanan Laxå—Charlottenberg:	
Primärlinjen Trollhättan—Säffle (förstärkning)	200,000
Primärlinje Säffle—Kil	300,000
Sekundärstation i Kil	225,000

¹ Totalkostnaden beräknas till 900,000 kronor.

För den enskilda banan Göteborg—Borås:

Primärlinjen Alingsås—Sjömarken (förstärkning)	40,000
Sekundärstationen i Sjömarken samt omformarestation	320,000
	Summa kronor 1,550,000.

Departem^{ents}-
chefen

De av vattenfallsstyrelsen för omförmälda ändamål för nästkommande budgetår såsom erforderliga beräknade beloppen uppgå sammanlagt till (1,850,000 + 1,550,000) 3,400,000 kronor. Då vattenfallsstyrelsens sålunda gjorda anslagsberäkningar icke givit mig anledning till erinran hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 3,400,000.

Gemensamt anslag.

11. Uppförande i kvarteret Björnen i Stockholm av en för statens vattenfallsverk avsedd kontorsbyggnad.

[44.] I sin skrivelse den 29 september 1934 har *vattenfallsstyrelsen* under viss förutsättning hemställt om beräkning av ett belopp av 400,000 kronor för budgetåret 1935/1936 för uppförande i kvarteret Björnen i Stockholm av en för statens vattenfallsverk avsedd kontorsbyggnad.

Sedermera har vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 6 december 1934, med bifogande av till ärendet hörande ritningar, hemställt om anvisande av nyssberörda belopp av 400,000 kronor och därvid tillika meddelat, att totalkostnaden för byggnaden beräknats till 650,000 kronor.

Utredningen i ärendet har ännu icke hunnit slutföras, och på den grund kan jag icke nu framlägga slutligt förslag i ämnet. Däremot finner jag mig böra förorda, att det av vattenfallsstyrelsen för nästkommande budgetår såsom erforderligt angivna beloppet, 400,000 kronor, beräknas å riksstaten för budgetåret 1935/1936.

Jag hemställer alltså, att Kungl Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *uppförande i kvarteret Björnen i Stockholm av en för statens vattenfallsverk avsedd kontorsbyggnad* för budgetåret 1935/1936 beräkna ett reservationsanslag av kronor 400,000.

Statens allmänna fastighetsfond.

Beredande av utvidgade lokaler åt generaltullstyrelsen m. m.

[45.] I skrivelse den 19 juni 1934, nr 427, punkt 1, anmälde riksdagen, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen (utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 38) framställda förslag, till beredande av utvidgade lokaler åt generaltullstyrelsen m. m. beviljat ett belopp av 2,312,000 kronor samt därav för budgetåret 1934/1935 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 525,000 kronor.

Såsom av nämnda punkt i statsverkspropositionen närmare framgår, beräknades kostnaderna för företaget på följande sätt:

	Kronor
Inlösen från Stockholms stad av fastigheterna nr 3 och 7 i kvarteret Argus	1,147,000
Förvärv av fastigheterna nr 1 och 2 i kvarteret Argus	155,000
Byggnadskostnader, grundförstärkningar, inredningar m. m.	781,000
Ledningsarbeten	118,000
Oförutsedda utgifter, ritningar, kontroll och administration	111,000
	Summa 2,312,000.

Av det för budgetåret 1934/1935 anvisade beloppet å 525,000 kronor beräknades 155,000 kronor för bestridande av köpeskillingarna för fastigheterna nr 1 och 2 i kvarteret Argus, 50,000 kronor för förberedande arbeten, ritningar m. m. samt 320,000 kronor för samtliga planerade byggnads- och ledningsarbeten för nybyggnaderna inom nyssnämnda fastigheter.

I skrivelse den 23 augusti 1934 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anslag för här ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1935/1936 och därvid — under erinran om sin i skrivelse den 19 oktober 1933, återgiven i statsverkspropositionen till 1934 års riksdag, gjorda beräkning beträffande medelsbehovet för byggnadsföretaget under olika budgetår — anfört bland annat följande.

I början av budgetåret 1935/1936 skulle enligt beräkningarna ombyggnadsarbetena å fastigheterna nr 3 och 7 igångsättas för att bedrivas så, att de vore avslutade den 1 oktober 1937, och skulle nybyggnaderna å fastigheterna nr 1 och 2 under ombyggnadstiden successivt utnyttjas av generaltullstyrelsens olika avdelningar och byråer. Av kostnaderna för ombyggnadsarbetena skulle under budgetåret 1935/1936 erfordras 540,000 kronor samt under budgetåret 1936/1937 återstoden eller 100,000 kronor. Under sistnämnda budgetår skulle dessutom krävas det för inlösen den 1 oktober 1937 av fastigheterna nr 3 och 7 erforderliga beloppet 1,147,000 kronor.

De planerade nybyggnadsarbetena torde emellertid numera icke kunna, som beräknats, så bedrivs att de bleve fullbordade till den 1 juli 1935, utan måste byggnadsstyrelsen räkna med en förskjutning med omkring ett fjärdedels år, vilket åstadkomme en framflyttning av tiden för igångsättandet och fullbordandet av ombyggnadsarbetena i motsvarande mån. Det angivna medelsbehovet för budgetåret 1935/1936 kunde sålunda, överslagsvis beräknat, minskas med 115,000 kronor till 425,000 kronor. För budgetåret 1936/1937 skulle följaktligen erfordras ett belopp av (100,000 + 115,000 + 1,147,000) 1,362,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1935 års riksdag att till beredande av utvidgade lokaler åt generaltullstyrelsen m. m. av de för ändamålet beviljade medlen för budgetåret 1935/1936 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 425,000 kronor.

Med tillstyrkan av vad byggnadsstyrelsen föreslagit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det utav 1934 års riksdag till *beredande av utvidgade lokaler åt generaltullstyrelsen m. m.* beviljade beloppet av 2,312,000 kronor för budgetåret 1935/1936 såsom reservationsanslag anvisa kronor 425,000.

Anordnande av värmeledning m. m. i utrikesministerhotellet i Stockholm

[46.] I skrivelse den 30 augusti 1934 har byggnadsstyrelsen gjort framställning om anslag till anordnande av värmeledning m. m. i utrikesministerhotellet i Stockholm.

Byggnadsstyrelsen har därvid inledningsvis erinrat, att Kungl. Maj:t den 24 mars 1927 anbefallt styrelsen att låta upprätta och underställa Kungl. Maj:ts prövning förslag till generalplan för erforderliga reparations- och ändringsarbeten inom utrikesministerhotellet. En kulturhistorisk undersökning hade, meddelar byggnadsstyrelsen, utförts av andre intendenten vid nordiska museet G. Selling, som till byggnadsstyrelsen överlämnat en styrelsens framställning bilagd skrivelse i ämnet av den 24 augusti 1927. Byggnadsstyrelsen har tillika meddelat, att samtidigt med den kulturhistoriska undersökningen på styrelsens utredningsbyrå verkställdes utredning rörande fastighetens till- och ombyggnad. Härom anför styrelsen:

Denna utredning hade resulterat i fyra olika ombyggnads- och moderniseringsförslag av den 18 augusti 1927. Av dessa förslag, som enligt år 1927 gjorda beräkningar skulle komma att draga kostnader mellan 305,000 och 380,000 kronor, avsåge två förslag rivning av den nuvarande flygeln utmed Stallgatan och uppförande av en ny flygel i linje med musikaliska akademiens byggnad, d. v. s. i den genom 1879 års stadsplan fastställda tomtgränsen, som för närvarande vore gällande. I två förslag bibehölles flygeln, som ändrades och delvis breddades mot gården. Förslagen innefattade dessutom anordnande av värmeledning och nya elektriska installationer.

Byggnadsstyrelsen har emellertid framhållit, att styrelsen ansåge större om- och tillbyggnadsarbeten vid utrikesministerhotellet tills vidare icke böra komma till utförande. Som skäl härför har styrelsen anfört bland annat följande:

På grund av de beträffande denna del av Stockholm synnerligen svävande stadsplanefrågorna och för att avvakta resultatet av de utredningar, Stockholms stad härutinnan vidtagit, hade byggnadsstyrelsen icke ansett sig kunna framlägga något eller några av de sålunda föreliggande förslagen till Kungl. Maj:ts prövning. I anslutning till en projekterad trafikled från Skeppsbron över Blasieholmen hade frågan om Stallgatans breddning varit aktuell, och hade på grund härav läget av utrikesministerhotellets flygel icke kunnat fixeras. Enligt vad byggnadsstyrelsen under hand erfarit påginge visserligen för närvarande underhandlingar med fastighetsägarna vid Arsenalsgatan för att åt denna gata giva en sådan ökad bredd, att en ytterligare breddning av Stallgatan utöver den genom 1879 års stadsplan fastställda bredden icke skulle erfordras. Stadens vederbörande myndigheter vore emellertid alltjämt icke i tillfälle att lämna några bestämda utfästelser beträffande ett inhiberande av den ifrågasatta breddningen av Stallgatan och kunde ej heller angiva tidpunkten, när en lösning av dessa frågor kunde väntas föreligga.

Däremot har byggnadsstyrelsen redan nu ansett sig böra framlägga förslag om anordnande av värmeledning m. m. i utrikesministerhotellet. Till stöd härför har styrelsen anfört huvudsakligen följande:

Utrikesministerhotellet befunde sig i så bristfälligt skick, att vissa åtgärder måste inom den närmaste tiden vidtagas för att icke fastighetens bestånd skulle äventyras. På senare år hade sålunda en del av byggnadens eldstäder visat sig vara odugliga, exempelvis hade en kakelugn i våningen 1 trappa upp för ett par år sedan satts ur funktion, enär rök trängde in i densamma, då eldning försigginge i rum i bottenvåningen. Vid ordinarie besiktning under januari månad 1934 hade vidare iakttagits tvingrök i rummen söder om huvudtrappan i våningen 2 trappor upp. Kakelugnarna här hade dock för icke länge sedan översetts och delvis omsatts, varför några egentliga brister å desamma knappast förefunnes. De uppträdande olägenheterna torde i stället bero på att skorstensstockarna med tiden blivit allt mer bristfälliga. Dylika brister kunde icke avhjälpas utan omfattande åtgärder, som skulle vålla boställshavarna betydande besvärligheter samt draga icke oväsentliga kostnader. Ur brandfaresynpunkt måste felaktigheterna anses innebära stora risker så till vida att sot kunde samlas i de delar av rökkanalerna, som genom skiljetungornas bristfälligheter icke vore åtkomliga för sotning.

Även den för flera år sedan utförda belysningsinstallationen vore mycket bristfällig. Den bestode till största delen av glansgarnledningar på knappar. Isoleringen hade under årens lopp torkat och vore sålunda spröd och otillförlitlig. Vissa ledningsgrupper vore dessutom överbelastade, varjämte centraler och andra apparater vore av icke fullt tillförlitlig konstruktion. Ledningarna voro dessutom liksom underliggande tapeter och målning betydligt nedsvärtade och framträdde störande.

De nämnda förhållandena vore, icke minst ur brandskyddssynpunkt, särdeles betänkliga och en förbättring utan dröjsmål vore ofrånkomlig. Det kunde dessutom nämnas, att boställshavarna på senare tid framhållit olämpligheten av kakelugnseldning med hänsyn såväl till arbetet med skötseln av kakelugnarna som till de höga kostnaderna för byggnadens uppvärmning.

För åvägabringandet av en förbättring av nu påtalade förhållanden ville byggnadsstyrelsen, i avvaktan på att stadsplanen för trakten erhöles en slut-

lig lösning, föreslå en modernisering av byggnaden för vinnande huvudsakligen av större säkerhet mot eldfara, vilken modernisering dock borde inskränkas till sådana åtgärder, som ej på ett ur ekonomisk synpunkt ofördelaktigt sätt lade hinder i vägen för en framtida ombyggnad av flygeln mot Stallgatan.

Styrelsen ville alltså föreslå, att byggnaden nu försåges med värmeledning, vilken borde få sin slutliga utformning beträffande byggnadens huvuddel mot Blasieholmstorg. Skulle det sedermera visa sig, att den nu gällande stadsplanen kunde bibehållas och flygeln sålunda skulle kunna om- eller nybyggas, vore det endast den del av värmeledningen, som omfattade flygeln, som skulle komma att gå förlorad. Själva värmeelementen torde dock kunna komma till användning även i en ny flygel.

Vidare borde nya elektriska ledningar inläggas under putsen i hall och trappa samt i de viktigare rummen i våningen 1 och 2 trappor upp i huvudbyggnaden. I en del rum hade liknande inläggning av ledningar tidigare företagits i samband med reparationsarbeten. För att nedbringa kostnaderna i övrigt för den elektriska installationen användes s. k. kuhloledningar.

Entréhallen och trappan behövde ommålas och borde i samband härmed anordnas ett nytt vindfång vid huvudentrén samt nya glasdörrar mot gården, varjämte två dörrpartier i trappan borde borttagas.

I detta sammanhang föresloges även behövligen renovering av sidentapeterna i två representationsrum.

De sålunda avsedda arbetena framginge närmare av en styrelsens skrivelse bilagd, den 20 augusti 1934 uppgjord kostnadsutredning, slutande på en summa av 75,000 kronor, jämte fyra inom styrelsen upprättade ritningar.

Under framhållande av nödvändigheten av att ifrågavarande arbeten med det snaraste komma till utförande har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1935 års riksdag att för anordnande av värmeledning samt förbättring av belysningsinstallationen m. m. inom utrikesministerhotellet i Stockholm för budgetåret 1935/1936 anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Departement-
chefen.

I likhet med byggnadsstyrelsen finner jag större om- och tillbyggnadsarbeten vid utrikesministerhotellet icke böra komma till utförande innan de svävande stadsplanefrågorna nått sin lösning. Däremot finner jag mig, på de av byggnadsstyrelsen anförda skälen, böra tillstyrka det nu av styrelsen framlagda förslaget om utförande av vissa arbeten för anordnande av värmeledning och för förbättring av belysningsinstallationen m. m. Dessa arbeten, vilka icke synas utan våda kunna uppskjutas, hava därjämte av byggnadsstyrelsen så planerats, att de i det stora hela synas kunna komma till användning jämväl efter en mera omfattande ombyggnad.

De framlagda ritningarna och kostnadsförslagen hava icke givit mig anledning till erinran.

På sätt chefen för finansdepartementet i annat sammanhang angiver torde anslagsbeloppet böra anvisas att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *anordnande av värmeledning m. m. i utrikesministerhotellet i Stockholm* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 75,000.

Utvidgning av värmeledningen i pensionsstyrelsens lokaler.

[47.] Pensionsstyrelsens ämbetslokaler äro belägna i fastigheterna nr 5 och 7 vid Engelbrektsgatan i Stockholm, vilka enligt beslut av 1917 års riksdag inköpts för ändamålet för en köpeskilling av sammanlagt 1,000,000 kronor. Fastigheterna inrymma fem våningar förutom souterräng- och källarvåning. Våningarna fyra trappor upp hava enligt 1920 års riksdags beslut tillkommit genom påbyggnad, som jämte vissa ombyggnadsarbeten verkställdes åren 1920—1921.

Ifrågavarande lokaler jämte de mindre omfattande utrymmen, som inom fastigheterna äro upplåtna för andra ändamål, uppvärmas för närvarande dels medelst centraluppvärmning enligt pumpvarmvattensystem och dels medelst kakelugnar. Värmeledningsanläggningen, som utfördes i samband med de under åren 1920—1921 verkställda på- och ombyggnadsarbetena, omfattar större delen av de påbyggda våningarna fyra trappor upp. Därjämte finnas enstaka element inom övriga våningar, vilka dock till övervägande delar äro försedda med kakelugnar. I vilken utsträckning lokalerna uppvärmas genom det ena och andra uppvärmningssättet framgår närmare av till ärendet hörande planritningar, till vilka jag tillåter mig hänvisa.

I en till byggnadsstyrelsen ingiven skrivelse den 21 mars 1929 hemställde *pensionsstyrelsen*, att byggnadsstyrelsen måtte taga under övervägande, huruvida icke den i fastigheterna befintliga centralvärmeanläggningen kunde utvidgas till att omfatta fastigheterna i deras helhet. Som stöd för denna sin framställning framhöll pensionsstyrelsen huvudsakligen följande.

Uppvärmningen genom kakelugnar och vedbränsle ställde sig icke tillfredsställande ur ekonomisk synpunkt. Att beträffande en avsevärd del av ämbetsverkets lokaler bibehålla detta oekonomiska uppvärmningssätt, sedan centralvärmeledning inretts i vissa lokaler i båda fastigheterna, syntes i längden icke kunna försvaras. För belysande härav hade pensionsstyrelsen låtit verkställa en utredning rörande uppvärmningskostnaden per kbm inom de ifrågavarande fastigheterna under budgetåret 1927/1928, varav framgick, att kostnaden för dylik enhet uppginge till omkring 45 öre mera för uppvärmning medelst kakelugnar och vedeldning än medelst centraluppvärmning och kokseldning. Härtill komme, att arbetskostnaderna ställde sig jämförelsevis dyrbarare för det förra uppvärmningssystemet än för det senare.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 augusti 1929 framlade *byggnadsstyrelsen* förslag i ämnet. Styrelsen anslöt sig därvid till vad pensionsstyrelsen anfört till förmån för en utökning av den i fastigheterna befintliga värmeledningsanläggningen. Härutöver framhöll byggnadsstyrelsen följande.

Även ur brandsäkerhetssynpunkt måste det anses önskvärt, att pensionsstyrelsens ämbetslokaler i deras helhet uppvärmdes medelst värmeledning, då en uppvärmning medelst kakelugnar givetvis måste anses innebära en viss risk med hänsyn till svårigheten att åstadkomma en fullt tillfredsställande tillsyn av de olika eldstäderna inom så stora ämbetslokaler, varom här vore fråga. Emellertid vore frågan om lämpligheten av att nedlägga kostnader på så omfattande arbeten, som den här avsedda utökningen av värmeledningen skulle innebära, givetvis beroende på huruvida fastigheterna även i framtiden komme

att utnyttjas för sitt nuvarande ändamål. I detta avseende ville styrelsen erinra, att 1917 års riksdag, i samband med beviljande av medel till inköp av fastigheterna, ifrågasatt, att fastigheterna eventuellt framdeles skulle kunna komma att återgå till privatbruk. En inom byggnadsstyrelsen verkställd utredning hade emellertid givit vid handen, att ett sådant utnyttjande av fastigheterna för det dåvarande icke skulle bliva ekonomiskt fördelaktigt, i det att dessa, för att kunna motsvara de krav, som numera ställdes å bostadshus, måste underkastas synnerligen omfattande och dyrbara ombyggnadsarbeten. Enligt styrelsens mening måste det därför anses vara lämpligt, att fastigheterna för en avsevärd framtid toges i anspråk såsom tjänstelokaler, varför något hinder ur denna synpunkt icke föreläge för den av pensionsstyrelsen begärda utökningen av värmeledningsanläggningen.

Byggnadsstyrelsen meddelade härefter, att styrelsen låtit sin intendentsbyrå i samråd med Hugo Theorells ingenjörbyrå uppgöra ett förslag till utökning av värmeledningsanläggningen, vilket förslag åskådliggjorts å de till ärendet hörande ritningarna.

Enligt detta förslag skulle inom den i källarvåningen anordnade panncentralen uppställas ytterligare två varmvattenpannor av samma typ som de två där befintliga, varjämte de nuvarande cirkulationspumparna skulle utbytas mot större sådana. Nya förgreningsledningar skulle anslutas till de i källaren befintliga huvudledningarna, vilka redan nu äro så dimensionerade, att de utan förändringar kunna användas för en utvidgad anläggning. Från förgreningsledningarna skulle vertikala stamledningar uppdragas inom våningarna och anslutas till de i regel under fönstren uppställda radiatorerna.

Anläggningskostnaderna för värmeledningens utökning uppskattades enligt beräkning, som verkstälts av Theorells ingenjörbyrå, till 49,000 kronor med fördelning på följande poster:

	Kronor
panncentralen med pumpar, cirka	10,000
rörledningar med tillbehör i källaren	3,000
ledningar i våningarna	7,000
radiatorer med tillbehör	29,000
	Summa 49,000

Till detta belopp måste emellertid läggas kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten, såsom håltagnings- och efterlagningsarbeten jämte målningsarbeten i samband med värmeledningens utförande. Dessa kostnader hava enligt en inom byggnadsstyrelsen upprättad kostnadsutredning beräknats till 19,000 kronor. De sammanlagda kostnaderna skulle sålunda uppgå till 68,000 kronor. Att kostnaderna kunnat begränsas till detta förhållandevis låga belopp vore enligt byggnadsstyrelsen beroende på att de befintliga huvudledningarna ävensom befintliga stamledningar i våningarna kunde utan förändringar användas för den utvidgade anläggningen.

Byggnadsstyrelsen meddelade slutligen, att pensionsstyrelsen, efter att hava tagit del av det sålunda upprättade förslaget, förklarat sig icke hava något att erinra mot detsamma. Pensionsstyrelsen hade endast betonat angelägenheten av att de nya ledningarna dimensionerades med hänsyn till en framdeles eventuellt erforderlig utvidgning av värmenätet till fastigheternas källare, vilka i en framtid kunde bliva behövlige såsom arkivlokaler. Detta önskemål

hade, framhåller byggnadsstyrelsen, beaktats vid upprättandet av den föreliggande kostnadsberäkningen.

Med anledning av vad sålunda förekommit hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag å 68,000 kronor för utökning av värmeledningsanläggningen inom förevarande fastigheter.

I skrivelse den 11 juni 1930 gjorde byggnadsstyrelsen förnyad framställning i ämnet.

Byggnadsstyrelsen meddelade därvid, att kostnaderna för de egentliga installationsarbetena, vilka år 1929 beräknats till 49,000 kronor, dåmera, enligt vad som framginge av en av Theorells ingenjörbyrå verkställd omräkning, till följd av höjda marknadspriser komme att uppgå till 54,000 kronor. Genomförandet av det av styrelsen tidigare framlagda förslaget skulle sålunda dåmera draga en sammanlagd kostnad av 73,000 kronor.

Den 24 mars 1933 fann Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsens förevarande framställningar icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd; emellertid föreskrevs samtidigt, att av byggnadsstyrelsen i ärendet ingivna handlingar skulle återställas till styrelsen för att vara tillgängliga, då frågan funnes ånyo böra upptagas till behandling.

I skrivelse den 7 september 1934 har nu *pensionsstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att anläggning av fullständig centraluppvärmning och i samband därmed vissa föreslagna ändringsarbeten snarast möjligt måtte komma till utförande inom styrelsens ämbetslokaler.

Pensionsstyrelsen har till en början erinrat att riksdagens år 1933 församlade revisorer, som avlagt besök i styrelsens ämbetslokaler, uppmärksammat, att centraluppvärmning endast delvis vore införd i fastigheterna samt att en del av lokalerna vore mindre lämpade för användning såsom tjänsterum. I sin berättelse hade revisorerna under § 24, med framhållande av att det ännu ej blivit slutligen utrett om pensionsstyrelsen i framtiden borde hava sina ämbetslokaler förlagda i nämnda fastigheter, bland annat uttalat, att det med hänsyn till såväl de praktiska fördelar och den ökade tryggheten ur eldfaresynpunkt som den minskning av kostnaderna för uppvärmning, som skulle kunna vinnas genom den nuvarande centralvärmeanläggningens utvidgning till att avse samtliga lokaler i fastigheterna, syntes som om — därest pensionsstyrelsen komme att kvarligga på sin nuvarande plats — åtgärder snarast borde vidtagas för att fullständig centraluppvärmning i fastigheterna komme till stånd. Statsrevisorernas berättelse hade i denna del icke föranlett särskilt yttrande av 1934 års riksdag.

Pensionsstyrelsen har vidare erinrat, att styrelsen i yttrande den 9 januari 1934 över statsrevisorernas berättelse tillstyrkt, att fullständig centraluppvärmning anordnades och att i samband härmed vissa förändringsarbeten utfördes i syfte att öka lokalernas användbarhet såsom tjänstelokaler. Pensionsstyrelsen hade härvid bland annat instämt i revisorernas uttalande, att

en del av lokalerna vore mindre lämpade för användning till tjänsterum, men samtidigt framhållit, att denna olägenhet i avsevärd grad kunde övervinnas, om korridorsystem inreddes i några av de av styrelsen disponerade våningarna, vilken åtgärd borde kunna genomföras utan större svårighet eller kostnad. I detta sammanhang hade styrelsen framhållit, att även om framdeles sådana anordningar skulle träffas, att fastigheterna icke längre komme att användas för statsverkets behov, en fullständig inredning av centralvärme syntes vara ekonomiskt riktig. Härigenom skulle nämligen en eventuell försäljning av fastigheterna ej blott kunna underlättas utan även lämna en så mycket högre köpeskilling, att kostnaden för anläggningen helt eller delvis skulle kunna täckas.

Pensionsstyrelsen har slutligen meddelat, att styrelsen — under åberopande av vad i revisorernas berättelse och styrelsens berörda utlåtande sålunda anförts — i skrivelse den 9 augusti 1934 hos byggnadsstyrelsen anhållit, att byggnadsstyrelsen ville vidtaga åtgärd i syfte att de föreslagna utvidgnings- och ändringsarbetena snarast möjligt måtte komma till utförande. Byggnadsstyrelsen hade därefter i skrivelse den 22 augusti 1934 förklarat, att byggnadsstyrelsen ansåge sig böra avvakta bemyndigande från Kungl. Maj:t, innan styrelsen vidtog ytterligare åtgärder i ärendet.

Sedan byggnadsstyrelsen genom remiss anbefallts att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och utlåtande med anledning av pensionsstyrelsens hemställan, har *byggnadsstyrelsen* den 18 december 1934 inkommit med dylik utredning.

Byggnadsstyrelsen har därvid meddelat, att styrelsen tidigare utgått ifrån att pannanläggningen skulle utökas med kokspannor i likhet med de två nu befintliga pannorna. Vid den nu gjorda utredningen hade emellertid hänsyn tagits till vad revisorerna anført om vidtagande av sådana anordningar, att värmeanläggningen kunde avses för användning av såväl kol- som vedbränsle.

Nu föreliggande utredning omfattade, meddelar byggnadsstyrelsen, erforderliga ombyggnadsarbeten i souterräng- och källarvåningen, vilka arbeten åskådliggjorts å en skrivelsen bilagd ritning, daterad den 18 december 1934. Merkostnaden för dessa arbeten uppginge till 8,000 kronor. Kostnaderna i övrigt kunde upptagas till samma belopp som för det ursprungliga förslaget eller 73,000 kronor. Den merkostnad, som uppstår till följd av anskaffning av de dyrare vedpannorna, torde kunna bestridas av anslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. De i pensionsstyrelsens skrivelse ifrågasatta ändringsarbetena i övrigt inom styrelsens ämbetslokaler torde enligt byggnadsstyrelsens mening icke vara av större omfattning än att de borde kunna bekostas av anslaget till byggnader och reparationer.

Under åberopande av vad byggnadsstyrelsen tidigare i ämnet anført har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1935 års riksdag att för utökning av värmeledningsanläggningarna i fastigheterna nr 5 och 7 vid Engelbrektsgatan härstädes i huvudsaklig överensstämmelse med

det nu framlagda förslaget för budgetåret 1935/1936 anvisa ett extra reservationsanslag av 81,000 kronor.

En utvidgning av värmeledningsanläggningen inom här avsedda fastigheter till att omfatta samtliga de av pensionsstyrelsen disponerade tjänstelokalerna synes mig vara väl motiverad och har fått ytterligare stöd genom de uttalanden, som gjorts av riksdagens år 1933 församlade revisorer. För åtgärder i sådant syfte tala icke blott de av pensionsstyrelsen anförda ekonomiska och praktiska synpunkterna utan även hänsynen till brandsäkerheten inom lokalerna. I detta sammanhang må särskilt framhållas, att inom styrelsens lokaler förvaras ett med stora kostnader åstadkommet, enligt kortsystem upprättat register över samtliga av pensionsförsäkringen omfattade personer inom landet, vilket register innehåller för styrelsens verksamhet grundläggande uppgifter i olika hänseenden. Jag vill vidare understryka vad pensionsstyrelsen framhållit därom att — även om framdeles sådana anordningar skulle träffas, att fastigheterna icke längre komme att användas för statsverkets behov — en fullständig inredning av centralvärme syntes vara ekonomiskt riktig, enär den kan förväntas komma att höja fastighetens försäljningsvärde.

*Departements-
chefen.*

På grund av vad nu anförts anser jag mig böra tillstyrka, att medel beredas för anordnande av värmeledning inom hela fastigheterna. Mot det förslag, som härutinnan framlagts av byggnadsstyrelsen i dess skrivelse den 18 december 1934, har jag icke någon erinran. Ej heller finner jag anledning till anmärkning mot de framlagda kostnadsberäkningarna, vilka, som nämnts, sluta på ett belopp av 81,000 kronor. På sätt chefen för finansdepartementet i annat sammanhang angiver, torde anslagsbeloppet böra anvisas av andra statsinkomster än lånemedel.

Härutöver uppstår emellertid viss merkostnad för anskaffning av dyrare vedpannor. Byggnadsstyrelsen har utgått från att denna merkostnad torde kunna bestridas av det för innevarande budgetår utgående anslaget till vissa åtgärder på skogshushållningens område. Till denna fråga läser chefen för jordbruksdepartementet framdeles, efter därom av byggnadsstyrelsen gjord särskild framställning, få taga ställning.

I anslutning till vad nu anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *utvidgning av värmeledningen i pensionsstyrelsens lokaler* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 81,000.

Beredande av förbättrade lokaler för medicinalstyrelsens veterinärbyrå.

[48.] I skrivelse den 29 augusti 1934 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anvisande av anslag för beredande av förbättrade lokaler för medicinalstyrelsens veterinärbyrå.

Byggnadsstyrelsen har därvid inledningsvis meddelat, att medicinalstyrelsen — med anledning av 1933 års riksdags beslut om överflyttning till

medicinalstyrelsen av den föredragande av tuberkulosärenden, som tidigare tjänstgjort hos lantbruksstyrelsen — i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 9 juni 1933 upptagit frågan om beredande av ändrad tjänstelokal för denne jämte honom underordnad personal. Medicinalstyrelsen hade därvid framhållit, att det vore av stor vikt att föredraganden efter överflyttningen till detta ämbetsverk fullgjorde sin tjänstgöring i nära anslutning till styrelsens veterinärbyrå, till vars personal han komme att räknas, varför medicinalstyrelsen anhållit, att byggnadsstyrelsen måtte vidtaga sådana åtgärder, att den lokal om 3 rum på nedre botten i hörnet av Drottning- och Wallingatorna inom fastigheten i kvarteret Grönlandet norra, som vore upplåten till telegrafverket, från och med den 1 oktober 1933 ställdes till medicinalstyrelsens förfogande.

Byggnadsstyrelsen har härefter anfört, att byggnadsstyrelsen emellertid icke kunde för sin del biträda den av medicinalstyrelsen föreslagna lösningen av berörda lokalfråga, i första hand på grund av att den till telegrafverket såsom telegrafstation, med en årlig hyra av 2,600 kronor, oberäknat värme, uthyrda lokalen måste anses synnerligen olämplig såsom ämbetslokal i egentlig mening med hänsyn till den starka gatutrafiken och lokalens läge så gott som i jämnhöjd med gatan. För sitt nuvarande ändamål måste lokalen däremot betraktas som mycket lämplig. Vidare skulle en utökning av veterinärbyråns lokaler ytterligare fastläsa denna byrå vid dess nuvarande förläggning, vilket med hänsyn till tidigare under hand hos byggnadsstyrelsen framställda klagomål på de hygieniska förhållandena i nyssnämnda lokaler icke kunde anses vara välbetänkt. Dessa lokaler låge alla i bottenvåningen och rummen mot gården vore särskilt otillfredsställande ur belysningssynpunkt, vartill komme, att tegelmurverket i våningens murar icke syntes effektivt isolerat från grundmurarna.

Med anledning härav hade inom byggnadsstyrelsen verkställts undersökningar rörande möjligheten att bereda veterinärbyrån andra lämpliga lokaler och i samband därmed tillgodose lokalbehovet för nyssnämnda nytillkomna personal, som i avvaktan härå provisoriskt inrymts i lokaler 1 trappa upp. Vid dessa undersökningar hade det visat sig, att berörda lokalfrågor skulle kunna tillfredsställande lösas på sätt angivits å nio byggnadsstyrelsens skrivelse bilagda planritningar över ändrad disposition av vissa lokaler inom fastigheten i kvarteret Grönlandet norra.

Enligt detta förslag skulle de med 401—408 betecknade utrymmena i våningen tre trappor upp i fastighetens gårdshus, vilka lokaler för närvarande disponeras såsom lunchlokaler samt bibliotek och arkiv, iordningställas till tjänsterum för veterinärbyrån, inberäknat föredraganden av tuberkulosärenden och dennes personal. Veterinärbyråns nuvarande lokaler i bottenvåningen, betecknade med nr 188—199 skulle i stället tagas i anspråk för medicinalstyrelsens bibliotek och arkiv, under det att rummen nr 255 och 256 med intilliggande biutrymmen i våningen en trappa upp skulle iordningställas till lunchlokal. Härjämte förutsattes, att det med nr 39 betecknade källarutrymmet, som för närvarande disponeras av statistiska centralbyrån, skulle framtida, när så behöves, tagas i anspråk för en del av medicinalstyrelsens mindre värdefulla arkivalier.

Enligt det sålunda angivna förslaget skulle veterinärbyrån erhålla ur hygienisk synpunkt mera tillfredsställande lokaler än de nuvarande, och samtidigt skulle frågan om beredande av lokaler för personalen å tuberkulosavdelningen vinna en lämplig lösning. De i förslaget avsedda omändringsarbetena komma enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd, skrivelsen bilagd kostnadsberäkning att draga en kostnad av sammanlagt 34,000 kronor.

Med anledning av vad sålunda anförts och sedan medicinalstyrelsen i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 20 juli 1934 förklarat sig icke hava något att erinra mot det sålunda upprättade förslaget, har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1935 års riksdag att för här ifrågasvarande ändamål anvisa ett reservationsanslag å 34,000 kronor.

Här förevarande framställning avser i främsta rummet att bereda medicinalstyrelsens veterinärbyrå andra, ur hygienisk synpunkt lämpligare lokaler och att i samband därmed tillgodose behovet för viss nytillkommen personal vid berörda byrå. Det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget, mot vilket medicinalstyrelsen förklarat sig icke hava något att erinra, synes mig på ett ändamålsenligt sätt tillgodose det föreliggande behovet. Mot de i ärendet företedda ritningarna har jag icke funnit något att invända.

Kostnadsberäkningen slutar, såsom nämnts, på ett belopp av 34,000 kronor. I detta belopp ingå emellertid 1,875 kronor, vilka avse kostnaden för linoleum-mattor. Då denna kostnad torde vara av den art, att den bör bestridas med till medicinalstyrelsens förfogande stående expensmedel, bör det belopp, som nu skall äskas av riksdagen, minskas med 1,875 kronor till 32,125 kronor eller i avrundat tal 32,100 kronor. På sätt chefen för finansdepartementet i annat sammanhang angiver torde anslagsbeloppet böra anvisas att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

I anslutning härtill hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *beredande av förbättrade lokaler för medicinalstyrelsens veterinärbyrå* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 32,100.

*Departement-
chefen.*

Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad.

[49.] I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (Utgifter för kapitalökning, bil. 4, punkt 41) beviljade 1934 års riksdag till om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad ett belopp av 262,000 kronor samt anvisade därav för budgetåret 1934/1935 såsom reservationsanslag ett belopp av 65,000 kronor.

Genom beslut den 22 juni 1934 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att låta utföra de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 3 januari 1934 förordade arbetena för om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad.

Enligt det i berörda statsrådsprotokoll omförmälda, av byggnadsstyrelsen med skrivelse den 2 november 1933 framlagda förslaget till ifrågavarande byggnadsföretag skulle den på residenstomten befintliga ekonomilängan, som innehåller bland annat stall, garage, vedbodar, tvättstuga samt bostäder för en vaktmästare och en chaufför, rivas. Länsresidensets nuvarande flyglar skulle tillbyggas med längor, omfattande en bottenvåning jämte souterrainvåning. Av dessa tillbyggnader skulle den östra framdragas utmed Gju-terigatan fram till Södra Kaserngatan, under det att den västra, förlagd utmed Västra Boulevardgatan, skulle komma att förbindas med en i två hela våningar uppförd nybyggnad utmed Södra Kaserngatan. Hela anläggningen skulle sålunda komma att bilda en i det närmaste sluten byggnadskropp omkring en öppen gård, till vilken skulle leda en infart från Södra Kaserngatan utmed den västra sidan av den östra flygelbyggnaden. Tillbyggnaden till den östra flygeln skulle i bottenvåningen i direkt anslutning till landskansliets nuvarande lokaler inrymma ett rum för landsfogden samt tre rum för vägingenjören och dennes biträden, och skulle särskild entrétrappa anordnas till dessa lokaler från gården. Vidare skulle i denna våning anordnas en vaktmästarbostad om två rum och kök, vilken bostad skulle förses med egen entré från gårdsinfarten. I souterrainvåningen i denna tillbyggnad skulle finnas rum för vägingenjörens laboratorium samt arkivutrymmen för landskansliet. Vidare skulle här anordnas ekonomiutrymme för vaktmästarbostaden samt ett för länsresidenset i dess helhet avsett pannrum med erforderligt utrymme för bränsle. Tillbyggnaden till den västra flygeln skulle innehålla i bottenvåningen i omedelbar anslutning till landskontoret ett rum för länsbokhållare samt ett rum för uppborndsavdelningen, som skulle erhålla en särskild entrétrappa från gården. Vidare skulle här finnas en bostad om två rum och kök för chaufför. Till souterrainvåningen skulle förläggas ett för två automobiler avsett garage på så sätt, att en mindre utbyggnad gjordes på gården, vartill nedfart anordnades. Härjämte skulle souterrainvåningen innehålla ekonomiutrymmen för chaufförsbostaden samt arkivutrymmen för landskontoret. Vad beträffar länsstyrelsens nuvarande lokaler innefattade förslaget vissa ombyggnadsarbeten inom desamma. Sålunda skulle de gamla flygelbyggnaderna i bottenvåningen förses med korridor för erhållande av förbindelse med de föreslagna tillbyggnaderna. Vidare skulle de för närvarande av landskontoret använda arkivutrymmena i bottenvåningen jämte en del angränsande rum genom borttagande av befintliga väggar samt uppsättande av nya sådana iordningställas till rum för domänintendenten och taxeringsarbeten, varjämte kassavalv och ett antal toaletter skulle anordnas. De av landskansliet för närvarande disponerade arkivutrymmena i våningen 1 trappa upp skulle apteras till tjänstelokaler för landskansliet. Slutligen skulle enligt förslaget i källarvåningen i den befintliga västra flygeln anordnas en tvättstuga med bad för tjänare och en vedkällare för landshövdingens boställsvåning. Den föreslagna nybyggnaden utmed Södra Kaserngatan mellan gårdsinfarten och Västra Boulevardgatan skulle i sin helhet disponeras av lantmäterikontoret. Entrén till denna byggnad, som omfattade två hela våningar, skulle anordnas från Södra Kaserngatan. Till

bottenvåningen skulle förläggas kontorets arkivutrymmen ävensom ett lunchrum samt ett instrumentrum. De egentliga tjänstelokalerna skulle förläggas till våningen 1 trappa upp, där dessa lokaler skulle erhålla ett i förhållande till kontorets övriga lokaler ostört läge. Här hade en visningssal samt rummet för fastighetsregistret och jordregistret förlagts intill det invid trappuppgången belägna vaktmästarrummet, varifrån dessa utrymmen kunde bevakas. Särskilda trappor skulle förbinda tjänstelokalerna med arkivlokalerna och lunchrummet i bottenvåningen.

I skrivelse den 23 augusti 1934 meddelade *byggnadsstyrelsen*, att arbetena för byggnadsföretaget komme att påbörjas, så snart för detsamma erforderliga definitiva ritningar blivit uppgjorda. Då arbetena komme att avslutas under budgetåret 1935/1936, borde återstående, ännu icke anvisade medel, 197,000 kronor, stå till förfogande under sistnämnda budgetår. I anslutning härtill hemställde byggnadsstyrelsen om anvisande för här ifrågavarande ändamål av ett anslag av 197,000 kronor.

I skrivelse den 18 december 1934 har härefter byggnadsstyrelsen gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för ändamålet.

Byggnadsstyrelsen har därvid till en början meddelat, att styrelsen med anledning av det styrelsen genom förutnämnda beslut den 22 juni 1933 givna bemyndigandet uppdragit åt länsarkitekten N. Blanck att i enlighet med förutnämnda förslag i samråd med länsstyrelsen och byggnadsstyrelsens utredningsbyrå uppgöra huvudritningar till byggnadsföretaget i fråga. Vid fullgörandet av detta uppdrag hade emellertid länsstyrelsen framställt en del önskemål beträffande förändrad disposition av de föreslagna lokalerna samt ytterligare ökat utrymme. I anslutning härtill hade länsarkitekten Blanck upprättat ett delvis nytt förslag i frågan, som översänts till byggnadsstyrelsen med skrivelse den 15 oktober 1934. Då byggnadsstyrelsen emellertid icke fann däri föreslagna förändringar i det ursprungliga förslaget i alla avseenden välbetänkta och även alltför dyrbara, hade länsarkitekten Blanck inkommit med ett nytt förslag, framställt å fyra skrivelser bilagda, i november och december 1934 dagtecknade ritningar, numera försedda med påteckning om länsstyrelsens godkännande.

Beträffande detta förslag har byggnadsstyrelsen meddelat följande:

Även det senast ingivna förslaget innebär en utökning av det ursprungliga samt en delvis förändrad lokaldisposition. Sålunda skall den nya östra flygelns nordöstra del uppföras i två hela våningar och sammanbyggas med den nya längan mot Södra Kaserngatan, i samband varmed den tidigare föreslagna öppna infarten ersättes med ett portvalv. Genom denna förändrade anordning kan inom nämnda del av flygeln beredas plats i bottenvåningen för vaktmästarbostaden samt i våningen 1 trappa upp lokal för vägingenjören, vilket i sin tur medför, att den för vägingenjören i det ursprungliga förslaget avsedda lokalen kan tagas i anspråk för landskansliet. Vidare skall enligt det nu föreliggande förslaget chaufförsbostaden förläggas till nordvästra hörnet av bottenvåningen inom nybyggnaden mot Södra Kaserngatan, för vilket ändamål det tidigare föreslagna instrumentrummet och en del av lantmäterikontorets reservarkiv skulle tagas i anspråk, i samband varmed instrumentrummet för-

lägges till den återstående delen av reservarkivet. Vidare har av lantmäterikontorets huvudarkiv ett utrymme om 40 kvadratmeter avdelats till ett s. k. ritkontor. Arkivets höjd har ökats med 30 cm, under det att höjden å lantmäterikontorets tjänsterum minskats med 20 cm. Genom den förändrade förläggningen av chaufförsbostaden erhåller landskontoret ökade lokaler i den västra flygelns bottenvåning. Slutligen avser det nya förslaget genomförandet av raka korridorförbindelser inom större delen av länsresidensets nuvarande två flyglar. Enligt det sålunda föreliggande nya förslaget skulle den sammanlagda golvytan ökas med 170 kvadratmeter, varav 55 kvadratmeter belöpa på landskansliet, 72 kvadratmeter på landskontoret samt omkring 40 kvadratmeter på vägingenjörens lokaler. Jämlikt en av länsarkitekten lämnad uppgift skulle genomförandet av förslaget i fråga draga en merkostnad av 10,000 kronor.

I en byggnadsstyrelsens framställning bilagd skrivelse den 11 december 1934 har *länsstyrelsen* uttalat sig rörande det sålunda föreliggande nya förslaget och därvid bland annat anført, att, sedan länsarkitekten Blanck erhållit byggnadsstyrelsens uppdrag att uppgöra ritningar till ifrågavarande byggnadsföretag, vissa förslag framkommit, vilka skulle innebära en uppenbar fördel och kunde realiserats med en ringa ökning av anslaget. Länsstyrelsen hade därför i samråd med överlantmätaren och vägingenjören anhållit att länsarkitekten måtte upprätta nya ritningar. Beträffande dessa nya ritningar framhåller länsstyrelsen, att genom att infarten från Södra Kaserngatan överbygges och nybyggnaden utmed hela denna gata uppföres i samma våningshöjd, vinnes ökat utrymme, varjämte byggnaden utmed gatan finge ett mera tilltalande utseende. Vidare framhåller länsstyrelsen, att genom den nu föreslagna förändrade förläggningen av chaufförsbostaden i viss mån skulle inkräktas på det för lantmäterikontorets arkiv avsedda utrymmet, men då överlantmätaren förklarar det lantmäterikontoret i övrigt tilldelade arkivutrymmet tillräckligt, borde något hinder av denna anledning icke uppstå. För landskansliet och landskontoret skulle genom denna omändring uppkomma en välbehöfvig ökning av lokalerna. De förut uppgjorda ritningarna skulle visserligen undanröja de väsentligaste bristerna med nuvarande lokalförhållanden, men länsstyrelsens behov av tjänstelokaler bleve efter tillbyggnaden knappt tillgodosett. Vid fullbordande av ett så stort byggnadsföretag som förevarande borde enligt länsstyrelsens mening hänsyn jämväl tagas till framtida behov. I detta avseende ville länsstyrelsen erinra om förslaget om omorganisation av landsfogdetjänsterna, vilket påkallade ytterligare lokaler än länsstyrelsen beräknat. Såsom framginge av ritningarna skulle även vägingenjören erhålla bättre utrymme. Slutligen har länsstyrelsen, under framhållande av att den i det nya förslaget avsedda ökningen av lokalutrymmena jämte övriga å ritningarna angivna ändringar syntes kunna åstadkommas inom en kostnadsram, som med 10,000 kronor överstege förut beräknat anslag, och att det vore till uppenbar fördel och för länsstyrelsen synnerligen angeläget, att de här föreslagna ändringarna genomfördes, hemställt, att den beslutade om- och tillbyggnaden måtte få utföras efter de av länsarkitekten Blanck nu uppgjorda, av länsstyrelsen, vägingenjören samt överlantmätaren godkända ritningarna.

Byggnadsstyrelsen har meddelat, att styrelsen under hand låtit *lantmäteristyrelsen* taga del av det sålunda föreliggande nya förslaget, i vad detsamma avsåge utformningen av lantmäterikontorets lokaler, och hade lantmäteristyrelsen därvid förklarat sig icke vilja motsätta sig den i förslaget avsedda inskränkningen av lantmäterikontorets lokalyta med hänsyn till att en framtida utvidgning av kontoret lätt skulle kunna ske genom att den nu föreslagna chaufförsbostaden härför toges i anspråk eller eventuellt genom en påbyggnad av den föreslagna nybyggnaden.

För egen del har *byggnadsstyrelsen* beträffande det nu föreliggande förslaget anfört följande: Vid utarbetandet av det av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända förslaget till ifrågavarande byggnadsföretag hade det för byggnadsstyrelsen varit angeläget att söka hålla kostnaderna för detsamma inom den ram, som av organisationsnämnden i dess den 25 oktober 1932 avgivna betänkande angivits. Till följd av de stora krav på utrymme, som länsstyrelsen då framställt, hade detta mött avsevärda svårigheter men hade slutligen låtit sig genomföras efter vissa jämkningar av länsstyrelsens fordringar. Med hänsyn till att förslaget så utformats, att framtida utvidgningar lätt skulle kunna vidtagas, hade byggnadsstyrelsen ansett sig kunna hålla utvidgningskravet inom så snäva gränser som möjligt. Beträffande nu föreliggande förslag i och för sig hade byggnadsstyrelsen i huvudsak icke något att erinra. Styrelsen biträdde dock icke det av länsstyrelsen i dess skrivelse den 11 december 1934 gjorda uttalandet, att byggnaden skulle erhålla ett mera tilltalande utseende genom den föreslagna överbyggnaden av infarten från Södra Kaserngatan och genom att tillbyggnaden utmed hela denna gata uppföres i samma våningshöjd. Den mera luftiga och fria karaktär, som anläggningen skulle erhålla enligt det tidigare förslaget, hade nämligen härigenom gått förlorad, men ansåge styrelsen detta förhållande icke vara av så stor betydelse, att styrelsen för den skull ville avstyrka förslaget. Att landskansliet och landskontoret enligt det nu föreliggande nya förslaget skulle erhålla ökade lokaler syntes även byggnadsstyrelsen vara en fördel, men ville styrelsen endast framhålla, att de utökade utrymmena å ritningarna delvis betecknats såsom reservrum. Vad väggenjören beträffade skulle denne enligt det nu föreliggande förslaget erhålla något större utrymme genom anordnande av en korridor. Chaufförsbostaden hade enligt det nya förslaget fått en bättre placering men vore planutformningen av bostaden något sämre än enligt det tidigare förslaget. Såsom byggnadsstyrelsen framhållit, hade länsarkitekten Blanck beräknat, att genomförandet av det nu föreliggande nya förslaget skulle draga en merkostnad i förhållande till det tidigare förslaget av 10,000 kronor. Enligt en av byggnadsstyrelsen utförd, skrivelsen bilagd beräkning torde dock merkostnaden icke kunna hållas under 15,000 kronor, varav 12,000 kronor belöpte på den ökade tillbyggnaden och 3,000 kronor på inre ändringsarbeten. För budgetåret 1935/1936 skulle sålunda för om- och tillbyggnad av länsresidenset i enlighet med det nu föreliggande nya förslaget krävas ett anslag av 212,000 kronor. I detta sammanhang har byggnadsstyrelsen framhållit, att, därest enligt av styrelsen framställt förslag, en länsarkitekt skulle placeras i Kristian-

stad, lokaler för denne skulle kunna inredas å vinden i den gamla residensbyggnaden ovanför landskansliets lokaler för en kostnad av 12,000 kronor.

Ehuru, anför byggnadsstyrelsen slutligen, ett genomförande av det sålunda föreliggande nya förslaget medförde ökade kostnader, funne sig byggnadsstyrelsen dock med hänsyn till vad länsstyrelsen anfört rörande därmed förenade stora fördelar böra tillstyrka detta förslag. I anslutning härtill har byggnadsstyrelsen med ändring av sin i förutnämnda skrivelse den 23 augusti 1934 gjorda framställning hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1935 års riksdag att för om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad anvisa ett reservationsanslag å 212,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Ett fullföljande av de vid 1934 års riksdag beslutade om- och tillbyggnadsarbetena vid länsresidenset i Kristianstad i enlighet med då föreliggande förslag skulle för budgetåret 1935/1936 erfordra ett anslag av 197,000 kronor.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, hava emellertid från länsstyrelsens sida vissa önskemål framförts om ökade lokalutrymmen. Länsstyrelsen har därvid framhållit, att det tidigare uppgjorda förslaget visserligen undanröjde de väsentligaste bristerna med nuvarande lokalförhållanden, men att länsstyrelsens behov av tjänstelokaler efter tillbyggnaden bleve knappt tillgodosett. Vid fullbordande av ett så stort byggnadsföretag som det här förevarande borde enligt länsstyrelsens mening hänsyn jämväl tagas till framtida behov.

Byggnadsstyrelsen har i anslutning till vad länsstyrelsen sålunda framhållit framlagt ett nytt förslag, vilket innebär en utökning av det ursprungliga samt en delvis förändrad lokaldisposition. Den härav föranledda kostnadsökningen har av byggnadsstyrelsen beräknats till 15,000 kronor, vadan för budgetåret 1935/1936 skulle erfordras ett belopp av (197,000+15,000) 212,000 kronor.

På de skäl, som i ärendet anförts, finner jag mig böra tillstyrka, att här förevarande om- och tillbyggnadsarbeten utföras enligt det nu framlagda, något ökade förslaget. Fördelarna med detta förslag synas nämligen uppväga den relativt ringa merkostnaden. De framlagda ritningarna och kostnadsberäkningarna hava icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad*
för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 212,000.

Nybyggnad för lantmäterikontoret i Gävleborgs län.

[50.] Lantmäterikontoret i Gävleborgs län är inrymt i botten- och vindsvåningarna i östra flygeln av Gävle slott.

För 1933 års riksdag framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag (se punkt 53 av 1933 års sjätte huvudtitel) om anvisande av ett belopp av 43,000 kronor till beredande av ökade lokaler för lantmäterikontoret i Gävleborgs län m. m. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslog bifölls av riksdagen, varefter Kungl. Maj:t den 19 maj 1933 bemyndigade byggnadsstyrelsen att i samråd med lantmäteristyrelsen och riksantikvarien låta utföra de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 3 januari 1933 förordade arbetena till beredande av ökade lokaler för berörda lantmäterikontor.

Fråga har nu — i samband med utredning rörande möjligheterna att bereda ökade lokaler åt länsstyrelsen i Gävleborgs län — uppkommit rörande nybyggnad för lantmäterikontoret i Gävleborgs län.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 5 mars 1934 har *länsstyrelsen i Gävleborgs län* hemställt, att byggnadsstyrelsen ville föranstalta om utredning i frågan om beredande av ökade lokaler åt länsstyrelsen. Länsstyrelsen har därvid anfört, bland annat, följande:

Redan 1918 hade länsstyrelsens lokalutrymme varit för knappt och ett då upprättat förslag hade avsett uppförandet av en byggnad norr om Gavleån, vilken byggnad skulle hava innehållit förutom lokaler för landstinget, hushållningssällskapet m. fl., även lokaler för lantmäterikontoret. Genom denna anordning skulle lantmäterikontoret fått sin lokalfråga löst och slottets östra flygel kunnat disponeras för länsstyrelsens räkning. År 1919 hade en provisorisk förbättring ordnats av länsstyrelsens lokaler och år 1922 hade ovan nämnda förslag återupptagits utan att något resultat nåtts.

Sedermera hade lantmäterikontoret fått något ökat utrymme på östra flygelns vind, därvid lokal för landsfogden förhyrts i staden. Vidare hade beslut fattats om ytterligare ändring av vinden m. m. i östra flygeln samt om inredning av arkivlokaler för länsstyrelsen i västra flygeln, varigenom lantmäterikontoret skulle helt disponera den östra flygeln. Åren 1928—1930 hade en del bostadsrum i slottets vindsvåning inretts och länsstyrelsen hade samtidigt fått ett nödvändigt tillskott i utrymme. Därmed hade tillgängliga lokaler i slottet och dess flyglar helt disponerats. Men med ökade arbetsuppgifter hade behovet av utrymmen tyvärr vuxit utöver vad som kunnat förutses år 1928. Nu vore en länsnotarie placerad i det rum intill landshövdingens, som då reserverades för mindre sammanträden och för tillfälliga arbeten med bilskattelängder m. m. För dessa ändamål måste sessionssalen åter användas, vilket ofta vållade olägenheter. Tre länsnotarier nödgades arbeta i samma rum, i kansliexpeditionen arbetade 6 à 7 landskanslistor och biträden, i ett litet rum för automobilavdelningen 5 à 6 personer. För landsfogden, vägingenjören och länsarkitekten med biträden måste lokaler hyras ute i staden, till ej ringa olägenhet för samarbetet.

Läget vore nu sådant, att en ny utredning rörande snar förbättring av länsstyrelsens lokalfråga påkallades. Nära till hands låge att återupptaga den gamla tanken på lantmäterikontorets förflyttning. Vidtagna och förestående ändringsarbeten i flyglarna vore icke av den natur, att de skulle hindra eller

försvara lokalernas utnyttjande för andra ändamål. Det skulle närmast gälla att i östra flygeln inpassa lokaler för bilavdelning, landsfogde, vägingenjör och länsarkitekt. Detaljer härvidlag kunde beaktas vid de förestående ändringsarbetena. Andra lösningar vore nybyggnader inom parkområdet på slottets västra eller södra sida eller på andra sidan den söder om slottet belägna gatan.

Med anledning av vad länsstyrelsen sålunda anfört och sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 13 juli 1934 ställt till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp å 1,500 kronor för verkställande av den av länsstyrelsen begärda utredningen, har *byggnadsstyrelsen* med skrivelse den 6 december 1934 inkommit med utlåtande och förslag i ämnet.

Byggnadsstyrelsen har därvid inledningsvis meddelat, att styrelsen till en början undersökt möjligheten av att så planlägga de lokaler i östra flygeln, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 19 maj 1933 iordningställdes för lantmäterikontoret, att dessa lokaler vid en eventuell förflyttning av lantmäterikontoret utan större ändringar skulle kunna apteras till lokaler för landsfogde, vägingenjör, länsarkitekt och bilavdelning. En i sådant syfte upprättad dispositionsplan hade underställts länsstyrelsens prövning, och ombyggnaden av flygeln utfördes nu, i den utsträckning det ur ekonomisk synpunkt vore möjligt, i enlighet med denna plan.

Vad beträffade frågan om en förflyttning av lantmäterikontoret, anför här efter byggnadsstyrelsen, hade styrelsen undersökt tre olika alternativ. Härom har byggnadsstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

I första hand har undersökts möjligheten att placera lantmäterikontoret på en Gävle stad tillhörig tomt norr om ån, inom kvarteret Hövdingen, vilken förläggning var föremål för 1918 och 1922 års utredningar. Vid den nu verkställda utredningen har det emellertid icke visat sig lämpligt, att, på sätt tidigare ifrågasatts, inrymma lantmäterikontoret i en till sagda kvarter förlagd byggnad, som jämväl skulle inrymma lokaler för landstinget, hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen. Lantmäterikontoret bör nämligen med hänsyn till brandsäkerheten och möjligheten till framtida utbyggnad helst förläggas till en uteslutande för kontoret avsedd byggnad, placerad på lämpligt avstånd från omgivande bebyggelse. Enligt ett utredningsförslag, som uppgjorts enligt ett av t. f. överlantmätaren i länet överlämnat program och preliminärt godkänts av denne, skulle en särskild nybyggnad för lantmäterikontoret uppföras inom kvarteret Hövdingen utmed Norra Strandgatan, och skulle kvarteret i övrigt eventuellt tagas i anspråk för en byggnad för landstinget, hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen. Kostnaderna för detta förslag hava av byggnadsstyrelsen beräknats till 170,000 kronor och har styrelsen förutsatt, att den för lantmäterikontoret erforderliga tomten skulle av staden gratis upplåtas till kronan och att sådan ändring av stadsplanen vidtoges, att lantmäterikontorets nybyggnad komme på lämpligt avstånd från den omgivande bebyggelsen.

Emellertid har byggnadsstyrelsen vidare undersökt en av länsstyrelsen eventuellt ifrågasatt lösning av lantmäterikontorets lokalfråga genom iordningställande av en å egendomen nr 233 i gamla delen av det söder om slottsområdet belägna 1:a kvarteret befintlig verkstadsbyggnad till lokaler för lantmäterikontoret. Då tomtmarken i detta fall skulle av kronan förvärfvas och en ombyggnad av verkstaden är praktiskt svärgenomförbar har styrelsen funnit en sådan lösning av kontorets lokalfråga ej innebära några fördelar.

Byggnadsstyrelsen har även i detta sammanhang upptagit till övervägande frågan att i enlighet med tidigare framlagda förslag inom slottsområdet uppföra nybyggnader, antingen för lantmäterikontoret eller för länsstyrelsen, men har byggnadsstyrelsen funnit, att en dylik lösning av lokalfrågorna bör med hänsyn till slottet och slottsträdgården endast i yttersta nödfall tillgripas.

Slutligen har byggnadsstyrelsen undersökt möjligheterna att bereda länsstyrelsen ökade lokalutrymmen genom att för sådant ändamål taga i anspråk den av fångvårdsstyrelsen för närvarande disponerade äldre byggnaden inom slottsområdet, det s. k. Gamla häktet, och har byggnadsstyrelsen i anslutning härtill låtit upprätta två alternativa förslag till förändrad inredning av denna byggnad. Enligt det ena alternativet skulle byggnaden i sin helhet disponeras till tjänstelokaler. I bottenvåningen skulle plats beredas för bilavdelningen och landsfogden, i våningen 1 trappa för väggingenjören och i vindsvåningen för länsarkitekten. Detta alternativ innefattade rätt stora omändringsarbeten i byggnadens bottenvåning, såsom rivning av bottenbjälklaget och inläggning av nytt sådant för erhållande av tillräcklig våningshöjd i denna våning samt rivning av en del väggar och upphuggning av samtliga fönster. Enligt det andra alternativet skulle byggnadens bottenvåning i stort sett bibehållas i sitt nuvarande skick och användas för arkivändamål. De övriga våningarna skulle förslagsvis kunna disponeras för bilavdelning, landsfogde och väggingenjör. Lokaler måste i sådant fall allt fortfarande förhyras för länsarkitekten. Kostnaderna för genomförande av dessa alternativ hava beräknats till 43,000 respektive 31,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har härefter meddelat, att styrelsen i skrivelse till länsstyrelsen den 16 augusti 1934 framlagt dessa utredningar och för sin del förordat, att länsstyrelsens lokalfråga skulle lösas genom en ombyggnad av Gamla häktet i enlighet med det större alternativet.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 18 september 1934 hade, meddelar byggnadsstyrelsen, *länsstyrelsen* avgivit utlåtande över de av byggnadsstyrelsen framlagda utredningarna. Länsstyrelsen hade därvid bestämt avrått från att nu nedlägga kostnader på ett iordningställande av Gamla häktet för länsstyrelsen. De skäl länsstyrelsen bland annat anfört mot byggnadsstyrelsens förslag vore att Gamla häktet nyligen iordningställt för sitt nuvarande ändamål (bostad för fängelsedirektör), att lantmäterikontoret redan funnit sig mindre betjänt av ett kvarstannande i östra flygeln, där trots de beslutade smärre ändringarna i denna flygel utrymmena bleve knappa och trappförbindelsen med den till arkiv avsedda källaren enligt uppgift vore för trång för stora kartor o. d., samt att ett förläggande av arbetslokaler tätt inpå fängelset i och för sig måste anses olämpligt. Länsstyrelsen hade i stället förordat den föreslagna nybyggnaden för lantmäterikontoret i kvarteret Hövdingen såsom medförande en varaktig och tillfredsställande lösning av lantmäterikontorets lokalfråga och för länsstyrelsen den bästa möjliga lösning, som för närmaste tiden torde kunna ifrågakomma. Denna lösning av berörda lokalfrågor skulle ej heller behöva föregripa en framtida fullständig nybyggnad för länsstyrelsen, vilket enligt länsstyrelsens mening vore förutsättningen för en slutlig lösning av länsstyrelsens lokalfråga.

Byggnadsstyrelsen har härefter anfört, att styrelsen funnit de av länsstyrelsen anförda skälen för uppförande av en nybyggnad av lantmäterikonto-

ret vara övertygande, och att styrelsen för den skull fört förhandlingar med Gävle stad angående förvärv av för ändamålet erforderlig tomtmark inom kvarteret Hövdingen.

Gävle stads drätselkammare hade, meddelar härefter byggnadsstyrelsen, med skrivelse den 22 november 1934 översänt utdrag av *stadsfullmäktiges* protokoll av den 29 oktober 1934, varav inhämtades, att fullmäktige beslutit att kostnadsfritt ställa erforderlig tomtmark inom kvarteret Hövdingen till statsverkets förfogande för uppförande därstädes av en nybyggnad för länets lantmäterikontor under villkor, att bebyggelsen skedde före utgången av år 1936 och i huvudsaklig överensstämmelse med av stadsarkitekten S. H. Wranér uppgjord plan över kvarteret, att medverka till den förändring av stadsplanen för kvarteret, som kunde bliva erforderlig, samt att uppdraga åt drätselkammaren att med byggnadsstyrelsen eller den myndighet, som i denna angelägenhet kunde komma att företräda statsverket, förhandla och överenskomma om de närmare bestämmelserna för området upplåtelse. Stadsfullmäktige hade dock särskilt understrukit ett av drätselkammaren gjort uttalande, att därest staten för andra ändamål — såsom för utvidgning av länsstyrelsens enligt vad uppgivits alltför trånga lokaler — vore i ytterligare behov av tomtmark för nybyggnad, det varit önskvärt, att staten i ett sammanhang gjort framställning om att få disponera hela kvarteret Hövdingen för uppförande därstädes av en mera representativ byggnad än den, som nu föreslagits.

Byggnadsstyrelsen har härefter i sin skrivelse anfört, att styrelsen, som redan den 31 oktober 1934 av drätselkammaren underrättats om stadsfullmäktiges berörda beslut och därvid tillställts det av stadsarkitekten Wranér upprättade förslag till ändring av stadsplanen för kvarteret Hövdingen, som legat till grund för sagda beslut, med skrivelse den 5 november 1934 till lantmäteristyrelsen för yttrande överlämnat såväl detta förslag som ovannämnda förslag till nybyggnad inom kvarteret. Detta senare förslag hade emellertid sedermera i anledning av vissa av lantmäteristyrelsen under hand framställda önskemål underkastats en omarbetning inom byggnadsstyrelsens utredningsbyrå.

I en framställningen bilagd skrivelse till byggnadsstyrelsen den 26 november 1934 hade, anför vidare byggnadsstyrelsen, *lantmäteristyrelsen* meddelat, att styrelsen vid förhanden varande förhållanden icke ansett sig böra motsätta sig den utformning, som tomten för lantmäterikontorets nybyggnad erhållit genom den föreslagna stadsplaneändringen för kvarteret Hövdingen, ävensom att styrelsen icke hade något att i huvudsak erinra mot det ändrade skissförslaget till nämnda nybyggnad, vilket förslag försetts med påteckning om lantmäteristyrelsens godkännande.

Beträffande de av stadsfullmäktige och drätselkammaren i Gävle uttalade önskemålen om att hela kvarteret Hövdingen eventuellt borde tagas i anspråk för statsverkets räkning för uppförande av en större representativ byggnad, har byggnadsstyrelsen framhållit, att något behov för närvarande ej föreläge att i Gävle utföra någon större byggnad för statsändamål än det föreslagna lantmäterikontoret, vilket helt naturligt ej kunde givas en mer representativ utformning än vad som betingades av det föreliggande behovet. De skisser i

liten skala, som varit föremål för stadsfullmäktiges bedömande, kunde givetvis ej giva lekmanen någon mera ingående uppfattning om husets blivande utseende, men det vore byggnadsstyrelsens avsikt att vid det närmare arkitektoniska studiet av byggnaden i fråga taga all den hänsyn till stadsfullmäktiges önskemål, som det av praktiska och ekonomiska skäl vore möjligt, för att åt den blivande lantmäterikontorsbyggnaden giva en representativ yttre utformning. Vidare skulle styrelsen vid närmare underhandlingar med Gävle stad rörande förvärvet av tomt för ändamålet inom kvarteret Hövdingen undersöka, huruvida staden skulle vara villig att reservera återstoden av kvarteret för statsverkets räkning för tillgodoseende av framtida lokalbehov.

Beträffande lantmäteristyrelsens yttrande i ärendet, anför vidare byggnadsstyrelsen, hänförde sig uttalandet beträffande ovannämnda, skrivelsen bilagda förslag till ändrad stadsplan för kvarteret Hövdingen till det förhållandet, att lantmäterikontoret enligt förslaget skulle komma på ett avstånd av högst 14 meter från omgivande bebyggelse, under det att ett avstånd å 18 meter i allmänhet brukade påfordras. Då det enligt byggnadsstyrelsens mening i detta fall ej innebure några större risker ur brandsynpunkt, att avståndet minskades till 14 meter, ansåge sig styrelsen i likhet med lantmäteristyrelsen ej böra motsätta sig den i stadsplaneförslaget angivna placeringen av lantmäterikontoret.

Det av lantmäteristyrelsen godkända förslaget till byggnaden ifråga, vilket förslag framställdes å skrivelsen bilagda fem ritningar, utgjorde, anför härefter byggnadsstyrelsen, såsom ovan nämnts, en omarbetning av det ursprungliga, länsstyrelsen underställda förslaget. Detta tidigare förslag hade varit uppgjort enligt program av överlantmätaren och av denne godkänt, men hade lantmäteristyrelsen påfordrat större utrymmen såväl för arkivet som för tjänsterummen. Detta hade medfört, att byggnadskostnaderna enligt det omarbetade förslaget icke kunnat begränsas till det tidigare beräknade beloppet å 170,000 kronor utan skulle detta förslag betinga en kostnad av 195,000 kronor.

Förslaget avsåge en byggnad, som hade ett yttre planmått av 22×12.4 meter och som innehölle tre våningar jämte inredd vind och en endast delvis utnyttjad källarvåning. Källaren rymde pannrum och ekonomilokaler, bottenvåningen arkiv, våningarna 1 och 2 trappor upp tjänsterum samt den inredda vinden vaktmästarebostad, lunchrum och reservutrymmen.

Beträffande byggnadsarbetenas bedrivande hade byggnadsstyrelsen tänkt, att företaget skulle igångsättas under budgetåret 1935/1936, då ett belopp av 50,000 kronor borde vara tillgängligt. Under budgetåret 1936/1937 skulle återstoden av erforderliga medel eller 145,000 kronor behöva vara disponibel för byggnadens färdigställande.

Med anledning av vad sålunda anförts har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1935 års riksdag att *dels* medgiva att kronan må mottaga den av Gävle stad kostnadsfritt erbjudna tomten inom kvarteret Hövdingen på de närmare villkor, som kunna med staden överenskommas, *dels* ock bevilja ett belopp av 195,000 kronor för uppförande inom kvarteret Hövdingen

av en nybyggnad för lantmäterikontoret i Gävle samt av nämnda belopp för budgetåret 1935/1936 anvisa ett anslag å 50,000 kronor. Vid bifall till denna byggnadsstyrelsens hemställan torde, anför slutligen byggnadsstyrelsen, Kungl. Maj:t böra uppdraga åt styrelsen att med Gävle stads vederbörande myndigheter underhandla om de närmare villkoren för ovannämnda tomtförvärv.

*Departem-
ents-
chefen.*

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har i sin skrivelse den 5 mars 1934 redogjort för det behov av ökat utrymme för länsstyrelsen, som för närvarande föreligger. Av denna länsstyrelsens redogörelse finner jag framgå, att en snar förbättring av länsstyrelsens lokalförhållanden är av behovet påkallad. En lösning av denna fråga, som redan tidigare varit under diskussion, är uppförandet på annan plats i staden av en nybyggnad för det nu i Gävle slott inrymda lantmäterikontoret, varigenom de nu av lantmäterikontoret använda lokalerna skulle bli disponibla för länsstyrelsen. Jag finner goda skäl tala för en dylik lösning. I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag nämligen, att ett uppförande inom slottsområdet av nybyggnad antingen för lantmäterikontoret eller för länsstyrelsen med hänsyn till slottet och slottsträdgården endast i nödfall bör komma i fråga. I detta sammanhang vill jag erinra om, att — enligt vad byggnadsstyrelsen meddelat — de ändringsarbeten i slottets östra flygel för beredande av ökade lokaler för lantmäterikontoret, för vilka 1933 års riksdag anvisat medel, av byggnadsstyrelsen utföras så, att dessa lokaler vid en eventuell förflyttning av lantmäterikontoret utan större ändringar kunna begagnas av landsfogden, vägingenjören, länsarkitekten och bilavdelningen.

Byggnadsstyrelsen har i anledning av länsstyrelsens nyssberörda skrivelse verkställt en undersökning rörande olika alternativ för en förflyttning av lantmäterikontoret. Denna undersökning, för vilken i det föregående redogjorts, har givit till resultat, att byggnadsstyrelsen ansett sig böra förorda uppförandet för lantmäterikontorets räkning av en nybyggnad i kvarteret Hövdingen. Såsom av handlingarna i ärendet framgår, hava stadsfullmäktige i Gävle beslutit att under vissa närmare angivna villkor kostnadsfritt ställa erforderlig tomtmark till förfogande. Den erforderliga nybyggnaden har av byggnadsstyrelsen beräknats draga en kostnad av 195,000 kronor, varav 50,000 kronor skulle erfordras för budgetåret 1935/1936 och återstoden, 145,000 kronor, under budgetåret 1936/1937.

Det sålunda av byggnadsstyrelsen framlagda, av lantmäteristyrelsen godkända förslaget synes mig innebära en ändamålsenlig lösning av här förevarande lokalfrågor, och jag anser mig fördenskull böra förorda detsamma. Mot de för arbetena beräknade kostnaderna ävensom förslaget till deras fördelning på budgetåren 1935/1936 och 1936/1937 har jag icke funnit något att erinra. Jag vill i detta sammanhang erinra, att stadsfullmäktige i Gävle för tomtens överlåtande uppställt bland annat det villkoret, att bebyggelsen skall ske före utgången av år 1936.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med de grundlinjer, som i byggnadsstyrelsens skrivelse angivits, på kronans

vägnar besluta om de närmare villkoren för mottagande av den av Gävle stad kostnadsfritt erbjudna tomten, varvid det läres få uppdragas åt byggnadsstyrelsen att med Gävle stads vederbörande myndigheter föra de för ändamålet erforderliga förhandlingarna.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *nybyggnad för lantmäterikontoret i Gävleborgs län*
för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 50,000.

Statens utlåningsfonder.

Allmänna järnvägslånefonden.

Fonden för bibanor i vissa delar av riket.

I 1932 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 2, sid. 63—64) lämnades en redogörelse för utvecklingen av allmänna järnvägslånefonden och fonden för bibanor i vissa delar av riket, till vilken redogörelse jag torde få hänvisa. Vad av de för avsättning till dessa fonder anvisade medlen återstått odisponerat har tagits i anspråk för finansieringen av budgeten för åren 1930/1931 och 1932/1933.

Då någon ansökan om lån eller bidrag ur förevarande fonder icke föreligger, saknar jag anledning ifrågasätta avsättning till någon av ifrågavarande fonder för nästkommande budgetår. Under efterföljande punkt kommer jag att till behandling upptaga en framställning om sänkning av räntan å lån ur, bland andra, dessa fonder.

Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar.

[51.] Sedan Kungl. Maj:t i proposition den 24 februari 1933, nr 142, för riksdagen framlagt förslag angående förslag för understöd åt enskilda järnvägar, anmälde riksdagen i skrivelse den 24 maj 1933, nr 241 — under åberopande av innehållet av särskilda utskottets utlåtande nr 1 — att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, till nämnda ändamål för budgetåret 1933/1934 anvisat ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor att disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 24 februari 1933 förordade grunder.

Den 2 juni 1933 fastställde Kungl. Maj:t, att tillsvidare lända till efterrättelse, följande villkor och bestämmelser för disposition av anslag till förslag för understöd åt enskilda järnvägar.

1) Järnvägsföretag må för enskild järnväg, vars understödjande finnes med hänsyn till järnvägens betydelse för den allmänna samfärdseln påkallat och ur ekonomisk synpunkt berättigat, kunna i enlighet med efterföljande villkor och bestämmelser erhålla låneunderstöd för inköp av motorvagn eller annan materiel eller eljest till genomförande av för driftens rationalisering behövliga åtgärder.

2) Ansökning om låneunderstöd skall vara ställd till Konungen och ingivas till kommunikationsdepartementet samt vara åtföljd av utredning rörande de förändringar i drifts-, underhålls-, förnyelse- och räntekostnader samt angående de ekonomiska verkningar i övrigt för järnvägen, vilka kunna beräknas bliva en följd av den rationalisering, som med låneansökningen avses.

3) För låneunderstöd skall ställas säkerhet, som kan av fullmäktige i riksgäldskontoret godkännas, där ej Kungl. Maj:t i fråga om låneunderstöd för annat ändamål än anskaffning av rullande materiel med hänsyn till föreliggande omständigheter annorlunda förordnar. I låneansökningen skall förtyngas den säkerhet, som kan erbjudas, samt meddelas de särskilda uppgifter, som kunna erfordras för bedömande av den erbjudna säkerhetens beskaffenhet.

4) Beviljat låneunderstöd skall förräntas efter räntefot, som Kungl. Maj:t efter förslag av fullmäktige i riksgäldskontoret fastställer. Förräntning och amortering skall ske genom annuiteter, på sätt Kungl. Maj:t bestämmer; skollande vid annuitetens bestämmande hänsyn tagas bland annat till varaktigheten hos den materiel, vartill låneunderstöd beviljas. Låntagaren är likväl obetaget att när som helst återbetala icke förfallen del av låneunderstödet jämte upplupen ränta.

5) Därest till betalning förfallet belopp icke bliver i föreskriven ordning erlagt, skall låntagaren därå gälda årlig ränta efter en halv procent högre räntefot än den för låneunderstödet fastställda, intill dess det förfallna beloppet varder behörigen inbetalt.

6) Materiel, till vars anskaffande låneunderstöd erhålles, skall helt eller åtminstone till huvudsaklig del vara tillverkad inom Sverige.

7) Sedan materielen blivit färdigställd eller med det beviljade låneunderstödet avsedd åtgärd utförd samt i förekommande fall avsyning ägt rum och godkännande meddelats i enlighet med därutinnan gällande föreskrifter, utbetalas låneunderstödet av riksgäldskontoret mot avlämnande av vederbörlig skuldförbindelse och de handlingar i övrigt, som från riksgäldskontorets sida påfordras.

8) Det åligger låntagare att, då driftresultatet å ifrågavarande järnväg för visst år föreligger, snarast uppgöra och till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt fullmäktige i riksgäldskontoret ingiva en redogörelse, utvisande verkningarna — så långt de utan större kostnad och omgång kunna utrönas — av den med låneunderstöd genomförda åtgärden i jämförelse med den under punkten 2) här ovan omförmälda utredningen.

9) För lån till inköp av motorvagn eller annan rullande materiel skola ytterligare gälla följande särskilda bestämmelser:

a) Materielen skall vara av typ, som järnvägsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter hörande av svenska järnvägsföreningen gemensamt bestämt. Verksstyrelserna hava att i detta hänseende särskilt beakta angelägenheten av att standardisering i lämplig mån ernås.

b) I avseende å kontroll och besiktning å materielen skall i tillämpliga delar gälla kungörelsen den 31 december 1904 (nr 68, sid. 1) angående kontroll över enskilda järnvägars rullande materiel, med iakttagande att i 8 och 9 §§ nämnda kungörelse omförmäld ritningsgranskning och tillverkningskontroll skall vara obligatorisk samt att särskild uppmärksamhet skall ägnas däråt, att materielen överensstämmer med fastställd standardtyp, som under a) sägs.

c) Intill dess beviljat låneunderstöd jämte ränta till fullo guldits, åligger det låntagaren, vid äventyr att lånet jämte upplupen ränta omedelbart förfaller till betalning, att hava materielen försäkrad mot brand och olyckshändelse. Är på grund av sådan försäkring erhållet ersättningsbelopp icke tillräckligt för materielens försättande i sådant skick, att den kan enligt 6 § i nyssnämnda kungörelse godkännas, och saknar låntagaren annan möjlighet att återställa mate-

rielen i dylikt skick, åligger det honom att omedelbart till riksgäldskontoret inbetala ersättningsbeloppet eller så stor del därav, som må erfordras för gäldande av upplupen ränta och kvarstående kapitalskuld på grund av låneunderstödet. Låntagaren skall hos riksgäldskontoret styrka, att föreskriven försäkring tagits och vidmakthålles.

d) Det åligger låntagaren att hålla materielen i gott stånd. För möjliggörande av identifiering av materielen skall densamma märkas på sätt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äger föreskriva.

10) Kan säkerhet, som under punkten 3) sägs, icke ställas, må, då fråga är om rullande materiel, i stället för erhållande av låneunderstöd vederbörande järnvägsföretag beredas möjlighet att förvärva sådan materiel genom köpeavtal, vari äganderätten till materielen förbehålles staten, till dess betalningen blivit erlagd. För sådant fall skola gälla följande bestämmelser:

a) Ifrågakommande materiel skall, efter beslut därom av Kungl. Maj:t, för statens räkning inköpas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Samtidigt träffa fullmäktige i riksgäldskontoret försäljningsavtal med järnvägsföretaget. I sistnämnda avtal skall intagas förbehåll, som nyss sagts, samt särskilt stadgas, att bestämmelserna i lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp skola i tillämpliga delar gälla beträffande avtalet.

b) Storleken av de poster, i vilka betalningen till staten skall erläggas, bestämmes på sätt under punkten 4) här ovan föreskrivits beträffande annuitet vid låneunderstöd. Köparen skall äga att när som helst förvärva äganderätten till materielen genom inbetalning av resterande betalningsposter, därvid skola frånräknas i nämnda poster ingående belopp, som äro att hänföra till icke förfallen eller upplupen ränta å kontantpriset.

c) Fullgör köparen icke sin betalningsskyldighet på grund av avtalet, skall å förfallen post gäldas ränta efter samma grund, som under punkten 5) för där avsett fall bestämts, intill dess samma post varder vederbörligen erlagd eller mellanhavandet eljest reglerat enligt bestämmelserna i ovannämnda lag.

d) Vad ovan under punkterna 2), 6), 8) och 9) stadgats skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

e) Köpeskillingen för den av staten förvärvade materielen gäldas av riksgäldskontoret. Den järnvägsföretaget åvilande betalningsskyldigheten fullgöres hos riksgäldskontoret.

Beträffande de utredningar, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts förslag, torde jag få hänvisa till nämnda proposition. Här torde endast behöva erinras, att avsikten var att för enskild järnväg, vars understödjande funnes med hänsyn till järnvägens betydelse för den allmänna samfärdseln påkallat och ur ekonomisk synpunkt berättigat, möjliggöra låneunderstöd för inköp av motorvagn eller annan materiel eller eljest till genomförande av för driftens rationalisering behövliga åtgärder.

I skrivelse den 8 november 1933 gjorde svenska järnvägsföreningen framställning om beredande av ytterligare medel till ett belopp av 1,500,000 kronor för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1934/1935. Enär de förberedande åtgärderna för åstadkommande av lämpliga motorvagnstyper beräknades komma att taga avsevärd tid i anspråk och fastställandet av vagnstyper knappast komme att ske tidigare än att eventuellt behov av ytterligare medel för beredande av lån till anskaffning av vagnar enligt dessa typer kunde antagas framträda först vid så sen tidpunkt, att med anvisande av ytterligare medel för

ifrågavarande ändamål funnes kunna något anstå, föranledde framställningen icke något Kungl. Maj:ts förslag till 1934 års riksdag (se statsverkspropositionen, utgifter för kapitalökning, bil. 4, sid. 109—111).

Av det för budgetåret 1933/1934 anvisade anslaget å 1,500,000 kronor har Kungl. Maj:t genom beslut den 4 maj och den 14 september 1934 beviljat understöd till anskaffande av motorvagnar till de järnvägsföretag och för högst den kostnad, som utvisas av följande sammanställning:

	Kronor
Stockholm—Rimbo järnvägs aktiebolag	98,500
Kalmar—Torsås järnvägsaktiebolag	62,615
Kalmar läns östra järnvägsaktiebolag	47,040
Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägsaktiebolag	164,000
Hjo—Stenstorps järnvägsaktiebolag	105,000
Västergötland—Göteborgs järnvägsaktiebolag	43,000
Växjö—Åsheda—Hultsfreds järnvägsaktiebolag	105,000
Falkenbergs järnvägs aktiebolag	45,700
Mjölby—Hästholmens nya järnvägsaktiebolag	45,700

Summa kronor 716,555.

I skrivelse den 14 september 1934 angående anslag att äskas av 1935 års riksdag har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* gjort framställning om ytterligare anslag till ifrågavarande ändamål samt till stöd härför anfört följande:

De vagnar, till vilkas anskaffande statsunderstöd beviljats, vore ännu icke färdiga och levererade till i kontrakten föreskriven provdrift, men om resultatet av denna, när den i sinom tid kunde komma att anställas, skulle utfalla tillfredsställande, måste emotses efterfrågan från ett flertal järnvägar på lån till inköp av sådana vagnar. Styrelsen emotsåge härjämte ansökningar om lån till anskaffande av motorlokomotiv. Vad som nu återstode av det av 1933 års riksdag anvisade beloppet, förväntades därför komma att bli otillräckligt för tillgodoseende av de anspråk härutinnan, som intill den 1 juli 1936 kunde komma att föreligga. Styrelsen ville därför efter samråd med järnvägsstyrelsen framhålla som önskvärt, att för ifrågavarande ändamål ett lika stort belopp som det hittills anvisade, 1,500,000 kronor, ställdes till förfogande för budgetåret 1935/1936.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att till förslag för understöd åt enskilda järnvägar måtte för budgetåret 1935/1936 under utgifter för kapitalökning anvisas ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

I skrivelse den 12 september 1934 har *svenska järnvägsföreningen* under framhållande av i huvudsak samma omständigheter, som i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse omförmäls, likaledes hemställt om ett anslag för nästkommande budgetår av 1,500,000 kronor till ifrågavarande ändamål.

Häröver hava *järnvägsstyrelsen* samt *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* den 21 september 1934 avgivit gemensamt utlåtande och däri hänvisat till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens nyss återgivna framställning.

Sedan fråga uppkommit om bildande av en statens utlåningsfond för understöd åt enskilda järnvägar, anmodade jag den 24 november 1934 statskonto-

ret att till kommunikationsdepartementet inkomma med förslag till de villkor och bestämmelser, som borde gälla för en dylik fond.

Med anledning härav har *statskontoret* den 6 december 1934 avgivit utlåtande och därvid till en början framhållit att, därest skäl skulle anses föreligga att förläna ifrågavarande understödsverksamhet en mera permanent natur genom bildande för ändamålet av en statens utlåningsfond, härför erforderliga medel torde böra anvisas under Utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder, och i sinom tid å riksstatens inkomstsida under statens utlåningsfonder upptagas en ny inkomstitel för redovisning av fondens överskott.

Beträffande fondens förvaltning har statskontoret framhållit, att flertalet andra statens utlåningsfonder — enligt statskontorets mening med rätta — vore anförtrodda åt statskontoret. Då riksgäldskontoret emellertid handhade förvaltningen av allmänna järnvägs- och bibanelånefonderna, torde enligt statskontorets mening måhända skäl föreligga att till riksgäldskontoret överlämna förvaltningen av denna fond.

I fråga om de villkor och bestämmelser, vilka borde bliva gällande för låneunderstöd som kunde komma att utlämnas från fonden, kunde statskontoret — har ämbetsverket slutligen anfört — icke framlägga något förslag innan det vore avgjort, under vilka former en blivande understödsverksamhet komme att ordnas. Komme verksamheten att bedrivas i ungefärlig överensstämmelse med vad hittills varit fallet, syntes i stort sett de villkor och bestämmelser härför, som fastställts genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 juni 1933, kunna bliva gällande även för lånen från fonden. Räntan för dessa lån borde dock enligt statskontorets förmenande lämpligen utgå efter en bestämd räntefot, fastställd i samma ordning som beträffande övriga under statskontorets förvaltning stående utlåningsfonder. Att en enhetlig ränta för lånen från fonden på förhand bestämdes vore av vikt även med hänsyn därtill, att enligt numera vedertagen praxis de erforderliga anslagsmedlens fördelning mellan lånemedel och andra statsinkomster vore beroende av den räntefot, som tillämpades vid utlåningen.

Härefter hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* i yttrande den 13 december 1934 — med åberopande av de skäl, som anförts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt svenska järnvägsföreningen, och under hänvisning i övrigt till vad fullmäktige i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 december 1932 angående inrättande av en lånefond för understöd åt enskilda järnvägar anfört angående behovet av hjälp för anskaffande av motorvagnar m. m. — för sin del tillstyrkt anvisande å riksstaten för budgetåret 1935/1936 av ifrågavarande anslag å 1,500,000 kronor.

Därest det, anföra härefter fullmäktige, skulle anses påkallat att giva ifrågavarande understödsverksamhet en mera permanent karaktär genom bildande av en utlåningsfond, varemot från fullmäktiges sida ej vore något att erinra, borde förvaltningen av fonden, liksom fallet vore med de lån, som skulle utlämnas från det i riksstaten för budgetåret 1933/1934 anvisade anslaget å 1,500,000 kronor, lämpligen anförtros åt riksgäldskontoret, som genom sin för-

valtning av allmänna järnväglånefonden och bibanelånefonden förvärvat en ingående kännedom om hithörande frågor. Till skillnad från vad som gällde beträffande sistnämnda två fonder torde för den ifrågasatta nya fonden böra gälla, att medel, som inflöte till riksgäldskontoret genom inbetalningar å från fonden utlämnade lån, skulle tillgodoföras fonden för mötande av successivt uppträdande lånebehov.

I likhet med statskontoret hava slutligen fullmäktige ansett, att för fonden kunde stadgas i stort sett samma villkor och bestämmelser som genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 juni 1933 fastställts för disposition av anslag till förslag för understöd åt enskilda järnvägar. Räntan å lån från fonden borde jämväl enligt fullmäktiges uppfattning utgå efter en fast räntefot, vilken borde bestämmas efter samma grunder som beträffande räntan å lån från allmänna järnväglånefonden och bibanelånefonden m. fl. fonder.

I detta sammanhang anhåller jag att få anmäla en framställning av svenska järnvägsföreningen angående sänkning av räntan å statens lån till de enskilda järnvägarna.

Till en början torde jag då få erinra, att frågan om sänkning av räntan å statens utlåningsfonder var föremål för behandling vid 1934 års riksdag.

I ärendet hade statskontoret och riksgäldsfullmäktige verkställt utredning och framlagt förslag i skrivelser den 9 november respektive den 29 november 1933.

Statskontoret hade härvid anfört, att medelräntan å av staten upplånat kapital — med undantag av det i statens järnvägar nedlagda — för budgetåret 1932/1933 hade beräknats till 4.52 procent. Någon nedgång av denna ränta syntes, enligt vad riksgäldskontoret uppgivit, vara att förvänta för det löpande budgetåret genom konvertering av äldre statslån. Räntan syntes dock knappast komma att nedbringas till avsevärt lägre procentsats än omkring 4.40. Med hänsyn härtill ansåge sig statskontoret icke kunna tillstyrka en sänkning av dåvarande utlåningsränta å 5 procent till lägre än 4 $\frac{1}{2}$ procent.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hade i sin skrivelse förklarat sig biträda den ståndpunkt, som av statskontoret intagits beträffande nedsättning av låneräntan för de under statskontorets förvaltning stående utlåningsfonderna. Av den av fullmäktige verkställda utredningen framgick, att vissa lån ur allmänna järnväglånefonden och bibanelånefonden — därav flertalet med restantier — löpte med 5 procent. Beträffande dessa lån föreslogo fullmäktige en nedsättning av räntefoten till 4 $\frac{1}{2}$, varmed ansågs böra följa viss sänkning av procentsatserna för annuitet och överränta.

Föredragande departementschefen framhöll (sid. 1—7 och 20 av det vid statsverkspropositionen till 1934 års riksdag under rubrik »Utgifter för kapitalökning» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1934), att han med hänsyn till genomsnittsräntan för statens upplåning, såvitt anginge de under statskontorets förvaltning stående fonderna, icke ville motsätta sig åtgärd för räntesänkning i den omfattning, som förut-sattes i statskontorets av fullmäktige i riksgäldskontoret biträdda förslag. Be-

träffande de av riksgäldskontoret förvaltade utlåningsfonderna anförde departementschefen, att nedsättning av räntan hade ifrågasatts endast beträffande vissa lån från järnvägslånefonderna. Då för närvarande å flertalet av dessa lån någon ränta icke av låntagaren erlades, syntes en ändring av lånevillkoren för denna lånegrupp sakna nämnvärd reell betydelse. Vid sådant förhållande och med beaktande av att ny utlåning från dessa fonder numera icke förekom, ansåg departementschefen icke tillräckliga skäl föreligga att för ifrågavarande lånekategori tillstyrka en generell ändring av räntefoten.

I enlighet med departementschefens förslag hemställde Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte medgiva, att beträffande lån, som beviljats eller kunde komma att beviljas från vattenkraftslånefonden, luftfartslånefonden, kraftledningsslånefonden, hemslöjdslånefonden, kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond, hantverkslånefonden, rederilånefonden, industrilånefonden eller statens kalkbrukslånefond, den årliga räntan finge från och med den 1 juli 1934 tills vidare utgå efter $4\frac{1}{2}$ procent, med iakttagande av vissa av föredragande departementschefen förordade villkor. Riksdagen biföll (skrivelser nr 209 och 266) vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, varjämte riksdagen samtidigt medgav, att räntan å lån från statens bostadslånefond jämväl finge nedsättas till $4\frac{1}{2}$ procent.

Svenska järnvägsföreningen har nu i sin förut av mig omförmälda skrivelse — under erinran om att någon räntesänkning för järnvägslånen icke kom till stånd vid 1934 års riksdag — framhållit, att föreningen, i betraktande av järnvägarnas fortfarande prekära ekonomiska situation och räntelägets allmänna utveckling i landet, ansåge sig böra bringa under omprövning frågan om räntefoten å järnvägslånen överhuvud taget.

Till stöd för denna sin framställning har föreningen till en början lämnat en utförlig redogörelse för de ekonomiska förhållandena inom de enskilda järnvägarna ävensom för resultatet av vidtagna rationaliseringsåtgärder, beträffande vilken redogörelse jag torde få hänvisa till handlingarna i ärendet. Det syntes uppenbart, framhåller föreningen, att en rationalisering med avseende å personalen ganska snart nådde den gräns, då med nödvändighet det spörsmålet trängde sig fram, huruvida fortsatta åtgärder kunde från allmänt samhällsliga synpunkter anses gagneliga och tillfredsställande. Även för järnvägarna själva uppkomme svårigheter att på denna rationaliseringsväg gå fram med den hårdhet, som det ekonomiska läget egentligen krävde. Om än järnvägarna vore beredda, och arbetade på, att i möjlig mån gå vidare på rationaliseringens väg, vore det likväl tydligt, att även andra möjliga åtgärder till nedbringande av omkostnaderna måste sökas för att utsikt skulle finnas att nå balans mellan inkomster och utgifter. I den mån i järnvägarna investerat kapital representerade obligationslån — vilket vid järnvägar med statslån vore fallet i en i förhållande till statslånen mindre utsträckning — mötte som bekant utomordentliga svårigheter att annorledes än genom konvertering, när tillfälle därtill erbjöde sig, åstadkomma en ändring i ränteförpliktelserna beträffande detta

kapital. De järnvägar, varom här vore fråga, belastades i övrigt huvudsakligen av statslån.

I detta läge hade, anför föreningen vidare, föreningen ansett sig böra hemställa om förnyat övervägande, huruvida icke statsverket med hänsyn till järnvägarnas samhällseliga betydelse och till svårigheten att finansiera deras drift kunde sänka sina krav på förräntning av järnvägarnas statslån. För det stora flertalet av dessa lån gällde en räntefot av $4\frac{1}{2}$ procent; för vissa lån vore räntefoten bestämd till 5 procent. Enligt vad föreningen inhämtat skulle sistnämnda lån uppgå till sammanlagt nära 9 miljoner kronor. Å annuiteter, som icke i föreskriven ordning gäldades, skulle betalas överränta efter $\frac{1}{2}$ procent högre räntefot. Det allmänna ränteläget hade, anför föreningen vidare, som bekant undergått en betydande sänkning under senare år och även under år 1934. Räntefoten å statslånen till de enskilda järnvägarna syntes i själva verket ligga på en i förhållande till det allmänna ränteläget ganska hög nivå. I särskild grad torde detta gälla räntan å lån för anskaffning av motorvagnar m. m., för vilket ändamål helt nyligen en lånefond upplagts. Nämnas kunde i detta sammanhang, att statens järnvägars beräknade ränteandel i statsskulden redan år 1933 nedgått till 4.275 procent. I betraktande av vad sålunda anförts har föreningen ifrågasatt, om icke räntefoten för statslånen till enskilda järnvägar — även lånen för anskaffning av motorvagnar m. m. — skäligen kunde sänkas till 4 procent med en motsvarande sänkning av nu bestämda annuiteter och av procentsatsen för överränta. Härigenom skulle en betydande lättnad vinnas för de hårt beträngda järnvägarna. Det kunde, framhåller föreningen, visserligen sägas, att en dylik sänkning så till vida saknade reell betydelse, som de av ifrågavarande järnvägar, som alls icke mäktade erlägga någon ränta å sina lån, icke därigenom skulle få sina utbetalningar minskade. Men å andra sidan hade räntesänkningen otvivelaktigt även för nämnda järnvägar en saklig betydelse i det hänseendet, att stegringen av företagens skulder minskades, särskilt om även en sänkning av överräntan komme till stånd. Genom bibehållandet av en för hög räntefot för nämnda lån bleve ifrågavarande järnvägars skuldförhållande till staten icke fullt rättvisande.

Under åberopande av det anförda har svenska järnvägsföreningen hemställt, att räntefoten för statslån till de enskilda järnvägarna måtte sänkas till 4 procent, annuiteten till $4\frac{1}{2}$ procent och procentsatsen för överränta till $4\frac{1}{2}$ procent, samt att, därest denna hemställan icke vunne bifall, åtminstone beträffande villkoren för lån till anskaffning av motorvagnar m. m. måtte beviljas en sådan lindring.

Över denna framställning hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* den 6 december 1934 avgivit yttrande och därvid inledningsvis erinrat om sitt den 29 november 1933 avgivna, av mig i det föregående omförmälda yttrande angående ändrade grunder för beräkningen av räntan vid utlåning från statens utlåningsfonder. Fullmäktige hava härefter anför, att de ansåge sig alltjämt böra vidhålla den ståndpunkt, de sålunda år 1933 intagit. Den effek-

tiva medelräntan å samtliga utestående lånemedel med undantag av de i statens järnvägar nedlagda hade för budgetåret 1933/1934 utgjort 4.42 procent, och, ehuru ytterligare nedgång i denna räntefot syntes kunna förväntas, torde sänkningen för innevarande budgetår dock ej kunna beräknas till mer än någon tiondels procent.

Härefter hava fullmäktige lämnat följande redogörelser för nuvarande förhållanden beträffande de tre fonder, varom nu är fråga:

Allmänna järnvägslånefonden.

Beträffande utlåningen från fonden den 30 juni 1934 hänvisas till nedanstående sammanställning:

	Antal lån	Antal bolag	Därav lån med restantier		Riksgäldskontorets kapitalfordran den 30/6 1934		
			Antal lån	Antal bolag	Ej förfallet belopp	Förfallet belopp	S u m m a
Järnvägslån, löpan- de med							
5 % ränta	9	8	6	5	7,977,989: 79	199,034: 07	8,177,023: 86
4½ % »	46	33	12	11	25,855,222: 46	772,268: 68	26,627,491: 14
4 % »	1	1	1	1	558,504: 26	200,128: 49	758,632: 75
räntefria lån	3	3	—	—	900,049: 94	—	900,049: 94
Summa	59	39 ¹	19	15 ²	35,291,766: 45	1,171,431: 24	36,463,197: 69

Av sammanställningen framgår, att av fondens utestående kapitalfordran omkring 8.18 miljoner kronor utgjordes av lån, löpande med 5 procent ränta. Annuiteten å dessa lån utgör 5.4 procent och överränta beräknas efter 5½ procent. Av de åtta järnvägsbolag, som innehava lån av 5-procenttypen, häfta fem i förfallen skuld till riksgäldskontoret.

En nedsättning av räntan å de järnvägslån, som nu löpa med 5 procent, skulle medföra en minskning i de uppdebiterade räntorna å fonden, vilken minskning kan för budgetåret 1935/1936, oavsett uppdebiterade överräntor, beräknas till omkring 40,000 kronor. Då emellertid riksgäldskontoret i sin förslagsberäkning för sagda budgetår icke räknat med större inbetalning från de ifrågavarande låntagarna än omkring 16,000 kronor, skulle en räntesänkning till 4½ procent med endast omkring 1,600 kronor minska det beräknade överskottet å allmänna järnvägslånefonden. Enligt fullmäktiges mening bör räntan å de lån från fonden, vilka för närvarande förräntas efter 5 procent, kunna sänkas till 4½ procent. I samband härmed bör en nedsättning ske av annuiteten från 5.4 procent till 5 procent och av överräntan från 5½ procent till 5 procent.

Bibanelånefonden.

Å fonden redovisades den 30 juni 1934 endast följande lån till Dal—Västra Värmlands järnvägsaktiebolag, nämligen:

¹ Tre bolag innehade lån av såväl 4½ %- som 5 %-typen och tre bolag hade såväl räntefria lån som lån av 4½ %-typen.

² Två bolag hade lån av såväl 4½ %- som 5 %-typen.

	Riksgäldskontorets fordran				
	Kapital	Därav förfallet kapital	Räntor	Därav förfallna räntor	Summa
<i>Lån nr 1 av år 1916</i>					
$\frac{3}{4}$ s löpande med 5% ränta	3,748,000	47,262: 28	2,020,389: 97	1,323,494: 44	5,768,389: 97
$\frac{1}{4}$ s räntefritt ¹	1,874,000	—	—	—	1,874,000: —
<i>Lån nr 2 av år 1922</i>					
$\frac{3}{4}$ s löpande med 5% ränta	2,009,600	25,341: 06	867,250: 07	493,589: 10	2,876,850: 07
$\frac{1}{4}$ s räntefritt ¹	1,004,800	—	—	—	1,004,800: —
Summa	8,636,400	72,603: 34	2,887,640: 04	1,817,083: 54	11,524,040: 04

Annuiteten å den med ränta löpande delen av ovanstående lån utgör 5.4 procent. Överränta beräknas efter 5 $\frac{1}{2}$ procent.

En räntenedsättning till 4 $\frac{1}{2}$ procent av lånen skulle medföra en reducering av de å budgetåret 1935/1936 belöpande räntorna med, oavsett överräntorna, omkring 28,000 kronor. Då emellertid riksgäldskontoret i sin förslagsberäkning såsom överskott å bibanelånefonden endast upptagit ett nominellt belopp av 100 kronor, skulle den ifrågasatta räntesänkningen icke föranleda någon minskning i statens beräknliga inkomster.

Enligt fullmäktiges mening bör sålunda en nedsättning av räntan jämväl å ifrågasatt lån kunna ske till 4 $\frac{1}{2}$ procent samt i samband därmed samma sänkning vidtagas av annuiteten och överräntan som ovan föreslagits beträffande vissa lån från allmänna järnvägslånefonden.

Motorvagnslånefonden.

Vidkommande härefter ifrågasatt lindring i villkoren för lån till anskaffning av motorvagnar m. m. vilja fullmäktige erinra därom, att sedan 1933 års riksdag till förslag för understöd åt enskilda järnvägar för budgetåret 1933/1934 anvisat ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, Kungl. Maj:t genom brev den 2 juni 1933 fastställt villkor och bestämmelser för disposition av nämnda anslag, att tills vidare lända till efter rättelse. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 4 maj och den 14 september 1934 medgivit, att understöd finge, med anlitande av berörda anslag, beredas nio järnvägsbolag för anskaffande av motorvagnar för en kostnad av sammanlagt högst 716,555 kronor. Å de ifrågasatt understöden skall vederbörande järnvägsbolag erlægga årlig ränta av 4 $\frac{1}{2}$ procent. Med den ståndpunkt fullmäktige intagit till frågan om förutsättningarna för en räntesänkning för lån från järnvägslånefonderna anse fullmäktige någon sänkning av angivna räntefot för närvarande ej böra ifrågakomma.

Under åberopande av vad sålunda anförts hava fullmäktige uttalat, att de funne skäl föreligga att Kungl. Maj:t för 1935 års riksdag framlade förslag om dels att årlig ränta skall från och med den 1 juli 1935 utgå med 4 $\frac{1}{2}$ procent för de lån från allmänna järnvägslånefonden och bibanelånefonden, å vilka ränta för närvarande beräknas efter 5 procent, dock med skyldighet för lån-

¹ Denna del av lånet skall amorteras med en annuitet av 5.4 procent med början 60 år efter första lyftningsdagen för lånet.

tagare att framdeles vidkännas den höjning av räntan som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden kan finna gott bestämma, dels ock att annuiteten och överräntan å samma lån nedsettes på sätt fullmäktige angivit.

Vidare har *statskontoret* den 7 december 1934 avgivit utlåtande och därvid erinrat, att statskontoret i utlåtande den 5 november 1934 angående ett av lantbruksstyrelsen avgivet förslag om sänkning av räntesatserna från 4½ till 4 procent för vissa statens utlåningsfonder framhållit att någon förändring av större betydelse beträffande genomsnittsräntan för statens upplåning icke kunde sägas hava inträffat, sedan frågan om räntesänkning å lån från statens utlåningsfonder var föremål för prövning vid 1934 års riksdag. Statskontoret hade — under uttalande tillika att enligt ämbetsverkets förmenande anledning icke syntes föreligga att under löpande lånetid göra räntan å lån från statens utlåningsfonder alltför beroende av växlingarna i ränteläget å allmänna lånemarknaden — ansett sig icke kunna biträda lantbruksstyrelsens förslag att sänka räntan från 4½ procent till 4 procent å lån från statens mejerilånefond, spannmålslagerhusfonden, statens fjäderfållånefond, statens slakterilånefond och statens kalkbrukslånefond.

Statskontoret har härefter anført, att ämbetsverket av samma skäl, som av detsamma framförts i dess nyssnämnda utlåtande av den 5 november 1934, funne sig ej heller kunna tillstyrka någon räntenedsättning å de lån ur allmänna järnvägslånefonden och bibanelånefonden, vilka för närvarande förräntades efter 4½ procent. Däremot hade statskontoret intet att erinra mot att å de lån ur ifrågavarande fonder, varå ränta för närvarande beräknades efter 5 procent, denna nedsattes till 4½ procent och att i samband härmed annuiteten å samma lån, vilken för närvarande utgjorde 5.4 procent, nedsattes till 5 procent. Ämbetsverket förutsatte härvid, att de villkor, som förbundits med 1934 års riksdags beslut om räntesänkning å vattenkrafts- med flera lånefonder, även uppställdes i fråga om förevarande lån. Vad slutligen anginge lånen från det av 1933 års riksdag till förslag för understöd åt enskilda järnvägar av lånemedel beviljade reservationsanslaget å 1,500,000 kronor kunde statskontoret med hänsyn till vad som anförts i fråga om medelräntan å av staten upplånat kapital och då, såvitt statskontoret kunde finna, skäl icke förefunnes att tillämpa lägre räntesats å dessa lån än å de från förutnämnda statens utlåningsfonder utlämnade, icke tillstyrka svenska järnvägsföreningens framställning om ändring av för ifrågavarande lån fastställda räntevillkor.

*Departements-
chefen.*

De vid 1933 års riksdag vidtagna åtgärderna avsågo, som inledningsvis erinrats, att för enskild järnväg, vars understödjanne funnes med hänsyn till järnvägens betydelse för den allmänna samfärdseln påkallat och ur ekonomisk synpunkt berättigat, möjliggöra låneunderstöd för inköp av motorvagn eller annan materiel eller eljest till genomförande av för driftens rationalisering behöfliga åtgärder.

De skäl, som år 1933 föranledde mig att tillstyrka framläggande för riksdagen av berörda förslag, föreligga enligt mitt förmenande allt fortfarande.

De enskilda järnvägarna äro alltjämt i stort sett av synnerlig betydelse för näringslivet. Såväl i betraktande härav som med hänsyn till i de enskilda järnvägarna investerade statsmedel, uppgående till sammanlagt mycket betydande belopp, kunna statsmakterna, såsom år 1933 framhölls, icke ställa sig likgiltiga till frågan om de enskilda järnvägarnas framtid. Såsom framgår av 1934 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 4, sid. 109—111), kommo de förberedande åtgärderna för åstadkommande av lämpliga motorvagnstyper att taga avsevärd tid i anspråk, och med hänsyn härtill blev icke något ytterligare belopp för ändamålet erforderligt för innevarande budgetår. Under år 1934 hava emellertid de första understöden kunnat utlämnas. Såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhållit, kan det som nu återstår av det av 1933 års riksdag anvisade beloppet förväntas bliva otillräckligt för de anspråk, som intill den 1 juli 1936 kunna komma att föreligga. I likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och järnvägsstyrelsen finner jag mig böra tillstyrka, att ytterligare medel för här ifrågavarande ändamål måtte äskas av riksdagen. Mot det av myndigheterna såsom erforderligt beräknade beloppet, 1,500,000 kronor, har jag icke funnit något att erinra.

Då här ifrågavarande understödsverksamhet synes kunna antagas komma att erhålla en mera permanent natur, har jag ansett mig böra till omprövning upptaga frågan, huruvida icke verksamheten för framtiden kunde bedrivas genom en för ändamålet bildad statens utlåningsfond. Statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret hava icke haft något att invända häremot. Jag tillstyrker alltså bildandet av en utlåningsfond, förslagsvis benämnd »Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar». Härför erforderliga medel torde, såsom statskontoret föreslagit, böra anvisas under Utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder.

Förvaltningen av fonden lärer, liksom fallet är med de å riksstaten för budgetåret 1933/1934 anvisade medlen å 1,500,000 kronor, lämpligen böra anförtros riksgäldskontoret, som genom sin förvaltning av allmänna järnvägs-lånefonden och bibanelånefonden förvärvat en ingående kännedom om hithörande frågor. I anslutning till vad fullmäktige i riksgäldskontoret föreslagit, torde för den ifrågasatta nya fonden — till skillnad från vad som gäller beträffande sistnämnda två fonder — böra gälla, att medel, som inflyta till riksgäldskontoret genom inbetalningar å från fonden utlämnade lån, tills vidare skola tillgodoföras fonden för mötande av successivt uppträdande lånebehov.

I likhet med statskontoret och riksgäldsfullmäktige finner jag mig böra förorda, att i stort sett de villkor och bestämmelser, som fastställts genom Kungl. Maj:ts av mig inledningsvis återgivna beslut den 2 juni 1933, må bliva gällande för lån från fonden. På av statskontoret anförda skäl finner jag mig emellertid böra tillstyrka, att räntan för dessa lån må utgå efter en bestämd räntefot, vilken, i enlighet med vad riksgäldsfullmäktige förordat, lärer böra bestämmas efter samma grunder som räntefoten för lån från allmänna järnvägs-lånefonden och bibanelånefonden. Till frågan om denna räntefot återkommer jag i det följande.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig nu angivna riktlinjer meddela de närmare bestämmelser rörande den föreslagna nya fonden, som må visa sig erforderliga.

Därest riksdagen icke har något att häremot erinra, synes Kungl. Maj:t böra vara oförhindrad att till den nya fonden låta överföra vad som vid utgången av budgetåret 1934/1935 må återstå av det utav 1933 års riksdag anvisade anslaget å 1,500,000 kronor. Lån, som vid ingången av nästa budgetår utestå på anslaget, torde likaledes böra överföras till fonden.

Härefter torde jag få övergå till frågan om sänkning av räntan å statens lån till enskilda järnvägar. Denna fråga var, såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, föremål för prövning vid 1934 års riksdag i samband med frågan om sänkning av räntan å statens utlåningsfonder överhuvud taget, men ansågos då icke tillräckliga skäl föreligga att för ifrågasvarande lånekategori tillstyrka en generell ändring av räntefoten.

Svenska järnvägsföreningen har nu gjort framställning i ämnet, vilken i viss utsträckning tillstyrkts av fullmäktige i riksgäldskontoret och statskontoret. Under nuvarande omständigheter synes det även mig, att övervägande skäl tala för att i sådan utsträckning tillmötesgå framställningen. Den effektiva medelräntan å samtliga utestående lånemedel med undantag av de i statens järnvägar nedlagda har under budgetåret 1933/1934 nedgått till 4.42 procent; för innevarande budgetår räkna riksgäldsfullmäktige med en ytterligare nedgång med någon tiondels procent. Även om en sänkning av räntan från berörda fonder i den utsträckning, som statskontoret och fullmäktige tillstyrkt — $\frac{1}{2}$ procent för lån som löpa med 5 procent ränta — i åtskilliga fall kommer att sakna reell betydelse, läser man dock icke kunna bortse från att det för en och annan järnväg kan innebära en lättnad, som i nuvarande betryckta läge kan vara av betydelse. Såsom svenska järnvägsföreningen framhållit, torde vidare en räntesänkning vara av saklig betydelse även för de järnvägar, som icke mäktat erlägga någon ränta å sina lån, så tillvida som stegringen av företagens skulder minskas, särskilt som även en sänkning av överräntan kommer till stånd. Jag finner mig alltså böra tillstyrka, att räntan å de lån från allmänna järnväglånefonden och bibanelånefonden, å vilka ränta för närvarande beräknas efter 5 procent, från och med den 1 juli 1935 skall utgå efter $4\frac{1}{2}$ procent. Då de lån, som hittills utlämnats för anskaffning av motorvagnar m. m., samtliga löpa med en räntefot av $4\frac{1}{2}$ procent, saknar jag, med den ståndpunkt jag sålunda intagit, anledning att för dessa lån ifrågasätta någon räntesänkning. För lån från den föreslagna nya lånefonden för motorvagnar m. m. böra, såsom av mig i det föregående angivits, gälla samma räntebestämmelser som för allmänna järnväglånefonden och bibanelånefonden.

Den nedsättning av räntan för lån från nämnda fonder, som jag nu tillstyrkt, torde — i likhet med vad som var fallet vid de vid 1934 års riksdag vidtagna räntesänkningarna — böra förknippas med skyldighet för låntagare att framdeles vidkännas den höjning av räntefoten, som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden prövar skälig.

En dylik räntehöjning torde dock, såvitt angår äldre lån, ej böra gå utöver de bestämmelser rörande räntefoten, som gällde då lånet beviljades.

Enligt de av riksgäldsfullmäktige framlagda beräkningarna skulle den föreslagna räntesänkningen medföra en minskning i de uppdebiterade räntorna å fonden, oavsett uppdebiterade överräntor, med omkring 40,000 kronor för allmänna järnvägslånefonden och omkring 28,000 kronor för bibanelånefonden. Såsom fullmäktige framhållit, skulle emellertid den faktiska minskningen å allmänna järnvägslånefonden i förhållande till de för budgetåret 1935/1936 beräknade inbetalningarna icke uppgå till mera än omkring 1,600 kronor. I fråga om bibanelånefonden skulle räntesänkningen icke föranleda någon minskning i statens beräkneliga inkomster.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar, att disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de av mig i det föregående förordade grunderna, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag

av kronor 1,500,000,

dels ock medgiva, att beträffande lån, som beviljats eller må komma att beviljas från allmänna järnvägslånefonden eller bibanelånefonden, den årliga räntan må från och med den 1 juli 1935 tills vidare utgå efter 4½ procent, med iakttagande av de av mig i det föregående förordade villkoren.

Vattenkraftslånefonden.

Vattenkraftslånefonden inrättades år 1919. I överensstämmelse med av riksdagen samtidigt med beslut om fondens inrättande antagna huvudgrunder har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 19 december 1919 (nr 787) utfärdat allmänna bestämmelser för lån från fonden. I nämnda bestämmelser hava sedermera vissa ändringar vidtagits (sv. förf.saml. 1921: 138, 1922: 259, 1923: 92, 1924: 293 och 1934: 391).

Såsom kapitalökning för fonden anvisade riksdagen för åren 1920—1922 samt för budgetåren 1923—1929 reservationsanslag om tillhopa 10,100,000 kronor. Jämlikt bestämmelserna angående äldre reservationsanslag (sv. förf.saml. 1928: 209) har av behållningen å det för budgetåret 1928/1929 anvisade anslaget ett belopp av 575,000 kronor vid utgången av budgetåret 1931/1932 tagits i anspråk för statsregleringen.

För budgetåren 1932—1934 hava såsom kapitalökning för fonden anvisats reservationsanslag av 400,000 kronor respektive 200,000 kronor.

I skrivelse den 28 augusti 1934 hava *kommerskollegium* samt *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* meddelat, att å fonden den 30 juni 1934 återstått dispo-

nibla för ny utlåning 1,606,000 kronor. För låneutdelning kunde jämväl disponeras de kapitalåterbetalningar, som inflöte till fonden efter början av budgetåret 1934/1935. Under budgetåret 1933/1934 hade kapitalåterbetalningarna uppgått till omkring 893,000 kronor. I detta belopp inbegreps ej enbart föreskrivna återbetalningar av innehavda lån utan även betydande inbetalningar av oguldna lånebelopp, som verkställdes före lånetidens utgång. För kapitalökning å fonden funnes dessutom intill den 30 juni 1935 å det för budgetåret 1933/1934 anvisade anslaget till vattenkraftslånefonden tillgängliga 400,000 kronor. Ämbetsverken hava slutligen — med framhållande att de för det dåvarande icke kunde bedöma om det kunde visa sig erforderligt att taga sistnämnda anslag i anspråk — med hänsyn till beloppet av tillgängliga fondmedel förklarar sig anse behov icke föreligga av kapitalökning till vattenkraftslånefonden.

Vid angivna förhållanden saknar jag anledning ifrågasätta anslag till kapitalökning för ifrågavarande fond.

Luftfartslånefonden.

Till luftfartslånefonden har riksdagen för budgetåren 1925—1928 anvisat tillhoppa 1,300,000 kronor. Därefter har riksdagen för budgetåret 1934/1935 till fonden anvisat 500,000 kronor. Samtliga belopp hava utgått av lånemedel. Luftfartsmyndigheten har meddelat, att, då behållningen i fonden vid utgången av år 1934 uppgick till omkring 747,000 kronor och genom amortering å från fonden utlämnade lån under år 1935 komma att tillgodoföras fonden ytterligare medel, någon avsättning till fonden icke behöves för nästa budgetår. Jag saknar därför anledning föreslå dylik avsättning.

Fonden för låneunderstöd.

Lån till färdigställande av järnvägsanläggningen Ulricehamn—Jönköping.

[52.] I proposition, nr 263, till nästlidet års riksdag anhöll Kungl. Maj:t om riksdagens yttrande rörande en i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 april 1934 omförd framställning av Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag om ytterligare understöd från statens sida för fullbordande av järnvägsanläggningen Ulricehamn—Jönköping.

I sin i anledning av nämnda proposition avlätna skrivelse, nr 313, anförde riksdagen, bland annat, att riksdagen, vid den prövning riksdagen ägnat ärendet, kommit till den uppfattningen, att staten nu nödgades medverka till banbyggets slutförande, och att hinder sålunda icke borde möta för att statens arbetslöshetskommission fortsatte ur dess synpunkt lämpliga arbeten å anläggningen. Riksdagen förutsatte också, att en ytterligare utredning komme till stånd såväl angående statens medverkan beträffande banans iordning-

ställande som under vilka villkor trafiken skulle skötas. I sistnämnda hänseende funne riksdagen förtjänt av övervägande, huruvida ej banan Borås—Jönköping borde övertagas och trafikeras av statens järnvägar. Genom en dylik anknötning med statens järnvägar skulle, såsom järnvägsstyrelsen i avgivet yttrande framhållit, minskas det omedelbara behovet av kapital för anskaffning av rullande materiel samt minskas olägenheterna av konkurrensen med de redan befintliga statsbanelinjerna.

Med anledning av vad riksdagen sålunda anfört uppdrog Kungl. Maj:t den 20 juli 1934 åt järnvägsstyrelsen att skyndsamt verkställa den av riksdagen i dess skrivelse omförmälda utredningen ävensom att med denna utredning jämte de förslag, vartill densamma kunde giva anledning, inkomma till Kungl. Maj:t.

I skrivelse den 10 november 1934 har järnvägsstyrelsen avgivit sålunda anbefalld utredning jämte förslag.

Innan jag ingår på vad järnvägsstyrelsen i sin skrivelse anfört, torde jag, under hänvisning i övrigt till förutnämnda proposition, i korthet få erinra om läget beträffande ifrågavarande järnvägsanläggning.

Järnvägen Ulricehamn—Jönköping, varå koncession meddelades den 15 december 1922, påbörjades först sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 16 december 1927 medgivit viss medverkan från statens sida till företagets finansiering på så sätt, att vissa arbeten skulle utföras såsom reservarbeten genom statens arbetslöshetskommissionens försorg. Kostnaderna beräknades då till 6,800,000 kronor, vilket belopp skulle täckas dels med tillgängligt eget aktiekapital å 3,100,000 kronor, dels genom arbeten av arbetslöshetskommissionen för högst 3,200,000 kronor, dels ock genom ett lån å 500,000 kronor, som bolaget skulle upptaga. De av kommissionen utförda arbetena skulle av bolaget ersättas med aktier intill ett belopp av 1,500,000 kronor och därutöver med av bolaget utfärdade skuldförbindelser med säkerhet av inteckningar, till förmånsrätten belägna närmast efter inteckningar å 500,000 kronor till säkerhet för nyssnämnda lån å samma belopp. (Detta lån har emellertid icke kunnat erhållas.)

Sedan under år 1931 konstaterats, att järnvägsanläggningen komme att draga en ytterligare kostnad av 3,700,000 kronor, eller alltså tillhoppa 10,500,000 kronor, förklarade Kungl. Maj:t den 5 februari 1932 hinder icke möta för arbetslöshetskommissionen att utföra ytterligare arbeten vid anläggningen till en kostnad av högst 2,100,000 kronor, vilka arbeten skulle ersättas med skuldförbindelser med enahanda inteckningssäkerhet som angivits i Kungl. Maj:ts beslut den 16 december 1927.

Genom resolution den 26 maj 1933 förklarade Kungl. Maj:t den omständigheten, att bolaget beträffande de av arbetslöshetskommissionen utförda arbeten, varom avtal träffats på grund av beslutet den 16 december 1927, ännu icke fullgjort i samma beslut stadgade villkor om avlämnande av aktier i bolaget och inteckningar i järnvägen, ej utgöra hinder för kommissionen att utföra de ytterligare arbeten å järnvägsanläggningen, som innefattades i kommissionen av Kungl. Maj:t i sådant hänseende lämnade bemyndiganden; dock att ifrågavarande aktier samt i besluten den 16 december 1927 och den 5 februari 1932 avsedda inteckningar skulle avlämnas så snart ske kunde och senast den 1 december 1936.

Såsom av nästlidet års proposition, nr 263, närmare framgår, beräknades kostnaderna för järnvägsanläggningens färdigställande dåmera till 11,300,000

kronor. Av aktiekapital och arbetslöshetsmedel hade dittills stått till förfogande sammanlagt 8,400,000 kronor, i följd varav ytterligare erforderliga medel beräknades till 2,900,000 kronor. Under förutsättning av vissa ändringar i byggnads- och anskaffningsplanerna, till vilka jag senare återkommer, beräknades emellertid en besparing å i runt tal 650,000 kronor uppkomma, varjämte ytterligare besparing av omkring 300,000 kronor kunde på lång sikt vinnas, om för räsläggningen användes räler, som skulle upptagas å statsbanelinjer genom forcering av rälsutbytena vid dessa banor.

Sedan riksdagen avlåtit sin förutnämnda skrivelse, nr 313, har Kungl. Maj:t den 20 juli 1934 bemyndigat arbetslöshetskommissionen att utföra ytterligare arbeten å ifrågavarande järnvägsanläggning för en kostnad av högst 900,000 kronor mot ersättning genom skuldförbindelser i enlighet med vad förut nämnts samt med rätt för Kungl. Maj:t att förordna ordförande och halva antalet övriga medlemmar av bolagets styrelse. Sådana förordnanden hava sedermera meddelats genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 oktober 1934.

Nyss omförmälda beräkningar över de totala kostnaderna för järnvägsanläggningen och möjliga besparingar hava framlagts i en av järnvägsstyrelsen den 11 april 1934 till chefen för socialdepartementet avlåten, i förutnämnda proposition nr 263 (sid. 16—20) återgiven promemoria, för vilken jag i annat sammanhang (sid. 52—53) delvis redogjort.

I sin skrivelse den 10 november 1934 har *järnvägsstyrelsen* inledningsvis framhållit, att de spörsmål, som jämlikt riksdagens uttalande skulle göras till föremål för närmare utredning, i det väsentliga redan berörts i nyssnämnda promemoria. Styrelsen hade vid nämnda tillfälle framhållit, att för den händelse riksdagen ansåge statens medverkan till banbyggets slutförande av förhållandena påkallad, denna medverkan i varje fall borde ske under villkor, som i möjligaste mån nedbringade de genom banans tillkomst uppkommande samhällsekonomiska förlusterna. Statens ytterligare hjälp borde med andra ord icke rimligen sträcka sig längre än som vore erforderligt för banans färdigställande och utrustning för att kunna tillgodose det mera lokala trafikbehovet, medan sådana anordningar och anskaffningar, som vore betingade huvudsakligen av från andra järnvägar och främst statens järnvägar avledd konkurrenstrafik, däremot borde uteslutas. Styrelsen ifrågasatte alltså en omläggning av verksamheten efter andra riktlinjer än de dittills avsedda och närmare anknytning av banan till statens järnvägars nät.

Sedan riksdagen, fortsätter styrelsen, som sin uppfattning framhållit, att staten nödgades medverka till banbyggets slutförande, vore i princip fastslaget, att härför erforderliga medel skulle tillskjutas av staten. Då staten genom sina representanter i bolagets styrelse tillförsäkrats avgörande inflytande över bygnadsföretagets ledning, syntes vidare få anses givet, att färdigställandet av järnvägen skulle ske med iakttagande av de av järnvägsstyrelsen ifrågasatta omläggningarna i byggnads- och anskaffningsprogrammet. Härom samt om erforderliga medel för banans färdigställande anför styrelsen vidare:

Berörda förändringar vore:

1) att ingen särskild station byggdes vid Västerbrunn i södra delen av Jönköping,

2) att även i övrigt anordningar vidtoges endast för tillgodoseende av det lokala trafikbehovet men däremot icke för upptagande av konkurrens med redan förefintliga järnvägar,

3) att rullande materiel i möjlig utsträckning tillhandahölles från statens järnvägar,

4) att från statens järnvägars linjer upptagna begagnade räler komme till användning.

Sedan den senaste kostnadsberäkningen verkstälts, hade priset på vissa materialier, särskilt räls och slipers, stigit, på grund varav syntes få räknas med en merkostnad av 150,000 kronor. I från början avsedd planläggning och med nu gällande å-priser skulle totalkostnaden för ifrågavarande järnvägsanläggning sålunda, såvitt för det dåvarande kunde bedömas, hava uppgått till (11,300,000 + 150,000) 11,450,000 kronor.

Nyss angivna omläggningar av byggnads- och anskaffningsprogrammet hade beräknats medföra följande besparingar:

	Kronor.
Genom slopande av planerad station å Västerbrunn samt av lokstall m. m. i Ulricehamn	222,000
Genom användning av från statens järnvägars linjer upptagen räls	300,000
Genom övertagande av rullande materiel från statens järnvägar	430,000
Summa kronor	952,000

Anläggningskostnaden skulle på detta sätt komma att belöpa sig till cirka 10,500,000 kronor.

För bestridande av sistnämnda kostnad stode till förfogande följande belopp nämligen:

	Kronor.
eget aktiekapital	3,100,000
anvisat genom statens arbetslöshetskommission	6,200,000
Summa kronor	9,300,000

Under förutsättning att arbetslöshetskommissionen komme att utföra och bekosta arbeten i den utsträckning, som vid besluten om kommissionens medverkan varit avsett, skulle sålunda, fortsätter styrelsen, för fullbordande av ifrågavarande järnvägsanläggning och för järnvägens förseende med erforderlig rullande materiel återstå att tillskjuta ytterligare 1,200,000 kronor, vilket belopp i betraktande av de stora omslutningstal, det här rörde sig om, ävensom den nuvarande tendensen till prisstegring syntes böra höjas till 1,300,000 kronor. Det häri ingående beloppet för räls jämte skarvjärn, skarvbult och räls-spik utgjorde 600,000 kronor. I övrigt skulle beloppet användas till anskaffning av slipers och växlar samt rullande materiel ävensom för komplettering av stationsanläggningar m. m.

Beträffande anskaffning av räls m. m. torde jag få hänvisa till vad jag anfört beträffande anslaget till statens järnvägar för fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden (punkt 20), varav framgår, att rälsutbytena vid statens järnvägar enligt styrelsens förslag i erforderlig grad skulle forceras och att därvid upptagna räler m. m. skulle överflyttas till ifrågavarande järnvägs-linje.

Ersättning för sålunda till den enskilda järnvägen överlämnade begagnade räler m. m. skulle beräknas enligt de grunder, som i förevarande hänseende tillämpades i fråga om statens egna järnvägsbyggnader.

Vad slutligen angår frågan om under vilka villkor trafiken å den färdiga banan skall skötas, har järnvägsstyrelsen anfört:

Styrelsen hade i förenämnda promemoria framhållit, att stora indirekta fördelar ävensom vissa utgiftsbesparingar vore att vinna genom en statskontroll av driften och ett replierande på statens järnvägars förvaltningsorganisation. I och med att Kungl. Maj:t utsett ordförande och halva antalet övriga medlemmar av järnvägsbolagets styrelse, vore den sålunda ifrågasatta statskontrollen under byggnadstiden på ett tillfredsställande sätt åvägabragt. Det återstode nu endast att taga ställning till, huru järnvägens förvaltning i framtiden skulle ordnas.

Under den återstående byggnadstiden syntes den nuvarande förvaltningsformen vara lämpligast. Enligt vad järnvägsstyrelsen inhämtat, återstode nämligen att likvidera vissa markförvärv, att uttaga och avlämna för skuldförbindelserna fordrade säkerheter m. m., vilket allt lämpligen syntes böra ske under från början tänkta förutsättningar.

Sedan banan färdigställts och formaliteter sådana som de nyss berörda och eventuellt andra blivit ordnade, syntes däremot anledning saknas att längre bibehålla detta faktiskt statsägda företag såsom självständigt. Det måste nämligen ur praktisk synpunkt framstå såsom skäligen meningslöst att för denna huvudsakligen med statsmedel bestridda och med hänsyn till de stora statslånen i realiteten för statens räkning drivna järnväg bibehålla egen förvaltningsorganisation, avdela särskild materiel samt upprätta särskilda redovisningar och avräkningar. Så snart förenämnda formaliteter blivit reglerade, syntes banan därför böra övertagas av staten och ställas under järnvägsstyrelsens förvaltning.

Frågan, huruvida banan därvid borde inlemmas i statens järnvägars nät eller förvaltas såsom övertagen enskild järnväg enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 28 november 1924, kunde däremot tillsvidare lämnas öppen, enär jämväl med den senare förvaltningsformen kunde ernås i huvudsak samma fördelar i driftshänseende som med den förra. Först sedan banan öppnats för trafik, kunde det nämligen bli möjligt att med någon högre grad av säkerhet beräkna de förändringar i inkomst- och utgiftshänseende, som komme att inträda vid banans införlivande i statsbanenätet. Järnvägsstyrelsen ville visserligen hålla före, att det vid en sådan beräkning funna förlustsaldot icke gärna kunde bliva av sådan storleksordning, att detsamma kunde anses utgöra ett avgörande skäl mot sådan införlivning. Å andra sidan syntes emellertid ett uppskov med avgörandet i berörda punkt icke behöva medföra någon nämnvärd olägenhet, i varje fall icke om riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att i sinom tid träffa erforderliga bestämmelser.

Med hänsyn till bolagets ekonomiska läge kunde ett förstatligande av banan när som helst åvägabringas, därigenom att staten begagnade sin ställning som fordringsägare. För att undvika komplikationer och kostnader vid ett konkursförfarande i vanlig ordning — vilket också syntes meningslöst, då staten vore enda fordringsägare — ville järnvägsstyrelsen föreslå, att överenskommelse om villkoren för statsförvärv träffades, så snart ske kunde, och i varje fall innan något ytterligare låneunderstöd lämnades. Såsom mönster syntes härvid kunna tjäna de avtal, vilka under de senare åren träffats med vissa järnvägsbolag om statens övertagande av bolagens samtliga tillgångar och skulder utan ersättning till aktieägarna.

Såsom villkor för ifrågavarande låneunderstöd, slutar järnvägsstyrelsen, skulle alltså bland annat föreskrivas, att bolaget, innan någon del av nu ifrågavarande låneunderstöd finge utbetäckas, skulle hava till Kungl. Maj:t avläm-

nat en förbindelse av innebörd, att svenska staten ägde rätt att förvärva järnvägen Borås—Ulricehamn—Jönköping med tillhörigheter och trafikmateriel för en köpeskilling, svarande mot de skuldförbindelser, som av bolaget avlämnats som säkerhet för av staten beviljade lån, samt att denna förbindelse skulle äga giltighet i stället för i koncessionens punkt 12 intagna inlösningsvillkor.

Under återopande av vad sålunda anförts har järnvägsstyrelsen hemställt om avlåtande av proposition till 1935 års riksdag med förslag, att för färdigställande av järnvägsanläggningen Ulricehamn—Jönköping måtte på nyss angivna villkor beviljas ett låneunderstöd av 1,300,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel, samt att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att framdeles, om så befinnes lämpligt, utan förnyat hörande av riksdagen meddela beslut angående införlivande i statens järnvägar av järnvägen Borås—Jönköping.

Statskontoret har i utlåtande den 23 november 1934 anført bland annat följande:

Under hänvisning till riksdagens år 1934 intagna ståndpunkt ville statskontoret i frågans nuvarande läge icke göra invändning mot ett godkännande av järnvägsstyrelsens föreliggande förslag, enligt vilket staten, sedan den nya järnvägsdelen färdigställts, skulle av järnvägsbolaget övertaga denna del även som bansträckan Borås—Ulricehamn.

Statskontoret, som icke funnit anledning till erinran mot kostnadsberäkningen, ville, i enlighet med departementschefens i propositionen nr 263 till 1934 års riksdag uttalade uppfattning, framhålla, att de för ändamålet erforderliga medlen borde utgå av andra statsinkomster än lånemedel. Då järnvägens övertagande vore avsett att äga rum först efter det byggnadsarbetet slutförts och det fortsatta arbetet alltså skulle utföras icke i statens järnvägars utan i järnvägsbolagets regi, syntes, i anslutning till vad järnvägsstyrelsen föreslagit, anslaget böra anvisas såsom låneunderstöd till sagda bolag och i riksstaten uppföras under utgifter för kapitalökning.

Vad slutligen beträffade det formella tillvägagångssättet vid överlåtelsen, ville det förefalla statskontoret lämpligast, att preliminär överenskommelse om övertagandet träffades mellan järnvägsstyrelsen och järnvägsbolaget, innan anslagsfrågan underställdes riksdagen.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande över järnvägsstyrelsens förevarande förslag, har styrelsen med utlåtande den 12 december 1934 överlämnat yttrande i ärendet av *Borås—Jönköpings järnvägsaktiebolag*. I detta yttrande har anförts följande:

Angående de av järnvägsstyrelsen gjorda tilläggen och avdragen å de beräknade kostnaderna för anläggningen anser sig järnvägsbolaget ej böra göra något uttalande. Emellertid kunna vid ett järnvägsbygge med här förekommande stora arbeten, vilket pågår under relativt lång tid, förhållanden inträda, som rubba gjorda beräkningar, exempelvis genom förändring av materialpriserna. En utgiftspost, som ännu icke är i sin helhet känd, utgör ersättningarna för i anspråk tagen mark, skador och dylikt, vilken i kostnadsberäkningen givetvis endast kunnat approximativt angivas.

Beträffande sättet för järnvägsbyggnadens fullbordande torde från järnvägsbolagets sida ej vara något att erinra.

Den framtida driften av järnvägen anser järnvägsstyrelsen böra ordnas så,

att järnvägen antingen helt införlivas med statens järnvägar eller förvaltas såsom övertagen enskild järnväg enligt Kungl. Maj:ts brev den 28 november 1924.

Järnvägsbolagets styrelse är beredd att träffa överenskommelse härom, under förutsättning av bolagsstämmans godkännande i den mån så erfordras, och vill uttala den förhoppningen, att ortens och den anställda personalens intressen därvid i möjligaste mån tillgodoses.

Beträffande det låneunderstöd, som av järnvägsstyrelsen förordas, tillåter sig järnvägsbolaget — med hänsyn till den form, under vilken järnvägen kommit till stånd, och de föreslagna ändrade förhållandena för trafikrörelsen — föreslå, att järnvägsbolaget till motsvarande belopp avlämnar reverser av enahanda slag, som enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 december 1927 till statens arbetslöshetskommission överlämnas såsom likvid för av arbetslöshetskommissionen verkställda arbeten, och att till säkerhet för lånet lämnas inteckning i järnvägen.

Järnvägens styrelse har intet att erinra mot och kommer att föreslå bolagsstämman, att inlösningsbestämmelserna enligt koncessionen utbytas mot de av järnvägsstyrelsen föreslagna.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sitt utlåtande tillstyrkt bifall till de av järnvägsstyrelsen och järnvägsbolaget framställda förslagen. Upplysningsvis har styrelsen meddelat, att det här förut omnämnda, i Kungl. Maj:ts beslut den 16 december 1927 avsedda beloppet å 500,000 kronor, som skulle av bolaget upplånas, icke kunnat erhållas, i följd varav något sådant lån icke, såsom då förutsattes, komme att som botteninteckning ligga med bättre säkerhet än de in-teckningar, som skulle lämnas för statens fordringar.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, torde de återstående kostnaderna för färdigställandet av järnvägen Ulricehamn—Jönköping, såvitt nu kan bedömas, komma att uppgå till 1,300,000 kronor under förutsättning att i fråga om station i Jönköping och lokstall i Ulricehamn, rullande materiel samt räls m. m. dispositioner vidtagas i enlighet med vad järnvägsstyrelsen föreslagit. Då denna förutsättning torde vara given för fortsatt medverkan från statens sida till järnvägens färdigställande och då beräkningarna i övrigt icke synas giva anledning till erinran, torde nämnda belopp kunna läggas till grund för ett beslut i ämnet.

I mitt anslagsäskande till fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden vid statens järnvägar å 1,850,000 kronor ingår ett belopp av 500,000 kronor till bestridande av kostnaderna för de ytterligare rälsutbyten, som erfordras för att i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag kunna tillhandahålla räls för ifrå-gavarande järnväg. För detta ändamål skulle därjämte erfordras ett belopp av 1,000,000 kronor av förnyelsefondsmedel med lika fördelning på åren 1935 och 1936. Dessa medelsdispositioner innebära icke någon absolut ökning av spår-förstärkningsarbetena vid statsbanorna utan avse blott ett förskottsarbete, som dock omedelbart medför vissa fördelar för statens järnvägar. Erinras må, att av de medel, som enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle anvisas till ifrå-gavarande järnvägsanläggning, ett beräknat belopp av 600,000 kronor skulle utgå såsom ersättning till statens järnvägar för av dem till järnvägsanläggningen levererad räls m. m.

Då vad järnvägsstyrelsen sålunda i olika hänseenden föreslagit icke givit mig anledning till erinran, vill jag tillstyrka, att för färdigställande av ifrågasvarande järnvägsanläggning nu äskas ett belopp av 1,300,000 kronor, att såsom låneunderstöd till järnvägsbolaget utgå av andra statsinkomster än låne-medel. Till säkerhet för detta låneunderstöd torde bolaget böra avlämna in-teckningar, som jämte de tidigare omnämnda, staten tillkommande in-teckningarna komma att innehava bästa förmånsrätt. Dessa nya in-teckningar torde böra ingivas senast vid samma tid som övriga in-teckningar.

Innan detta ytterligare statsunderstöd lämnas bolaget, bör, i anslutning till vad järnvägsstyrelsen föreslagit och bolaget i sitt yttrande under förutsättning av bolagsstämmas godkännande medgivit, överenskommelse föreligga om villkoren för statsförvärv av hela järnvägen Borås—Jönköping.

Vad slutligen beträffar spörsmålet om det lämpligaste sättet för den färdig-ställda järnvägens förvaltning i statens hand, synes det icke påkallat att nu taga slutlig ståndpunkt härtill. Denna fråga torde i sinom tid få underställas riksdagen. Skulle det emellertid befinnas lämpligt, att järnvägens drift om-händertages av staten, innan Kungl. Maj:t och riksdagen fattat definitivt be-slut i berörda hänseende, lärer det i avvaktan därå få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till lån till färdigställande av järnvägsanläggningen
Ulricehamn—Jönköping för budgetåret 1935/1936 anvisa ett
reservationsanslag av kronor 1,300,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instäm-mande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar
Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

A. C. F. v. Krusenstierna.

Register

till

Utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936

för

till kommunikationsdepartementet hörande affärsdrivande verk m. m.

Statens affärsverksamhet.

Postverket.

Sid.		Kronor.
3	Inköp av inventarier för postverkets behov	300,000
5	Posthusbyggnad å Östermalm i Stockholm	850,000
10	Till- och ombyggnad av posthuset i Värnamo	29,500
11	Ombyggnad av posthuset i Visby	39,000
13	Inköp och inredning för postverkets räkning av fastigheten nr 3 i kvarteret Elefanten i Söderhamn	173,000
20	Inköp för postverkets räkning av fastigheter	200,000
21	Mark till landningsfält för flygplan	110,000
24	Belysningsanläggningar för luftfartsleder	500,000
	Säger för postverket	2,201,500

Telegrafverket.

27	Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm . .	1,050,000
27	Telefonstationsbyggnad i Enskede i Stockholm	300,000
29	Inköp för telegrafverkets räkning av vissa markområden i Nynäshamn	8,000
32	Inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av förråds- tomt i Malmö	251,000
34	Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Landskrona	68,000
37	Till- och påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro	350,000
41	Telefonstationsbyggnad i Ljusdal	111,000
42	Inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Östersund .	140,700
44	Inköp och bebyggande för telegrafverkets räkning av fastig- heter	300,000
45	Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende .	15,000,000
48	Radioanläggning för flygplats i Bromma	180,000
	Säger för telegrafverket	17,758,700

Sid.

Kronor.

Statens järnvägar.

Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

51	Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	1,850,000
54	Skenfria väggkorsningar m. m.	350,000
56	Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	1,000 000
57	Telefonledningar och kabelarbeten	100,000
Anläggningar vid huvudverkstäder:		
57	Reparationsverkstad för motorfordon vid huvudverkstaden i Örebro	125,000
Anläggningar för förrådsavdelningen:		
60	Huvudförrådsbyggnad m. m. i Örebro	425,000
69	Elektrifiering av banorna Stockholm—Krylbo—Änge och Örebro—Krylbo	4,500,000
71	Elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängel- holm—Hälsingborg	6,900,000
72	Elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle	7,000,000
74	Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten . . .	500,000

Nya statsbanebyggnader.

76	Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare	4,000,000
----	--	-----------

Rullande materiel.

77	Person- och resgodsvagnar	750,000
80	Postvagnar	600,000

Automobiltrafik.

81	Anläggningar och förlag för automobiltrafik	2,000,000
		Säger för statens järnvägar 30,100,000

Statens vattenfallsverk.

Kraftverken:

Trollhätte kraftverk:		
95	Ny tillloppskanal till Trollhätte kraftstation	800,000
96	Förlängning av dräneringstunneln i Trollhättan	80,000
96	Förvärv för statens vattenfallsverks räkning av vissa markområden i Trollhättan	200,000
98	Fullföljande och avslutande av arbetena för veckoregle- ring av Göta älv	850,000
103	Rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern	*500,000
Motala kraftverk:		
104	Vissa arbeten i Nykvarns kraftstation	150,000
Västerås kraftverk:		
106	Ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås .	1,000,000
Norrländska kraftverken:		
108	Förberedande arbeten för anläggning av kraftstation vid Stadsforsen i Indalsälven	300,000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor.
110	Stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m.	3,000,000
116	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	3,400,000
	Gemensamt anslag:	
118	Uppförande i kvarteret Björnen i Stockholm av en för statens vattenfallsverk avsedd kontorshyggnad	*400,000
	Säger för statens vattenfallsverk	10,680,000

Statens allmänna fastighetsfond.

119	Beredande av utvidgade lokaler åt generaltullstyrelsen m. m.	425,000
120	Anordnande av värmeledning m. m. i utrikesministerhotellet i Stockholm	75,000
123	Utvidgning av värmeledningen i pensionsstyrelsens lokaler	81,000
127	Beredande av förbättrade lokaler för medicinalstyrelsens veterinärbyrå	32,100
129	Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad	212,000
135	Nybyggnad för lantmäterikontoret i Gävleborgs län	50,000
	Säger för statens allmänna fastighetsfond	875,100

Statens utlåningsfonder.

142	Allmänna järnväglånefonden.	
142	Fonden för bibanor i vissa delar av riket.	
142	Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar	1,500,000
155	Vattenkraftslånefonden.	
156	Luftfartslånefonden.	
	Fonden för låneunderstöd:	
156	Lån till färdigställande av järnvägsanläggningen Ulricehamn—Jönköping	1,300,000
	Säger för statens utlåningsfonder	2,800,000
	Summa utgifter för kapitalökning	64,415,300

* Beräknat belopp.

*Bilaga 4.***Utgifter för kapitalökning.**

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler de ärenden rörande utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936, som angå finansdepartementet, och anför därvid följande:

Statsverkets fond av rusdrycksmedel.

[1.] **Statsverkets fond av rusdrycksmedel.** Enligt 1 § förordningen den 21 april 1933 (nr 138) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel är denna fond avsedd att, på sätt i förordningen sägs, bereda medel till åtgärder, ägnade att främja nykterheten, såsom undervisnings- och upplysningsverksamhet, understödande av nykterhetsnämnder, uppdragande av olovlig tillverkning eller införsel av spritdrycker m. m. Vidare stadgar förordningen, att fonden för tillgodoseende av detta ändamål skall göras räntebärande, att fondens avkastning skall beräknas å riksstaten, samt att därest avkastningens å riksstaten beräknade belopp överstiger sammanlagda beloppet av anslag till nyss nämnda ändamål, skillnaden skall anvisas såsom kapitalökning å fonden. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 1933.

Rörande tillkomsten av denna förordning — vilken ersatte tidigare gällande bestämmelser rörande dispositionen av rusdrycksmedel för allmänna budgetändamål samt angående rusdrycksmedelsfondens utgifter — torde få hänvisas till 1933 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bilaga 3, punkten 1. Här torde endast behöva erinras, att såsom ett led i den år 1933 beslutade omläggningen av rusdrycksmedlens behandling i budgetärt hänseende ingick, att viss del av redan fonderade rusdrycksmedel skulle reserveras för att säkerställa medelsanvisning för speciella nykterhetsändamål, i främsta rummet sådana, som icke voro av den karaktär, att de under alla förhållanden måste kom-

ma att tillgodoses i den egentliga statsverksamheten. För ifrågavarande syfte bibehölls av rusdrycksmedelsfondens kapital ett belopp av 20 miljoner kronor, medan återstoden av fondens dåvarande kapitalbehållning togs i anspråk för finansiering av tilläggsstaten för budgetåret 1932/1933.

Under det första budgetår, för vilket 1933 års författning ägde giltighet eller budgetåret 1933/1934, beräknades avkastningen av rusdrycksmedelsfonden till 950,000 kronor. De anslag under de olika huvudtitlarna, vilka voro av den art som åsyftades i 1 § av förordningen, hade i riksstaten uppförts med följande belopp:

V	B 35.	Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., <i>reservationsanslag</i>	kronor	78,000
V	B 36.	Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	370,000
V	E 3.	Särskild polisverksamhet för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.	»	200,000
VIII	K 6.	Undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, <i>reservationsanslag</i>	»	281,000.

Summan av dessa anslag stannade vid 929,000 kronor. I enlighet med stadgande i förordningen anvisades å riksstaten för budgetåret 1933/1934 skillnaden mellan rusdrycksmedelsfondens beräknade avkastning och denna summa eller 21,000 kronor såsom kapitalökning å rusdrycksmedelsfonden.

Å riksstaten för budgetåret 1934/1935 är avkastningen av rusdrycksmedelsfonden beräknad till 900,000 kronor. Nyss omförmälda anslag hava i riksstaten anvisats med följande belopp:

V	B 36.	Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., <i>reservationsanslag</i>	kronor	75,000
V	B 38.	Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	465,000
V	E 3.	Särskild polisverksamhet för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.	»	200,000
VIII	K 6.	Undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, <i>reservationsanslag</i>	»	284,000.

Summan av dessa anslag uppgår till 1,024,000 kronor. Något anslag till kapitalökning å rusdrycksmedelsfonden är icke upptaget i riksstaten för löpande budgetår.

För budgetåret 1934/1935 överstiger sålunda summan av ifrågavarande anslag rusdrycksmedelsfondens avkastning. Denna utveckling har, såsom torde framgå vid en jämförelse av anslagsciffrorna för de båda ifrågavarande budgetåren, sin grund förnämligast däri, att bland de anslag, som skola täckas av fondens avkastning, inrymts bidrag till erkända

och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m., för vilket ändamål medelsbehovet är automatiskt stigande; anslaget ifråga upptogs i riksstaten för budgetåret 1933/1934 med 370,000 kronor, har för innevarande budgetår höjts till 465,000 kronor och beräknas i riksstatsförslaget för nästa budgetår till 530,000 kronor. Då det icke ansetts skäligt att i motsvarande mån skära ned de övriga anslag för nykterhetsändamål, vilka skulle tillgodoses medelst rusdrycksmedelsfondens avkastning, har denna automatiska utgiftsstegring medfört, att ramen för nykterhetsanslagens finansiering redan för innevarande budgetår sprängts och att den år 1933 beslutade anordningen ej kan oförändrad upprätthållas.

Under sådana förhållanden har jag funnit det böra tagas under övervägande, huruvida icke en jämkning bör ske i gällande bestämmelser för att bättre förverkliga den tankegång, som låg till grund för 1933 års beslut. I sådant syfte anser jag mig böra förorda, att en begränsning genomföres av de utgiftsändamål, vilka förutsättas skola tillgodoses medelst rusdrycksmedelsfondens avkastning. Detta synes mig lämpligen böra ske på det sätt, att till dylika utgifter hänföres allenast kostnader, som kunna inrymmas under femte huvudtitelns anslag till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. samt åttonde huvudtitelns anslag för bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande. För anslagen till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader m. m. samt till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m. torde däremot icke någon sådan särställning i förhållande till vanliga riksstatsanslag vara motiverad, som enligt 1933 års beslut skulle tillkomma dem; erforderlig medelsanvisning för dessa ändamål torde få beredas å allmänna skattebudgeten utan hänsyn till rusdrycksmedelsfondens avkastning.

En omläggning i enlighet med vad jag nu angivit påkallar viss jämkning i 1 § förordningen om rusdrycksmedelsfonden. Jag har därför låtit upprätta följande

»Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 21 april 1933 (nr 138) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 21 april 1933 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skall hava följande ändrade lydelse:

1 §.

Statsverkets fond av rusdrycksmedel är avsedd att, på sätt nedan sägs, bereda medel till åtgärder, ägnade att främja nykterheten genom under-

stödande av nykterhetsnämndernas verksamhet samt genom undervisnings- och upplysningsverksamhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1935.»

Begränsas på sätt nu förordats de utgiftsändamål, för vilka medeltilldelningen skulle säkerställas medelst rusdrycksmedelsfondens avkastning, torde icke hela det belopp av 20 miljoner kronor, som enligt 1933 års beslut bibehölls i rusdrycksmedelsfonden, bliva för framtiden behövt. Även om fondens kapitalbehållning nedsattes till förslagsvis 12 miljoner kronor, synes skälig medelsanvisning för ifrågavarande speciella nykterhetsändamål bliva vederbörligen tryggad. En minskning i detta sammanhang av fondens kapital synes mig också sakligt motiverad. Ett bibehållande av fonden vid dess nuvarande storlek, samtidigt som utgiftsändamålen inskränktes, skulle nämligen innebära antingen att medeltilldelningen för ifrågavarande ändamål högst väsentligt stegrades eller ock att ej obetydliga belopp komme att i fortsättningen fondernas, vilket icke torde hava varit avsett vid 1933 års omläggning.

Jag förordar därför, att rusdrycksmedelsfondens kapital nedsattes med 8 miljoner kronor, varvid behållningen skulle bliva omkring 12 miljoner kronor. Nedsättningen torde böra verkställas vid ingången av budgetåret 1935/1936. Under denna förutsättning har jag vid beräkningen av inkomsterna för nästa budgetår tillstyrkt, att avkastningen av rusdrycksmedelsfonden i budgetförslaget upptages till 540,000 kronor.

De i 1 § av författningsförslaget åsyftade anslagen hava i riksstatsförslaget uppförts med följande belopp, nämligen:

V	B 59. Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., <i>reservationsanslag</i>	kronor 90,000
VIII K	8. Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, <i>reservationsanslag</i>	» 301,200.

Summan av dessa anslag uppgår till 391,200 kronor. I enlighet med bestämmelse i förordningen bör skillnaden mellan den å riksstaten beräknade avkastningen och denna summa eller 148,800 kronor anvisas såsom kapitalökning å fonden. För sådant ändamål bör å riksstaten för budgetåret 1935/1936 bland utgifter för kapitalökning att täckas av andra statsinkomster än lånemedel äskas ett anslag, utan beteckning, å sistnämnda belopp.

Det belopp, varmed rusdrycksmedelsfondens behållning nedsattes, eller 8 miljoner kronor bör, såsom jag vid framläggande av finansplanen anfört, tagas i anspråk för förstärkning av fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922. Härtill återkommer jag under nästföljande punkt.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga förut återgivna förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 21 april 1933 (nr 138) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

dels ock såsom kapitalökning för *statsverkets fond av rusdrycksmedel* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *anslag* av kronor 148,800.

Fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922.

[2.] Fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922. Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922, som på sin tid bildades med uppgift att giva stöd åt svenska kreditanstalter, har sedan flera år fullföljt arbetet på avveckling av de av kassan i enlighet med dess uppgift ingångna förbindelserna. Erinras må, att Kreditkassans medverkan under år 1929 togs i anspråk för två nya stödaktioner, av vilka den ena avsåg beredande av stöd åt insättare i Allmänna sparbanken i Stockholm m. fl. sparbanker och den andra åsyftade avlyftande från aktiebolaget Jordbrukarbanken av vissa engagemang.

För en närmare redogörelse för Kreditkassans organisation och tidigare verksamhet må hänvisas till 1930 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning bil. 4, ävensom till 1931 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning bil. 3. I en vid propositionen nr 198 till 1934 års riksdag fogad bilaga återfinnes en översikt av Kreditkassans ställning den 31 december 1933.

Enligt från Kreditkassan mottagen uppgift har kassans balansräkning per den 31 december 1934 följande utseende:

Tillgångar.

Svenska statens icke räntebärande obligationer	kr.	4,999,600:—
Kassabehållning	»	72: 99
Bankräkningar:		
A.-B. Sydsvenska Banken, checkräkning	kr.	67,561: 15
» Jordbrukarbanken,	»	9,977: 50
		77,538: 65
Utlämnade lån, enligt specifikation	»	7,824,088: 69
Främmande aktiers konto:		
32,993 st. aktier i A.-B. Sydsvenska Banken nom. 50 kr. å kr. 33: 31	kr.	1,099,069: 81
80 st. aktier i A.-B. Jordbrukarbanken nom. 100 kr. å 55 %	»	4,400:—
50 st. aktier i A.-B. Dnr nom. 100 kr.	»	0:—
50 st. aktier i A.-B. Igo nom. 100 kr.	»	0:—
		1,103,469: 81

Vinst- och förlustkonto:

Förlust från föregående år	kr. 24,296,587: 79	
» för 1934	» 19,498,642: 07	kr. 43,795,229: 86
		<u>Kr. 57,800,000: —.</u>

Stöd åt insättare i vissa sparbanker.

Outnyttjad kredit i Riksgäldskontoret för utbetalning till sparbanksinsättare	kr. 3,155,396: 68	
Redovisade utbetalningar till sparbanksinsättare:		
1929—1933	kr. 10,690,906: 55	
Avgår: Återbetalningar 1934	» 471,772: 64	» 10,219,133: 91
		<u>Kr. 13,374,530: 59</u>

Omkostnadskonto för utbetalningar till sparbanksinsättare, utbetalt

1929—1933	kr. 110,165: 38	
1934	» 15,304: 03	kr. 125,469: 41
		<u>kr. 13,500,000: —</u>
		<u>Kr. 71,300,000: —</u>

Svenska statens 5 % obligationer nom. kr. 50,000,000: —	
» » 4 $\frac{1}{3}$ % » » » 10,000,000: —	
	<u>Kr. 60,000,000: —</u>

pantsatta för skuld till Riksgäldskontoret.

Skulder.

Aktiekapitalet	kr. 5,000,000: —
Riksgäldskontoret	» 52,800,000: —
	<u>Kr. 57,800,000: —</u>

Stöd åt insättare i vissa sparbanker.

Uttag å sparbankskonto i Riksgäldskontoret

1929—1934	kr. 10,870,694: 42	
Avgår: Återbetalningar 1933—		
1934	» 526,091: 10	kr. 10,344,603: 32
Fond för stöd åt sparbanksinsättare ...	» 3,155,396: 68	kr. 13,500,000: —
		<u>Kr. 71,300,000: —.</u>

Garantifond kr. 60,000,000: —.

Vid en jämförelse mellan Kreditkassans ställning vid början och slutet av 1934 bör beaktas följande.

Av Kreditkassan lämnade belåningar av tillskottsbevis i Wermlands enskilda bank, Smålands enskilda bank och Aktiebolaget Jämtlands folkbank jämte de mot samma belåningar svarande insättningarna av tillskottsmedel, tillhopa omkring 16.3 miljoner kronor, ävensom ett av Kreditkassan till

Aktiebolaget Bond utlämnat lån å i runt tal 5.4 miljoner kronor hava under år 1934 enligt riksdagens beslut övertagits av riksgäldskontoret (proposition nr 198 och riksdagens skrivelse nr 233 år 1934). Härigenom hava balansräkningens tillgångar och skulder minskats med cirka 21.7 miljoner kronor.

Den för år 1934 framkomna förlusten hänförs sig praktiskt taget i sin helhet till avskrivning å kassans lån till Aktiebolaget Igo mot pant av 195,000 preferensaktier i Hellefors Bruks Aktiebolag, vilket engagemang under året avlyftats från Kreditkassan jämlikt det med Skandinaviska Kreditaktiebolaget den 28 juni 1933 träffade avtalet (proposition nr 249 och riksdagens skrivelse nr 306 år 1933; proposition nr 277 och riksdagens skrivelse nr 390 år 1934).

Huvudsakligen till följd av nu nämnda åtgärder har den bland tillgångarna upptagna posten »utlämnade lån» minskat från 50.48 miljoner kronor till 7.82 miljoner kronor. Sistnämnda post fördelar sig på följande sätt å lån, utlämnade i samband med rekonstruktion av härefter angivna bankinrättningar:

A.-B. Sydsvenska Banken

122 låntagare dels mot hypotek av aktier i Sydsvenska Banken och dels utan hypotek kr. 464,499: 54

A.-B. Jordbrukarbanken

A.-B. Dur mot Svenska Lantmännens Kvarnförenings revers å kr. 3,540,519: 30 kr. 800,000: —

A.-B. Dur mot 40,000 stamaktier i A.-B.

Kvarnintressenter å nom. kr. 50: —

å kr. 10: — » 400,000: —

Enskild låntagare mot 112 st. Jordbrukarbankens aktier » 9,497: 57

Summa kvarstående belopp av under år

1929 genom A.-B. Dur från Jordbrukarbanken övertagna engagemang » 1,114,391: 58 » 2,323,889: 15

A.-B. Göteborgs Handelsbank

A.-B. Dur mot 99,914 st. bankens aktier å nom. kr. 100 å kr. 50: — » 4,995,700: —

Sparbankslån

Till 21 insatstecknare till Lysviks sparbanks säkerhetsfond » 40,000: —

Kr. 7,824,088: 69.

För mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 beslöt 1926 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t att inrätta en särskild fond. Såsom kapitalökning för denna fond har riksdagen å riksstaterna för följande budgetår anvisat härefter angivna belopp:

Budgetår	Kapitalökning
1926/1927	8 miljoner kronor
1927/1928	5 » »
1928/1929	5 » »

Budgetår	Kapitalökning
1929/1930	16 miljoner kronor
1930/1931	5 » »
1931/1932	5 » »
1932/1933	5 » »

Sammanlagt hava sålunda för denna fond anvisats 49 miljoner kronor. Beträffande den för budgetåret 1929/1930 gjorda avsättningen å 16 miljoner kronor är emellertid att märka, att 1929 års riksdag, som samtidigt beslöt att stöd skulle genom Kreditkassan lämnas åt insättare i vissa sparbanker, förutsatte, att jämväl kostnaderna för denna stödaktion skulle likvideras från fonden. Av fondens kapitalbehållning hava tagits i anspråk *dels* ett belopp om 3 miljoner kronor, vilket genom beslut av 1930 års riksdag av fondens medel ställts till aktiebolaget Jordbrukarbankens förfogande för avveckling av vissa krediter (proposition nr 275 och riksdagens skrivelse nr 268 år 1930), *dels ock* ett belopp av 26.5 miljoner kronor för avlyftande den 30 juni 1933 av Kreditkassans skuld till riksbanken, 26 miljoner kronor, jämte därå upplupen ränta (proposition nr 250 och riksdagens skrivelse nr 307 år 1933). Till förlusttäckning — däri inberäknat reglering av understödet åt vissa sparbanksinsättare — är alltså för närvarande ett belopp av 19.5 miljoner kronor disponibelt.

Vid ingången av år 1934 hade de bokförda förlusterna å Kreditkassans verksamhet stigit till 50.80 miljoner kronor. En specifikation av dessa förluster har lämnats i bankoutskottets utlåtande nr 33 vid 1934 års riksdag (bil. B, sid. 8 och 9). Av nämnda belopp hade emellertid, på sätt förut nämnts, under år 1933 ur fonden för mötande av förlusterna å Kreditkassan täckts ett belopp av 26.50 miljoner kronor, vadan den till år 1934 i kassans balansräkning kvarstående förlusten belöpte sig till 24.30 miljoner kronor. Under år 1934 har denna summa ökats med 19.50 miljoner kronor till 43.80 miljoner kronor.

På min begäran har Kreditkassans styrelse verkställt beräkning rörande de sannolika återstående förlusterna å de engagemang, som nu innehavas av Kreditkassan. Enligt denna beräkning, som givetvis måste verkställas med utgångspunkt från delvis mycket osäkra förutsättningar och som därför måste bli mycket approximativ, skulle det ytterligare avskrivningsbehovet kunna uppskattas till omkring 3.7 miljoner kronor.

Totalbeloppet av konstaterade förluster, vilka ännu ej blivit täckta, samt det beräknade ytterligare avskrivningsbehovet uppgår följaktligen till inemot 48 miljoner kronor.

I angivna förlustsumma och beräkning rörande avskrivningsbehovet inbegripas icke utbetalningarna för beredande av stöd åt insättare i vissa sparbanker. Dessa utbetalningar hava, efter avdrag för återbetalningar, belöpt sig till sammanlagt 10.3 miljoner kronor, inklusive kostnaderna för den härmed förbundna verksamheten.

För täckande av förlusterna å samtliga av Kreditkassan övertagna engagemang och av utbetalningarna till vissa sparbanksinsättare — enligt den nu lämnade beräkningen uppgående till sammanlagt omkring 58 miljoner kronor — finnes, som nämnts, tillgängligt ett belopp av 19.5 miljoner kronor å den för ändamålet bildade fonden. Betydande ytterligare tillskott till fonden äro fördenskull erforderliga. Såsom jag under föregående punkt framhållit, bör ett belopp av 8 miljoner kronor vid ingången av nästkommande budgetår kunna tagas i anspråk av rusdrycksmedelsfondens kapitalbehållning. Med hänsyn till angelägenheten av att förstärka fonden för mötande av förluster å Kreditkassans verksamhet förordar jag, att omförmälda belopp av 8 miljoner kronor tillföres sistnämnda fond. Denna överföring synes lämpligen böra ske i den formen, att å riksstaten för budgetåret 1935/1936 upptages ett anslag å 8 miljoner kronor till kapitalökning å fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922, medan det belopp, som avlyftes från statsverkets fond av rusdrycksmedel, redovisas å riksstatens inkomstsida under i anspråk tagna kapitaltillgångar.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för *fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *anslag*
av kronor 8,000,000.

Avbetalning å statsskulden.

[3.] **Amortering å vissa lån.** Till amortering å statens obligationslån och av staten övertagna lån är i riksstaten för löpande budgetår anvisat respektive 5,112,853 kronor och 661,547 kronor eller tillhoppa 5,774,400 kronor.

Med skrivelse den 1 december 1934 hava fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnat förslagsvis uppgjorda beräkningar över de riksgäldskontorets utgifter under tiden 1 juli 1935—30 juni 1936, som böra upptagas i riksstaten. Enligt dessa beräkningar skulle för amortering av statens obligationslån erfordras anslag å sammanlagt 4,024,872 kronor; för avbetalning å ett av staten övertaget lån beräkna fullmäktige 92,883 kronor. Minskningarna bero i huvudsak på att riksgäldskontoret numera dels uppsagt 1890 års 3½ procents statslån till inlösen, dels ock antingen återbetalat eller till inlösen uppsagt samtliga av staten övertagna lån med undantag av Uppsala—Gävle järnvägsaktiebolags reverslån av år 1930. För ifrågavarande amortering skulle alltså erfordras en summa av 4,117,755 kronor.

Mot fullmäktiges beräkningar har jag intet att erinra. För jämnande av huvudtitelns slutsumma torde anslaget till amortering av 1886 års 3 ½ procents lån få höjas med 45 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *amortering å vissa lån* för budgetåret 1935/1936 anvisa de anslag, tillsammans uppgående till 4,117.800 kronor, vilka finnas upptagna i bilaga vid detta protokoll.

[4.] **Fonden för statsskuldens amortering.** I gällande riksstat är, under titeln avbetalning å statsskulden, upptaget ett anslag av 1 miljon kronor för avsättning till fonden för statsskuldens amortering. Behållningen å fonden utgör, efter överförande av det sålunda anvisade kapitalökningsanslaget, 4,38 miljoner kronor.

I annat sammanhang redogör jag för de förluster å lånemedelskapital, vilka bokförts i statskontorets och riksgäldskontorets räkenskaper för budgetåren 1932/1933 och 1933/1934 och vilka uppgå till i runt tal 11 miljoner kronor. Förluster av denna art hava brukat täckas med anlåtande av amorteringsfonden. En betydande förstärkning av fonden vore tydligen erforderlig för att dess tillgångar skulle förslå till täckande av ifrågavarande förluster. I nuvarande läge har jag icke ansett mig böra föreslå en så stor medelsanvisning för detta ändamål. Enligt den uppgjorda finansplanen kan för avsättning till amorteringsfonden ställas till förfogande samma belopp som för innevarande budgetår eller 1 miljon kronor.

Under åberopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *avsättning till fonden för statsskuldens amortering* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *anslag* av kronor 1,000,000.

[5.] **Avskrivning av visst i fonden för förlag till statsverket ingående lånekapital.** För nedskrivning av det lånemedelskapital, som enligt beslut av 1933 års riksdag i form av anslag till olika allmänna arbeten investerades i fonden för förlag till statsverket, anvisade samma års riksdag för budgetåret 1933/1934 under avbetalning å statsskulden ett förslagsanslag å 25 miljoner kronor. För täckande av detta amorteringsbelopp bundos inkomsterna av arvs- och gåvobeskattningen. Härvid uttalade riksdagen sig för den anordningen, att det belopp, varmed amorteringsanslaget finge belastas, fastställdes till samma belopp, som efter budgetårets slut beräknades hava influtit å inkomsttiteln. Närmare föreskrifter rörande det förfaringsätt, som härutinnan borde komma till användning, finge meddelas av Kungl.

Maj:t. Dylika bestämmelser hava av Kungl. Maj:t meddelats i kungörelse den 30 juni 1934 (nr 438) angående avlämnande av vissa uppgifter om erlagd arvs- och gåvoskatt.

Sedan statistiska centralbyrån och riksräkenskapsverket i enlighet med bestämmelserna i sagda kungörelse verkställt utredning rörande avkastningen av arvs- och gåvoskatten för budgetåret 1933/1934, har Kungl. Maj:t den 14 september 1934 förklarat, att förenämnda förslagsanslag finge för det med anslaget avsedda ändamålet tagas i anspråk med 23,795,000 kronor.

För budgetåret 1934/1935 har för ifrågavarande amortering bundits avkastningen av ej blott arvs- och gåvobeskattningen — beräknad till 25 miljoner kronor — utan även extra inkomst- och förmögenhetsskatten, vilken uppförts med 8 miljoner kronor. Härtill har lagts ett belopp av 3 miljoner kronor att täckas av andra till skattebudgeten inflytande statsinkomster. De för den särskilda amorteringen tillgängliga medlen hava alltså beräknats till sammanlagt 36 miljoner kronor, vilket belopp uppförts såsom förslagsanslag.

Såsom jag framhållit i finansplanen böra enligt min mening jämväl i nästa statsreglering inkomsterna av arvs- och gåvoskatten samt av extra inkomst- och förmögenhetsskatten tagas i anspråk för amortering av den extraordinära upplåning, som vid de båda senaste riksdagarna beslutats för finansiering av allmänna arbeten. Avkastningen av nämnda båda inkomstkällor har förut i dag, i enlighet med riksräkenskapsverkets förslag, å riksstaten för nästa budgetår beräknats till (27 + 8 =) 35 miljoner kronor. Under nuvarande förhållanden har jag icke ansett mig böra föreslå, att amorteringsanslaget härutöver tillföres något belopp, att täckas av andra statsinkomster å skattebudgeten. Amorteringsanslaget bör följaktligen uppföras med 35 miljoner kronor, vilket belopp bör anvisas såsom förslagsanslag. Jag förutsätter härvid, att även för nästa statsreglering tillämpas den anordningen, att det belopp varmed anslaget må belastas fastställles av Kungl. Maj:t först sedan det efter budgetårets utgång blir möjligt att avgöra, vilka belopp kunna beräknas hava influtit från förenämnda båda inkomstkällor.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *avskrivning av visst i fonden för förlag till statsverket ingående lånekapital* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *förslagsanslag* av ... kronor 35,000,000.

Summan av anslagen för budgetåret 1935/1936 under rubriken avbetalning å statsskulden kommer, vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, att uppgå till 40,117,800 kronor, innebärande en minskning i förhållande till anslagssumman för nu löpande budgetår av 2,656,600 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Bernt Nilsson.

Bilaga.

Sammanställning över anslagen till avbetalning å statsskulden.

A. Amortering å vissa lån.

1	1886 års 3 $\frac{1}{3}$ % lån, <i>förslagsanslag</i>	1,003,157
2	1899 » 3 $\frac{1}{2}$ % »	792,360
3	1931 » 4 % »	980,800
4	1933 » 4 % »	1,248,600
5	Uppsala—Gävle järnvägsaktiebolags av staten övertagna reverslån av år 1930	92,883
	Säger	4,117,800

B. Fonden för statsskuldens amortering.

1	Avsättning till fonden för statsskuldens amortering	1,000,000
---	---	-----------

C. Avskrivning av visst i fonden för förslag till statsverket ingående lånekapital.

1	Avskrivning av visst i fonden för förslag till statsverket ingående lånekapital, <i>förslagsanslag</i>	35,000,000
	Summa kronor	40,117,800.

*Bilaga 5.***Utgifter för kapitalökning.**

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg anmäler nedan angivna under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående utgifter för kapitalökning under budgetåret 1935/1936 och yttrar därvid följande:

Statens allmänna fastighetsfond.**1. Om- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum m. m.**

För om- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum, vitterhetsakademien och andra under nämnda akademi ställda statssamlingar å f. d. positionsartilleriregementets kasernområde i Stockholm, i huvudsaklig överensstämmelse med av byggnadsstyrelsen i underdånig skrivelse den 31 januari 1931 framlagda ritningar, beskrivning och kostnadsförslag, har 1931 års riksdag beviljat ett belopp av 3,850,000 kronor samt därav för budgetåret 1931/1932 såsom extra reservationsanslag anvisat 150,000 kronor (se Kungl. Maj:ts proposition nr 131 till 1931 års riksdag och riksdagens skrivelse den 20 maj 1931, nr 235).

Sedan Kungl. Maj:t den 26 juni 1931 förklarat sig vilja framdeles meddela beslut beträffande användningen av nyssnämnda anslag, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1933 anslaget till byggnadsstyrelsens förfogande.

Sedan viss med markupplåtelsen förbunden stadsplanefråga slutligt avgjorts, föreslog Kungl. Maj:t i 1933 års statsverksproposition (Utgifter för kapitalökning: bil. 4, vartill jag tillåter mig hänvisa) riksdagen att av det av 1931 års riksdag till byggnadsföretaget beviljade beloppet av 3,850,000 kronor för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av 930,000 kronor. Efter det särskilda utskottet i utlåtande nr 10 förklarat

sig anse ett belopp av 400,000 kronor vara tillräckligt för att möjliggöra arbetenas igångsättande — låt vara i något minskad omfattning — anvisade riksdagen ett reservationsanslag av 400,000 kronor bland Utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, under rubriken Anslag till allmänna arbeten.

Efter förslag av byggnadsstyrelsen fastställde Kungl. Maj:t genom beslut den 28 februari 1934 huvudritningar till ifrågavarande om- och tillbyggnad av statens historiska museum m. m. att lända till efterrättelse vid byggnadsarbetets utförande samt uppdrog åt byggnadsstyrelsen att ombesörja arbetet, med rätt för byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvarien under arbetets fortgång, där så prövades nödigt, vidtaga sådana smärre ändringar i byggnadsplanen, som kunde visa sig ändamålsenliga och vara ägnade att nedbringa kostnaderna. Vidare ställde Kungl. Maj:t till byggnadsstyrelsens förfogande för därmed avsett ändamål ovannämnda för budgetåret 1933/1934 anvisade reservationsanslag å 400,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t i anledning av en av byggnadsstyrelsen den 28 augusti 1933 gjord framställning i statsverkspropositionen till 1933 års riksdag (Utgifter för kapitalökning: bil. 6, punkt 3) — vartill jag tillåter mig hänvisa — föreslagit riksdagen att av det av 1931 års riksdag för ifrågavarande om- och nybyggnadsarbeten beviljade anslaget å 3,850,000 kronor för budgetåret 1934/1935 anvisa 530,000 kronor, anmälde riksdagen i skrivelse den 5 juni 1934, nr 304, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag. Sedermera anmälde riksdagen i skrivelse den 19 juni 1934, nr 430, att riksdagen beslutat, att sistnämnda anslag skulle utgå av lånemedel under rubriken »Fonden för förslag till statsverket».

Genom beslut den 22 juni 1934 ställdes sistnämnda belopp till byggnadsstyrelsens förfogande.

För byggnadsföretaget har riksdagen sålunda hittills anvisat tillhoppa 1,080,000 kronor.

I skrivelse den 13 augusti 1934 har nu byggnadsstyrelsen anfört huvudsakligen följande:

Ifrågavarande byggnadsarbeten vore numera igångsatta. Sålunda hade vissa rivningsarbeten verkstälts samt sprängningsarbetena för nybyggnaden för konserveringsflygeln påbörjats. Styrelsen beräknade, att nämnda flygel skulle vara färdig senast den 1 oktober 1935 och att ombyggnaden av det befintliga kasernhuset skulle kunna fullbordas till den 1 oktober 1936. Nybyggnadsarbetena för huvudbyggnaden och sammanbindningsdelen mellan denna och kasernhuset avsåges kunna påbörjas omkring den 1 juli 1935 och slutföras före utgången av år 1937.

Under sådana förutsättningar hade byggnadsstyrelsen beräknat, att de ännu icke anvisade byggnadsmedlen skulle fördelas på nästföljande tre budgetår på följande sätt:

för budgetåret 1935/1936	kronor 1,100,000		
»	»	1936/1937	» 1,100,000
»	»	1937/1938	» 570,000.

På grund av det sålunda anförda har byggnadsstyrelsen hemställt om förslag till riksdagen att för budgetåret 1935/1936 till ifrågakvarande om- och nybyggnadsarbeten anvisa ett reservationsanslag av 1,100,000 kronor.

För fullföljande av de igångsatta om- och nybyggnadsarbetena för statens historiska museum m. m. anser jag mig böra för nästkommande budgetår föreslå ett anslag av 1,000,000 kronor. Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anført vill jag förorda, att ifrågakvarande anslag uppföres bland Utgifter för kapitalökning under rubriken Statens allmänna fastighetsfond. Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *Om- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum m. m.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,000,000.

2. Uppförande och inredning av nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala. Kungl. Maj:t föreslog i proposition nr 61 1933 års riksdag, bland annat, att bevilja ej mindre 1,400,000 kronor för uppförande och inredning av nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala än även 147,000 kronor för uppförande och inredning i samband härmed av ett begravningskapell med tillhörande bårhus och svepningslokaler, allt i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman år 1932 uppgjorda ritningar och kostnadsberäkningar, ävensom av nämnda belopp, tillhoppa 1,547,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Fonden för förslag till statsverket» anvisa ett reservationsanslag av 650,000 kronor.

I nämnda proposition, till vilken jag i övrigt tillåter mig hänvisa, framhöll jag, att kostnadssumman, 1,547,000 kronor, borde fördelas på tre år med 650,000 kronor för budgetåret 1933/1934, 750,000 kronor för budgetåret 1934/1935 och 147,000 kronor (det för gravkapellet beräknade beloppet) för budgetåret 1935/1936.

I skrivelse den 21 juni 1933, nr 352, anmälde riksdagen, under återoppan- de av innehållet av särskilda utskottets utlåtande nr 10, vilket av riksdagen i nu ifrågakvarande del godkänts, att riksdagen för ifrågakvarande ändamål beviljat ett belopp av 1,400,000 kronor ävensom av detta belopp för budgetåret 1933/1934 anvisat ett reservationsanslag av 550,000 kronor. I berörda utlåtande anförde utskottet, bland annat, att utskottet vid granskning av förslaget rörande det nya gravkapell med tillhörande bårhus och svepningslokal, som jämväl utskottet ansett erforderligt, funnit de beräknade kostnaderna väl höga, samt att utskottet funnit det böra tagas under förnyat övervägande, huruvida det skulle vara möjligt att nedbringa dessa kostnader utan att berättigade krav på såväl utrymme

som arkitektonisk utformning behövde eftersättas. Den utredning i detta hänseende, som sålunda borde verkställas, syntes icke behöva fördröja byggnadsarbetenas utförande, enär kapellbyggnaden enligt arbetsplanen skulle komma till utförande först under det tredje byggnadsåret.

Sedermera anmälde riksdagen i skrivelse den 27 juni 1933, nr 374, att riksdagen i riksstaten för budgetåret 1933/1934 med beteckning reservationsanslag uppfört förevarande anslag bland Utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, under rubriken Anslag till allmänna arbeten.

Kungl. Maj:t har den 21 juli 1933 fastställt ovannämnda ritningar till nybyggnad för institutionerna i fråga att, under beaktande av vad byggnadsstyrelsen anfört i ett i ärendet den 17 november 1932 avgivet utlåtande, lända till efterrättelse vid byggnadsarbetets utförande samt uppdragit åt byggnadsstyrelsen att ombesörja arbetet med rätt för styrelsen att under arbetets fortgång, där så prövades nödigt, vidtaga sådana smärre ändringar i byggnadsplanen, som kunde visa sig ändamålsenliga och vara ägnade att nedbringa kostnaderna. Det skulle åligga byggnadsstyrelsen att därvid handla i nära samråd med vederbörande universitetsmyndigheter samt att, i den mån sådant med hänsyn till arbetenas ändamålsenliga utförande inom den angivna kostnadsramen skäligen prövades kunna ske, taga all möjlig hänsyn till de önskemål, som med avseende å detaljerna i arbetena kunde framställas från universitetsmyndigheternas sida. Byggnadsstyrelsen borde därjämte vid arbetenas utförande använda de arkitekter och övriga sakkunniga, vilka av universitetsmyndigheterna hade anlåtats för arbetenas planläggande. Tillika anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att, med iakttagande av vad särskilda utskottet därutinnan anfört, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med nytt förslag rörande gravkapell med tillhörande bårhus och svepningslokaler. Vidare ställde Kungl. Maj:t till byggnadsstyrelsens förfogande för därmed avsett ändamål omförmälda reservationsanslag å 550,000 kronor.

Med skrivelse den 28 augusti 1933 angående fortsatt anslag till nybyggnad för ifrågavarande institutioner överlämnade byggnadsstyrelsen nytt förslag till gravkapell med tillhörande bårhus och svepningslokal. Styrelsen framhöll därvid, att förslaget omstuderats och att vissa lokaler i byggnaden befunnits hava kunnat minskas, utan att berättigade krav på utrymme eftersatts. Byggnadens föreslagna arkitektoniska utformning syntes jämväl kunna godtagas. Kostnaden för denna byggnad beräknades kunna sänkas från 147,000 kronor till 117,000 kronor, vilket belopp skulle erfordras under budgetåret 1935/1936.

I en av de akademiska myndigheterna i Uppsala och universitetskanslern tillstyrkt framställning den 19 oktober 1933 hemställde därefter byggnadsstyrelsen — med förmälan att arkitekten Cyrillus Johansson, åt vilken uppdragits att fullborda arkitekten Westmans ovannämnda för-

slag till institutionsbyggnad, framlagt ett från de av Kungl. Maj:t fastställda ritningarna i väsentliga avseenden avvikande förslag — att Kungl. Maj:t måtte fastställa det av arkitekten Johansson omarbetade förslaget att lända till efterrättelse vid byggnadsföretagets utförande i stället för det av Kungl. Maj:t den 21 juli 1933 fastställda förslaget. Styrelsen anförde vidare, att enligt det omarbetade förslaget byggnaden icke vore avsedd att i framtiden hopbyggas med andra institutioner. Den hade härigenom kunnat givas en utformning, som medgivit en minskning av byggnadsvolymen med omkring 1,000 kubikmeter. Efter denna volymminskning kunde det med säkerhet förutses, att kostnaden skulle kunna hållas inom den angivna kostnadsramen, 1,400,000 kronor. Styrelsen hänvisade till vad styrelsen i kostnadsfrågan anført i sitt i propositionen nr 61 till 1933 års riksdag åberopade yttrande den 17 november 1932 till universitetets drätselnämnd.

Med anledning av byggnadsstyrelsens ovannämnda framställningar föreslog Kungl. Maj:t i 1934 års statsverksproposition (Utgifter för kapitalökning: bil. 6, punkt 4, vartill jag tillåter mig hänvisa) riksdagen att av det av 1933 års riksdag beviljade anslaget för uppförande av ifrågasvarande institutionsbyggnad vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 170,000 kronor, samt medgiva, att byggnadsföretaget finge utföras i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet föreliggande ändrade, av arkitekten Cyrillus Johansson år 1933 uppgjorda ritningar.

I nämnda proposition anförde jag beträffande byggnadsstyrelsens förslag till gravkapell med tillhörande bårhus och svepningslokal att det samma torde böra förordas samt att kostnadsberäkningarna icke föranledde någon anmärkning från min sida. Medel för detta ändamål behövde dock icke äskas av 1934 års riksdag. Jag framhöll vidare, att med frågan om fastställandet av ritningarna till gravkapell kunde anstå för att upptagas till slutlig prövning i samband med beviljande av det erforderliga statsanslaget.

Enligt skrivelse den 9 mars 1934, nr 81, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts sålunda framlagda förslag, dock att riksdagen i annat sammanhang skulle anmäla sitt beslut beträffande sättet för täckande av det utav riksdagen anvisade anslaget.

I skrivelsen anförde riksdagen beträffande institutionsbygget bland annat, att riksdagen med hänsyn till de förekomna omständigheterna ifrågasatte, huruvida hela det för byggnadsföretaget ursprungligen beräknade beloppet, 1,400,000 kronor, skulle behöva tagas i anspråk. Med prövningen av denna fråga syntes riksdagen lämpligen böra anstå till dess slutanslag för byggnadsföretaget äskades.

Genom beslut den 23 mars 1934 föreskrev härefter Kungl. Maj:t — som förklarade sig vilja framdeles meddela beslut beträffande dispositionen av nyssnämnda anslag — att de i ärendet föreliggande, av arkitekten

Cyrrillus Johansson år 1933 uppgjorda ritningarna till nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala — däri dock ej inberäknade nya ritningar för gravkapell med tillhörande bårhus och svepningslokal — skulle, med iakttagande i tillämpliga delar av de föreskrifter, som meddelats i Kungl. Maj:ts ovan omnämnda beslut den 21 juli 1933, lända till efterrättelse vid byggnadsföretagets utförande.

Sedan riksdagen i skrivelse den 19 juni 1934, nr 430, anmält, att riksdagen i riksstaten för budgetåret 1934/1935 med beteckning reservationsanslag uppfört ifrågavarande anslag å 170,000 kronor bland Utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, under rubriken: Statliga byggnader, att utgå av lånemedel, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1934 anslaget till byggnadsstyrelsens förfogande för därmed avsett ändamål.

För institutionsbyggnaden har riksdagen sålunda hittills anvisat tillhoppa 720,000 kronor av det för byggnadens uppförande och inredning beviljade anslaget av 1,400,000 kronor.

I skrivelse den 23 augusti 1934 har nu *byggnadsstyrelsen* anfört bland annat följande:

Arbetena för byggnadsföretaget vore numera igångsatta samt grundläggningsarbetena för byggnaden fullbordade och murningsarbetena påbörjade. Byggnadstiden kunde beräknas till omkring två år, och byggnaden borde följaktligen kunna tagas i anspråk för sitt ändamål omkring den 1 juli 1936. För byggnadsföretaget ännu icke anvisade medel borde av denna orsak ställas till byggnadsstyrelsens förfogande för budgetåret 1935/1936, under vilket budgetår gravkapellet med tillhörande bårhus och svepningslokal jämväl borde komma till utförande.

På grund härav har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1935 års riksdag att dels av de för uppförande och inredning av nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala beviljade medel för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 680,000 kronor, dels ock för uppförande av ett gravkapell med tillhörande bårhus och svepningslokal i samband med omnämnda institutionsbyggnad för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 117,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Enligt den uppgjorda planen för ifrågavarande institutionsbygge hava byggnadsarbetena igångsatts och kunna beräknas vara slutförda under budgetåret 1935/1936, då jämväl gravkapellet med tillhörande bårhus och svepningslokal bör komma till utförande. För byggnadsarbetenas slutförande erforderliga anslag torde sålunda böra anvisas för nästkommande budgetår.

Beträffande föreliggande ritningar och kostnadsberäkningar för gravkapellet med tillhörande byggnader erinrar jag, att jag redan föregå-

ende år funnit desamma icke föranleda någon erinran från min sida. I vad avser de slutliga kostnaderna för uppförande och inredning av institutionsbyggnaden har jag låtit undersöka, huruvida till följd av den ändrade planen för byggnaden någon kostnadsbesparing skulle kunna uppnås. Med hänsyn till de speciella förhållanden, till vilka hänsyn måste tagas vid uppförande av institutionsbyggnader av ifrågavarande slag, har det emellertid för närvarande icke visat sig möjligt att beräkna om så kan bli förhållandet. Jag anser mig därför böra förorda, att hela det av byggnadsstyrelsen begärda anslaget till institutionsbyggnadens slutförande, 680,000 kronor, samt därutöver 117,000 kronor till gravkapellet, tillhoppa alltså 797,000 kronor, nu anvisas. Givetvis förutsätter jag därvid, att alla möjligheter till nedbringande av kostnaderna tillvaratagas.

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört vill jag förorda, att nämnda anslag anvisas bland Utgifter för kapitalökning under rubriken Statens allmänna fastighetsfond.

Åberopande vad sålunda i ärendet anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels för Uppförande och inredning av nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna m. m. vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 797,000,

dels ock godkänna de av byggnadsstyrelsen i skriftelse den 28 augusti 1933 framlagda ritningarna till ett gravkapell med tillhörande bårhus och svepningslokal i samband med omförmälda institutionsbyggnad.

3. Uppförande av en byggnad för kemiska institutionen vid universitetet i Lund. 1933 års riksdag beviljade — i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under Utgifter för kapitalökning: bil. 4, punkt 7, framställda förslag, vartill jag här tillåter mig att hänvisa — till uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag av en byggnad m. m. för kemiska institutionen vid universitetet i Lund ett belopp av 1,890,000 kronor, varav 129,400 kronor beräknades belöpa å instrument, maskiner och apparater, samt anvisade därav för budgetåret 1933/1934 ett reservationsanslag av 600,000 kronor. Detta anslag uppfördes i riksstaten för sistnämnda budgetår bland Utgifter för kapitalökning, fonden för förlag till statsverket, under rubriken Anslag till allmänna arbeten.

Genom beslut den 21 juli 1933 fastställde Kungl. Maj:t de i ärendet företedda ritningarna till ifrågavarande byggnad samt uppdrog åt bygg-

nadsstyrelsen att ombesörja arbetet med rätt för byggnadsstyrelsen att under arbetets fortgång, där så prövades nödigt, vidtaga sådana smärre ändringar i byggnadsplanen, som kunde visa sig ändamålsenliga och vara ägnade att nedbringa kostnaderna. Det skulle åligga byggnadsstyrelsen att därvid handla i nära samråd med vederbörande universitetsmyndigheter samt att, i den mån sådant med hänsyn till arbetenas ändamålsenliga utförande inom den angivna kostnadsramen skäligen prövades kunna ske, taga all möjlig hänsyn till de önskemål, som med avseende å detaljerna i arbetet kunde framställas från universitetsmyndigheternas sida. Härjämte borde byggnadsstyrelsen vid arbetenas utförande använda de arkitekter och övriga sakkunniga, vilka av universitetsmyndigheterna kunde hava anlitats för arbetenas planläggande. Vidare ställde Kungl. Maj:t till byggnadsstyrelsens förfogande för därmed avsett ändamål omförmälda för budgetåret 1933/1934 anvisade reservationsanslag å 600,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t i 1934 års statsverksproposition (Utgifter för kapitalökning, bil. 6, punkt 8) framlagt förslag till anvisande av ytterligare anslag till bestridande av kostnaderna under budgetåret 1934/1935 för ifrågavarande institutionsbygge, anmälde riksdagen i skrivelse den 5 juni 1934, nr 304, att Kungl. Maj:ts förslag icke av riksdagen bifallits. Riksdagen anförde därvid i huvudsak, att någon ytterligare medelsanvisning för det dåvarande icke syntes vara av behovet oavvisligen påkallad med hänsyn till osäkerheten i fråga om den tidpunkt, då byggnadsarbetena verkligen kunde igångsättas. Enligt vad riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat hade det nämligen visat sig nödvändigt att revidera ritningarna. I varje fall stode ett belopp av 600,000 kronor till förfogande för arbetenas igångsättande.

I skrivelse den 14 juni 1934 anförde byggnadsstyrelsen huvudsakligen följande.

Hos byggnadsstyrelsen hade professorerna i kemi vid universitetet i Lund L. Smith och S. Bodforss framhållit, att kostnaderna för ifrågavarande byggnads utrustning med erforderliga instrument, maskiner och apparater, som beräknats uppgå till 129,400 kronor, på grund av, bland annat, den svenska valutans fall väsentligt stegrats, sedan beräkningarna uppgjorts. Till följd härav hemställde de, att byggnadsstyrelsen måtte utverka tillstånd till sådan minskning av institutionsbyggnadens volym, att de därigenom vunna besparingarna å byggnadskostnaderna någorlunda kunde kompensera bristerna å posterna för instrument m. m. Byggnadsstyrelsen hade förty beslutit, att möjligheten till institutionsbyggnadens förbilligande utan åsidosättande av dess ändamålsenlighet skulle göras till föremål för ytterligare utredning inom styrelsen. Den av styrelsen föranstaltade utredningen hade givit vid handen, att, därest ritningarna uppgjordes efter ett omarbetat program, kostnaderna för byggnaderna kunde nedbringas utan att några för institutionens drift

nödvändiga utrymmen behövde uteslutas. Efter samråd med Smith och Bodforss hade byggnadsstyrelsen anmodat arkitekten G. Holmdahl och några andra arkitekter att på grundval av det omarbetade programmet upprätta och till byggnadsstyrelsen inkomma med skissförslag. Sedan ritningsförslagen kostnadsberäknats och granskats, hade styrelsen beslutit hos Kungl. Maj:t förordade, att det av Holmdahl ingivna förslaget finge läggas till grund för utarbetande av ritningar för ifrågavarande byggnader. Enligt de ursprungliga kostnadsberäkningarna uppginge de egentliga byggnadskostnaderna (däri icke inräknade de till fast inredning m. m. hörande kostnaderna å 216,100 kronor) till 1,542,800 kronor. Uppförandet av institutionsbyggnaderna enligt det av Holmdahl uppgjorda förslaget kunde däremot beräknas icke draga högre kostnad än 1,420,000 kronor, vilket innebure en besparing av 122,800 kronor. Denna besparing borde enligt Smiths och Bodforss' förslag användas till täckande av merkostnaderna för laboratoriets instrumentella utrustning och inredning i övrigt. Dessa merkostnader kunde, enligt en av Smith verkställd beräkning, icke uppskattas lägre än till 120,000 kronor. På grund av vad sålunda anförts, hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte, med ändring därutinnan av ovanberörda nådiga beslut den 21 juli 1933, föreskriva, att ifrågavarande byggnadsföretag skulle utföras i huvudsaklig överensstämmelse med nu föreliggande, av Holmdahl uppgjorda ritningsförslag, ävensom förklara hinder icke möta för användande av å byggnadskostnaderna uppkommande besparingar till ett belopp av högst 120,000 kronor för institutionsbyggnadens förseende med instrument m. m.

Sedan vederbörande universitetsmyndigheter samt kanslern för rikets universitet yttrat sig i ärendet, föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 5 oktober 1934, med ändring därutinnan av beslutet den 21 juli 1933, att byggnaden i fråga skulle uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med de av Holmdahl uppgjorda ritningarna, med rätt för byggnadsstyrelsen att under arbetets fortgång, där så prövades nödigt, vidtaga sådana smärre ändringar i byggnadsplanen, som kunde visa sig ändamålsenliga och vara ägnade att nedbringa kostnaderna. Vidkommande byggnadsstyrelsens framställning, i vad densamma rörde användande av å byggnadskostnaderna enligt beräkning uppkommande besparingar, ville Kungl. Maj:t framdeles meddela beslut.

I skrivelse den 13 augusti 1934 har byggnadsstyrelsen hemställt om fortsatt anslag för budgetåret 1935/1936 för ifrågavarande byggnadsändamål och därvid anført bland annat följande:

Byggnadsstyrelsen beräknade att kunna igångsätta byggnadsarbetena under hösten 1934 samt därefter genomföra desamma under en tid av omkring två år. Byggnaden borde sålunda kunna tagas i anspråk för sitt ändamål före utgången av år 1936. Av det för byggnadsföretaget beviljade beloppet återstode att anvisa 1,290,000 kronor. Under nyssnämnda förutsättning i fråga om byggnadsarbetenas bedrivande skulle erfordras för budgetåret 1935/1936 ett anslag av 850,000 kronor samt för budgetåret 1936/1937 återstående 440,000 kronor.

På grund av det sålunda anförda har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1935/1936 för ändamålet anvisa ett reservationsanslag av 850,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Kostnaderna för det ursprungliga byggnadsföretaget hade, såsom framgår av utredningen i ärendet, beräknats till sammanlagt 1,890,000 kronor. Härav belöpte å de egentliga byggnadsarbetena 1,542,000 kronor, å fast inredning m. m. omkring 218,000 kronor samt å instrumental utrustning och inredning i övrigt omkring 130,000 kronor.

Den av arkitekten Holmdahl verkställda omarbetningen av ritningarna till ifrågavarande institutionsbyggnad beräknas emellertid medföra en besparing å de egentliga byggnadskostnaderna av i runt tal 120,000 kronor. Enligt Holmdahls förslag kunna nämligen berörda kostnader uppskattas till 1,420,000 kronor mot 1,542,000 kronor enligt det tidigare förslaget. Jag har icke funnit anledning till erinran mot de nya beräkningarna. För uppförande av själva byggnaden skulle sålunda — förutom tidigare anvisade 600,000 kronor — erfordras ytterligare 820,000 kronor, vartill komma kostnaderna för den fasta inredningen å 218,000 kronor. Slutligen erfordras för den instrumentala utrustningen och inredningen i övrigt ett anslag, som med hänsyn till angivna omständigheter numera beräknas till omkring 250,000 kronor mot tidigare omkring 130,000 kronor.

Enligt vad jag under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen har utarbetandet av de definitiva byggnadsritningarna icke kunnat påbörjas inom beräknad tid, varför byggnadsarbetena lära komma att igångsättas först under våren 1935. Byggnaden skulle då stå färdig vid utgången av budgetåret 1936/1937. De ytterligare erforderliga anslagen torde vid sådant förhållande böra fördelas på vartdera budgetåret 1935/1936 och 1936/1937, varav på det förstnämnda torde böra beräknas 500,000 kronor. Jag vill förorda, att detta belopp begäres av riksdagen såsom reservationsanslag.

På grund av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört, torde ifrågavarande anslag böra uppföras bland Utgifter för kapitalökning under rubriken Statens allmänna fastighetsfond.

Beträffande de till 250,000 kronor uppskattade kostnaderna för anskaffande av instrument, maskiner och apparater för den kemiska institutionens drift vill jag slutligen i detta sammanhang framhålla, att nämnda kostnader, såsom icke avseende egentliga byggnadskostnader, icke synas böra påföras statens nyssnämnda allmänna fastighetsfond utan utgå av andra medel. Då anslag till detta ändamål icke torde vara erforderligt för nästkommande budgetår, saknar jag emellertid anledning att i förevarande sammanhang närmare ingå på denna fråga.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av en byggnad för kemiska institutionen vid universitetet i Lund* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag*
 av kronor 500,000.

4. Uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. Efter det omfattande utredningar och förberedelser verkstälts, beträffande vilka jag tillåter mig hänvisa till 1933 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bilagan 4, beslöt 1931 års riksdag, bland annat,

att uppförandet av det nya kliniska sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, varom 1930 års riksdag fattat beslut, skulle — med beaktande av vad riksdagen härutinnan anført — i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten E. C. Westman år 1928 upprättade, sedermera överarbetade ritningar och kostnadsförslag i första byggnadsetappen omfatta:

a) följande kliniker med polikliniker, nämligen en medicinsk, en kirurgisk, en radioterapeutisk, en oftalmologisk, en oto-laryngologisk och en obstetrisk-gynekologisk klinik, ävensom ett röntgendiagnostiskt institut;

b) följande för klinikerna gemensamma inrättningar, nämligen isoleringsavdelning, tandpoliklinik, centrallaboratorium, badavdelning, gymnastikavdelning, apotek, desinfektionsavdelning, kök och matsalar, tvättinrättning, begravningskapell, personalbostäder, förråds- och verkstadslokaler ävensom ångpanneanläggning; samt

c) en patologisk institution;

att med den radioterapeutiska kliniken skulle sammanföras cancerföreningens i Stockholm nuvarande vårdanstalt för kräftsjuka, radiumhemmet, ävensom forskningsavdelningar, allt i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som en av Hans Maj:t Konungen tillsatt kommitté i betänkande den 23 maj 1929 angivit och som av honom godkänts, samt i enlighet med den närmare överenskommelse, som Kungl. Maj:t kunde komma att träffa med styrelserna för jubileumsfonden och cancerföreningen;

att avtal finge träffas rörande samarbete för sjukhusets uppförande och drift mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting i enlighet med av chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1930 förordade samt av staten och landstinget godtagna bestämmelser; samt

att byggnadsföretaget skulle — med beaktande av vad riksdagen härutinnan anført — finansieras i huvudsaklig överensstämmelse med de av nämnde departementschef i samma statsrådsprotokoll förordade grunderna.

Tillika beviljade riksdagen i enlighet härmed till ifrågavarande byggnadsarbeten i första etappen samt till bestridande av utgifter för uppgörande av detaljritningar, arbetsbeskrivningar m. m., ävensom till övriga i samband med dessa byggnadsarbeten stående administrationskostnader ett belopp av 11,626,984 kronor samt anvisade därav för budgetåret 1931/1932 såsom extra reservationsanslag 750,000 kronor.

Med anledning av vad riksdagen anført i samband med sitt nyssbe-

rörda beslut tillsatte Kungl. Maj:t härefter genom beslut den 3 juli 1931 en särskild byggnadskommitté — karolinska sjukhusets byggnadskommitté — att handhava byggnadsföretaget.

Genom beslut den 23 oktober 1931 anbefalldes Kungl. Maj:t byggnadskommittén att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med *dels* förslag angående förhandlingar beträffande överenskommelse mellan Kungl. Maj:t å ena, samt styrelserna för Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen i Stockholm, å andra sidan, rörande sammanförande med den radioterapeutiska kliniken vid karolinska sjukhuset av cancerföreningens nuvarande vårdanstalt för kräftsjuka, radiumhemmet, ävensom forskningsavdelningar, *dels ock* utredning och förslag beträffande uppförande av en psykiatrisk klinik vid karolinska sjukhuset redan under första byggnadsetappen.

Genom beslut samma den 23 oktober 1931 godkände vidare Kungl. Maj:t för sin del de bestämmelser rörande samarbete för karolinska sjukhusets upplörande och drift mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting, som återgivits i propositionen nr 132 till 1931 års riksdag och som såväl av staden och landstinget som av riksdagen enligt skrivelsen den 28 maj 1931 för dess del godkänts. I anslutning härtill har också den 23 oktober 1931 avtal träffats och underskrivits mellan statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar å ena sidan och Stockholms stads hälsovårdsnämnd, respektive Stockholms läns landstings förvaltningsutskott å den andra.

Sedan byggnadskommittén i skrivelse den 15 februari 1932 inkommit med framställning om anvisande av medel för budgetåret 1932/1933 till sjukhusets uppförande, föreslog Kungl. Maj:t genom proposition den 26 februari 1932, nr 154, vartill jag här tillåter mig hänvisa, riksdagen att av det till uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. av 1931 års riksdag beviljade beloppet av 11,626,984 kronor för nämnda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor.

I skrivelse den 21 maj 1932, nr 235, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Med anledning av en av svenska nationalkommittén för de reumatiska sjukdomarnas bekämpande gjord framställning uppdrog Kungl. Maj:t den 22 juni 1932 åt byggnadskommittén att verkställa en undersökning av möjligheterna för anordnande vid karolinska sjukhuset av en särskild avdelning för behandling av reumatiska sjukdomar samt att med denna undersökning jämte det förslag, till vilket densamma kunde giva anledning, inkomma till Kungl. Maj:t.

Av ovan omförmälda av 1931 års riksdag beviljade anslag anvisade 1933 års riksdag (Utgifter för kapitalökning: bil. 4, punkt 10; riksdagens skrivelse nr 352) ett reservationsanslag å 1,114,000 kronor och 1934 års riksdag (Utgifter för kapitalökning: bil. 6, punkt 10; riksdagens skrivelse nr 304) ett reservationsanslag av 1,409,000 kronor.

Med skrivelse den 24 november 1934 har *byggnadskommittén* gjort framställning rörande anslag för byggnadsarbetenas fortsättande under budgetåret 1935/1936. Kommittén har därvid till en början lämnat en arbetsredogörelse för tiden den 21 oktober 1933—den 24 november 1934. Av denna redogörelse inhämtas bland annat följande:

Sedan underhandlingar förts med Älvkarleby kraftverk och Stockholms elektricitetsverk samt verkställda utredningar utvisade, att energileverans från stadens verk skulle ställa sig ekonomiskt mest fördelaktigt, anhöll kommittén om bemyndigande att med Stockholms elektricitetsverk träffa avtal om *leverans av elektrisk energi* till sjukhuset i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande kontraktsförslag. Genom beslut den 5 oktober 1934 lämnade Kungl. Maj:t det begärda bemyndigandet, varefter upprättade kontrakt undertecknats och utväxlats.

Omarbetning av planerna för *Konung Gustaf V:s jubileumsklinik* hade slutförts. De definitiva ritningarna hade upprättats av arkitekten E. C. Westman i februari 1934. Vid kostnadsberäkningar, som verkställdes rörande dessa ritningar, visade det sig, att radiumhemmet skulle draga större kostnad än som beräknats i de för 1931 års riksdag framlagda kalkylerna. Då kommittén icke ansåg sig kunna påbörja byggnadsarbetena för kliniken under annan förutsättning än att statsverket beräknades icke behöva vidkännas någon del av kostnaden för sådana arbeten, som låge utom ramen av det för 1931 års riksdag framlagda förslaget till kliniken, vände sig kommittén till styrelsen för Konung Gustaf V:s jubileumsfond med förfrågan, huruvida styrelsen vore villig att såsom bidrag från fonden anvisa ett mot dessa kostnader svarande belopp på 130,000 kronor ävensom 15,000 kronor för halva kostnaden för en andra kulvert mellan radiumhemmet och sjukhusets huvudkomplex. Som svar meddelade fondstyrelsen, att styrelsen anslagit 145,000 kronor för oförmällda ändamål. Föreskrift härom hade intagits i den jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 7 juni 1934 undertecknade överenskommelsen mellan Kungl. Maj:t och kronan, fondstyrelsen och cancerföreningen i Stockholm angående jubileumskliniken. I överenskommelsen hade jämväl intagits bestämmelser om fördelningen av kostnaderna för kliniken uppförande och utrustning, om förvaltningen och driften av kliniken m. m.

Sedan kommittén med skrivelse den 26 november 1932 överlämnat förslag till en *psykiatrisk klinik* vid sjukhuset, hade yttranden däröver avgivits av universitetskanslern efter hörande av karolinska institutets lärarkollegium, byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen. Då i yttrandena vissa erinringar framställdes emot förslaget, hade ärendet den 11 oktober 1934 återremitterats till kommittén. Med anledning härav påginge arbeten med vidtagande av de jämkningar i förslaget, som påkallades för beaktande av erinringarna.

Frågan om anordnande vid sjukhuset av en *avdelning för reumatiskt sjuka* hade logat nere beroende på att man velat avvakta statsmakternas ståndpunktstagande till 1928 års pensionsförsäkringskommittés och statens sjukvårdskommittés förslag om pensionsstyrelsens avkopplande från reumatikervården och densamma övertagande av staten samt om fördelningen av vårdplatserna på olika sjukhus i landet.

Med anledning av en av kommittén gjord framställning hade Kungl. Maj:t den 4 maj 1934 uppdragit åt kommittén att upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med en allmän plan jämte kostnadsberäkningar för sjuk-

husets *utrustande med inventarier*. Vissa förarbeten hade för detta ändamål påbörjats.

Vidkommande anslagsberäkningen för budgetåret 1935/1936 har kommittén först meddelat, att kostnaderna för kommitténs verksamhet under tiden 1 september 1931—30 juni 1934 uppgått till belopp, som framgå av följande sammanställning:

	Totalkostnad	Därför under budgetåret 1933/1934
	kronor	kronor
För 1930 års sjukhuskommissions utredningar m. m.	28,200: —	
För generalplan	22,363: —	
För expropriation av nyttjanderätten till skjut- banan å Norrbackaområdet	134,706: 70	
För administration: arvoden till ledamöter, tjänstemän och kontrollanter samt kontors- utgifter m. m.	129,464: 85	46,495: 60
För arkitekten och experter	251,109: 29	111,010: 90
För <i>huvudkomplexet</i> : byggnadskostnad: kostnader för grunden	370,190: 36	130,653: 61
För <i>entrékomplexet</i> : sysslomanskontoret: byggnadskostnad: kostnader för grunden	7,900: —	
För <i>ekonomikomplexet</i> (omfattande köksbygg- naden, tvättbyggnaden, ångpannehus med verkstäder och begravningskapellet): köksbyggnaden: byggnadskostnad: kostnader för grunden	42,025: —	42,025: —
För yttre ledningar: vattenledningar	23,194: 94	
avloppsledningar	69,775: 14	449: 10
elektriska ledningar	3,300: —	3,300: —
spillvatten- och dagvattenavloppsledningar	80,308: 75	21,133: 75
För vägar: utanför tomten	127,147: 58	20,263: 64
inom tomten	89,088: 02	3,996: 93
För tomtens iordningställande, omfattande diverse jordborrningar, avvägningar, spräng- ningsarbeten, återfyllning av rörgravar och bortschaktning av matjord m. m.	41,459: 14	8,528: 39
För anordnandet av vaktmästarbostad	969: 92	238: 65
För Konung Gustaf V:s jubileumsklinik: Radiumhemmet: byggnadskostnad: kostnader för grunden	34,219: 34	34,219: 34
Summa kronor	1,455,422: 03	422,314: 91.

Kostnaderna för de arbeten, som beräknades vara utförda till och med utgången av budgetåret 1935/1936 utgjorde i runt tal 11,683,000 kronor.

Till dessa arbeten hade t. o. m. den 30 juni 1935 anvisats i runt tal	kronor	5,993,000
För budgetåret 1935/1936 borde sålunda anvisas	»	5,690,000
		Tillhoppa kronor 11,683,000.

Beträffande radiumhemmet beräknades, att t. o. m. den 30 juni 1936 skulle hava utförts arbeten, som antoges komma att kosta sammanlagt 1,920,000 kronor.

Med utgångspunkt från de grunder för fördelning av byggnadskostnaderna för Konung Gustaf V:s jubileumsklinik, som angivits i överenskommelsen mellan Kungl. Maj:t och kronan, styrelsen för Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen i Stockholm angående Konung Gustaf V:s jubileumsklinik, hade kommittén beräknat att av omnämnda kostnader för radiumhemmet belöper på Konung Gustaf V:s jubileumsfond ett belopp av 1,010,000 kronor.

I den av 1931 års riksdag godtagna finansieringsplanen för sjukhusbygget räknades med att kostnaderna för de i sjukhusets första utbyggnadsetapp ingående 106 enskilda vårdplatserna skulle bestridas av låne-medel, vilka skulle förräntas och amorteras genom inflytande vårdavgifter. I den för nämnda års riksdag framlagda tablån över erforderliga belopp under byggnadstiden, som uppskattades till 8 år, angavs, att genom lån skulle för de enskilda vårdplatserna under vart och ett av tredje till och med sjunde byggnadsåret anskaffas 350,000 kronor samt åttonde byggnadsåret 183,016 kronor eller tillhoppa 1,933,016 kronor utgörande den beräknade totalkostnaden för nämnda platser. Sistnämnda kostnad hade kommittén i skrivelse den 14 november 1932 (1933 års statsverksproposition, Utgifter för kapitalökning, bil. 4, sid. 39) beräknat till 1,908,000 kronor.

Kommittén ville erinra, att på grund av det omfattande utredningsarbetet och andra mellankommande omständigheter, varöver kommittén icke rådde, medelsanvisningen till sjukhusbygget icke kommit att ske på det sätt, som angivits i nämnda tablå. Då emellertid nu igångsatts arbeten med uppförandet av sjukhusbyggnader, i vilka enskilda vårdplatser inginge, hade kommittén funnit lämpligt, att för budgetåret 1935/1936, under vilket det femte byggnadsåret infölle, anvisades ett lånemedelsanslag för de enskilda vårdplatserna. Det belopp, som för sådant ändamål erfordrades, hade kommittén beräknat till 500,000 kronor.

Det sålunda erforderliga anslaget, som torde givas reservationsanslags natur, syntes böra uppföras i riksstaten bland Utgifter för kapitalökning under Fonden för förlag till statsverket samt täckas av vanliga lånemedel.

Såsom förut angivits uppginge det belopp, som borde anvisas för nästkommande budgetperiod till

Innan fördelning mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting verkställes av nämnda belopp, borde från detsamma avräknas vad som borde erläggas av Konung Gustaf V:s jubileumsfond eller	1,010,000	
och vad som borde anskaffas genom lån för de enskilda vårdplatserna eller	500,000	» 1,510,000
		Återstoden kronor 4,180,000

utgjorde den summa, som borde anskaffas av staten, staden och lands-tinget.

Detta belopp av 4,180,000 kronor torde böra fördelas mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting efter de av kommittén i skrivelse den 12 november 1932 angivna grunderna för fördelningen mellan de anslagsbeviljande myndigheterna av under byggnadstiden erforderliga medel. Beträffande denna fördelning hänvisade kommittén till följande tabell. Densamma utvisade jämväl de belopp, som belöpte på de olika anslagsbeviljande parterna, dels av den totala anläggningskostnaden dels ock av kostnaden för de arbeten, som beräknades utförda till och med den 30 juni 1936, ävensom vad parterna hittills anvisat.

Anslagsbeviljande myndighet	%	Total-kostnad kronor	Kostnad t. o. m. ^{20/6} 1936 kronor	A n v i s a t			Att anvisa 1935/1936 kronor
				1931/1933 kronor	1933/1934 kronor	1934/1935 kronor	
Stockholms stad	29.70	5,670,000	3,021,381	—	546,000	927,000	1,548,381
Stockholms läns landsting	9.79	1,870,000	995,936	70	180,000	305,000	510,936
Staten	60.51	11,552,000	6,155,682	30	1,512,169	1,114,000	1,409,000
	100.00	19,092,000	10,173,000	—	1,512,169	1,840,000	2,641,000
Konung Gustaf V:s jubileumsfond	—	1,274,665	1,010,000	—	—	—	1,010,000
Lån för enskilda vårdplatser ...	—	1,908,000	500,000	—	—	—	500,000
	—	22,274,665	11,683,000	—	1,512,169	1,840,000	2,641,000
				—	5,689,831		

För budgetåret 1935/1936 erfordrades sålunda i jämna tusental 5,690,000 kronor, varav belöpte
 på Stockholms stad kronor 1,550,000
 » Stockholms läns landsting » 511,000
 » statsverket » 2,119,000
 » Konung Gustaf V:s jubileumsfond » 1,010,000
 varjämte genom upplåning skulle anskaffas » 500,000

Summa kronor 5,690,000.

I detta sammanhang ville kommittén framhålla, att anledningen till att de anslag, som sålunda erfordrades för budgetåret 1935/1936, kunde synas betydligt överskrida vad som genomsnittligt erfordrades för varje byggnadsår, vore, att under nämnda budgetperiod skulle komma till utförande åtskilliga kapitalkrävande arbeten såsom uppmurning av huvudkomplexet och radiumhemmet samt grundläggning och uppförande av ekonomikomplexet, vilka icke utan olägenhet kunde förskjutas eller dras ut på längre tidrymd än som beräknats.

Emellertid ville kommittén meddela, att tidpunkten för påbörjandet av en del av de arbeten, som skulle komma till utförande under tiden till och med den 30 juni 1936, möjligen kunde komma att något framflyttas, beroende på den tid, då ritningar och övriga entreprenadhandlingar kunde föreligga färdiga. Under instundande vår torde kunna bedömas, huruvida någon reduktion av anslagsbehovet kunde vidtagas. I sådant fall hade kommittén för avsikt att — såsom tidigare ägt rum — göra den framställning, som av omständigheterna påkallades.

Kommittén hemställer, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen *dels* att av det för uppförande av karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. av 1931 års riksdag beviljade beloppet av 11,626,984 kronor för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 2,119,000 kronor, *dels ock* till enskilda vårdplatser å karolinska sjukhuset i Stockholm för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor, att täckas av lånemedel.

Till fullföljande av utbyggnaden av karolinska sjukhuset under nästkommande budgetår torde medel böra äskas. Byggnadskommitténs förslag innebär, att av det av 1931 års riksdag för ändamålet beviljade beloppet skulle nu anvisas 2,119,000 kronor samt dessutom ett anslag av 500,000 kronor till enskilda vårdplatser vid sjukhuset. Sistnämnda belopp skall enligt den tidigare godtagna finansieringsplanen amorteras och förräntas av inflytande vårdavgifter.

*Departement-
chefen.*

Jag har intet att erinra mot byggnadskommitténs föreliggande förslag. För ändamålet torde dock böra anvisas ett gemensamt anslag å (2,119,000 + 500,000 =) 2,619,000 kronor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid efter närmare utredning utfärda erforderliga forskrifter rörande utgåendet av ifrågavarande belopp å 500,000 kronor till enskilda vårdplatser.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m.* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 2,619,000, varav 500,000 kronor till enskilda vårdplatser å sjukhuset.

5. Uppförande av nybyggnad för kansli och för laboratorium för byggnadsstatik m. m. vid tekniska högskolan. I anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar (Utgifter för kapitalökning: bil. 6, punkterna 11 och 12) beviljade 1934 års riksdag (skrivelse nr 304) till uppförande och inredning av byggnad, inrymmande lokaler för tekniska högskolans kansli samt dess laboratorier för byggnadsstatik och svetsningsteknik m. m., i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag, dock med sådan ändring, som föranleddes av riksdagens uttalande om förläggning till byggnaden av laboratoriet för svetsningsteknik, ett belopp av 494,600 kronor samt anvisade därav för budgetåret 1934/1935 såsom reservationsanslag 394,600 kronor att utgå av lånemedel.

Sedan Kungl. Maj:t den 22 juni 1934 anbefallt byggnadsstyrelsen att i samråd med rektor för högskolan uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de ändringar i de för ifrågavarande byggnad

uppgjorda, riksdagen företedda ritningar, som kunde föranledas av riksdagens beslut om svetsningslaboratoriets förläggande till byggnaden, överlämnade styrelsen med skrivelse den 12 juli 1934 till Kungl. Maj:t ändrat förslag till ifrågavarande byggnad.

Genom beslut den 10 augusti 1934 fastställde Kungl. Maj:t de i ärendet sålunda företedda ändrade ritningarna till uppförande och inredning av ifrågavarande byggnad att lända till efterrättelse vid byggnadsarbetets utförande samt uppdrog åt styrelsen att ombesörja arbetet, med rätt för styrelsen att i samråd med rektor för högskolan under arbetets fortgång, där så prövades nödigt, vidtaga sådana smärre ändringar i byggnadsplanen, som kunde visa sig vara ändamålsenliga och ägnade att nedbringa kostnaderna. Tillika ställde Kungl. Maj:t till styrelsens förfogande för därmed avsett ändamål det anvisade reservationsanslaget av 394,600 kronor.

I skrivelse den 23 augusti 1934 har *byggnadsstyrelsen* anfört, att arbetena för byggnadsföretaget komme att igångsättas under september månad 1934 och beräknades vara slutförda före utgången av år 1935 samt hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1935 års riksdag att av de för fullbordandet av byggnad för tekniska högskolans kansli och dess laboratorier för byggnadsstatik och svetsningsteknik m. m. beviljade medel såsom reservationsanslag för budgetåret 1935/1936 anvisa återstoden av det beviljade beloppet eller 100,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

1934 års riksdag förutsatte, att förevarande lokaler skulle kunna tagas i bruk från och med höstterminen 1935. Återstoden av det beviljade beloppet bör alltså i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag anvisas för nästkommande budgetår. Anslaget — 100,000 kronor — bör i anledning av vad chefen för finansdepartementet tidigare denna dag anfört uppföras bland Utgifter för kapitalökning under rubriken Statens allmänna fastighetsfond.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av nybyggnad för kansli och för laboratorium för byggnadsstatik m. m. vid tekniska högskolan* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100,000.

6. Värmeledning i rektors- och lärarbostäder vid småskoleseminariet i Lycksele. I skrivelse den 8 augusti 1934 har *byggnadsstyrelsen*, i anledning av en utav rektorn vid statens småskoleseminarium i Lycksele hos styrelsen gjord framställning, hemställt om utverkande för budgetåret 1935/1936 av ett reservationsanslag av 16,000 kronor för installation av värmeledning i rektors- och lärarbostäder vid nämnda småskolesemina-

rium. Av kostnadsutredningen i ämnet framgår, att anläggningskostnaderna beräknats till 12,300 kronor, vissa byggnadsarbeten till 1,445 kronor och arvoden, oförutsedda utgifter m. m. till 2,255 kronor.

I sin ovanberörda framställning har rektor vid seminariet anført att uppvärmningsanordningarna i seminariets bostadshus nu måste anses föråldrade, att hyresgästerna i lärarbostaden ständigt under köldperioder klagade över omöjligheten att på ett tillfredsställande sätt uppvärma lägenheterna och över drag samt att temperaturen i rektorsbostaden under köldperioder icke kunde höjas till mer än + 16 grader.

Det synes ofrånkomligt, att ifrågavarande bostadslägenheter sättas i ett för bostadsändamål tjänligare skick. Jag tillstyrker därför föreliggande framställning om anslag till inledande av värmeledning i desamma. För ändamålet torde böra anvisas ett reservationsanslag, att uppföras bland Utgifter för kapitalökning under rubriken Statens allmänna fastighetsfond.

Under återopande av vad jag nu anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värmeledning i rektors- och lärarbostäder vid småskoleseminariet i Lycksele* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 16,000.

*Departements-
chefen.*

7. Utvidgning av rektorsbostaden vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte. I skrivelse den 9 mars 1934 har *skolöverstyrelsen* — med överlämnande av en utav styrelsen för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte hos överstyrelsen gjord framställning och av överstyrelsen i ärendet inhämtat yttrande från inspektören för blindundervisningen m. m. — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att en av styrelsen begärd utvidgning av rektorsbostaden vid ifrågavarande vårdanstalt måtte komma till stånd.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Rektor för vårdanstalten hade hos styrelsen för densamma anhållit, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för att i samband med förestående reparationer i rektorsbostaden om möjligt få till stånd en utökning av densamma.

Rektorsbostaden, som vore belägen en trappa upp i administrationsbyggnaden, utgjordes av tre rum och kök jämte en jungfrukammare om 7,8 kvadratmeters golvyta. Enligt upplysning från byggnadsstyrelsen skulle dessutom ett mindre i bottenvåningen beläget gästrum vara att hänföra till samma bostad. På grund av rummets läge vore det emellertid så gott som uteslutet att utnyttja detsamma på annat sätt än som gästrum. Enligt vedertagen uppfattning vore bostaden att betrakta som en vanlig trerumslägenhet med därtill hörande utrymmen jämte förmånen av tillgång till gästrum, beläget i en annan våning. Rektorsbostaden vore under nuvarande förhållanden beräknad för ogift innehavare av rektorsbefattningen och icke för en innehavare med familj.

Ytterligare två rum m. m. kunde utan alltför stora kostnader inredas på den övre vinden av administrationsbyggnaden.

I sin ovan omförmälda framställning har *anstaltens styrelse* framhållit,

att bostaden uppenbarligen icke vore av tillfredsställande omfattning för vårdanstaltens rektor, då denne hade familj, *att* den ursprungligen inreddes för kvinnlig rektor, *att* vid byggnadens uppförande förutsatts en framtida utökning av bostaden genom inredning av övre vinden, samt *att* det vore ekonomiskt fördelaktigast och av praktiska skäl lämpligast *att* utföra detta arbete i sammanhang med den reparation, som lägenheten efter elva års användning i alla händelser skulle undergå.

Inspektören för blindundervisningen har anfört,

att den nuvarande bostaden vore otillräcklig för en manlig rektor med familj, *att* rektorerna vid förskolan i Växjö och hantverksskolan i Kristinehamn, vilka skolor vore av långt mindre omfattning än förevarande anstalt, hade bostäder å fem rum och kök jämte jungfrukammare, *att* den arbetsbörda, som åvilade rektorn vid vårdanstalten, vore långt större än rektorernas vid de nyssnämnda skolorna, varför han i lönehänseende vore ställd framför dessa samt *att* det vore uppenbart, *att* rektor vid vårdanstalten beträffande bostad ej borde vara sämre ställd än rektorerna i Växjö och Kristinehamn.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 2 maj 1934 anfört, *att* byggnadsstyrelsen i huvudsak icke hade något *att* erinra mot de föreslagna arbetena, vilka avsåge inredning å rektorsbostadens vind av två rum jämte tambur m. m. Kostnaderna beräknade byggnadsstyrelsen, under hänvisning till vid utlåtandet fogade ritningar, till 5,700 kronor. Byggnadsstyrelsen tillstyrkte — under framhållande av *att* ämbetsverket icke förfogade över medel för ändamålet — *att* Kungl. Maj:t måtte ställa till anstaltsstyrelsens förfogande ett belopp av 5,700 kronor för utvidgning av rektorsbostaden vid ifrågavarande anstalt.

Departements-
chefen.

Goda skäl hava enligt mitt förmenande anförts för den föreliggande framställningen. Jag anser mig böra biträda densamma. Emot kostnadsberäkningarna har jag ingen erinran *att* göra. För ändamålet bör äskas ett reservationsanslag av 5,700 kronor *att* uppföras bland Utgifter för kapitalökning under rubriken Statens allmänna fastighetsfond.

Jag hemställer sålunda, *att* Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av rektorsbostaden vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 5,700.

Statens utlåningsfonder.

8. Studielånefonden. Från och med år 1918 har riksdagen årligen anvisat medel till lån för underlättande av studiemöjligheterna för begärade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av olika slag. År 1920 beslöt riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t, att en särskild fond, benämnd »fonden för räntefria studielån», skulle inrättas och ställas under förvaltning av statskontoret, från vilken fond lån finge av Kungl. Maj:t utdelas för ifrågavarande ändamål. I enlighet med Kungl. Maj:ts i 1932 års statsverksproposition framlagda förslag har fondens benämning från och med budgetåret 1932/1933 ändrats till »studielånefonden». De medel, som av riksdagen åren 1918—1934 anvisats för studielån, uppgå till sammanlagt 3,511,000 kronor, därav för budgetåret 1934/1935 50,000 kronor.

Bestämmelser om utdelande av ifrågavarande lån återfinnas i ett av Kungl. Maj:t den 19 juni 1919 utfärdat reglemente (svensk författningssamling nr 511) med däri den 16 juli 1920 (nr 540) och den 23 september 1927 (nr 357) vidtagna ändringar.

Kostnaderna för den nämnd, som jämlikt reglementet handlägger ärenden rörande ifrågavarande lån, hava under senare år bestritts med ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln härför anvisat anslag, som för budgetåret 1934/1935 är i riksstaten uppfört med 5,000 kronor.

För den utdelning av studielån, som verkställdes år 1934, funnos till föfogande dels det av riksdagen för budgetåret 1934/1935 anvisade anslaget å 50,000 kronor, dels i statskontoret å studielånefonden då inestående disponibla tillgångar om 200,001 kronor 87 öre, dels ock under år 1934 till och med den 14 maj influtna, huvudsakligen på år 1933 belöpande amorteringar till sammanlagt belopp av 77,201 kronor 57 öre eller tillhoppa 327,203 kronor 44 öre.

Den 18 maj och den 30 juni 1934 utdelade Kungl. Maj:t dels *fortsatta* studielån åt 211 av 228 sökande med belopp växlande mellan 300 kronor och 1,200 kronor samt till en sammanlagd summa av 200,000 kronor, dels ock *nya* studielån åt 126 av 1,065 sökande med belopp växlande mellan 500 kronor och 1,200 kronor samt till en sammanlagd summa av 125,400 kronor. Tillsammans utdelades alltså 325,400 kronor.

För bedömande av det belopp, med vilket anslag för här ifrågavarande ändamål må bära uppföras i riksstaten för budgetåret 1935/1936, torde följande bära observeras.

För fortsatta studielån torde under år 1935 bära beräknas i runt tal 200,000 kronor. Härutöver bör givetvis ett ej alltför obetydligt belopp finnas disponibelt för nya studielån. För utdelande av dylika lån i den ungefärliga omfattning, som tidigare skett, torde man bära räkna med ett be-

lopp av omkring 100,000 kronor. Inalles skulle alltså en summa av 300,000 kronor vara erforderlig för verksamhetens uppehållande i ungefär samma omfattning som tidigare.

För täckande av detta behov finnas för närvarande, enligt vad jag inhämtat, tillgängliga dels hos postsparbanken inneliggande, i anspråk icke tagna lånemedel till belopp av 11,890 kronor, dels ock i statskontoret & studielånefonden inestående kapitalmedel 23,180 kronor 62 öre eller sammanlagt i runt tal 35,000 kronor. Härutöver kan för utlåning under år 1935 disponeras de under år 1934 enligt fastställda amorteringsplaner inflytande kapitalavbetalningarna av tidigare beviljade lån. Summan av dessa utgör, enligt vad jag inhämtat, 292,466 kronor 59 öre. Med hänsyn såväl till de av Kungl. Maj:t i stor utsträckning beviljade uppskov med verkställande av föreskrivna amorteringar som även därtill, att man måste räkna med att en betydande del av amorteringarna i övrigt ej bliva i rätt tid erlagda, är emellertid denna summa avsevärt högre än den, som faktiskt kommer att vara tillgänglig. På grund av nyss angivna omständigheter och med hänsyn dessutom till rådande finansiella förhållanden och svårigheterna för dem, som avslutat sina studier, att erhålla anställning, finner jag mig böra räkna med en reducering av det ovan angivna beloppet med omkring en tredjedel eller till 200,000 kronor. Härutöver torde å från föregående år resterande kapitalavbetalningar kunna räknas med en inbetalning av omkring 15,000 kronor.

För utlåning under år 1935 skulle enligt dessa beräkningar finnas disponibelt ett belopp av $(35,000 + 200,000 + 15,000 =)$ 250,000 kronor, allt i avrundade tal. Då såsom ovan nämnts, jag ansett mig böra räkna med ett medelsbehov av 300,000 kronor, återstår alltså att täcka ett belopp av $(300,000 - 250,000 =)$ 50,000 kronor, och jag hemställer, att för budgetåret 1935/1936 måtte av riksdagen äskas ett anslag å detta belopp. Beloppet bör, liksom under senare år skett, i riksstaten uppföras såsom reservationsanslag till kapitalökning för ifrågavarande fond.

Jag erinrar, att alltsedan 1924 års riksdag, på förslag av Kungl. Maj:t, det för fonden erforderliga anslagsbeloppet täckts med andra statsinkomster än lånemedel.

Beträffande ersättning under budgetåret 1935/1936 åt postverket för dess bestyr med lånerörelsen samt sättet för bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under samma år må komma att handlägga ärenden rörande studielånen, framställer jag förslag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för *Studielånefonden* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 50,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Johannes Dillner.

*Bilaga 6.***Utgifter för kapitalökning.**

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler de ärenden rörande utgifter för kapitalökning för budgetåret 1935/1936, som angå jordbruksdepartementet, och yttrar därvid följande:

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan.** Under åberopande av en samtidigt överlämnad, av veterinärhögskolans lärarkollegium tillstyrkt, framställning från professorn i kirurgi vid högskolan G. Forssell ävensom av uppgjorda förslag till ritningar och kostnadsberäkning har *styrelsen för veterinärhögskolan* i skrivelse den 14 september 1934 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att till styrelsens disposition ställdes ett belopp av intill 44,000 kronor för tillbyggnad av högskolans kirurgiska hundklinik. Tillbyggnaden avses skola innehålla en behandlings- och operationssal för polikliniken, en operationssal samt ett röntgenrum. I sin motivering till förslaget har styrelsen framhållit, förutom behovet av ökat lokalutrymme, att berörda klinik, sedan verksamheten med de smärre djurens kirurgi överförts från medicinska till kirurgiska kliniken, lämnade ett icke oväsentligt överskott såsom inkomst av rörelsen därstädes, varför det torde kunna beräknas, att kostnaderna för den ifrågasatta utvidgningen i viss mån komme att förränta sig.

I den åberopade framställningen från *professorn Forssell* anföres i huvudsak följande.

Under senare åren hade en allt mer ökad mängd patienter förts till kirurgiska kliniken. I stället för ett beräknat antal av cirka 12 poliklinikpatienter per dag uppginge detta nu till omkring 25, och det hade hänt, att siffran sprungit upp ända till över 40 hundar och katter per besöksdag. Den stationära kliniken med dess 35 platser vore i regel fullbesatt. Denna stora ökning av patientantalet hade gjort, att utrymmet i kliniklokalerna blivit oerhört trångt. Nu stode tre bord i behandlingsrummet med mindre än en meters mellanrum, och på varje bord måste oftast behandlas två hundar samtidigt. Operationsrummet måste tagas i anspråk för omläggningar, och hela arbetet på kliniken hade blivit synnerligen svårskött. Patienterna och deras ägare finge många gånger vänta på behandling i brist på utrymme, så att väntrummet bleve överfullt. Ett utökande av lokalutrymmet på kliniken vore synnerligen av behovet påkallat och gjorde sig alltmer gällande för varje månad. Enligt det föreliggande förslaget till utökning av hundkliniken skulle denna upptaga en behandlings- och operationssal för polikliniken, en operationssal samt ett röntgenrum. Röntgenfotograferingen och genomlysningen av hundarna försigginge nu i instrumentrummet, där utrymmet vore förut mycket inskränkt. Ett särskilt röntgenrum vore därför i hög grad av behovet påkallat. Den nödiga tillbyggnaden skulle göras å området söder om nuvarande sterilisationsrummet och aseptiska operationssalen för större husdjur. Dess sammanlagda golvyta skulle bliva omkring 13×6 kvadratmeter. Högsta takhöjden på byggnaden skulle bliva 3.70 meter. Taket skulle i operationsavdelningen till ungefär hälften vara av glas. Det skulle göras sluttande mot söder. Kostnaden för detta nybygge torde belöpa sig till omkring 40,000 kronor. Härtill komme vissa utgifter för utrustning. Med hänsyn till den betydande inkomst, kirurgiska hundkliniken tillförde högskolan, torde en sådan engångsutgift icke få anses vara ett dött kapital. Som stöd för denna åsikt kunde anföras, att kirurgiska kliniken, innan hundkirurgin tillfördes densamma, ginge med en årlig förlust av 1,500 kronor till 2,000 kronor. Året 1932/1933 hade kliniken däremot ett överskott av 7,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i infortrat utlåtande den 5 november 1934 förklarat sig i avseende å ritningsförslaget icke hava annat att erinra än att tillträdet till de nya operationssalarna enligt förslaget vore anordnat genom ett steriliseringsrum, vilken olägenhet styrelsen emellertid ansåge kunna utan svårighet avhjälpas vid utarbetandet av de slutliga ritningarna. Beträffande de till 44,000 kronor beräknade kostnaderna för förslagets genomförande har styrelsen icke haft något att erinra.

*Departements-
chefen.*

Då den föreslagna tillbyggnaden torde vara behöflig för att verksamheten vid högskolans kirurgiska avdelning skall kunna skötas på ett tillfredsställande sätt, tillstyrker jag, att medel för ändamålet ställas till förfogande. Mot högskolestyrelsens kostnadsberäkning synes någon invändning ej kunna göras. Det erforderliga anslagsbeloppet, 44,000 kronor, torde böra anvisas såsom kapitalökning till den statens allmänna fastighetsfond, vars inrättande chefen för finansdepartementet förut denna dag under för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordat. Sedan riksdagen beslutat i anslagsfrågan, torde det ankomma på Kungl.

Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, vilka kunna finnas erforderliga beträffande igångsättandet och utförandet av byggnadsarbetet i fråga.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 44,000.

Statens utlåningsfonder.

[2.] Länefonden för inköp av ädla avelsston. Fonden inrättades genom beslut av 1913 års riksdag. Bestämmelser angående villkoren för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 4 juli 1913 (nr 226) med däri genom kungörelserna nr 386/1917 och 116 1920 gjorda ändringar. Högsta årliga utlåningsbeloppet från fonden är för närvarande bestämt till 200,000 kronor.

I skrivelse den 8 november 1934 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning angående kapitalökning till fonden för budgetåret 1935/1936 samt därvid anfört följande:

Enligt hos statskontoret inhämtade upplysningar utgjorde den 30 juni 1934 fondens disponibla behållning	kronor 77,575
och beräknades under budgetåret 1934/1935 i amorteringar	
inflyta	» 91,125
	summa kronor 168,700.

Från denna summa borde dock avgå ett belopp av sammanlagt 99,550 kronor, utgörande dels summan, 85,200 kronor, av under första halvåret 1934 beviljade men den 30 juni samma år i anspråk icke tagna lån från fonden, dels ett belopp av 10,650 kronor, som Kungl. Maj:t den 28 september 1934 beviljat såsom lån till vissa läns hushållningssällskap, och dels slutligen ett belopp av 3,700 kronor, som i händelse av Kungl. Maj:ts bifall till en av lantbruksstyrelsen samma dag med tillstyrkande yttrande till Kungl. Maj:t överlämnad framställning från Hallands läns hushållningssällskap torde komma att såsom lån utlämnas till detta sällskap¹. Några ytterligare ansökningar om lån från fonden vore icke att förvänta under återstående delen av kalenderåret 1934.

För utlåning under första halvåret 1935 skulle sålunda kunna disponeras ett belopp av (168,700—99,550 =) 69,150 kronor.

Amorteringarna å fonden under budgetåret 1935/1936 torde, likaledes enligt uppgift från statskontoret, kunna beräknas till 90,000 kronor.

Kungl. Maj:t hade från och med 1927 beviljat lån från fonden till följande belopp:

¹ Framställningen bifallen genom beslut den 23 november 1934.

År	Lånebelopp kronor
1927	95,600
1928	102,400
1929	110,800
1930	89,095
1931	153,500
1932	104,740
1933	115,200
1934 (t. o. m. 28 sept.)	123,950.

Såsom framginge av sammanställningen hade lånebehovet i hög grad fluktuerat under de olika åren. Det visade för åren 1932 1934 en omisskännlig tendens till stegring. Enligt vad ordföranden i remonteringsnämnden under hand meddelat lantbruksstyrelsen väntades för år 1935 en avsevärt ökad efterfrågan å lån från fonden, och lånebehovet för samma år hade uppskattats till 130,000 kronor. För tillgodoseende av detta lånebehov skulle sålunda kunna tagas i anspråk dels nämnda behållning å 69,150 kronor och dels viss del av det för budgetåret 1935/1936 beräknade amorteringsbeloppet.

Amorteringsbeloppet hade, såsom nämnts, för budgetåret 1935/1936 beräknats till 90,000 kronor. Under förutsättning att förekommande amorteringar till ungefär lika delar belöpte på vardera hälften av budgetåret, kunde av de under budgetåret 1935/1936 inflytande amorteringarna för utlåning under år 1935 tagas i anspråk ungefär 45,000 kronor. Det erforderliga tillskottet för att under 1935 möjliggöra en utlåning av 130,000 kronor skulle alltså komma att utgöra ($130,000 - 69,150 - 45,000 =$) 15,850 kronor.

För utlåning under 1936 skulle sålunda finnas tillgängligt cirka 45,000 kronor av de amorteringar, som beräknades inflyta under vardera av senare hälften av budgetåret 1935/1936 och förra hälften av budgetåret 1936/1937, eller sammanlagt 90,000 kronor. Utginge man från samma beräknade lånebehov under 1936 som under 1935, d. v. s. 130,000 kronor, skulle för att tillgodose detta behov erfordras ett kapitaltillskott å fonden av cirka 40,000 kronor. För att möjliggöra en utlåning av 130,000 kronor under vardera av åren 1935 och 1936 skulle fonden alltså tarvå en kapitalförstärkning av ($15,850 + 40,000 =$) 55,850 kronor. Enär det emellertid kunde antagas, att vissa av de lån från fonden, som Kungl. Maj:t kunde komma att bevilja, icke till fullo komme att utnyttjas inom föreskriven tid, torde kapitalökningensbeloppet kunna begränsas till 50,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen kunde vitsorda ifrågavarande lånefonds stora betydelse för uppehållande av den ädla hästaveln och ansåge det synnerligen önskvårt, att medel ställdes till förfogande för beredande av tillfälle till största möjliga utlåning.

Departements-
chefen.

För bevarande av intresset för den ädla hästaveln är det även enligt min uppfattning av betydelse, att icke de lånemöjligheter, ifrågavarande fond erbjuder, för starkt begränsas. Med hänsyn härtill och till de under senare åren stegrade anspråken på fonden anser jag det av lantbruksstyrelsen ifrågasatta utlåningsbeloppet av 130,000 kronor böra säkerställas. Jag påpekar, att sagda belopp ganska avsevärt understiger den av riksdagen medgivna högsta utlåningen, 200,000 kronor. Enligt lantbruksstyrelsens beräkningar skulle för tillgodoseende av ett utlåningsbelopp av 130,000 kro-

nor under vartdera av åren 1935 och 1936 erfordras en kapitalförstärkning till fonden av 50,000 kronor. Jag tillstyrker, att detta belopp äskas, och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för lånefonden för inköp av ädla avelsston för budgetåret 1935/1936
anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 50,000.

[3.] Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras. Ifrågasvarande fond inrättades enligt beslut av 1931 års riksdag. Gällande bestämmelser för lån från fonden återfinnas i kungörelsen den 12 juni 1931 (nr 217).

Utlåningsbeloppen från fonden ävensom storleken av de anslag, vilka för samma budgetår anvisats för kapitalökning å fonden, framgå av följande sammanställning:

Budgetår	Högsta med- givna utlå- ningsbelopp Kronor	För kapital- bildning an- visat anslag Kronor
1931/1932.....	200,000	200,000
1932/1933	190,000	150,000
1933/1934	160,000	100,000
1934/1935	160,000	85,000.

I skrivelse den 16 oktober 1934 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning om kapitalökning till fonden för budgetåret 1935/1936 samt därvid anfört följande.

Enligt uppgift från statskontoret den 27 september 1934 utgjorde fondens kontanta behållning den 30 juni 1934	kronor	70,390
Lades härtil för budgetåret 1934/1935 anvisat kapitalökningensanslag av	»	85,000
samt de amorteringar, vilka beräknades inflyta under innevarande budgetår eller	»	75,000
utgjorde summan av tillgångarna	»	230,390.
Härifrån borde emellertid avdragas under 1934 beviljade, ännu ej utbetalade lånebelopp å tillhoppa	»	52,500.
För budgetåret 1934/1935 disponibla kapitalmedel utgjorde således	»	177,890.

Enär utlåningen under budgetåret 1934/1935 begränsats till 160,000 kronor, skulle sålunda vid utgången av samma budgetår å fonden finnas en odisponerad behållning å i runt tal 17,900 kronor.

Synnerligen önskvärt vore, att möjlighet bereddades att i något vidare mån än vad nu vore fallet kunna tillgodose de synnerligen stora krav å lån från fonden, som årligen gjorde sig gällande. Under 1934 belöpte sig låneansökningarna sålunda till sammanlagt 426,500 kronor. Lantbruksstyrelsen ansåge därför, att utlåningsbeloppet borde höjas till åtminstone 175,000 kronor.

Amorteringarna under budgetåret 1935/1936 å de från fonden utestående lånen kunde enligt förberörda uppgift beräknas till 95,000 kronor. Om härtill lades nämnda behållning å 17,900 kronor, skulle för att möjliggöra utlåning under budgetåret 1935/1936 av högst 175,000 kronor behöva anvisas ett anslag å $(175,000 - 95,000 - 17,900 =)$ 62,100 kronor. Detta belopp syntes lämpligen böra avrundas uppåt till 65,000 kronor, varigenom fondens kapital skulle uppgå till sammanlagt 600,000 kronor, eller samma belopp som avsetts, då fonden på sin tid bildades.

Departementis-
chefen.

Jag har intet att erinra mot lantbruksstyrelsens framställning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1935/1936 från lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras bevilja lån intill ett belopp av 175,000 kronor;

2) såsom kapitalökning för lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 65,000.

[4]. **Statens fjäderfållånefond.** Vid 1931 års riksdag (prop. nr 204; R. skr. nr 281) beslöts inrättande av statens fjäderfållånefond och anvisades för budgetåret 1931/1932 såsom kapital till fonden ett reservationsanslag av 200,000 kronor. För budgetåren 1932/1933—1934/1935 har icke anvisats något anslag för ändamålet.

Gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från statens fjäderfållånefond äro meddelade i kungörelse den 17 juli 1932 (nr 235). Enligt kungörelsen kan ekonomisk förening, som har till ändamål att främja avsättning av ägg eller att idka gödning och slakt av fjäderfå, under vissa villkor erhålla lån från fonden för a) anläggande, inrättande eller inköp av äggpackerier eller av för lagring eller konservering av ägg avsedda lokaler med tillhörande inredning och utrustning, b) anläggande, inrättande eller inköp av anstalter, likaledes med tillhörande inredning och utrustning, för gödning och slakt av fjäderfå, c) ombyggnad av packerier, lokaler eller anstalter av omförmått slag eller d) vidtagande i dylika packerier, lokaler eller anstalter av tekniska förbättringar med avseende å inredning eller utrustning.

Under tiden intill innevarande budgetårs ingång har från fonden beviljats lån allenast i två fall med sammanlagt 49,418 kronor. Genom beslut den 30 juni 1934 har Kungl. Maj:t med anledning av föreskrifterna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag medgivit, att under budgetåret 1934/1935 högst 160,000 kronor av fondens medel må disponeras för det med fonden avsedda ändamålet.

I skrivelse den 27 augusti 1934 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om kapitalökning till fonden med 150,000 kronor samt till stöd härför anfört huvudsakligen följande.

En eventuell behållning å det för fonden anvisade reservationsanslaget torde på grund av föreskrifterna i förenämnda kungörelse den 14 juni 1928 (nr 209) komma att vid utgången av budgetåret 1934/1935 omföras till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer.

Då till följd av de för ifrågavarande näringsgren företagna stödåtgärderna och därmed sammanhängande organisationsarbeten ökad efterfrågan å lån ur fjäderfålanefonden framdeles torde vara att förvänta, borde enligt lantbruksstyrelsens mening det för budgetåret 1935/1936 för ändamålet erforderliga lånebeloppet beräknas till 150,000 kronor. Under nästa budgetår inflytande amorteringar torde endast uppgå till obetydliga belopp.

Statskontoret har i remissutlåtande den 22 september 1934 förklarats sig icke hava något att erinra mot lantbruksstyrelsens förslag.

I anslutning till vad ämbetsverken anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t *Departement-
chefen.* måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för statens fjäderfålanefond anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsanslag* av kronor 150,000.

[5.] **Gödselvårdslånefonden.** Vid 1918 års riksdag beslöts inrättande av gödselvårdslånefonden. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro intagna i kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 576) med däri genom kungörelserna nr 186/1925, 241/1927 och 132/1931 gjorda ändringar. Statslån från fonden tilldelas hushållningssällskap för att därav utlämna lån för utförande av ändamålsenliga gödselstäder samt sådana anordningar inom vederbörande djurstallar, scm betingas av en rationell gödselvård (gödselvårdslån). Gödselvårdslån kan beviljas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd samt må ej beviljas till högre belopp än 2,000 kronor och icke uppgå till mer än 75 procent av den beräknade kostnaden för anläggningen.

Såsom kapitalökning till fonden har riksdagen anvisat reservationsanslag dels för ett vart av åren 1919 och 1920 till belopp av 1,000,000 kronor dels ock för ett vart av budgetåren 1931/1932 och 1932/1933 till belopp av 100,000 kronor eller sålunda tillhopa 2,200,000 kronor. Härjämte har 1933 års riksdag (särsk. utsk. utl. nr 17 sid 80; R. skr. nr 536) för budgetåret 1933/1934 under utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, såsom särskilt reservationsanslag anvisat 500,000 kronor såsom lån till gödselvårdsanläggningar (1923/1934 U. f. k. IV 37), att, i den mån gödselvårdslånefondens medel icke därtill försloge, disponeras för beviljande av lån för ifrågavarande ändamål och under de villkor, som stadgas för lån ur nämnda fond.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 27 augusti 1934 gjort framställning om anvisande av ett kapitalökningsanslag för fonden å 300,000 kronor samt därvid anfört i huvudsak följande.

Enligt uppgift från statskontoret uppginge kapitaltillgångarna å gödselvärdslånefonden för närvarande till 1,550,000 kronor, däri jämväl inbegripna utlånade medel. Under budgetåret 1933/1934 hade beviljats lån ur fonden med tillhoppa 479,960 kronor, varjämte ur det för sagda budgetår anvisade reservationsanslaget utlämnats lån med 109,975 kronor. Under första månaden av budgetåret 1934/1935 hade därjämte ur sistnämnda reservationsanslag beviljats lån med ytterligare i runt tal 22,000 kronor. Den 30 juni 1934 förefunnes å fonden en odisponerad behållning av i runt tal 52,800 kronor. I amorteringar kunde under innevarande budgetår beräknas inflyta omkring 260,000 kronor. För budgetåret 1934/1935 stode sålunda till förfogande för lån till gödselvärdsanläggningar dels å fonden i runt tal 310,000 kronor dels ock å förberörda reservationsanslag i runt tal 360,000 kronor eller tillhoppa omkring 670,000 kronor. I betraktande av den ökade efterfrågan å lån torde under innevarande budgetår behovet av lånemedel komma att överstiga det sist förflutna budgetårets, varför någon behållning vid innevarande budgetårs utgång å de till förfogande stående medlen knappast torde kunna påräknas. Enligt uppgift från statskontoret förväntades under budgetåret 1935/1936 i amorteringar inflyta omkring 240,000 kronor. Därest ifrågavarande låneverksamhet komme att bedrivas även under nästa budgetår, funne lantbruksstyrelsen, att ett kapitaltillskott till fonden av 300,000 kronor bleve erforderligt.

I remissutlåtande den 25 september 1934 har *statskontoret*, med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört beträffande den efterfrågan å gödselvärdslån, som vore att förvänta, förklarar sig ej hava anledning till erinran mot lantbruksstyrelsens framställning.

*Departements-
chefen.*

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att medel böra finnas tillgängliga för tillgodoseende av inkommande ansökningar om lån från fonden. Under åberopande av myndigheternas uttalanden hemställer jag därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för gödselvärdslånefonden
anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsan-*
slag av kronor 300,000.

[6]. *Statens mejerilånefond*. Vid 1930 års riksdag (prop. nr 266, p. 11; R. skr. nr 377, p. 11) inrättades statens mejerilånefond, i vilken den dåvarande norrländska andelsmejerifonden skulle uppgå, samt anvisades såsom kapital för fonden för budgetåret 1930/1931 2,000,000 kronor. Norrländska andelsmejerifonden uppgick vid sagda tid till omkring 400,000 kronor. Såsom kapitalökning för mejerilånefonden har riksdagen vidare anvisat för ett vart av budgetåren 1931/1932 och 1933/1934 ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, samt för budgetåret 1934/1935 ett dylikt anslag av 1,000,000 kronor.

Utlåningen från fonden är reglerad genom kungörelse den 12 september 1930 (nr 339) med ändringar däri genom kungörelserna nr 125/1931 och 266/1933.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 27 augusti 1934 anfört följande.

Från fonden hade lån till följande belopp beviljats:

norrländska andelsmejerifonden (utestående).....	kronor	118,233: 32
$\frac{1}{7}$ — $\frac{30}{6}$ 1931	»	550,400: —
$\frac{1}{7}$ 1931 — $\frac{30}{6}$ 1932	»	1,300,900: —
$\frac{1}{7}$ 1932 — $\frac{30}{6}$ 1933	»	1,187,200: —
$\frac{1}{7}$ 1933 — $\frac{30}{6}$ 1934	»	740,600: —

Förestående siffror överensstämde icke till alla delar med siffrorna i 1934 års statsverksproposition, beroende på att uppgift om lån till två mejerier å sammanlagt 43,900 kronor (1931/1932 7,900 kronor och 1932/1933 36,000 kronor) tidigare icke lämnats.

Den 30 juni 1934 hade sålunda från fonden tagits i anspråk medel å sammanlagt 3,897,333 kronor 32 öre, varför samma dag förefunnes en behållning å fonden av 3,502,666 kronor 68 öre, vilket torde vara tillfyllest för tillgodoseende av lånebehovet även under nästa budgetår. Vid sådant förhållande syntes något nytt kapitalökningsanslag ej behöva äskas av 1935 års riksdag.

Ehuru med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört anvisande av nytt kapital till fonden icke torde vara erforderligt för budgetåret 1935/1936, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

Departements-
chefen.

[7.] **Spannmålslagerhusfonden.** På Kungl Maj:ts förslag beslöt 1930 års riksdag (prop. nr 108; R. skr. nr 376) att en särskild fond, benämnd spannmålslagerhusfonden, skulle inrättas, vilken fond skulle förvaltas av statskontoret. Till denna fond överfördes utlämnade lån från en år 1924 tillkommen fond med samma namn, vars tillgångar emellertid under budgetåret 1929/1930 uttömts. Lån från förstnämnda fond må i mån av tillgång utlämnas för uppförande, inrättande, inköp eller ombyggnad av spannmålslagerhus eller magasin för torkning av spannmål ävensom för anskaffande av spannmålstorkar och rensningsmaskiner. Gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålslagerhusfonden äro meddelade i kungörelsen den 12 september 1930 (nr 342) med däri genom kungörelserna nr 364/1932 och 263/1933 gjorda ändringar.

Såsom kapitalökning till spannmålslagerhusfonden hava för budgetåren 1930/1931 — 1934/1935 anvisats anslag av respektive 850,000, 500,000, 1,000,000 och 2,000,000 kronor. Därjämte hava anvisats ytterligare 1,000,000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/1934.

Av 1933 års riksdag (prop. nr 177; R. skr. 209) har medgivande lämnats, att ekonomisk förening, som enligt kungörelsen den 12 september 1930 (nr 342) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålslagerhusfonden tilldelas lån för uppförande av uppsamlings- eller centrallagerhus för spannmål, tillika må, på av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall föreskrivna villkor, för samma ändamål beviljas bidrag av statsmedel utan återbetalningsskyldighet till belopp, motsvarande, därest ej Kungl.

Maj:t finner särskilda omständigheter föranleda ett något högre bidrag, högst 15 procent av den beräknade anläggningskostnaden, kostnad för tomt ej inräknad, dock att sammanlagda beloppet av bidrag och lån icke må överstiga 85 procent av förstnämnda kostnad. Kungörelse i ämnet har av Kungl. Maj:t utfärdats den 2 juni 1933 (nr 265). (Se vidare punkt 99 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition.)

I skrivelse den 27 augusti 1934 har lantbruksstyrelsen gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 1,000,000 kronor såsom kapitalökning till spannmålslagerhusfonden. Statens spannmålsnämnd har i ärendet avgivit remissutlåtande den 14 september 1934.

Lantbruksstyrelsen anför följande.

Enligt meddelande från statskontoret förefunnes vid tidpunkten för skrivelsens ingivande å fonden en bokförd behållning av 4,152,592 kronor 49 öre. Därifrån borde emellertid avgå 1,479,060 kronor, utgörande beviljade men ännu ej utbetalda lånebelopp, samt av lantbruksstyrelsen föreslagna, av Kungl. Maj:t ännu ej beviljade lån med 1,116,800 kronor eller sammanlagt 2,595,860 kronor. Till återstoden, 1,556,732 kronor 49 öre, torde böra läggas 157,000 kronor, utgörande av Kungl. Maj:t genom beslut den 15 december 1933 föreningen Blekinge spannmålsodlare u. p. a., Karlshamn, beviljat belopp för uppförande av spannmålslagerhus i Lyckeby, vilket belopp föreningen i skrivelse den 12 april 1934 anmält sig ej komma att taga i anspråk. Under förutsättning av bifall till av lantbruksstyrelsen tillstyrkta låneansökningar torde sålunda för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1934/1935 1,713,732 kronor 49 öre fortfarande stå till förfogande.

Under budgetåret 1933/1934 hade av lantbruksstyrelsen tillstyrkts lån ur spannmålslagerhusfonden till ett belopp av 2,122,960 kronor. Av antalet förfrågningar att döma syntes intresset för fonden fortfarande vara synnerligen stort, vadan någon behållning å fonden vid innevarande budgetårs utgång knappast syntes kunna påräknas. Framhållas finge, att amorteringar å tidigare lån enligt uppgift från statskontoret torde komma att under budgetåret 1934/1935 uppgå till ett belopp av högst 10,000 kronor. Om det också kunde förutsättas, att anspråken på fonden komme att minskas i den mån tillgång på lagringsutrymmen ökades, syntes det styrelsen, som om 1,000,000 kronor borde göras tillgängliga för budgetåret 1935/1936.

Statens spannmålsnämnd har med instämmande i vad lantbruksstyrelsen framhållit tillstyrkt den ifrågasatta kapitalökningen till fonden.

I skrivelse den 30 november 1934 har *svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* — under förmålan att de tillgängliga lagerutrymmena redan nu vore så betydande, att de nästan försloge för omhändertagande av en normal årsskörd — uttalat, att det syntes föreningen som om man framdeles borde iakttaga en viss återhållsamhet vid utlämnande av lån från spannmålslagerhusfonden. Någon förstärkning av fonden vore därför ej erforderlig.

Rörande fondens ställning för närvarande torde jag få meddela följande uppgifter:

Fonden har genom riksstatsanslag tillförts kapital med sammanlagt kronor 5,350,000.

Ur fonden har Kungl. Maj:t beviljat lån till sammanlagt belopp av

för budgetåret 1930/1931	kronor	—
» » 1931/1932	»	505,250
» » 1932/1933	»	603,775
» » 1933/1934	»	1,415,070
» tiden $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{13}$ 1934	»	1,136,930 kronor 3,661,025.

Återstående medel i fonden kronor 1,688,975.

För närvarande inneligga i departementet och hos lantbruksstyrelsen ej behandlade framställningar om lån från fonden till ett sammanlagt belopp av 66,355 kronor.

Av de lämnade uppgifterna framgår, att intresset för ifrågavarande lån varit och alltså är stort. Med hänsyn till betydelsen av att erforderliga lagerutrymmen stå till förfogande är det angeläget, att efterfrågan på lån kan i den utsträckning, som omständigheterna påkalla, tillgodoses. En jämförelse mellan det disponibla fondkapitalet och det antagliga lånebehovet synes mig tala för, att fonden tillföres nytt kapital till det belopp, lantbruksstyrelsen föreslagit, eller 1,000,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att såsom kapitalökning för spannmålslagerhusfonden anvisa för budgetåret 1935 1936 ett *re-servationsanslag* av kronor 1,000,000.

[8.] **Statens lånefond för sekundärlån mot in-teckning i jordegendom.** De jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 15 december 1933 och den 24 juli 1934 tillkallade utredningsmännen rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden (*jordbrukskreditutredningen*) hava den 8 oktober 1934 avgivit betänkande med förslag till förordning angående statens lånefond för sekundärlån mot in-teckning i jordegendom, m. m. (st. off. utr. 1934: 37). Utredningsmännen hava hemställt, att en statlig lånefond för utlämnande av sekundärlån mot säkerhet av in-teckning i jordegendom måtte inrättas samt att såsom kapital till fonden måtte för nästkommande budgetår anvisas 40 000,000 kronor. Betänkandet har för yttrande remitterats till vissa myndigheter m. fl.

Sedan ärendets beredning avslutats, torde jag få för Kungl. Maj:t ånyo anmäla frågan. Emellertid torde i förslaget till riksstat för nästa budgetår böra beräknas visst anslagsbelopp såsom kapital till fonden. Beloppet synes kunna bestämmas till 20 000,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, såsom kapital till statens lånefond för sekundärlån mot inteckning i jordegendom för budgetåret 1935/1936 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 20,000,000.

[9.] **Egnahemslånefonden.** Vid 1904 års riksdag beslöts inrättande av egnahemslånefonden. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro intagna i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 169/1933 och 124/1934, samt i kungörelsen nämnda dag (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 249/1932 och 170/1933. (Jmf. ock kungörelserna nr 173/1933 och 126/1934 ävensom kungörelsen nr 219/1928, ändrad genom kungörelserna nr 178/1929 och 125/1934.)

Årsutlåningen från fonden har för ett vart av kalenderåren 1929—1935 bestämts till 20,000,000 kronor, varav 14,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter. Beträffande fördelningen de båda ändamålen emellan har vid bestämmande av utlåningsbeloppet för åren 1932—1935 medgivits, att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning, större andel av årsutlåningsbeloppet än den nyss angivna finge tagas i anspråk för bostadsändamål, i den mån så kunde ske utan förfång för lånerörelsen för jordbruksändamål. Såsom kapitalökning till egnahemslånefonden för budgetåret 1934/1935, avseende utlåningen under 1935, anvisade riksdagen 10,000,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1934 har *statens egnahemsstyrelse* gjort framställning rörande beloppet för utlåningen för 1936 samt för kapitalökning till fonden för budgetåret 1935/1936; och inhämtas av skrivelsen i huvudsak följande.

Beträffande *utlåningsbeloppet för 1936* syntes detta styrelsen böra sättas till samma belopp som för 1935 eller 20,000,000 kronor. Enligt från hushållningssällskapens egnahemsnämnder införskaffade uppgifter rörande låne-medelsåtgången under 1934 beräknades å sällskapen tilldelade lånemedel för jordbruksändamål uppkomma överskott med tillhoppa 1,500,000 kronor, medan å lånemedlen för bostadsändamål torde uppstå en brist av 2,000,000 kronor. Därest den förbättring av jordbrukets bärighet, som nu syntes skönjbar, visade sig varaktig, torde efterfrågan å jordbrukslån komma att ökas. Emellertid borde härvid beaktas, att vissa jordbruk av mindre bärkraft numera kunde tillgodoses med lån på betydligt fördelaktigare villkor ur den vid 1933 års riksdag inrättade arbetarsmåbrukslånefonden. Egnahemslångivningen torde därjämte i avseende å större jordbruk komma att påverkas genom upplåtelse av arrendeegnahem med frilösningsrätt åt omedlade eller mindre bemedlade personer. Med hänsyn till den stegring i jordbrukslångivningen, som visat sig under 1932 och 1933, ansåge dock egnahemsstyrelsen, att utlåningsbeloppet för jordbrukslägenheter borde för

1936 bibehållas vid 14,500,000 kronor. Beträffande utlåningsbeloppet för bostadslägenheter torde man, trots de ökade lånekrav, som yppat sig, av försiktighetsskäl ännu icke böra vidtaga någon ändring av det hittills för ändamålet anvisade beloppet, 5,500,000 kronor. Styrelsen förutsatte dock, att nuvarande medgivande till jämkning de båda låneändamålen emellan förnyades.

Rörande *kapitalökningsbehovet för egnahemslånefonden för budgetåret 1935/1936* hade egnahemsstyrelsen verkställt följande beräkningar.

Enligt uppgift från statskontoret förefunnes den 1 juli 1934 dels en kassa-behållning i fonden av omkring 1,400,000 kronor dels ock en reservation av omkring 2,200,000 kronor från kapitalökningsanslaget för budgetåret 1933/1934 eller sålunda kapitaltillgångar i fonden av tillhoppa 3,600,000 kronor. Såsom kapitalökningsanslag för budgetåret 1934/1935 hade anvisats 10,000,000 kronor. I fondens för innevarande budgetår disponibla kapital inginge vidare påräkneliga kapitalinbetalningar våren 1935, vilkas belopp vore beroende av dels kapitalavbetalningar å löpande lån dels ock återbetalningar av, förutom odisponerade lyftade lånemedel, lånens stående delar. På grund av nuvarande låga bankräntor hade åtskilliga låntagare uppsagt och inbetalat företrädesvis sina äldre i förhållande till lägenheternas nuvarande värde låga egnahemslån, varigenom ytterligare kapitalmedel återginge till fonden. Våren 1934 hade inbetalningarna, enligt uppgift från statskontoret, uppgått till över 6,000,000 kronor. Även om den genom kungörelsen nr 173/1933 angående uppskov i vissa fall med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden låneförmedlarna lämnade möjligheten till dylikt uppskov med amortering utsträcktes över den genom kungörelsen nr 126/1934 medgivna tid, såsom egnahemsstyrelsen i särskild framställning ifrågasatt, torde — med hänsyn till att återbetalningarna av stående delar och uppsaga lån kunde beräknas öka — kapitalinbetalningarna även våren 1935 uppgå till minst 6,000,000 kronor. Fondens disponibla kapital för budgetåret 1934/1935 skulle därmed utgöra 19,600,000 kronor. Enligt verkställda beräkningar torde utbetalningarna från fonden till låneförmedlarna under budgetåret 1934/1935 komma att uppgå till i runt tal 17,200,000 kronor. Enligt inkomna uppgifter uppginge emellertid låneförmedlarnas kapitalbehållning vid innevarande budgetårs ingång till något över 1,600,000 kronor, varför låneförmedlarna sålunda behöfde under budgetåret lyfta endast cirka 15,600,000 kronor. Härjämte torde erfordras nödigt förlagskapital, av egnahemsstyrelsen beräknat till 500,000 kronor. Då fondens disponibla kapital för budgetåret 1934/1935 enligt angivna beräkning utgjorde 19,600,000 kronor, skulle vid ingången av budgetåret 1935/1936 förefinnas — förutom nyssnämnda förlagskapital å 500,000 kronor hos låneförmedlarna — ett överskott å 3,500,000 kronor.

Kapitalökningsbehovet för budgetåret 1934/1935 kunde sålunda uppskattas med ledning av följande.

Låneförmedlarnas påräkneliga utbetalningar 1 juli 1935—30 juni 1936 å beviljade egnahemslån	kronor 17,200,000
Låneförmedlarna behöfde alltså under tiden 1 juli 1935—30 juni 1936 i statskontoret utbekomma	» 17,200,000
Härför torde kunna disponeras dels beräknat överskott från budgetåret 1934/1935	» 3,500,000
dels ock påräkneliga kapitalinbetalningar våren 1936 — även om möjlighet till uppskov också då förefunnes —	» 6,000,000
Såsom kapitalökning för budgetåret 1935/1936 erfordrades sålunda återstående belopp	» 7,700,000.

Anmärkas finge, att i mån som förutsatta uppskovsanordning vunne större tillämpning än som beräknats, amorteringarna minskades och angivna kapitalökningsbehov för egnahemslånefonden följaktligen ökades.

Egnahemsstyrelsen föresloge, att fonden tillfördes nytt kapital med 8,000,000 kronor.

Statskontoret har i remissutlåtande den 28 september 1934 förklarat sig icke hava något att erinra mot att utlåningsbeloppet för 1936 bestämdes till av egnahemsstyrelsen föreslaget belopp 20,000,000 kronor. Vidkommande det för budgetåret 1935/1936 erforderliga kapitalökningsanslaget för fonden har ämbetsverket ansett följande beräkningar böra läggas till grund för bestämmandet därav.

Till mötande av utlåning från egnahemslånefonden under innevarande budgetår kunde följande kapitaltillgångar beräknas stå till förfogande:

Kontant behållning den 1 juli 1934 (i runt tal)	kronor	1,400,000	
Reservation å anslag för budgetåret 1933/1934	»	2,200,000	
Anslag för innevarande budgetår	»	10,000,000	
Inflytande amorteringar, av egnahemsstyrelsen beräknade till	»	6,000,000	kronor 19,600,000
Behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för budgetåret 1934/1935 beräknades av egnahemsstyrelsen till			» 16,100,000
Den 30 juni 1935 skulle sålunda å fonden tillgängliga kapitalmedel uppgå till	kronor	3,500,000	
I amorteringar å äldre lån beräknades av egnahemsstyrelsen under budgetåret 1935/1936 inflyta	»	6,000,000	
För mötande av utlåningen från fonden under samma budgetår komme således att finnas disponibla medel å tillhopa i runt tal	kronor	9,500,000.	

Enär egnahemsstyrelsen beräknat behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för budgetåret 1935/1936 till 17,200,000 kronor, torde alltså för samma budgetår böra anvisas ett kapitalökningsanslag för fonden å 7,700,000 kronor.

I anledning av proposition (nr 140) medgav 1933 års riksdag (skr. nr 149), att under budgetåret 1933/1934 uppskov med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden finge beviljas till ett sammanlagt belopp av 2,000,000 kronor. Kungörelse i ämnet utfärdades den 21 april 1933 (nr 173). Jämväl för innevarande budgetår har riksdagen (skr. nr 120/1934) givit sitt samtycke till beviljande av uppskov till enahanda belopp som för budgetåret 1933/1934. Enligt kungörelse den 4 maj 1934 (nr 126) angående beviljande under budgetåret 1934/1935 av uppskov i vissa fall med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden kan sådant uppskov omfatta ej mindre ränta och amortering för år 1934 än även till betalning förfallna, ej guldna räntor och amorteringar för tid dessförinnan, i senare fallet intill så stort belopp, att detta — tillhopa med sådant belopp, med vars erläggande på grund av tidigare medgivande uppskov åtnjutes — motsvarar tolv procent av det belopp, varmed lånet utgått.

Statens egnahemsstyrelse har i skrivelse den 31 augusti 1934 angående behovet av uppskovsanordningens fortvaro jämväl under nästa budgetår anfört i huvudsak följande.

Vid uppbördens våren 1934 av räntor och amorteringar samt restantier för år 1933 hade uppskov beviljats för 2,820 egnahemslån med ett sammanlagt belopp av 906,896 kronor, varav för 2,154 jordbrukslån 744,751 kronor och för 666 bostadslån 162,145 kronor. Av det beviljade uppskovsbeloppet utgjorde 160,059 kronor ogulden ränta.

Egnahemsstyrelsen kunde ännu icke avgiva något bestämt uttalande, huruvida ifrågavarande uppskovsanordning komme att erfordras även under nästa budgetår. Med hänsyn till dels den numera skönjbara förbättringen inom näringslivet, dels de av 1934 års riksdag medgiva lättnaderna i villkoren för återbetalning och förräntning av egnahemslånen (kungörelsen 124/1934), dels ock angelägenheten av att förevarande hjälpform endast i nödfall komme till användning funne styrelsen emellertid skäl föreligga för att för nästa budgetår begränsa det belopp, vartill uppskov finge medgivas, till förslagsvis 1,000,000 kronor. Gällande uppskovsbestämmelser torde kunna i huvudsak tillämpas oförändrade. Dock borde räntesatserna för uppskovsbeloppen i överensstämmelse med numera gällande räntesatser för stående delar av egnahemslån nedsättas från fyra och en halv procent till fyra procent beträffande jordbrukslån samt från fem procent till fyra och en halv procent beträffande bostadslån.

Den under de två senaste åren tillämpade uppskovsanordningen är av tillfälligt karaktär och bör naturligtvis icke bibehållas längre än omständigheterna nödvändigtvis kräva. Fortfarande torde det ekonomiska läget emellertid vara sådant, att ett fullständigt upphörande under nästa budgetår med uppskovsbeviljandet skulle komma att ställa ett stort antal egnahemslåntagare i en bekymmersam situation. Emellertid anser jag, att en begränsning kan och bör vidtagas i avseende å det belopp, intill vilket uppskov får beviljas. Jag tillstyrker, att sagda belopp i överensstämmelse med vad egnahemsstyrelsen föreslagit bestämmes till 1,000,000 kronor. Under innevarande budgetår gällande uppskovsbestämmelser synas i övrigt böra under budgetåret 1935/1936 tillämpas i huvudsak oförändrade. Med hänsyn till att 1934 års riksdag beslutat viss sänkning av räntesatserna för stående delar av egnahemslån torde dock en motsvarande nedsättning böra ske jämväl i avseende å räntesatserna för uppskovsbeloppen, å vilka ränta sålunda bör erläggas efter fyra procent vid egnahemslån för jordbrukslägenheter och efter fyra och en halv procent vid egnahemslån för bostadslägenheter. Enligt gällande grunder kan uppskovet omfatta ränta och amortering för 1934 ävensom restantier till ett belopp, motsvarande, jämte tidigare erhållet uppskovsbelopp, högst 12 procent av egnahemslånets ursprungliga belopp. Under nästkommande budgetår torde uppskovet böra omfatta dels ränta och amortering för år 1935 dels ock restantier i nyss nämnda omfattning.

Vidkommande det högsta belopp, till vilket utlåningen från egnahemslånefonden under år 1936 bör sättas, tillstyrker jag egnahemsstyrelsens här-

*Departements-
chefen.*

utinnan framlagda av statskontoret utan erinran lämnade förslag, vilket överensstämmer med vad för 1935 är föreskrivet. Jag biträder vidare statskontorets beräkning av det för nästa budgetår erforderliga kapitalökningsanslaget för fonden, enligt vilken beräkning fonden för budgetåret 1935/1936 bör tillföras nytt kapital med 7,700,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må för 1936 bevilja statslån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 20,000,000 kronor, därav 14,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning och i den mån så utan förfång för lånerörelsen för jordbruksändamål kan ske, för bostadslägenheter taga i anspråk större belopp än det sist angivna;

2) såsom kapitalökning för egnahemslånefonden anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsanslag* av kronor 7,700,000;

3) medgiva, att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna riktlinjer under budgetåret 1935/1936 uppskov till ett sammanlagt belopp av 1,000,000 kronor må kunna beviljas med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden.

[10.] **Jordförmedlingsfonden.** Vid 1907 års riksdag inrättades jordförmedlingsfonden. De närmare bestämmelser, vilka reglera utlåningen från fonden, återfinnas dels i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 169/1933 och 124/1934, dels i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 219) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda jordförmedlings- och jordanskaffningsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 178/1929 och 125/1934, dels ock i kungörelsen den 14 juni 1933 (nr 331) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet, ändrad genom kungörelsen nr 234/1934. Den statsunderstödda arbetarsmåbruksverksamheten, som förut begränsats till Norrland och vissa delar av Dalarna och Värmland, har genom kungörelsen nr 234/1934 utsträckts att omfatta rikets samtliga landskommuner.

Jämlikt kungörelsen nr 217/1928 må statslån från jordförmedlingsfonden utlämnas *dels* såsom jordanskaffningslån åt hushållningssällskap för användande, under vissa villkor, till inköp av viss fastighet, lämplig att helt eller delvis användas för bildande av egna hem, huvudsakligen för jordbruksändamål, samt till bestridande av de för fastighetens exploatering i

dylikt syfte förenade kostnader, *dels ock* såsom förlagslån åt i samma kungörelse omförmälda låneförmedlande aktiebolag och föreningar för användande såsom rörelsekapital vid inköp och exploatering av fastighet av nyss nämnd art. Enligt kungörelsen nr 331/1933 äger Kungl. Maj:t jämväl tilldela kommun förlagslån till främjande av sådan jordförmedlings- och jordanskaffningsverksamhet, som omförmäles i kungörelsen.

Vad beträffar storleken av de belopp, som under 1935 få användas för de nyssnämnda båda lånetyperna, må erinras, att 1934 års riksdag medgav, *dels* att statens egnahemsstyrelse finge av jordförmedlingsfondens kapitalbehållning till jordanskaffningslån disponera under 1935 tillhoppa högst så stort belopp, att vad som utestode i beviljade jordanskaffningslån icke vid något tillfälle under sagda år överstege 1,500,000 kronor, *dels ock* att den del av jordförmedlingsfondens till ny utlåning disponibla kapitaltillgång, som ej anvisades såsom jordanskaffningslån, finge av Kungl. Maj:t under 1935 användas för utlämnande av förlagslån åt kommuner, aktiebolag och föreningar.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 267 anvisade vidare 1934 års riksdag (R. skr. nr 341) för budgetåret 1934/1935 såsom kapitalökning för jordförmedlingsfonden ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Statens egnahemsstyrelse har i skrivelse den 31 augusti 1934 meddelat, att fondens kapitaltillgångar den 1 juli 1934 uppginge till sammanlagt 2,397,059 kronor 14 öre, däri inbegripet *dels* utlånade medel, 445,000 kronor, *dels* det för innevarande budgetår såsom kapitalökning för fonden anvisade anslaget av 1,000,000 kronor. Styrelsen har härjämte anfört följande.

Ehuru den statsunderstödda arbetarsmåbruksverksamheten redan upptagits av ett stort antal kommuner och densamma — med hänsyn till att verksamhetens tillämpningsområde genom kungörelsen nr 234/1934 betydligt utvidgats — kunde förutses få en ansenlig omfattning, torde icke nu kunna göras någon närmare beräkning av det härigenom ökade medelsbehovet under 1936. Därest emellertid för 1936 lämnades medgivande liksom tidigare att använda den förstärkta jordförmedlingsfonden, torde förekommande behov av lånemedel från fonden kunna tillgodoses.

Någon kapitalökning till fonden synes enligt vad egnahemsstyrelsen an-
fört ej erforderlig. Beträffande fondens disponerande torde för år 1936 böra
gälla samma bestämmelser som för år 1935. Jag hemställer alltså, att Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

1) att av jordförmedlingsfondens kapitalbehållning må under 1936 till jordanskaffningslån åt hushållningssällskap av statens egnahemsstyrelse disponeras tillhoppa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade jordanskaffningslån icke vid något tillfälle under sagda år må överstiga 1,500,000 kronor;

2) att den del av jordförmedlingsfondens för ny ut-

låning disponibla kapitaltillgång, som ej anvisas såsom jordanskaffningslån, må under 1936 av Kungl. Maj:t användas för utlämnande av förlagslån åt kommuner, aktiebolag och föreningar.

[11.] **Arrendeegnehemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; R. skr. nr 349) beslöts inrättande av arrendeegnehemsfonden. I fonden skola ingå fastigheter, avsedda att upplåtas till obemedlade eller mindre bemedlade i syfte att skapa stadigvarande arbetstillfällen för självförsörjning. Till fonden får enligt Kungl. Maj:ts bestämmande från statens domäners fond överföras jordbruksegendomar, lämpliga att användas för det med arrendeegnehemsfonden avsedda ändamålet. Därjämte kan, likaledes efter beslut av Kungl. Maj:t, jord i enskild ägo inköpas av kronan att tilläggas fonden. De i fonden ingående fastigheterna skola uppdelas i lägenheter med 8—12 hektar åker, vilka genom statens försorg skola bebyggas och iordningställas. Dessa lägenheter, vilka benämnas arrendeegnehem, upplåtas på arrende med rätt för arrendatorn att i sinom tid inlösa till honom upplåten lägenhet. Verksamheten handhaves av en särskild nämnd, statens jordnämnd.

Samtidigt anvisade riksdagen såsom kapitalökning för arrendeegnehemsfonden för budgetåret 1934/1935 ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor. Vid bestämmande av detta belopps storlek utgick man från att ett hundratal arrendeegnehem skulle tillskapas. Kostnaderna för dessa lägenheters iordningställande uppskattades till 900,000 kronor. För inköp av enskild jord, lämplig för styckning till arrendeegnehem, beräknades ett belopp av 300,000 kronor. Kostnaderna för jordnämndens verksamhet och övriga med organisationsarbetet förenade utgifter skulle under budgetåret 1934/1935 bestridas från det till kapitalökning å arrendeegnehemsfonden anvisade anslaget. Nyssnämnda anslag anvisades att utgå av skattemedel, och i propositionen 268/1934 uttalades, att, sedan erfarenhet vunnits i vilken utsträckning den ifrågavarande verksamheten kunde komma att lämna överskott, det borde tagas under övervägande, huruvida och i vad mån blivande ytterligare kapitalökningsanslag å fonden borde anvisas av länemedel.

I anledning av riksdagens beslut har Kungl. Maj:t den 15 juni 1934 (nr 279) utfärdat kungörelse om arrendeegnehem. I denna äro intagna allmänna bestämmelser för hithörande verksamhet samt föreskrifter om arrendevillkor och inlösen av arrendeegnehem m. m. Jämväl stadgas villkor för utlämnande till innehavare av arrendeegnehem av lån av statsmedel till anskaffande av jordbruksinventarier m. m. (arrendelån). Till denna fråga återkommer jag under nästföljande punkt.

Den 15 juni 1934 tillsatte Kungl. Maj:t statens jordnämnd, varjämte Kungl. Maj:t föreskrev, bland annat, att arrendeegnehemsfonden skulle förvaltas av statskontoret och redovisas i dess räkenskaper, att det ålåge stats-

kontoret att utanordna medel till jordnämnden att av nämnden användas för därmed avsedda ändamål under iakttagande likväl att fastighetsköp med anlåtande av fondens medel icke finge verkställas utan Kungl. Maj:ts medgivande, samt att förvaltningen av fastigheter, vilka tillfördes fonden, skulle handhavas av jordnämnden, som hade att till statskontoret inleverera av nämnden uppburna arrendeavgifter.

Den 30 juni 1934 (nr 435) har Kungl. Maj:t fastställt instruktion för statens jordnämnd.

I skrivelse den 24 augusti 1934 har *statens jordnämnd* gjort framställning om ytterligare kapitaltillskott till arrendeegnehemsfonden för budgetåret 1935/1936. Tillika har nämnden framlagt förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss omfattning äga besluta om försäljning av med arrendeegnehemsfondens medel inköpta fastigheter. I nyssnämnda skrivelse har i huvudsak anförts följande.

Nämnden hade omedelbart efter det den blivit tillsatt igångsatt sin verksamhet. Dittills hade enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 augusti 1934 en kronoegendom i Stockholms län överförts till arrendeegnehemsfonden. Fråga föreläge om överförande till fonden av jord från ytterligare två kronoegendomar ävensom om inköp av vissa större enskilda gårdar. Härigenom skulle å ungefär femtio lägenheter iordningställningsarbete begynda under hösten 1934 med önskemålet att så många som möjligt av dem kunde upplåtas den 14 mars 1935. Vidare komme utväljandet av ytterligare egendomar att fortgå. Med hänsyn till att verksamheten till stor del måste ske på inköpt jord komme det för innevarande budgetår anvisade anslaget förmodligen att i huvudsak bliva disponerat för inköp av jord till och iordningställande av arrendeegnehem, om vilkas utläggande beslut fattats under budgetåret 1934/1935. I avseende å anslagsbehovet för nästa budgetår syntes man böra utgå från utläggande under sagda år av ungefär samma antal lägenheter som det för innevarande budgetår beräknade eller omkring etthundra. Med utgångspunkt från sagda antal syntes kostnaderna för lägenheternas iordningställande kunna — liksom fallet varit år 1934 — uppskattas till 900.000 kronor. För inköp av enskild jord torde däremot böra beräknas avsevärt större belopp än det för innevarande budgetår beräknade om 300.000 kronor. Enligt uppgifter, jordnämnden erhållit från domänstyrelsen, och utredningar, jordnämnden själv verkställt, kunde man ej räkna med att kronoegendomar, fullt lämpliga för nämndens verksamhet skulle i någon nämnvärd omfattning vara disponibla för ändamålet. Att mera strövis utlägga ett eller några få arrendeegnehem å skilda kronoegendomar vore ur förvaltningssynpunkt och med hänsyn till angelägenheten av att förbilliga och standardisera byggnadsarbetena mindre välbetänt. Det torde därför bliva nödvändigt att i fortsättningen huvudsakligen bygga verksamheten på för ändamålet från enskilda inköpt jord. Sannolikt komme de erforderliga jordköpen att kräva ett belopp av inemot 900.000 kronor. Med hänsyn härtill och utgående från att kostnaderna för jordnämndens verksamhet och övriga med organisationsarbetet förenade utgifter liksom nu vore fallet — åtminstone även under nästa budgetår — finge bestridas direkt av fondens medel, torde ett kapitalökningensanslag för arrendeegnehemsfonden för budgetåret 1935/1936 av 1.800.000 kronor erfordras. — Ännu saknades hållpunkter för beräkning av de intäkter i form av arrenden, som i framtiden komme att inflyta från

arrendeegnahemmen. Det låte sig därför ej göra att nu överblicka fondmedlens förräntningsmöjligheter. Det torde dock kunna ifrågasättas, att något mer än hälften av sagda belopp eller 1.000,000 kronor anvisades att utgå av lånemedel och att återstoden anvisades av skattemedel.

Med avseende å inköpen av jord i enskild ägo ville jordnämnden framhålla följande särskilda angelägenhet. Vid inköpen måste man räkna med att icke egendomen i dess helhet alltid kunde eller borde användas för utläggande av arrendeegnahem. Vissa delar däray torde med hänsyn till befintlig bebyggelse eller dylikt böra disponeras på annat sätt. Även kunde tänkas, att å egendomen funnes torp eller andra lägenheter, varå funnes nyttjanderättshavare och vilka lägenheter lämpligen borde säljas till innehavaren. Likaså kunde visst område vid egendomens gräns böra säljas till en granne, som hade behov av tillskottsjord. Möjligen kunde överskott å skogsmark förekomma. Jordnämnden utginge såsom självfallet från att inköpsverksamheten finge omfatta egendom, där viss del måste avskiljas såsom ej lämplig för upplåtelse av arrendeegnahem eller där dylikt avskiljande av andra förut antydda skäl måste ske. I dylika fall vore det av vikt att berörda delar kunde avyttras utan större omgång samt i enklast möjliga former. Det syntes icke föreligga några betänkligheter mot att Kungl. Maj:t av riksdagen tillerkändes rätt att, utan riksdagens hörande i vart fall, besluta om försäljning av sådana delar av med arrendeegnahemsfondens medel inköpta fastigheter, beträffande vilka det skäligen ej kunde undvikas, att de medföljde vid inköpet men vilka befunes icke böra disponeras såsom arrendeegnahem.

Till fullständigande av jordnämndens uppgifter må nämnas, att nämnden vid utgången av 1934 för ifrågavarande verksamhet disponerade sammanlagt fem jordbruksfastigheter, nämligen tre kronoegendomar, belägna i Stockholms, Kristianstads och Malmöhus län, sam två enskilda fastigheter i Kristianstads och Skaraborgs län. Å kronoegendomarna pågår iordningställande av sammanlagt 17 arrendeegnahem. Antalet arrendeegnahem å förenämnda enskilda fastigheter beräknas till 32. Tillhoppa 49 lägenheter äro sålunda för närvarande under arbete.

Över framställningen hava efter remiss yttranden avgivits av statskontoret och domänstyrelsen.

Statskontoret har icke haft något att erinra mot det begärda anslagsbeloppet men ifrågasatt huruvida icke anslaget i avvaktan på blivande erfarenhet om verksamhetens utveckling och räntabilitet, lämpligen borde med endast halva sitt belopp utgå av lånemedel. Beträffande jordnämndens förslag, att kostnaderna för nämndens verksamhet och övriga med organisationsarbetet förenade utgifter skulle bestridas direkt av fondens medel, har statskontoret funnit en dylik ordning principiellt oriktig, för såvitt ifrågavarande kostnader icke betraktades såsom påkostnader på fondens fastigheter och tillades desammas bokföringsvärden samt följaktligen i mån av fastigheternas försäljning bleve fonden gottgjorda. Vore en dylik redovisning av ifrågavarande kostnader ej avsedd, borde enligt statskontorets mening särskilt anslag för ändamålet uppföras under nionde huvudtiteln. Mot nämndens förslag i övrigt har statskontoret icke haft något att erinra.

Domänstyrelsen har icke haft något att invända mot vad nämnden före-

slagit. I anslutning till det föreliggande spörsmålet har domänstyrelsen anfört följande.

I avseende å vad nämnden anfört angående det olämpliga i att strövis utlägga ett eller några få arrendeegnahem å skilda kronoegendomar ville domänstyrelsen uttala, att å kronodomänerna förekomme smärre obebyggda områden, som på grund av belägenhet, byggnadsbeståndet vid huvudgården och andra förhållanden väl lämpade sig för frånstyckning i en eller annan egnahemslott. I andra delar av landet än Skåne kunde dylika obbyggda lotter för närvarande ej realiserats för tillgodseende av egnahemssträvandena. Då jordnämnden ej torde komma att övertaga dylika strölotter, bleve följden den att dessa lotter icke kunde utnyttjas för egnahemsbildningen och att antingen byggnadsbeståndet vid huvudgården finge kompletteras för den större arealen eller att hela egendomen försåldes i en lott. Styrelsen föresloge därför, att styrelsen beträffande sådana lotter finge fullfölja den försöksverksamhet, som igångsatts å kronodomänerna genom beslut av Kungl. Maj:t den 30 juni 1933 och att styrelsen för ändamålet finge använda ännu ej disponerade delar av det för berörda verksamhet av 1933 års riksdag anvisade anslaget å 700,000 kronor ur markinköpsfonden. Kostnaderna för nu pågående iordningställande inom styrelsens regi beträffande dylika försöksjordbruk torde ej komma att överstiga 300,000 kronor.

Den genom statsmakternas beslut förra året igångsatta verksamheten med upplåtande av arrendeegnahem torde böra fortsätta under nästa budgetår efter samma grunder som de hittills tillämpade. För att möjliggöra utläggande av ytterligare ett antal arrendeegnahem torde, såsom jordnämnden föreslagit, nytt kapital böra tillföras arrendeegnahemsfonden. Då verksamheten ännu befinner sig på försöksstadiet, synes det emellertid lämpligt att, på sätt nämnden anfört, verksamheten under nästkommande budgetår begränsas att avse färdigställande av ungefär enahanda antal lägenheter som avsågs med det för innevarande budgetår beviljade anslaget eller ett hundratal. Mot det för detta ändamål beräknade kostnadsbeloppet, 900,000 kronor, har jag ej något att erinra. På skäl, nämnden anfört, synes man böra räkna med att kostnaderna för de erforderliga jordköpen under nästa budgetår bliva betydligt större än under budgetåret 1934/1935. Jag anser försiktigheten bjuda, att man utgår från det av nämnden föreslagna beloppet 900,000 kronor. I likhet med nämnden anser jag, att kostnaderna för nämndens verksamhet och övriga med organisationsarbetet förenade utgifter även under nästa budgetår böra utgå av fondens medel. Jag biträder ock nämndens förslag, att av det sålunda erforderliga anslagsbeloppet, 1,800,000 kronor, ett belopp av 1,000,000 kronor anvisas att utgå av länemedel. Visserligen föreligga stora svårigheter att beräkna verksamhetens räntabilitet, men en dylik fördelning av anslaget torde få anses vara gjord med all nödig försiktighet.

I anledning av domänstyrelsens yttrande må erinras, att sedan 1933 års riksdag (R. skr. nr 356) uttalat sig för att en försöksverksamhet, avseende styckning för jordbruksändamål av vissa kronoegendomar, borde

*Departement-
chefen.*

igångsättas, samt medgivit, att ett belopp av högst 700,000 kronor finge ur markinköpsfonden tagas i anspråk för hus- och vägbyggnads- samt täckdiknings- m. fl. arbeten å de under försökstiden styckade lotterna, Kungl. Maj:t den 30 juni 1933 uppdragit åt domänstyrelsen att skyndsamt genomföra ifrågavarande verksamhet. I samband med inrättandet av arrendeegnehemsfonden avsågs, att berörda verksamhet skulle övertagas och fullföljas av jordnämnden, och genom beslut den 15 juni 1934 har Kungl. Maj:t anbefallt domänstyrelsen att hos Kungl. Maj:t anmäla, när överförande till nämnden av fastighet, som med ifrågavarande verksamhet avsåges, lämpligen kunde äga rum, därvid borde iakttagas, att i den mån av domänstyrelsen igångsatt arbete med fastigheternas färdigställande redan fortskridit så långt, att överflyttandet på nämnden skulle verka störande på arbetets jämna gång eller eljest vara ur praktiska synpunkter mindre lämpligt, arbetet borde slutföras av styrelsen. Av vad i ärendet förekommit framgår, att å kronoegendomarna finnas en del smärre lägenheter, som på grund av spridd belägenhet ej väl lämpa sig för jordnämndens förvaltning. Domänstyrelsens uppfattning, att styrelsen beträffande sådana lägenheter borde få fullfölja den försöksverksamhet, som avsågs i beslutet den 30 juni 1933, synes äga fog för sig. Något generellt bemyndigande för styrelsen i detta hänseende torde dock ej böra lämnas. Det bör ankomma på styrelsen att, där angivna förutsättningar äro för handen, anmäla frågan för Kungl. Maj:t, som torde äga att i ärendet besluta.

Vidkommande jordnämndens förslag, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen utverka sig rätt att utan riksdagens hörande i vart särskilt fall besluta om försäljning av sådana delar av de med arrendeegnehemsfondens medel inköpta fastigheter, vilka finnas icke lämpligen böra disponeras såsom arrendeegnahem, biträder jag detsamma. Praktiska skäl tala för förslaget och några principiella betänkligheter torde icke föreligga.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) såsom kapitalökning för arrendeegnehemsfonden anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsanslag* av kronor 1,800,000;
- 2) medgiva Kungl. Maj:t rätt att i förut avsedda fall besluta om försäljning av med arrendeegnehemsfondens medel inköpta fastigheter.

[12.] **Arrendelånefonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; R. skr. nr 349) beslöts såsom under nästföregående punkt omförmälts igångsättande av verksamhet med upplåtelse av arrendeegnahem. De personer, som antagas till arrendatorer av arrendeegnahem, kunna i samband med upplåtelsen för anskaffande av jordbruksinventarier m. m. erhålla lån av statsmedel, s. k. arrendelån. För ändamålet beslöt riksdagen inrättande av arrendelånefon-

den, från vilken arrendelån få utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med ett i propositionen nr 268/1934 framlagt kungörelseförslag. Såsom kapital för fonden anvisades för budgetåret 1934/1935 under utgifter för kapitalökning ett reservationsanslag av 300,000 kronor. Beloppet utgår av skattemedel. Fonden förvaltas av statskontoret.

Den 15 juni 1934 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse om arrendeegnahem (nr 279), i vilken tillika meddelats föreskrifter om arrendelån. Dylikt lån kan utlämnas för anskaffande av nödiga jordbruksinventarier, utsäde, gödningsämnen, foder o. d. samt till andra nödvändiga utgifter för igångsättande av driften å lägenheten. Arrendelån får ej överstiga 4,000 kronor. Det är i regel räntefritt under hela lånetiden. Från och med andra året återbetalas arrendelånet med en sextondel årligen. Låneverksamheten handhaves av statens jordnämnd. Angående arrendeegnahemsverksamheten i övrigt torde jag få hänvisa till vad jag anfört under nästföregående punkt.

I skrivelse den 24 augusti 1934 har *statens jordnämnd* gjort framställning om kapitalökning för nästa budgetår för arrendelånefonden med 300,000 kronor eller enahanda belopp som det för innevarande budgetår beviljade. Till stöd för framställningen har nämnden åberopat sitt under nästföregående punkt omförmälda förslag om utläggande under nästa budgetår av ett hundratal nya arrendeegnahem.

Statskontoret, till vilket nämndens skrivelse varit remitterad för yttrande, har icke funnit anledning till erinran mot bifall till nämndens framställning.

Jag har under nästföregående punkt tillstyrkt fortsättande under budgetåret 1935/1936 av den under förra året påbörjade arrendeegnahemsverksamheten. Därvid har jag förordat, att verksamheten, såsom statens jordnämnd föreslagit, skall omfatta utläggandet av ytterligare ett hundratal arrendeegnahem. Då för verksamhetens bedrivande är nödvändigt att medel finnas tillgängliga för beviljande av arrendelån åt arrendatorer å dessa nya arrendeegnahem, biträder jag jordnämndens förevarande förslag. Ett belopp av 300,000 kronor torde sålunda, i likhet med vad som skedde förra året, böra äskas såsom kapitalökningsanslag till arrendelånefonden. Anslaget torde böra utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

*Departement-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för arrendelånefonden anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsanslag* av kronor 300,000.

[13.] **Arbetarsmåbrukslånefonden.** Vid 1933 års riksdag (prop. nr 181; R. skr. nr 280) beslöts inrättande av arbetarsmåbrukslånefonden, från vilken fond lån skulle utlämnas i ändamål att giva skogsarbetare eller därmed likställda arbetare tillfälle att förvärva mindre lägenhet, ägnad att bereda innehava-

ren utkomst genom jordbruk, drivet vid sidan av annan verksamhet. Verksamhetens tillämpningsområde begränsades till Norrland samt norra delarna av Dalarna och Värmland med möjlighet för Kungl. Maj:t att i särskilda fall utsträcka verksamheten till andra delar av riket. I anslutning till riksdagens beslut utfärdades kungörelse den 14 juni 1933 (nr 331) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet. Sedan genom beslut av 1934 års riksdag låneverksamheten utsträckts att omfatta hela landet, har härav föranledd ändring i sagda kungörelse verkställt genom kungörelse den 7 juni 1934 (nr 234).

Såsom kapital för arbetarsmåbrukslånefonden anvisade 1933 års riksdag för budgetåret 1933/1934 ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor. Å tilläggsstat till riksstaten för samma budgetår anvisade 1934 års riksdag såsom kapitalökning för fonden ytterligare ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor. För kalenderåret 1935 har 1934 års riksdag medgivit Kungl. Maj:t att bevilja statslån från arbetarsmåbrukslånefonden intill ett belopp av 8,000,000 kronor. I samband härmed har riksdagen såsom kapitalökning för fonden för budgetåret 1934/1935 anvisat ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Med skrivelse den 6 september 1934 har *statens egnahemsstyrelse* gjort framställning dels rörande utlåningsbeloppet för år 1936, dels ock om kapitalökningsbehovet för budgetåret 1935/1936. Ur skrivelsen torde här få återgivas följande.

Med hänsyn till det gynnsamma förlopp lånerörelsen erhållit i de nordligare landsdelarna och till den stora betydelse, densamma kunde beräknas få, vore det att förvänta att verksamheten skulle vinna en betydande utbredning i övriga delar av landet, dit densamma genom 1934 års riksdagsbeslut utsträckts. Under 1936 torde det därför vara att räkna med ett ökat behov av statslänemedel för ändamålet. Till jämförelse erinrade egnahemsstyrelsen, att efterfrågan på de för budgetåret 1933/1934 tillgängliga länemedlen inom det dåvarande tillämpningsområdet uppgått till i runt tal 14,500,000 kronor. Utlåningsbeloppet torde med hänsyn härtill för 1936 bestämmas till 10,000,000 kronor.

Vad anginge kapitalökningsbehovet för budgetåret 1935/1936, som avsåge utlåningen under kalenderåret 1936, bestämdes detta av kapitalåtgången från fonden, d. v. s. den omfattning, i vilken utbetalning av länemedel verkligen ifrågakomme från statskontoret av fondens kapital. Med ledning av uppgifter, som införskaffats från vederbörande låneförmedlare, med ungefärlig beräkning av blivande utbetalningar till låntagarna hade egnahemsstyrelsen funnit, att av de för budgetåret 1933/1934 anvisade beloppen, tillhoppa 7,500,000 kronor, torde hava tagits i anspråk omkring $\frac{1}{4}$ under samma budgetår samt att omkring $\frac{2}{4}$ torde åtgå under budgetåret 1934/1935 och återstående $\frac{1}{4}$ under budgetåret 1935/1936. Beträffande kapitalökningsanslaget för budgetåret 1934/1935 av 5,000,000 kronor torde åtgången i huvudsak fördela sig på motsvarande sätt eller således med $\frac{1}{4}$ på budgetåret 1934/1935, $\frac{2}{4}$ på budgetåret 1935/1936 och $\frac{1}{4}$ på budgetåret 1936/1937. Enligt angivna beräkningar skulle i arbetarsmåbrukslånefonden av hittills anvisade kapitalmedel, (7,500,000 + 5,000,000 =) 12,500,000 kronor, inestå vid ingången av budgetåret 1934/1935 omkring (5,600,000 + 5,000,000 =) 10,600,000 kronor och vid ingången av budgetåret 1935/1936 omkring (1,800,000 +

3,000,000 =) 4,800,000 kronor. Vid ingången av budgetåret 1936/1937 skulle enligt samma beräkningsgrund föreligga brist med 1,000,000 kronor. Under förutsättning vidare, att utlåningsbeloppet för 1936 sattes till föreslagna 10,000,000 kronor, skulle därav föranledas utbetalning under budgetåret 1935/1936 av omkring ($\frac{1}{4} \times 10,000,000 =$) 2,500,000 kronor. Såsom kapitalökning för budgetåret 1935/1936 skulle sålunda erfordras ett belopp av (1,000,000 + 2,500,000 =) 3,500,000 kronor. Osäkerheten i förutsättningarna, som lagts till grund för beräkningarna, torde emellertid föranleda att kapitalökningsbehovet angäves till 5,000,000 kronor.

Då det av 1934 års riksdag lämnade medgivandet i fråga om lånetilldelningens storlek endast avser 1935, torde hemställan böra göras om nytt medgivande beträffande 1936. Med hänsyn till den stora efterfrågan å ifrågavarande lån torde, i enlighet med egnahemsstyrelsens förslag, för år 1936 böra medgivas, att utlåning från fonden får ske intill ett belopp av 10,000,000 kronor. Vidkommande kapitalökningsbehovet föranleder den av egnahemsstyrelsen i sådant hänseende gjorda beräkningen ej någon erinran från min sida.

*Departements-
chefen.*

Anslag för kapitalökning å arbetarsmåbrukslånefonden hava hittills anvisats av lånemedel under rubriken fonden för förslag till statsverket. Med hänsyn till arten av den verksamhet, som bedrivs medelst arbetarsmåbrukslånefonden, torde denna fond — om vars inrättande 1933 års riksdag fattade beslut — nu böra inordnas bland statens utlåningsfonder och anslaget för kapitalökning å fonden upptagas under denna rubrik. I enlighet med vedertagna principer för finansiering av kapitalökning för statens utlåningsfonder — därvid förräntningsmöjligheten toges till utgångspunkt — bör arbetarsmåbrukslånefondens kapital vara sammansatt av såväl lånemedel som skattemedel. Med hänsyn till att de för arbetarsmåbrukslånefonden hittills anvisade kapitalökningsanslagen i sin helhet utgått av lånemedel, synes det emellertid lämpligt, att den nu föreslagna kapitalökningen helt täckes av andra statsinkomster än lånemedel. Hemställan härom göres i annat sammanhang av chefen för finansdepartementet.

De anslagsmedel, som hittills anvisats för arbetarsmåbrukslånefonden, redovisas i rikshuvudboken under fonden för förslag till statsverket. Därjämte bokföras fondens tillgångar, i den mån utlåningen fortskrider, å en av statskontoret förvaltda diversemedelstitel. De lån, som vid ingången av nästa budgetår utestå av medel anvisade för arbetarsmåbrukslånefonden under fonden för förslag till statsverket, torde böra överföras till den nya utlåningsfonden. Under förlagsfonden anvisade medel, som icke vid nämnda tidpunkt utlånats, böra vidare i mån av behov överföras till utlåningsfonden. Erforderliga beslut rörande berörda omföring torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Utgifter för kapitalökning: bil. 6.

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må för år 1936 bevilja statslån från arbetarsmåbrukslånefonden intill ett belopp av 10,000,000 kronor;

2) såsom kapitalökning för arbetarsmåbrukslånefonden anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsanslag* av kronor 5,000,000.

[14.] **Statens avdikningslånefond.** Statens avdikningslånefond är avsedd för utlämnande av lån till utförande av sådana torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande såsom åker eller ständig slätter- eller betesvall. Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 258) med däri genom kungörelserna nr 166/1929 och 300/1933 gjorda ändringar.

Jämlikt riksdagens beslut har det belopp, vartill lån ur fonden fått för år högst beviljas, uppgått till för ett vart av budgetåren 1930/1931 och 1931/1932 3,000,000 kronor samt för budgetåret 1932/1933 2,900,000 kronor. För vardera av budgetåren 1933/1934 och 1934/1935 är motsvarande belopp bestämt till 5,000,000 kronor.

Utöver till fonden inflytande kapitalinbetalningar har fonden under nämnda budgetår tillförts följande anslag för kapitalökning:

för budgetåret 1930/1931	2,000,000
» » 1931/1932	2,000,000
» » 1932/1933	1,300,000
» » 1933/1934	4,000,000
» » 1934/1935	3,000,000.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 27 augusti 1934 gjort framställning om beredande av medel för budgetåret 1935/1936 för fortsatt utlåning från fonden samt därvid anført i huvudsak följande:

Under budgetåret 1933/1934 hade beviljats lån från avdikningslånefonden till 863 torrlägningsföretag med sammanlagt 4,394,760 kronor. Av nämnda företag hade 379 med en lånesumma av 1,843,730 kronor tillika åtnjutit statsbidrag från statens avdikningsanslag och övriga 484 företag med en lånesumma av 2,551,030 kronor erhållit statsbidrag från anslaget till utförande av torrlägningsföretag, ägnade att motverka arbetslösheten. På grund av att bidragsmedlen helt utnyttjats tidigare än de för budgetåret tillgängliga lånemedlen hade av de sistnämnda ett belopp av omkring 605,000 kronor icke tagits i anspråk. För budgetåret 1934/1935 hade redan beviljats lån till 2 företag med 21,350 kronor. Därjämte finnes vid budgetårets ingång ineliggande ansökningar om lån till 487 företag med tillhoppa omkring 2,000,000 kronor. Under budgetåret beräknades dessutom inkomma ansökningar om lån till i runt tal 3,000,000 kronor, vadan för tillgodoseende av lånebehovet under samma budgetår skulle erfordras 5,021,350 kronor. Ehuru sistnämnda belopp täcktes av det för budgetåret medgivna utlåningsbeloppet, torde emellertid på grund av den föreskrivna proportionen mellan statsbidrags- och lånemedel omkring 800,000 kronor av utlånings-

beloppet komma att återstå odisponerade, sedan statsbidraget i sin helhet utnyttjats. Låneansökningar med ett belopp av omkring 800,000 kronor kunde således antagas bliva överförda till budgetåret 1935/1936. Under sistnämnda budgetår kunde nya ansökningar beräknas inkomma till ett belopp av 3,000,000 kronor. För tillgodoseende av samtliga under budgetåret 1935/1936 föreliggande ansökningar torde sålunda krävas 3,800,000 kronor.

En jämförelse med förhållandena vid ingången av budgetåret 1933/1934, då hos lantbruksstyrelsen funnes ineliggande ansökningar om lån till 854 företag med sammanlagt omkring 4,500,000 kronor, gäve vid handen, att den tidigare massanhopningen hos styrelsen av låneansökningar numera blivit avsevärt nedbringad, framför allt på grund av ökad lånetilldelning i samband med anvisande av ett särskilt anslag till statsbidrag till torrläggningsföretag, ägnade att motverka arbetslösheten, men även på grund av att med lånen kunnat tack vare sjunkande arbetspriser tillgodoses ett större antal företag än förut.

För undvikande av en förnyad anhopning av låneansökningar i lantbruksstyrelsen syntes lånetilldelningen för budgetåret 1935/1936 böra bestämmas till 3,800,000 kronor. Proportionen mellan nämnda lånebelopp och av styrelsen för nästa budgetår begärd bidragstilldelning, 5,400,000 kronor, från statens avdikningsanslag överensstämde i stort sett med motsvarande proportion under de senaste budgetåren, då bidragskvoten utgjort högst femtio procent av kostnaden.

Beträffande den erforderliga kapitalökningen för fonden borde enligt lantbruksstyrelsens mening för budgetåret 1935/1936 så stort belopp tillföras fonden, som svarade mot dels vad som utanordnats under budgetåret 1933/1934, i runt tal 3,200,000 kronor, dels ock den ökning av utbetalningarna, som kunde föräntas av den till omkring 4,400,000 kronor respektive 4,200,000 kronor ökade lånetilldelningen under budgetåren 1933/1934 respektive 1934/1935, approximativt uppskattad till 2,000,000 kronor, eller sålunda sammanlagt 5,200,000 kronor.

Statskontoret har i remissutlåtande den 25 september 1934 förklarat sig intet hava att erinra mot att det belopp, med vilket lån ur statens avdikningslånefond finge under budgetåret 1935/1936 av Kungl. Maj:t beviljas, i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag bestämdes till 3,800,000 kronor, samt vidare anfört:

Till mötande av utlåning från statens avdikningslånefond under innevarande budgetår kunde följande kapitaltillgångar beräknas stå till förfogande:

kontant behållning den 1 juli 1934 (i runt tal)	kronor	885,000	
reservation å anslag för budgetåret 1933/1934	»	1,200,000	
anslag för innevarande budgetår	»	3,000,000	
beräknade amorteringar	»	1,250,000	kronor 6,335,000.
Behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för budgetåret 1934/1935 torde kunna beräknas till högst	»	4,500,000	
och skulle sålunda den 30 juni 1935 å fonden tillgängliga kapitalmedel uppgå till	»	1,835,000.	
I amorteringar å äldre lån beräknades under budgetåret 1935/1936 inflyta	»	1,350,000.	

För mötande av utlåningen från fonden under samma budgetår komme således att finnas disponibla medel å tillhops i runt tal kronor 3,185,000.

Enär lantbruksstyrelsen beräknade behovet av tillgängliga kapitalmedel å fonden för budgetåret 1935/1936 till 5,200,000 kronor, torde alltså för samma budgetår böra anvisas ett kapitalökningsanslag för fonden å 2,000,000 kronor.

Departements-
chefen.

Vid behandlingen av frågan om statens avdikningsanslag under punkt 123 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har jag, med bifall till lantbruksstyrelsens förslag därutinnan, tillstyrkt, att statsbidrag till torrlägningsföretag må under budgetåret 1935/1936 beviljas intill 5,400,000 kronor. Det av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppet för utlåning under sagda budgetår ur avdikningslånefonden, 3,800,000 kronor, synes tillräckligt för mötande av lånebehovet i avseende å de företag, vilka sålunda avses skola kunna ifrågakomma till statsbidrag. Ej heller ur andra synpunkter föranleder sistsagda belopp erinran från min sida.

Vad angår det för budgetåret 1935/1936 erforderliga kapitalökningsanslaget till fonden, torde detta i anslutning till statskontorets beräkningar böra bestämmas till 2,000,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1935/1936 från statens avdikningslånefond bevilja lån å tillhops högst 3,800,000 kronor;

2) såsom kapitalökning för statens avdikningslånefond anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsanslag* av kronor 2,000,000.

[15.] **Täckdikningslånefonden.** Vid 1913 års riksdag beslöts inrättande av täckdikningslånefonden. Nu gällande villkor för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930 och 306/1933 gjorda ändringar. Genom kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 375) hava vidare meddelats bestämmelser om viss amorteringsfrihet beträffande lån från täckdikningslånefonden. Den genom kungörelsen nr 306/1933 gjorda ändringen i villkoren för lån från täckdikningslånefonden, vilken ändring tillkommit i enlighet med beslut vid 1933 års riksdag (R. skr. nr 236), innefattar i huvudsak, att tiden för sådant låns innehavande räntefritt och utan amortering utsträckts från två till tre år samt att amorteringstiden förlängts från sju till tolv år.

Vidare har riksdagen (R. skr. nr 356/1933) till bidrag till täckdikningar för första gången för budgetåret 1933/1934 anvisat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. För budgetåret 1934/1935 anvisades dylikt bidrag med ett belopp av 1,500,000 kronor. I kungörelse den 30 juni 1933 (nr 434) har Kungl. Maj:t meddelat närmare bestämmelser i ämnet.

Jämlikt beslut av 1920 års riksdag (R. skr. nr 346) får ur ifrågavarande fond beviljas lån intill ett belopp av 2,000,000 kronor årligen. Riksdagen har senast för budgetåret 1931/1932 anvisat ett anslag av 550,000 kronor såsom kapitalökning för fonden.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 27 augusti 1934 hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 1,200,000 kronor såsom kapitalökning till täckdikningslånefonden och härvid anfört i huvudsak följande.

Under åren 1928—1932 hade den av lantbruksstyrelsen beviljade årliga lånesumman uppgått till i medeltal 1,300,000 kronor, varav dock hushållningssällskapen utlämnat allenast omkring 1,000,000 kronor årligen. För 1933 hade lån beviljats till sammanlagt omkring 1,460,000 kronor, av vilket belopp hushållningssällskapen utlämnat omkring 1,270,000 kronor. Den under sistnämnda år inträffade stegringen i lånerörelsen vore närmast föranledd av statsmakternas då vidtagna åtgärder för ett kraftigare understödande av täckdikning. Denna stegring syntes komma att göra sig i ännu högre grad gällande under år 1934. Till styrelsen hade redan inkommit ansökningar om lån från täckdikningslånefonden till ett sammanlagt belopp av omkring 2,300,000 kronor. På grund därav syntes den medgivna högsta utlåningen, 2,000,000 kronor, komma att för år 1934 helt tagas i anspråk. Samma torde bli va fallet jämväl för år 1935. Då vid ingången av budgetåret, 1935/1936 icke syntes kunna påräknas någon disponibel behållning å fonden och då de under 1935 inflytande amorteringarna kunde beräknas till omkring 800,000 kronor behövde fonden tillföras ett kapital av (2,000,000—800,000 =) 1,200,000 kronor.

Statskontoret har i remissutlåtande den 27 september 1934 anfört i huvudsak följande.

Enligt statskontorets beräkningar skulle för beviljande av nya lån under kalenderåret 1935 stå till förfogande en tillgång å fonden av 1,020,000 kronor. För 1935 års lånebehov, som av lantbruksstyrelsen uppskattats till 2,000,000 kronor, skulle sålunda erfordras ett kapitaltillskott till fonden av 980,000 kronor, vilket torde få anvisas. Fonden hade därjämte att tillgodose under januari—juni 1936 uppkommande anspråk på utbetalningar av lån, som kunde komma att beviljas för år 1935. För mötande av dessa låneanspråk, vilka icke av lantbruksstyrelsen närmare angivits, stode emellertid till förfogande inflytande amorteringar, beräknade till 250,000 kronor. Då dessutom, enligt vad erfarenheten visat, utbetalningarna av de lån, som kunde komma att beviljas under första halvåret 1936, till största delen torde komma att äga rum först efter ingången av budgetåret 1936/1937, syntes något ytterligare kapitaltillskott för ifrågavarande utlåning tillsvidare ej vara erforderligt.

I anslutning till statskontorets beräkning av det erforderliga kapitaltillskottet för tillgodoseende av ett lånebehov 1935 av 2,000,000 kronor hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att såsom kapitalökning för täckdikningslånefonden
anvisa för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsan-*
slag av kronor 980,000.

[16.] **Vedeldningslånefonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 163; R. skr. nr 241) beslöts inrättande av en lånefond, benämnd vedeldningslånefonden, som skulle förvaltas av statskontoret och varifrån lån finge, i mån av tillgång, utlämnas till landsting, kommuner och enskilda för främjande av utbyte av kokspannor mot vedpannor eller inmontering av förugnar vid förefintliga värmeanläggningar ävensom för installering av vedpannor i stället för kokspannor vid nya värmeanläggningar. Såsom kapital för fonden anvisades för budgetåret 1934/1935 ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor. Kungl. Maj:t har den 30 juni 1934 utfärdat kungörelse (nr 433) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från vedeldningslånefonden.

I skrivelse den 13 september 1934 har *byggnadsstyrelsen* anmält, att nämnda reservationsanslag torde vara tillfyllest som kapital för fonden även under budgetåret 1935/1936.

Departement-
chefen.

Ehuru med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört anvisande av nytt kapital till fonden icke torde vara erforderligt för budgetåret 1935 1936, har jag dock här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

[17.] **Virkesmättningslånefonden.** I skrivelse den 15 april 1932, nr 116, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om skyndsamt och allsidig utredning rörande virkesmättningsföreningarnas verksamhet samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda. Med anledning av nämnda skrivelse förordnade Kungl. Maj:t på hemställan av chefen för jordbruksdepartementet den 20 oktober 1933 särskild utredningsman att, i enlighet med i statsrådsprotokollet i ämnet angivna riktlinjer, inom jordbruksdepartementet verkställa utredning rörande virkesmättningsföreningarnas verksamhet, varjämte Kungl. Maj:t bemyndigade chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst sex personer att, på kallelse av utredningsmannen, i egenskap av sakkunniga inom departementet deltaga i överläggningar i ämnet.

Utredningsmannen och de sakkunniga (*virkesmättningskommissionen*) hava med skrivelse den 21 september 1934 överlämnat ett betänkande i ämnet (st. off. utr. 1934: 32), innefattande förslag till lag om virkesmätning jämte motiv. Enligt berörda lagförslag äger Kungl. Maj:t förordna om inrättande av virkesmättningsnämnder inom Värmlands, Örebro och Kopparbergs län samt de norrländska länen eller viss del av samma län, vilka nämnder skola hava till uppgift att därstädes verkställa mätning av runt eller bilat virke. Vid utfärdande av sådant förordnande bestämmer Kungl. Maj:t det antal virkesmättningsnämnder, som skall finnas inom det område, förordnandet avser, ävensom varje nämnds verksamhetsområde. Kommissionen har ansett, att åtgärder från det allmännas sida borde vidtagas för tryggande, att virkesmättningsnämnd erhöles erforderliga medel för utförande av de organisationsuppgifter, som enligt

förslaget tillkomma nämnden. I enlighet härmed har kommissionen föreslagit uppläggande av en statlig lånefond (virkesmätningslånefonden), från vilken lån skola på vissa villkor utlämnas för bestridande av organisationskostnader, som föranledas av den föreslagna lagen. Kommissionen har hemställt, att såsom kapitalökning till fonden måtte för budgetåret 1935/1936 anvisas ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor.

Beredningen av förevarande ärende har ännu icke avslutats. I avvaktan på den proposition i ämnet, som kan komma att föreläggas riksdagen, torde i förslaget till riksstat för budgetåret 1935/1936 böra beräknas det av virkesmätningskommissionen föreslagna beloppet, 150,000 kronor, såsom kapital till fonden.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, såsom kapital till virkesmätningslånefonden beräkna för budgetåret 1935/1936 ett *reservationsanslag* av kronor 150,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande från statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.